

UNIwersytet
EKONOMICZNY
W POZNANIU

UNIwersytet EKONOMICZNY W POZNANIU

ADAM LEWANDOWSKI

**WSPIERANIE MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW PRZEZ
SAMORZĄD LOKALNY**

(na przykładzie Unii Gospodarczej Regionu Śremskiego)

**SUPPORT FOR SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES BY THE LOCAL
GOVERNMENT**

(on the example of the Economic Union of the Śrem Region)

Rozprawa doktorska

Promotor: dr hab. Filip Kaczmarek, prof. UEP

Poznań 2023

Spis treści

WSTĘP

1. Uzasadnienie wyboru tematu pracy 5
2. Problemy badawcze, hipotezy i cele pracy 6
3. Struktura i treść pracy 10
4. Źródła i metody badawcze 12

Rozdział 1

STYMULOWANIE ROZWOJU LOKALNEGO PRZEZ SAMORZĄD 13

- 1.1. Ustrojowe i prawne podstawy funkcjonowania samorządu lokalnego oraz jego miejsce w trójstopniowym systemie samorządu terytorialnego w Polsce..... 13
- 1.2. Determinanty i wymiary rozwoju lokalnego w świetle polityki regionalnej UE..... 17
- 1.3. Ekonomiczne aspekty działalności samorządów lokalnych..... 25

Rozdział 2

MAŁE I ŚREDNIE PRZEDSIĘBIORSTWA W PROCESIE ROZWOJU GOSPODARCZEGO..... 35

- 2.1. Główne etapy rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce..... 35
- 2.2. Główne kryteria wyodrębnienia małych i średnich przedsiębiorstw – ich definicje w Unii Europejskiej oraz w ustawodawstwie polskim 37
- 2.3. Rola małych i średnich przedsiębiorstw w rozwoju lokalnym..... 41
- 2.4. Bariery rozwoju MSP..... 43
- 2.5. Sytuacja finansowa małych i średnich przedsiębiorstw 45

Rozdział 3

ZASADY, FORMY I INSTRUMENTY WSPIERANIA MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW PRZEZ SAMORZĄDY LOKALNE ORAZ INSTYTUCJE OTOCZENIA BIZNESU 51

- 3.1. Podstawy prawne i zasady wspierania małych i średnich przedsiębiorstw przez samorządy lokalne 51
- 3.2. Z powyższego zestawienia wynika, że kompetencje są prawnie zagwarantowane, jednak niejasne są formy wspierania, jak i zakres działań. Instrumenty wspierania małych i średnich przedsiębiorstw 58
- 3.3. Instytucje otoczenia biznesu oraz promocja, usługi informacyjne oraz szkoleniowo-konsultacyjne..... 72

Rozdział 4

UNIA GOSPODARCZA REGIONU ŚREMSKIEGO JAKO INSTYTUCJA SAMORZĄDOWA WSPIERAJĄCA MAŁE I ŚREDNIE PRZEDSIĘBIORSTWA..... 85

- 4.1. Geneza oraz ewolucja statusu organizacyjnego i zakresu działalności 85
- 4.2. Charakter społeczno-gospodarczy i potencjał gmin zrzeszonych w Unii Gospodarczej Regionu Śremskiego 91
- 4.3. Liczba oraz struktura małych i średnich przedsiębiorstw funkcjonujących na terenie objętym działaniem UGRŚ 114

Rozdział 5

ANALIZA OCZEKIWAŃ ŚREDNICH, MAŁYCH I MIKROPRZEDSIĘBIORSTW W ZAKRESIE USŁUG INFORMACYJNYCH, SZKOLENIOWYCH I DORADCZO-KONSULTACYJNYCH ŚWIADCZONYCH PRZEZ SAMORZĄDY LOKALNE W ŚWIETLE WYNIKÓW BADAŃ ANKIETOWYCH 122

- 5.1. Założenia przeprowadzenia badań ankietowych, struktura ankiety z 2009 r..... 122
- 5.2. Wyniki badań ankietowych zakresie usług informacyjnych, szkoleniowych i doradczo-konsultacyjnych świadczonych przez samorządy lokalne 123
- 5.2.1. Średnie przedsiębiorstwa 124

5.2.2. Małe przedsiębiorstwa.....	148
5.2.3. Mikroprzedsiębiorstwa	172
5.3. Podsumowanie wyników badań średnich, małych i mikro przedsiębiorstw	193
Rozdział 6	
ZADANIA I KIERUNKI DZIAŁALNOŚCI UGRŚ W ZAKRESIE WSPARCIA PROCESÓW ROZWOJOWYCH MSP.....	198
6.1. Uwarunkowania strukturalne oraz rozwojowe UGRŚ w świetle zmieniających się oczekiwań MSP w okresie 2009 do 2019 r.....	198
6.2. Innowacje perspektywą rozwoju JST zrzeszonych w Unii Gospodarczej Regionu Śremskiego	214
6.2.1. Pełna dostępność do usług publicznych	215
6.2.2. Wykorzystanie technologii wodorowych w budownictwie mieszkaniowym	218
6.2.3. Fotowoltaika (Śremskie Wodociągi sp. z o.o.), analiza, efekty.....	219
6.2.4. Produkcja biogazu i środka poprawiającego właściwości gleby	221
ROZDZIAŁ 7	
PERSPEKTYWY ROZWIĄZAŃ W ZAKRESIE ODDZIAŁYWANIA SAMORZĄDÓW LOKALNYCH NA MAŁE I ŚREDNIE PRZEDSIĘBIORSTWA	225
7.1. Modelowe rozwiązania dotyczące oddziaływania JST na MSP.....	225
7.2. Koncepcja wdrażania idei rozwoju przedsiębiorczości lokalnej ponad granicami	228
ZAKOŃCZENIE	237
Bibliografia	241
Akty prawne	252
Raporty, analizy i podręczniki	253
Aneks.....	255
Spis tabel	266
Spis rycin.....	272

WSTĘP

1. Uzasadnienie wyboru tematu pracy

Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej wzmocniło aspiracje Polaków do osiągnięcia europejskich standardów cywilizacyjnych dotyczących jakości życia i pracy. Oznaczało to konieczność podjęcia trudnego wyzwania rozwojowego: dążenia do nadrobienia wieloletnich opóźnień cywilizacyjnych i gospodarczych w warunkach ostrej konkurencji. W tej sytuacji ważne było uruchomienie wszystkich możliwych czynników rozwoju, obok ekstensywnych, przede wszystkim intensywnych. Motywację do podjęcia badań dotyczących wspierania małych i średnich przedsiębiorstw stanowiła ich niekwestionowana, szeroko prezentowana w literaturze przedmiotu, rola w stymulowaniu rozwoju lokalnego oraz w nadrabianiu wieloletnich opóźnień cywilizacyjnych i gospodarczych, które wyraźnie ujawniły się po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej. W warunkach rosnącej konkurencji potrzeba zrozumienia fenomenu przedsiębiorczości, identyfikacji możliwości i ograniczeń jej rozwoju, a w ślad za tym podjęcie przez samorząd lokalny działań wspierających sektor MSP sprzyjających jego rozwojowi, stało się determinantą rozwoju gospodarczego.

Ważną przesłanką skłaniającą do podjęcia tej problematyki było przeświadczenie autora o potrzebie poszerzania zakresu wspierania MSP. Stąd w rozprawie przyjęte zostało założenie, że w okresie kształtowania społeczeństwa informacyjnego rozwój ekonomiczny mikro, małych i średnich przedsiębiorstw uzależniony jest w coraz większej mierze od dostępu do informacji oraz usług szkoleniowo-doradczych, jak też ich jakości.

Najważniejszą rolę w tym procesie, m.in. z powodu niedoboru kapitału, wynikającego z zaszłości historycznych, miały odegrać małe i średnie przedsiębiorstwa, potrafiące zniwelować braki zasobów finansowych właśnie ponadprzeciętną przedsiębiorczością. W tych warunkach nastąpiło ożywione zainteresowanie problemem przedsiębiorczości zarówno po stronie teoretyków, jak i praktyków, zwłaszcza w krajach przechodzących transformację systemową. Zrozumienie fenomenu przedsiębiorczości stało się po 1989 r. determinantą rozwoju gospodarczego Polski, w szczególności po przystąpieniu do Unii Europejskiej. Oznacza ono dziś nie tylko zbiór cech określających postawę jednostki wobec rzeczywistości, bycia przedsiębiorczym, czyli aktywnym, rzutkim, energicznym, przejawiającym inicjatywę, ale także zbiór cech określających postawę zespołów ludzkich: instytucji, społeczności zawodowych i lokalnych oraz całych społeczeństw. Tak rozumiana przedsiębiorczość jest cechą działania małych i średnich przedsiębiorstw. Wreszcie przedsiębiorczość może być rozumiana szeroko

jako system lub ruch społeczny tworzący warunki rozwoju indywidualnej i grupowej aktywności gospodarczej.

Moje zainteresowanie tematyką MSP w kontekście relacji z samorządami lokalnymi wynika z wieloletniego doświadczenia zawodowego, jak również z potrzeby rozwojowej UGRŚ, a szczególnie ograniczenia bezrobocia, które w trudnym okresie kryzysu największych firm UGRŚ. W trakcie przekształcenia i prywatyzacji Odlewni Żeliwa Śrem S.A. stopa bezrobocia wynosiła blisko 18%. Był to okres wymagający uporządkowania relacji samorządów lokalnych i MSP; przede wszystkim stworzenia solidnych warunków infrastrukturalnych dla rozwoju MSP (energetycznych, wodno-kanalizacyjnych, komunikacyjnych, cyfrowych, gazowych). Tak rozumiane prorozwojowe działania wymagały solidnego współdziałania pomiędzy MSP i UGRŚ, obejmującego podejście dające możliwość intensyfikacji rozwoju.

Bardzo często małe i średnie przedsiębiorstwa w swojej działalności gospodarczej poszukują wsparcia ze strony samorządów lokalnych. Napotykają wiele przeszkód administracyjnych, organizacyjnych, prawnych, czy związanych z planem zagospodarowania przestrzennego. Szczególnie negatywnym zjawiskiem jest brak mechanizmu wsparcia, który usunąłby bariery powodujące brak dynamiki rozwojowej i aktywności w zakresie małej i średniej przedsiębiorczości. Wyraźnie widać, że inicjatywy samorządów lokalnych mające na celu wspieranie małej i średniej przedsiębiorczości są bardzo rozproszone. Jednocześnie w większości przypadków są działalnością prowadzoną w sposób akcyjny, bez żadnej strategii, czy programu.

Wymaga to przyjęcia odpowiedniej metodyki badawczej. Z kolei wyniki badań mogą przyczynić się do wzmocnienia rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw danego regionu, w tym przypadku regionu objętym oddziaływaniem Unii Gospodarczej Regionu Śremskiego (UGRŚ). Takie podejście wychodzi na przeciw potrzebom i oczekiwaniom małych i średnich przedsiębiorstw, dotyczących różnych metod i sposobów wspierania ich działalności, w celu zwiększenia efektywności realizowanych procesów. Oznacza to ukierunkowanie badań w stronę rozwoju teorii i praktyki wpływu samorządów lokalnych na rozwój małych i średnich przedsiębiorstw działających w ramach wspólnoty europejskiej, która będzie wzmocniała przedsiębiorstwa.

2. Problemy badawcze, hipotezy i cele pracy

Dotychczasowy niski poziom i wąski zakres świadczenia usług wsparcia przez samorząd lokalny stanowił jedną z podstawowych barier rozwojowych. By przełamać bariery, jak

również wszelkiego rodzaju organizacyjne niedoskonałości, podjęto szereg zmian jakościowych i ilościowych, których celem było zaoferowanie usług wsparcia na oczekiwanym przez małe i średnie przedsiębiorstwa poziomie.

W świetle w/w uwag dotyczących roli i znaczenia samorządów lokalnych w zakresie szeroko rozumianego wsparcia MSP, należałoby kluczowe problemy badawcze ująć w następujące pytania:

1. Jakie są zadania samorządów lokalnych w zakresie wspierania MSP?
2. Czy, a jeżeli gdzie zadania w zakresie wspierania MSP zostały sprecyzowane?
3. Jaką ofertę samorzady lokalne, dedykowały MSP?
4. Jakie są rozwiązania poprawiające skuteczność działań samorządów lokalnych oraz powoływanych organizacji w obszarze wspierania MSP?
5. Jakie działania o charakterze informacyjnym, promocyjnym oraz reklamowym przewidziały samorzady?

Cel główny pracy – to opracowanie algorytmu aktywności oraz działań jednostek samorządu lokalnego, który umożliwi wdrożenie standardowych rozwiązań wzmacniających efektywność oraz sprawność funkcjonującego systemu wspierania MSP. Będzie on opracowany na podstawie przeprowadzonej analizy i oceny oczekiwań mikro, małych i średnich przedsiębiorstw dotyczących wsparcia, szczególnie w zakresie usług informacyjnych i szkoleniowo-doradczych oraz możliwości ich organizacji przez samorząd lokalny. Celem jest też opracowanie rozwiązania modelowego w zakresie wskazania kierunku zmian w organizacji wsparcia dla mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, który umożliwi przeprowadzenie symulacji funkcjonującego systemu, a następnie wskazanie rozwiązania optymalnego bądź zbioru rozwiązań dopuszczalnych.

Cele szczegółowe:

- prezentacja roli wsparcia usług w procesie kreowania konkurencyjności mikro, małych i średnich przedsiębiorstw oraz ocena miejsca tych usług wśród instrumentów wspierania;
- analiza poziomu usług informacyjnych oraz szkoleniowo-doradczych, dla mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, świadczonych przez samorząd lokalny na obszarze UGRŚ;

- analiza porównawcza organizacji oraz skali i charakteru usług wsparcia (szczególnie informacyjnych oraz szkoleniowo-doradczych) świadczonych dla mikro, małych i średnich przedsiębiorstw;
- opracowanie rozwiązań modelowych w zakresie zmian w organizacji usług wsparcia świadczonych dla mikro, małych i średnich przedsiębiorstw.

W warunkach funkcjonowania na jednolitym rynku europejskim, mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa (MSP) świadome rosnącej konkurencji, oczekują od samorządu lokalnego wsparcia, a szczególnie pomocy w zakresie dostępu do usług informacyjnych oraz szkoleniowo-doradczych. Dlatego niezbędne jest podejmowanie przedsięwzięć mających na celu współpracę oraz zawiązywanie porozumień lokalnych, stowarzyszeń, czy fundacji, których działania ukierunkowane będą na organizację usług w zakresie wspierania sektora MSP.

Uwzględniając powyższe założenia oraz ograniczenia na poziomie z jednej strony przedsiębiorców, a z drugiej strony samorządu lokalnego, koniecznym jest opracowanie i wskazanie (łącznie z możliwością ich wdrożenia) rozwiązań modelowych, usprawniających organizację usług adresowanych dla mikro, małych, średnich przedsiębiorstw.

Hipotezy:

1. Rosnące wyzwania wobec małych i średnich przedsiębiorstw – takie, jak: konkurencja, działania innowacyjne, kryzys gospodarczy, wysoka inflacja, zmiany na rynku pracy, wzrost kosztochłonności działalności gospodarczej - wymagają zaangażowania i współpracy między MSP a samorządem lokalnym oraz organizacjami wsparcia.
2. Istotne są działania polegające na zawiązywaniu porozumień lokalnych, stowarzyszeń czy fundacji, których działania ukierunkowane będą na wsparcie oraz organizację usług na wysokim poziomie technicznym i organizacyjnym, adresowanych selektywnie do konkretnej grupy, np. producenckiej, grupy przedsiębiorstw tworzących klastry konkurujących i współpracujących ze sobą podmiotów.
3. Oczekiwania, jak i potrzeby małych i średnich przedsiębiorstw w stosunku do samorządów lokalnych są zróżnicowane i rozwojowe, szczególnie w zakresie dostępu do usług informacyjnych oraz szkoleniowo-doradczych. Wzrastają oczekiwania firm, wynikających z rozpowszechniania i wzrostu zastosowania nowych technologii i tendencji innowacyjnych. Wobec powyższego istnieje pilna potrzeba synchronizowania wspólnych działań MSP, organizacji gospodarczych, samorządu.

Zakres przestrzenny badań

W wymiarze przestrzennym badaniem objęte zostały gminy Śrem, Dolsk, Książ Wlkp., Brodnica, Krzywiń oraz Powiat Śremski, które wchodzą w skład Unii Gospodarczej Regionu Śremskiego. Natomiast w układzie rzeczowym, badania skupione zostały na mikro, małych i średnich przedsiębiorstwach, działające na terenie UGRŚ.

Zakres czasowy: W układzie czasowym badania prowadzone były w latach 2009-2019. Jest to okres intensywnych zmian organizacyjnych oraz strukturalnych w UGRŚ. Wskazany przedział czasowy (2009–2019), został wybrany ze względu na konieczność uwzględnienia różnych aspektów działalności mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, które prowadzą działalność gospodarczą w warunkach postępu gospodarczo- społecznego w ujęciu makro, jak i gmin zrzeszonych w UGRŚ. Postęp dotyczy sfery finansowej - wysokie wskaźniki pozyskiwania środków zewnętrznych, inwestycji zewnętrznych (powstało wiele nowych podmiotów gospodarczych) i wewnętrznych (szczególnie infrastrukturalne dotyczące gospodarki wodno-kanalizacyjnej, drogowej i energetycznej). Dotyczy to również okresu, w którym bardzo rozwinęła się polityka zatrudnienia w gminach zrzeszonych w Unii - malejące stopy bezrobocia - poziom bezrobocia na koniec 2019 r. na poziomie 2,0%). Dla uporządkowania okresów rozwojowych poszczególnych samorządów lokalnych wprowadzono porównanie okresu 2009 r. do 2013 r. (okres obowiązywania tzw. pierwszej strategii rozwoju UGRŚ) oraz okresu od 2015 r. do 2019 r. (okres obowiązywania tzw. drugiej strategii rozwoju UGRŚ).

Sposób rozwiązania problemu badawczego: W ramach przyjętej koncepcji organizacji badań zastosowane zostało podejście zarówno procesowe, jak i etapowe, tj.:

- etap pierwszy: diagnoza uwarunkowań ustrojowych oraz rozwojowych samorządu lokalnego,
- etap drugi: wskazanie roli małych i średnich przedsiębiorstw w procesie rozwoju gospodarczego w Polsce,
- etap trzeci: analiza form i instrumentów wpływu samorządów lokalnych na małe i średnie przedsiębiorstwa ze szczególnym zwróceniem uwagi na instrumenty wsparcia przedsiębiorczości przez samorządy lokalne,
- etap czwarty: identyfikacja oraz diagnoza potencjału społeczno-gospodarczego gmin oraz małych i średnich przedsiębiorstw funkcjonujących na terenie gmin zrzeszonych w Unii Gospodarczej Regionu Śremskiego,

- etap piąty: badania ankietowe, obejmujące ocenę oczekiwań średnich, małych i mikroprzedsiębiorstw w zakresie usług wsparcia, szczególnie informacyjnych, szkoleniowych i doradczo-konsultacyjnych świadczonych przez samorządy lokalne,
- etap szósty: analiza zadań i kierunków działalności Unii Gospodarczej Regionu Śremskiego w świetle wsparcia procesów rozwojowych MSP,
- etap siódmy: konstrukcja modelowych rozwiązań w zakresie oddziaływania samorządów lokalnych na małe i średnie przedsiębiorstwa, oraz opracowanie koncepcji wdrażania idei rozwoju przedsiębiorczości lokalnej ponad granicami.

W ramach prezentowanego etapowego sposobu rozwiązania problemu badawczego, kluczowe znaczenie odgrywały analizy wyników badań oraz raportów, sprawozdań, opinii przedsiębiorców na temat wspierania mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, w tym usług informacyjnych oraz szkoleniowo-doradczych, przez samorząd lokalny.

3. Struktura i treść pracy

Rozprawa ma charakter teoretyczno-empiryczny. Praca składa się ze spisu treści, wstępu, siedmiu rozdziałów, zakończenia, bibliografii oraz spisu tabel, rycin, wykresów i aneksów. Przyjętym założeniom, hipotezom i celom pracy podporządkowany został jej układ. Konstrukcja rozprawy stanowi więc w dużej mierze konsekwencję nakreślonej koncepcji.

Rozdział pierwszy zawiera analizę ustrojową usytuowania samorządów lokalnych w Polsce, ich związków i stowarzyszeń. Ponadto omówione zostały determinanty rozwoju lokalnego w świetle regionalnej polityki UE. W ramach rozdziału pierwszego za pomocą rycin oraz wykresów przedstawione zostały ekonomiczne aspekty działalności samorządów lokalnych.

Rozdział drugi identyfikuje kluczowe etapy rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce i UE ze szczególnym zwróceniem uwagi na: rolę MSP w procesie rozwoju lokalnego, stymulatory zmiany mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, oraz ich charakterystyki ekonomiczne, jak i bariery rozwojowe. W przypadku polskich MSP, zwrócono również uwagę na uwarunkowania i zmiany społeczno-gospodarczych zachodzących po 1989 r., które miały wpływ na rozwój kraju, jak i poszczególnych regionów, czy lokalnych przestrzeni samorządowych. Z kolei w ramach charakterystyk polskich MSP przedstawiona została ich struktura, liczba oraz sytuacja finansowa, łącznie z ocenami i opiniami ujętymi w stosownych wnioskach i uwagach.

Rozdział trzeci poświęcono szansom, zasadom i formom wspierania MSP przez samorząd lokalny, ograniczeniom w zakresie rozwoju regionu, oraz charakterystyce instrumentów wspierania małych i średnich przedsiębiorstw, szczególnie jeśli chodzi o organizowanie usług informacyjnych oraz szkoleniowo-doradczych.

Rozdział czwarty zawiera historię powstania oraz charakterystykę UGRŚ, potencjał gmin zrzeszonych oraz małych i średnich przedsiębiorstw działających na jej terenie. Owe charakterystyki oraz potencjał społeczno-gospodarczy obejmują następujące gminy: Śrem, Książ Wlkp., Dolsk, Krzywiń, Brodnica oraz powiat Śrem. W tabelach oraz wykresach, przedstawiona została również liczba oraz struktura małych i średnich przedsiębiorstw, funkcjonujących na terenie objętym działaniem UGRŚ. Dodać należy, że ewentualne wykorzystanie informacji ujętych w tym rozdziale, łącznie z wiedzą dotyczącą usług informacyjnych, szkoleniowych i doradczo-konsultacyjnych realizowanych przez Unię Gospodarczą może sprzyjać rozwojowi potencjału gospodarczego gmin zrzeszonych w tej organizacji.

Rozdział piąty obejmuje prezentację wyników badań oraz interpretację oczekiwań średnich i małych przedsiębiorstw co do świadczonych przez samorządy lokalne usług wspierających, w tym informacyjnych szkoleniowych i doradczo-konsultacyjnych. Rozdział ten ma znaczenie ze względu na zastosowaną metodę badawczą – metoda ankietowa. W treści rozdziału omówione zostały założenia techniczne i narzędziowe przeprowadzenia badań ankietowych oraz ich struktura (ankieta zob. aneks).

Rozdział szósty prezentuje analizę zadań i kierunków działalności UGRŚ w świetle wsparcia procesów rozwojowych MSP oraz założenia polityki samorządów lokalnych z których wynika, że inwestycje winny mieć charakter lokalny, ale w ramach polityki regionalnej. Zwrócono również uwagę na aspekt innowacyjności MSP i JST zrzeszonych w UGRŚ w sferze organizacji, technologii i ochrony środowiska obejmujący, np.: dostępności, wykorzystanie technologii wodorowych w budownictwie mieszkaniowym, fotowoltaikę, produkcję biogazu.

Rozdział siódmy przedstawia modelowe rozwiązania w zakresie oddziaływania samorządów lokalnych na małe i średnie przedsiębiorstwa, jak i koncepcję wdrażania idei rozwoju przedsiębiorczości lokalnej ponad granicami.

Pracę zamyka zakończenie, w którym zebrano najważniejsze wnioski i postulaty dotyczące pożądanych sposobów wpływu na małe i średnie przedsiębiorstwa, celem doprowadzenia do skuteczniejszej i efektywniejszej aktywnej polityki samorządu lokalnego.

4. Źródła i metody badawcze

W rozprawie wykorzystano literaturę poświęconą samorządom lokalnym, mikro, małej i średniej przedsiębiorczości w krajach Unii Europejskiej i Polsce, relacji samorządów lokalnych oraz małych i średnich przedsiębiorstw. Literatura przedmiotu oraz własne przemyślenia, doświadczenia praktyczne, jak i zebrany, uporządkowany i przetworzony materiał badawczy pozwoliły na kompleksowe ujęcie zagadnień stanowiących przedmiot niniejszej rozprawy doktorskiej. Ważnym źródłem są różnego rodzaju raporty z działalności poszczególnych samorządów lokalnych za konkretne okresy czasowe, jak również strategie rozwojowe poszczególnych samorządów lokalnych zrzeszonych w UGRŚ. Wykorzystano również raporty z działalności i strategie UGRŚ oraz dane zawarte w sprawozdaniach Powiatowej Rady Rynku Pracy w Śremie i Kościanie. Skorzystano również z analiz strategii rozwoju Metropolii Poznań oraz Strategii Rozwoju Wielkopolski do 2030 r..

Badania zostały zrealizowane w okresie od 2009 do 2010 r., a następnie w 2013 r. i w 2019 r. na podstawie analizy raportów, sprawozdań dokonano porównania rozwojowego postępu samorządów lokalnych zrzeszonych w UGRŚ. Badania przeprowadzono na próbie proporcjonalnej do liczby zarejestrowanych w poszczególnych gminach mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, wykorzystując między innymi metodę analizy statystycznej.

Badaniem objęto małe i średnie przedsiębiorstwa z przestrzeni geograficznej oddziaływania UGRŚ. Proporcjonalnie dotyczy to - zgodnie z europejską definicją MSP. Badania przeprowadzono wykorzystując ankietę oraz wyniki raportów, sprawozdań i wywiadów. W części prac badawczych, istotne znaczenie odegrały metody pozwalające na przetwarzanie i usystematyzowanie zebranych materiałów, powstałych w wyniku przeprowadzenia badań ankietowych na założonej próbie małych i średnich przedsiębiorstw regionu oddziaływania UGRŚ, jak również analizach danych zawartych w raportach i sprawozdaniach z działalności tej organizacji.

Rozdział 1

STYMULOWANIE ROZWOJU LOKALNEGO PRZEZ SAMORZĄD

1.1. Ustrojowe i prawne podstawy funkcjonowania samorządu lokalnego oraz jego miejsce w trójstopniowym systemie samorządu terytorialnego w Polsce

Jedną z zasadniczych konsekwencji transformacji ustrojowej w Polsce i odejścia na płaszczyźnie gospodarczej od modelu nieefektywnej gospodarki centralnie sterowanej było reaktywowanie po wielu latach nieobecności w życiu publicznym samorządu terytorialnego. Proces ten, zapoczątkowany na szczeblu lokalnym przywróceniem w 1990 r. gmin, był wyrazem uruchomienia nowej filozofii funkcjonowania państwa i upodmiotowienia społeczności lokalnych.

Istota samorządności gminy wynika z przepisów ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. 1990 Nr 16 poz. 95), której Art. 1.1. określa, że *mieszkańcy gminy tworzą z mocy prawa wspólnotę samorządową, oraz 2. Ilekroć w ustawie jest mowa o gminie, należy przez to rozumieć wspólnotę samorządową oraz odpowiednie terytorium.* Z tej ustawy wynikają główne zasady regulacyjne (Pająk, 2001, s. 26) wyrażające się w tym, że:

- samorząd lokalny stanowi podstawową formę organizacji życia publicznego w gminie,
- mieszkańcy gminy tworzą z mocy prawa wspólnotę samorządową,
- gmina ponosi odpowiedzialność za wykonywane w imieniu własnym zadania publiczne, ma osobowość prawną i jest chroniona prawem,
- gmina wykonuje wszystkie sprawy publiczne o znaczeniu lokalnym, które nie są zastrzeżone unormowaniami prawnymi dla innych podmiotów życia społecznego,
- gmina wykonuje zadania własne związane ze zbiorowymi problemami swoich mieszkańców, posiłkując się przy tym dochodami z innych źródeł,
- władze w gminie wyłaniane są przez mieszkańców w wyniku wyborów powszechnych,
- w drodze referendum rozstrzygane są najważniejsze problemy społeczności lokalnej,
- organem stanowiącym i kontrolnym władzy lokalnej jest rada gminy, a organem wykonawczym prezydent, burmistrz, wójt lub zarząd.

Nowe rozwiązania o wzajemnych stosunkach między władzą ustawodawczą a wykonawczą Rzeczypospolitej oraz samorządem lokalnym uregulowały postanowienia

Małej Konstytucji z dnia 17 października 1992 r. (Bombicki, 1998, s. 118). Zdefiniowano również nadrzędny cel funkcjonowania samorządu lokalnego jako zaspokojenie zbiorowych potrzeb środowiska życia mieszkańców gminy. Cel ten składa się z kilku celów cząstkowych (Felis, 2012, s. 139):

- cel gospodarczy – tworzenie jak najlepszych warunków dla rozwoju przedsiębiorczości mieszkańców i istniejących podmiotów gospodarczych oraz nowych inwestorów,
- cel społeczny – zapewnienie odpowiedniej ilości i jakości usług społecznych (edukacja, ochrona zdrowia, pomoc społeczna, kultura i sztuka, sport i rekreacja) oraz potrzeb mieszkaniowych, a także zapewnienie bezpieczeństwa publicznego,
- cel przestrzenny – racjonalne kształtowanie, zagospodarowanie i użytkowanie przestrzeni oraz rozmieszczenie poszczególnych funkcji w przestrzeni,
- cel ekologiczny – ochrona zasobów i walorów środowiska przyrodniczego,
- cel kulturowy – ochrona zasobów i walorów dziedzictwa kulturowego (Zalewski, 2005, s. 76).

Pojęcie samorządu lokalnego zostało też ujęte w Europejskiej Karcie Samorządu Lokalnego¹, ustanowionej 15 października 1985 r. w Strasburgu przez Stałą Konferencję Gmin i Regionów Europy przy Radzie Europy, ale obowiązującej od 1988 r. i ratyfikowanej w całości przez Polskę w 1994 r. (Dz.U. 1994, Nr 124 poz. 607). Zgodnie z tą definicją przez samorząd lokalny rozumie się prawo i zdolność społeczności lokalnych, w granicach określonych prawem, do kierowania i zarządzania zasadniczą częścią spraw publicznych na ich własną odpowiedzialność i w interesie ich mieszkańców. Ponadto w punkcie 2 stwierdza się, że to prawo jest pełnione przez rady lub zgromadzenia złożone z członków, wybranych w głosowaniu wolnym, tajnym, równym, bezpośrednim i powszechnym i mogące zarządzać organami wykonawczymi, które przed nimi odpowiadają. To zarządzanie nie stawia przeszkód w odwoływaniu się do zgromadzeń obywatelskich, do referendum czy wszelkiej innej formy bezpośredniego uczestnictwa obywateli tam, gdzie zezwala na nie prawo.

¹ W 1994 r. Karta weszła do polskiego systemu prawnego pod nazwą Europejska Karta Samorządu Terytorialnego i tak bywa też nadal nazywana w wielu publikacjach naukowych. Jednak w 2006 r., ówczesna Minister Spraw Zagranicznych, Anna Fotyga sprostowała nazwę na obecnie obowiązującą – Europejska Karta Samorządu Lokalnego.

Kompetencje i zadania samorządu lokalnego rozszerzyły zapisy Konstytucji RP z 1997 r. Z preambuły ustawy zasadniczej wynika, że istniejący porządek prawny jest oparty na zasadzie pomocniczości umacniającej uprawnienia obywateli i ich wspólnot. Według niej człowiek jest podstawowym podmiotem wszelkich spraw, a inne instytucje mają jedynie być tworzone jako pomocnicze w stosunku do jego działań. Zgodnie z postanowieniem art. 15 ust. 1-2 Konstytucji, ustrój terytorialny RP zapewnia decentralizację władzy publicznej (Bombicki, 1998, s. 127).

Definicja samorządu lokalnego została ujęta w treści rozdziału 7 Konstytucji RP (Samorząd terytorialny). Jej Art. 163 stanowi: *Samorząd terytorialny wykonuje zadania publiczne nie zastrzeżone przez Konstytucję lub ustawy dla organów innych władz publicznych*, Art. 164 w punkcie 1 precyzuje, że *podstawową jednostką samorządu terytorialnego jest gmina*, a w punkcie 2, iż: *inne jednostki samorządu regionalnego albo lokalnego i regionalnego określa ustawa*. Z kolei w punkcie 3 stanowi, że *gmina wykonuje wszystkie zadania samorządu terytorialnego nie zastrzeżone dla innych jednostek samorządu terytorialnego*.

W ramach rozwiązań dotyczących samorządu terytorialnego bardzo ważne znaczenie odgrywa zapis dotyczący prawa zrzeszenia się. Art. 172. Stanowi:

1. Jednostki samorządu terytorialnego mają prawo zrzeszania się.
2. Jednostka samorządu terytorialnego ma prawo przystępowania do międzynarodowych zrzeszeń społeczności lokalnych i regionalnych oraz współpracy ze społecznościami lokalnymi i regionalnymi innych państw.
3. Zasady, na jakich jednostki samorządu terytorialnego mogą korzystać z praw, o których mowa w ust. 1 i 2, określa ustawa.

Na tej formule prawnej, dodatkowo wzmocnionej przez wspomnianą treść Europejskiej Karty Samorządu Lokalnego, istnieje możliwość tworzenia i funkcjonowania organizacji samorządowych.

W dokonujących się w ramach transformacji ustrojowej procesach demokratyzacji fundamentalną rolę odegrał kolejny etap reformy samorządu terytorialnego, wyrażający się we wprowadzeniu jego trójstopniowej organizacji. Z dniem 1 stycznia 1999 r. utworzone zostały: samorządowe powiaty i rządowo-samorządowe województwa.

Znaczenie samorządu szczebla powiatowego wynika z treści ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz.U. 1998 Nr 91 poz. 578). W Art. 1.1. ujęto, że *mieszkańcy*

powiatu tworzą z mocy prawa lokalną wspólnotę samorządową. W punkcie 2. Ilekroć w ustawie jest mowa o powiecie, należy przez to rozumieć lokalną wspólnotę samorządową oraz odpowiednie terytorium.

W przypadku samorządu szczebla wojewódzkiego w ustawie z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2022 r. poz. 547, 583.) w Art. 1.1. zapisano, że *mieszkańcy województwa tworzą z mocy prawa regionalną wspólnotę samorządową. W punkcie 2. „ilekroć w ustawie jest mowa o województwie lub samorządzie województwa, należy przez to rozumieć regionalną wspólnotę samorządową oraz odpowiednie terytorium.*

Samorządu terytorialnego można więc podzielić na samorząd lokalny oraz samorząd regionalny. Samorząd lokalny obejmuje samorząd gminny i samorząd powiatowy. Najogólniej rzecz biorąc do gmin należą sprawy publiczne o znaczeniu lokalnym a powiat wykonuje zadania publiczne o charakterze ponadgminnym. Przepisami ustawy o samorządzie powiatowym (art. 91) utworzono także jednostki samorządowe wypełniające zarówno zadania gminne, jak i powiatowe – miasta na prawach powiatu.

Samorząd regionalny tworzy samorząd województwa, który wykonuje zadania publiczne o charakterze wojewódzkim, głównie związane z rozwojem regionalnym. Gmina, powiat i województwo jako wspólnoty samorządowe dysponują określonym ustawowo zakresem swobody decydowania o sobie, wspólnym majątku oraz o zaspokajaniu zbiorowych potrzeb społecznych.

Reasumując należy stwierdzić, że jednostki samorządu lokalnego mają do rozwiązania wiele spraw o znaczącym priorytecie społecznym i gospodarczym (Harańczyk, 2010, s. 110–112; Kamińska, 2010, s. 52–53; Lewandowski, 2008, s. 293), w tym:

- skuteczne wykorzystywanie szans i przeciwdziałanie zagrożeniom dla dalszego rozwoju, wynikających z procesów transformacji systemowej oraz integracji Polski z Unią Europejską,
- zapewnienie jak najwyższego poziomu usług społecznych, komunalnych i administracyjnych,
- stymulowanie procesu rozwoju gospodarczego,
- efektywne wykorzystywanie środków finansowych z budżetu,
- skuteczne chronienie walorów i zasobów środowiska przyrodniczego oraz wcielanie w życie konstytucyjnych zasad zrównoważonego rozwoju,

- skuteczne chronienie walorów i zasobów dziedzictwa kulturowego,
- racjonalne użytkowanie i zagospodarowanie przestrzeni,
- chronienie interesu publicznego i przeciwdziałanie różnorodnym konfliktom nieuchronnie pojawiających się w procesie transformacji,
- pozyskiwanie zewnętrznych środków finansowych na realizację przedsięwzięć rozwojowych, w tym ze środków pomocowych Unii Europejskiej,
- włączanie do współpracy przy rozwiązywaniu problemów organizacji pozarządowych i przedsiębiorców.

1.2. Determinanty i wymiary rozwoju lokalnego w świetle polityki regionalnej UE

Rozwój lokalny stanowi złożoną, wieloaspektową kategorię, na którą wywiera wpływ wiele czynników oraz podmiotów znajdujących się na danym terenie (Guzal-Dec, 2015, s. 17). Jego istota jest szeroko prezentowana w literaturze przedmiotu i doczekała się wielu definicji. Jacek Chądzyński (2007, s. 70) stwierdza, że *do rozwoju lokalnego dochodzi na określonym terytorium, stanowiącym pewien system czy też układ lokalny, którego istotnym elementem jest zamieszkująca go lokalna społeczność.*

Zdaniem Ryszarda Broła (1998, s. 11) rozwój lokalny to *zharmonizowane i systematyczne działanie społeczności, władzy publicznej oraz pozostałych podmiotów funkcjonujących w danej jednostce terytorialnej, zmierzające do kreowania nowych i poprawy istniejących walorów użytkowych w danej jednostce terytorialnej, tworzenia korzystnych warunków dla gospodarki oraz zapewnienia ładu przestrzennego i ekologicznego.* Z kolei Jan Kot (2003, s. 157) porządkując rozwój lokalny sformułował sześć następujących tez:

1. Rozwój lokalny jest procesem autonomicznym, co wynika z faktu, że przebiega on według zasad i reguł dotyczących mechanizmów rynkowych; jest on także przedmiotem podejmowania suwerennych, w ramach powierzonych kompetencji i środków, decyzji przez władze samorządowe będące podmiotem procesów i polityki rozwoju,
2. Rozwój lokalny jest upodmiotowiony, co oznacza, iż jest on konkretnym procesem, który przynosi efekty i korzyści podmiotom w nim uczestniczącym,
3. Rozwój lokalny jest wynikiem kompromisu aktorów działających w lokalnej jednostce terytorialnej,

4. Rozwój lokalny przebiega w warunkach określonych przez zjawiska i procesy zachodzące zarówno w jego strukturach wewnętrznych, jak i jego otoczeniu; warunkiem powodzenia i trwałości procesów rozwoju jest elastyczność w działaniach jednostek gospodarczych i władz lokalnych – elastyczność jest gwarantem powodzenia i trwałości procesów rozwoju,

5. Rozwój lokalny to proces długotrwały, uwarunkowany historycznie tradycjami produkcyjnymi, politycznymi i kulturowymi ludności,

6. Rozwój lokalny rządzi się swoją logiką, która wynika z indywidualnych postaw ludności, zachowań organizacyjnych oraz mechanizmów rynkowych.

Marek Ziółkowski (2011, s. 131) dostrzega, że rozwój lokalny powinien uwzględniać zarówno potrzeby, priorytety, preferencje i uznawane systemy wartości mieszkańców oraz przedsiębiorców, jak i wymogi ochrony środowiska przyrodniczego, dziedzictwa kulturowego i racjonalnego zagospodarowania przestrzennego. W procesie tym szczególnie istotne jest kształtowanie odpowiednich relacji (proporcji) między następującymi elementami (Ziółkowski, 2005, s. 89):

- potrzeby, preferencje oraz uznane systemy wartości mieszkańców;
- charakter gospodarki lokalnej, wiodąca funkcja gospodarcza;
- zagospodarowanie przestrzeni;
- środowisko kulturowe i przyrodnicze.

Biorąc pod uwagę wszystkie aspekty charakteryzujące rozwój lokalny zaakcentować należy nadrzędne wartości, obejmujące zasady, obowiązujące w samorządności europejskiej, których respektowanie stanowi też wymóg w procesie przydziału środków UE. Dotyczą one:

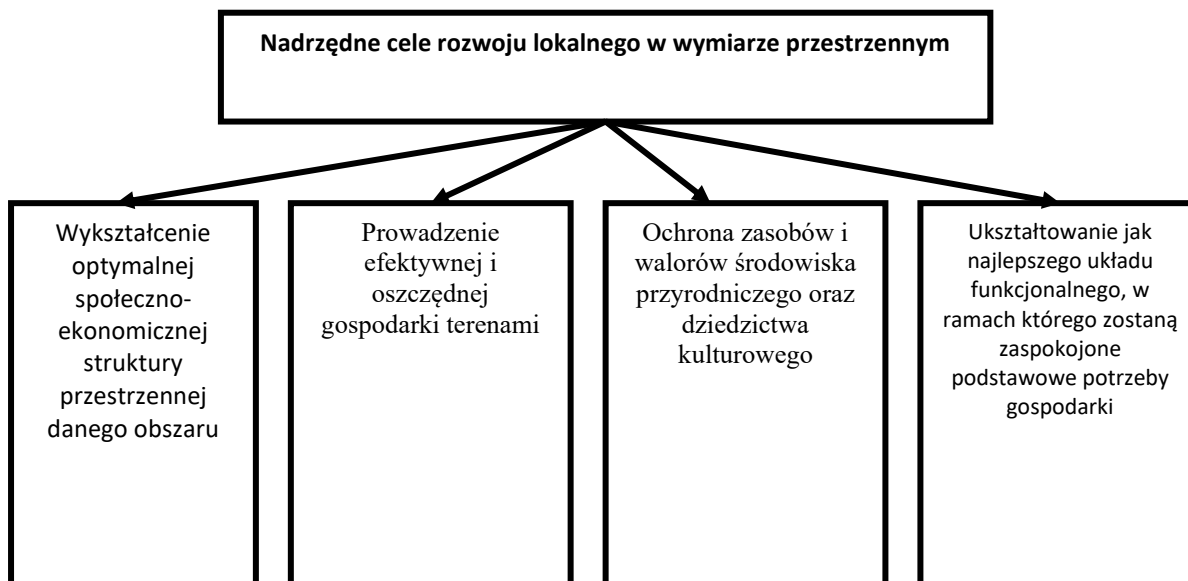
- koncepcji i zasad zrównoważonego rozwoju,
- konkurencyjności,
- terytorializacji, czy regionalizacji.

W Polsce zasada zrównoważonego rozwoju zyskała rangę konstytucyjną – została zapisana w art. 5 Konstytucji RP, a także w ustawie Prawo ochrony środowiska. Podkreślić należy, że zasadniczą ideą zachowania środowiska i zasobów przyrodniczych dla przyszłych pokoleń, oznacza nie tyle tradycyjne pojmowanie ochrony środowiska, co stworzenie modelu zmiany rozwoju cywilizacyjnego. Powinny one polegać na modelu konsumpcji bardziej przyjaznym dla środowiska przyrodniczego – stwarzającym mniejszą presję na środowisko, zmianie systemu wartości oraz takim sposobie gospodarowania, przy którym presja ta nie przekracza jego

zdolności do samoregeneracji (Piontek, 2002, s. 27). Istotą zrównoważonego rozwoju jest zapewnienie trwałej poprawy jakości życia współczesnych i przyszłych pokoleń poprzez kształtowanie właściwych proporcji między kapitałem ekonomicznym, ludzkim i przyrodniczym. Według współczesnych koncepcji można wyróżnić następujące elementy zrównoważonego rozwoju (Niedzielska, 2014, s. 215–216):

- planowanie dla przyszłości,
- planowanie dla środowiska życia człowieka,
- zapewnienie sprawiedliwego dostępu do zasobów przyrodniczych obecnych i przyszłych pokoleń,
- szeroki udział różnych grup społecznych w podejmowaniu decyzji dotyczących kierunków i tempa procesów rozwojowych.

Jak z powyższego wynika, w rozwoju lokalnym uczestniczy wiele podmiotów, które muszą funkcjonować we wzajemnej symbiozie. Mowa tutaj jest o gospodarstwach domowych, gospodarstwach rolnych, małych i średnich przedsiębiorstwach, instytucjach samorządowych na poziomie gminy, powiatu, województwa, władzach samorządowych, czy organizacjach pozarządowych. Wszystkie te podmioty tworzą system gospodarki lokalnej i regionalnej. Rolą samorządu lokalnego jest regulacja, która nie powinna się ograniczać, a prowadzić do wpływów na kształt sfery realnej, zwłaszcza poprzez wspieranie i stymulowanie rozwoju gospodarczego, ochronę zasobów środowiska przyrodniczego, dziedzictwa kulturowego oraz racjonalnego zagospodarowania przestrzeni (Stawasz i Wiśniewska, 2015, s. 10–11). Mówi się o swoistym *interwencjonizmie samorządowym*. W miarę postępowania procesów decentralizacji, tworzenia się nowej opcji rozwoju opartego na samorządności terytorialnej powstaje horyzont nowego oddziaływania: na tempo, skalę, strukturę i kierunki rozwoju gospodarczego. Można stwierdzić, że nadrzędną, współczesną powinnością samorządów lokalnych jest celowe, systematyczne, świadome i kompleksowe działanie na rzecz dynamizowania procesów rozwojowych. By osiągnąć tak zarysowane kierunki działań należy uwzględnić cele (Lewandowski, 2008, s. 296) przedstawione na rycinie 1.

Rycina 1. Nadrzędne cele rozwoju lokalnego w wymiarze przestrzennym

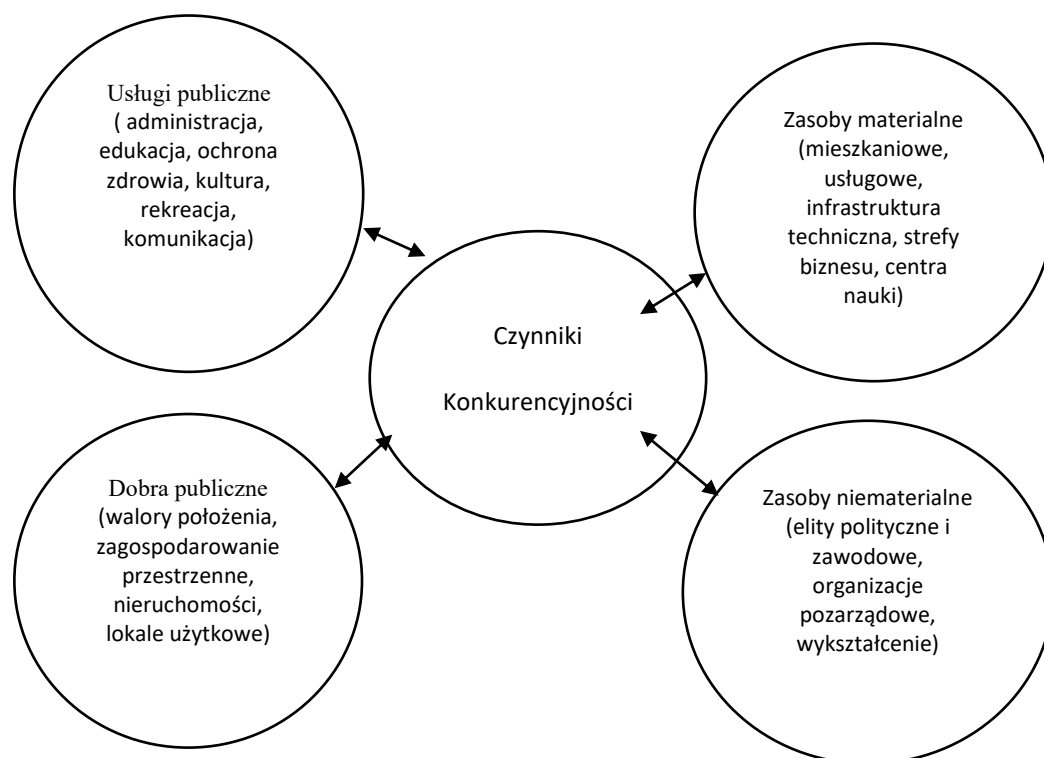
Źródło: opracowanie własne na podstawie: Lewandowski, 2008, s. 296.

Bardzo duże znaczenie dla pełnego rozwoju gospodarki rynkowej posiada konkurencyjność, która oznacza zdolność konkurowania różnych podmiotów i jednostek, w tym samorządów lokalnych, o zajęcie jak najlepszej pozycji w stosunku do najbliższego otoczenia. Należy ją traktować (Gorynia, 2009, s. 48) jako atrybut, cechę, wynik czy rezultat działań. To również proces dochodzenia do cechy, atrybutu, wyniku rezultatu jakim jest konkurencyjność, co jest równoznaczne z realizowaniem procesu konkurowania, czyli dochodzenia do konkurencyjności.

Zdolność konkurencyjna podmiotów lokalnych zależy nie tylko od samej przedsiębiorczości i zdolności właściciela oraz zatrudnionych przez niego osób, ale od sprawności funkcjonowania terytorialnych systemów społeczno-gospodarczych i ich zdolności rozszerzonej reprodukcji lokalnych, regionalnych i krajowych zasobów, z których świadomie lub nieświadomie korzysta przedsiębiorca (Markowski, 1999, s. 102). Wynika z tego, że każde działanie wspierające ze strony samorządu lokalnego musi uwzględniać własne zdolności w zakresie przedsiębiorczości, ale również zdolności wszelkich podmiotów działających w jego otoczeniu.

Konkurencyjność samorządów lokalnych jest uzależniona od wielu czynników, a także musi spełniać warunki by stać się konkurencyjnym dla innych samorządów. Samorząd lokalny przenosi swoje walory konkurencyjności na podmioty z nim współdziałające, będące w zasięgu

jego oddziaływania. Można wyróżnić czynniki konkurencyjności regionów i gmin, które przedstawione zostały na rycinie 2.

Rycina 2. Czynniki konkurencyjne regionów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Broszkiewicz, 1999, s. 24.

Można przyjąć, że konkurujące podmioty z jednej strony charakteryzują się wewnętrzną zdolnością i elastycznością w przystosowaniu się do zmieniających się warunków konkurencji, z drugiej zaś posiadają zdolność internalizacji korzyści zewnętrznych. W ten sposób kreuje i determinuje się konkurencyjność danej jednostki samorządu lokalnego. Wynika z tego, że to bardziej konkurencyjna jednostka samorządu lokalnego dostarcza małym i średnim przedsiębiorstwom korzyści ze względu na posiadane potencjały rozwojowe. W taki ujęciu konkurencyjność to nad wszystko zdolność przedsiębiorstwa do oferowania właściwych towarów i usług, o odpowiedniej jakości i cenie, we właściwym czasie, co w praktyce oznacza efektywniejsze od innych podmiotów rynkowych zaspokajanie potrzeb konsumentów (Olczyk, 2008, s. 15).

Podkreślić trzeba, że zjawisko konkurencyjności występuje w całej przestrzeni społeczno-gospodarczej - globalnej, krajowej, regionalnej i lokalnej, a te samorządy lokalne, które nie zdecydują się na podjęcie działań w zakresie wspierania konkurencyjności w oparciu o ideę

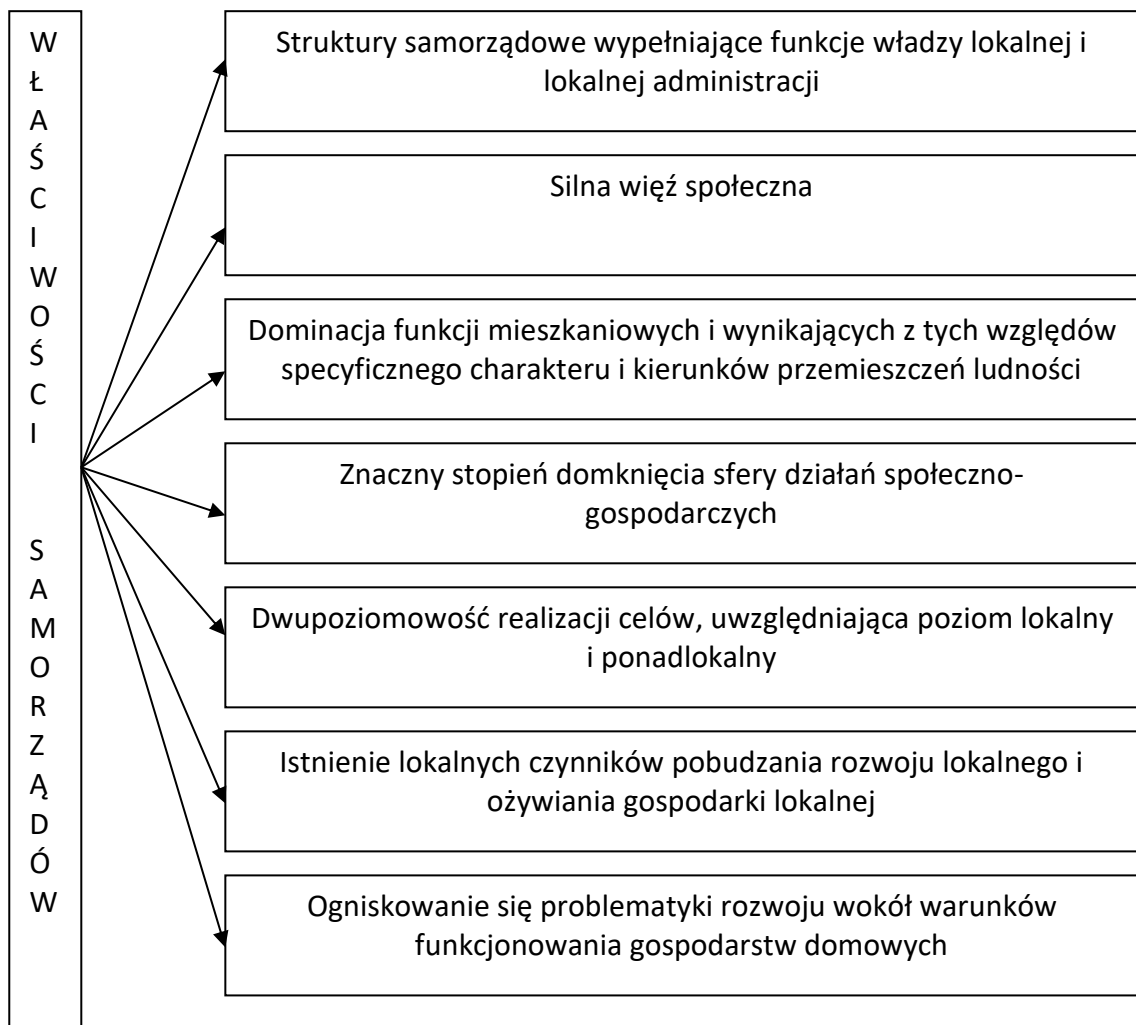
gospodarki konkurencyjnej, mogą stracić wiele w procesie rozwoju lokalnego, a także pozbawić się szans na właściwe zarządzanie budżetowe.

Regionalizacja to system prawnoustrojowy, który stanowi składnik ustroju licznych krajów europejskich, czasem przybierający formę kierunku politycznego (Rykiel, 1997, s. 64). W teorii regionalizacja pojmowana jest jako asygnowanie regionów w określonym założeniu i na podstawie konkretnych warunków (Kwilecki, 1992, s. 37-44) bądź też jako metoda organizacji i realizowania zadań publicznych.

Aktualnie zjawisko regionalizacji odbywa się jednocześnie na trzech szczeblach, które są realizowane przez stopniowe integrowanie państw i ich gospodarek. Poziom pierwszym jest region. Na poziomie drugim współpraca odbywa się między danymi regionami, a jej przesłanką jest zacieśnianie relacji. Natomiast trzeci poziom to kooperacja ponad regionami, jako komponent formującej się gospodarki globalnej (Zielińska-Głębocka, 2012, s. 35-38).

Rezultatem zwiększonego regionalizmu w krajach demokratycznych jest regionalizacja. Jest to proces, który ma tendencję do automatycznego pogłębiania się, gdyż sprawia, że powstają transakcje i sojusze zainteresowane dalszą regionalizacją. Przyczyną pogłębiania się tego zjawiska jest również integracja gospodarcza i polityczna w ramach Unii Europejskiej. Regionalizacja oznacza więc działanie w granicach państwa, tzn. powoduje wewnętrzny regionalizm i europeizację regionów, ale może być również postrzegana jako działanie wieloszczeblowe (Zaorska, 2008, s. 38), sięgające struktur ponadnarodowych (Nowacki, Russano, 2008, s. 115).

W literaturze współczesnej, oprócz procesów globalnych powstania światowego ładu gospodarczego dostrzega się proces restytucji małych społeczności, odżywianie regionalizmów i lokalizmów (Końkowski, 2011, s. 111). Decentralizacja funkcji państwa zapoczątkowała kształtowanie się nowego ładu społecznego zwanego lokalizmem. Jak pisze K. Sowa (1989, s. 26-27) lokalizm oznacza *koncentrację życia społecznego i gospodarczego w społecznościach lokalnych, a także ich prymat i dominację w stosunku do owego układu społeczno-przestrzennego, który jest jak gdyby wytworzony przez te społeczności, a zatem wobec nich wtórny. Może być uważany za określony typ ładu społecznego*. Tak pojęty lokalizm najlepiej się realizuje w strukturach samorządowych, ponieważ występują w nich specyficzne właściwości.

Rycina 3. Specyficzne właściwości samorządów lokalnych sprzyjających lokalizmowi

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Parysek, 1997, s. 29.

W Polsce lokalizm (Domagała i Iwanek, 2013, s. 14-16) przeciwstawił się centralizmowi politycznemu i gospodarczemu, dając nowe podstawy dla budowy postępu cywilizacyjnego. Wykorzystując w/w warunki samorządu lokalnego można stwierdzić, że nowego wymiaru doczekały się tezy o porządku i ładzie opartym na systemie porozumień. W sferze gospodarczej polega on na rozwijaniu indywidualnej i zbiorowej przedsiębiorczości przy wykorzystaniu zasobów surowcowych, miejscowej siły roboczej, czy walorów krajobrazowych.

Nie można pominąć ważnego pojęcia jakim jest terytorializacja polityki rozwoju stanowiąca jeden z kluczowych wyznaczników tzw. nowego paradygmatu polityki regionalnej, wpisanych do najważniejszych dokumentów sterujących rozwojem Unii Europejskiej i Polski. Według Aleksandry Nowakowskiej (2017, s. 32) - terytorializacja jest to zakotwiczenie procesów rozwoju w tkance terytorialnej, osadzenie działalności gospodarczej w relacjach społecznych oraz uruchomienie mechanizmów współtworzenia nowych wartości i zasobów, strategicznie

cennych tak dla pojedynczego podmiotu, jak i całej gospodarki. Dlatego też można stwierdzić, że terytorializacja to posługiwanie się argumentami przewagi regionalnej, jak również (np. kapitału regionalnego) pozytywnych powiązań społecznych i kulturowych. Można również podkreślić ważność specyficznych terytorialnych cech, np. zasoby naturalne, czy specyficzne uwarunkowania terenu.

We współczesnej Polsce, gdzie samorząd lokalny intensywnie rozwija się, powinnością powinno być korzystanie z doświadczeń krajów rozwiniętych, gdzie rozwój lokalny ma wieloletnie tradycje. Obliguje nas do tego ratyfikowanie przez Polskę w 1993 r. Europejskiej Karty Samorządu Terytorialnego, która nie narusza specyfiki ustrojowej poszczególnych państw, lecz gwarantuje im uniwersalne podstawy demokracji lokalnej (Dz.U. z 1994, Nr 124, poz. 607). Na podstawie tego dokumentu można przedstawić następujące zadania samorządu lokalnego w dziedzinie rozwoju lokalnego (Lewandowski, 2008, s. 9-10; Perska, 2014, s. 286–287):

- podejmowanie w ramach ogólnej strategii rozwoju społeczno-gospodarczego danej jednostki terytorialnej, inicjatyw i zadań rozwoju lokalnego;
- stymulowanie rozwoju lokalnego przez stosowanie różnego rodzaju ułatwień i udogodnień;
- podejmowanie działań promocyjnych, udostępnianie lokalnych zasobów, stosowania ulg, zachęt, udzielanie subsydiów;
- identyfikację lokalnych potrzeb społecznych i lokalnych zasobów, które mogą określać kierunki i zakres działań na rzecz rozwoju lokalnego;
- przyciąganie inwestorów oraz pozyskiwanie środków, które mogą służyć rozwojowi lokalnemu;
- tworzenie własnych funduszy stymulacji i wspierania rozwoju lokalnego lub pozyskiwanie zewnętrznych środków na ten cel;
- utworzenie struktur organizacyjnych rozwoju lokalnego, w ramach których prowadzona będzie kompletna i kompleksowa obsługa podmiotów rozwoju lokalnego;
- rozwój kooperacji z udziałem miejscowych, istniejących i uruchamianych zakładów produkcyjnych, usługowych;
- tworzenie przedsiębiorstw lokalnych z udziałem kapitału lokalnego;
- tworzenie przestrzeni pracy, inkubatorów przedsiębiorczości i innych tego typu placówek inicjujących rozwój;

- utworzenie lokalnego systemu kształcenia, doksztalcania, doskonalenia zawodowego lub przekwalifikowania.

Powyższe zadania stały się podstawą dla samorządów lokalnych do działań w okresie po podpisaniu Europejskiej Karty Samorządu Lokalnego.

W Unii Europejskiej pozycja regionów bardzo wyraźnie wzrosła ze względu na implikacje powodujące podejmowanie decyzji co do zaspokojenia zróżnicowanych potrzeb społecznych. Władze regionalne podejmują z władzami centralnymi oraz Komisją Europejską działania zmniejszające dysproporcje pomiędzy regionami. Ten właśnie proces nazywa się regionalną polityką strukturalną (Mączka i Kudełko, 2005, s.25). By ułatwić klasyfikację regionów stworzono jednolity system podziału terytorialnego dla celów statystycznych Unii Europejskiej - Nomenklaturę jednostek terytorialnych do celów statystycznych (The Nomenclature of Territorial Units for Statistic - NUTS).

Rozszerzenie UE o dalszych 10 członków stanowiło nową jakość w dalszym jej rozwoju. Wynika to z faktu, że dysproporcje rozwojowe pomiędzy krajami dotychczasowego członkostwa, a nowymi są bardzo duże. Obawiano się destabilizacji rozwoju całej Unii Europejskiej po tzw. pełnym stowarzyszeniu. W takich warunkach rozwoju integracji europejskiej ważnym elementem jest wspieranie rozwoju społeczno-gospodarczego w skali regionalnej (Skrzypiec, 2013, s. 89-90).

Wynika to z faktu, że rozwój każdego kraju uzależniony jest od poziomu rozwoju poszczególnych, chociażby najmniejszych regionów, czy układów regionalnych. Należy przez to rozumieć nieodwracalność zmian ilościowo-jakościowych zmierzających do osiągnięcia trwałego wzrostu potencjału społeczno-gospodarczego i kulturowego regionu.

1.3. Ekonomiczne aspekty działalności samorządów lokalnych

Zagadnienia ekonomiczne w działalności samorządów lokalnych to nie tylko aspekty budżetowe zapewniające funkcjonowanie lokalne, a przede wszystkim wszelkiego rodzaju procedury, które mają skutecznie wspierać rozwój lokalny. Jest to przestrzeń, która wymaga jeszcze wielu rozwiązań, różnorodnych spojrzeń i doświadczeń. To tendencja światowa, która dotyczy zależności i wpływu aspektów ekonomicznych samorządów lokalnych na sferę wykonywania zadań gospodarczych – ich rozwoju, innowacyjności, dostosowywania się do wymogów cywilizacyjnych. Marek Wojciechowski (2020, s. 15) stawia odważną, aczkolwiek

uzasadnioną tezę, że ustrój ekonomiczny samorządu lokalnego posiada cechy podmiotu gospodarczego. W uzasadnieniu pisze o doszukiwaniu się w samorządzie podmiotu w sensie gospodarowania i zarządzania działalnością gospodarczą. Można stwierdzić, że wiąże się to z posiadaniem publicznych zasobów gospodarczych i spełnianiu - w tym zakresie – wielu funkcji ekonomicznych.

Trzymając się logiki rozwoju regionalnego należy stwierdzić, że zarządzanie finansami jednostek samorządu lokalnego jest elementem zarządzania funkcjonowania rozwojem regionalnym i lokalnym. Każdy podmiot, w tym jednostki samorządu lokalnego, chcąc sprostać konkurencji, musi stosować w podejmowaniu różnego rodzaju decyzji nowoczesne metody zarządzania operacyjnego i strategicznego (Kosiedowski, 2001, s. 11). Wymaga to ogromnych zmian prawa finansowego, jak również zmian innych aspektów dotyczących zarządzania finansami samorządowymi.

Jak zauważa Marzena Piszczek (2016, s. 11-12), aby dokonać rewolucyjnych zmian w ekonomicznym aspekcie rozwoju samorządów lokalnych niezbędne są, między innymi następujące postulaty:

- podejmowanie działań zmierzających do poprawy konkurencyjności lokalnych gospodarek (współdziałanie i partnerstwo samorządów lokalnych);
- dokonywanie przeglądu aktualnego prawa i dostosowywanie go do oczekiwań samorządów lokalnych, aby mogły w sposób elastyczny i najbardziej efektywny alokować swoje zasoby do zadań związanych z rozwojem;
- wskazane jest, aby samorzady lokalne pracowały nad poprawą kondycji finansowej, poprzez budowanie wizerunku solidnego kredytobiorcy, prowadzenie przejrzystej polityki w obszarze stabilnych źródeł dochodów własnych, polityki optymalnego zadłużenia; dbałości o wysoką jakość zarządzania finansami (stosowanie nowoczesnych metod zarządzania finansami);
- korzystanie z rozwiązań innych państw w zakresie efektywnego planowania budżetu, szczególnie z wykorzystaniem narzędzi budżetowania zadaniowego (postulat wprowadzenia jako zadania obowiązkowego).

To najważniejsze, aczkolwiek nie wszystkie, postulaty dotyczące koniecznych perspektyw zmian przemian w zakresie zarządzania finansami samorządów lokalnych.

W art. 15, ust. 1 Konstytucji RP gwarantuje się proces decentralizacji władzy publicznej. Wynika również z tego, że *dotyczy* to decentralizacji finansów publicznych, a co za tym

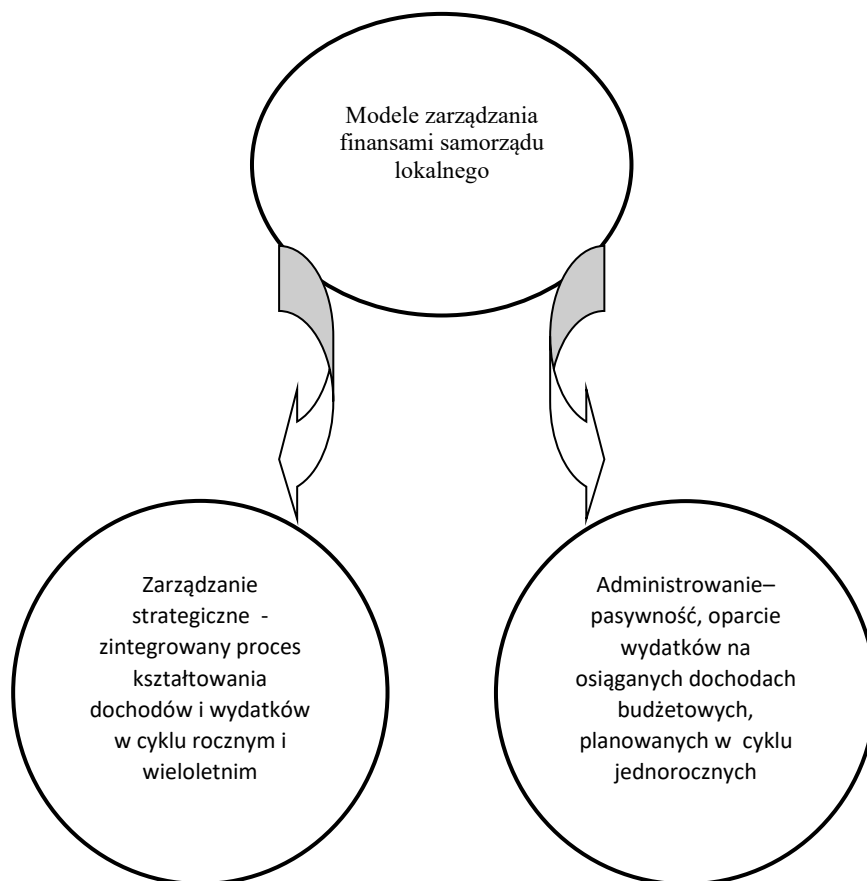
koniecznym założeniem ustroju finansów publicznych musi być wyposażenie samorządów terytorialnych w finansowe możliwości realizacji zadań publicznych. Powierzenie samorządom lokalnych zadań publicznych powinno pociągać za sobą przekazywanie tym jednostkom odpowiednich środków finansowych potrzebnych do realizacji tych zadań (Ruśkowski, 2004, s. 66). Wyraża się w tym dążenie do racjonalności postępowania i ochrony jednostek samorządu lokalnego. Jednak należy uwzględnić również aspekt praktyki, który powoduje wątpliwości, czy wszelkie zmiany w podziale dochodów publicznych, w następstwie zwiększenia zakresu zadań i kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, daje tym jednostkom gwarancje otrzymania kwot nie mniejszych niż przeznaczane dotychczas na ten cel z budżetu państwa. Decentralizacji finansów publicznych służy zapis art. 167 ust. 1 konstytucji zakładający, że odpowiednio do zadań przypadających jednostkom samorządu terytorialnego będzie zapewniony udział tych jednostek w dochodach publicznych. Jednak jak pisze Eugeniusz Ruśkowski, (2003, s. 351) *dużo łatwiejsze jest podzielenie się przez władze państwowe z samorządem terytorialnym władzą polityczną czy funkcjami administracyjnymi niż podzielenie się środkami finansowymi, za pomocą których można skutecznie wpływać na nominalnie niezależny samorząd terytorialny*. Zasada decentralizacji finansów może być realizowana na różne sposoby:

- przydzieleniu jednostkom samorządu lokalnego na stałe własnych źródeł dochodów (dochody własne), które zapewnią wpływy umożliwiające realizację zadań,
- corocznym przydzielaniu z budżetu państwa jednostkom samorządu lokalnego środków na realizację zadań tych jednostek.

Wszystkim trzem stopniom samorządu lokalnego (gmina, powiat, województwo) przyznano, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawnymi, obligatoryjne subwencje z budżetu państwa. Przy czym podkreślono, że o przeznaczeniu subwencji ogólnej decydują organy stanowiące jednostki samorządu terytorialnego, a nie podmiot przydzielający. Można z tego jasno wnioskować, że subwencje ogólne służą uzupełnieniu poziomu dochodów jednostek samorządu terytorialnego do poziomu niezbędnych wydatków tych jednostek. Zgodnie z ustawą o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (nazwa pierwotna), subwencje ogólną dla gminy podzielono na części: podstawową, oświatową i rekompensacyjną, a subwencję ogólną dla powiatu czy województwa na części: oświatową, drogową i wyrównawczą (Wiatrak, 2005, s. 88). o najważniejsze, aczkolwiek nie wszystkie,

postulaty dotyczące koniecznych perspektyw zmian przemian w zakresie zarządzania finansami samorządów lokalnych.

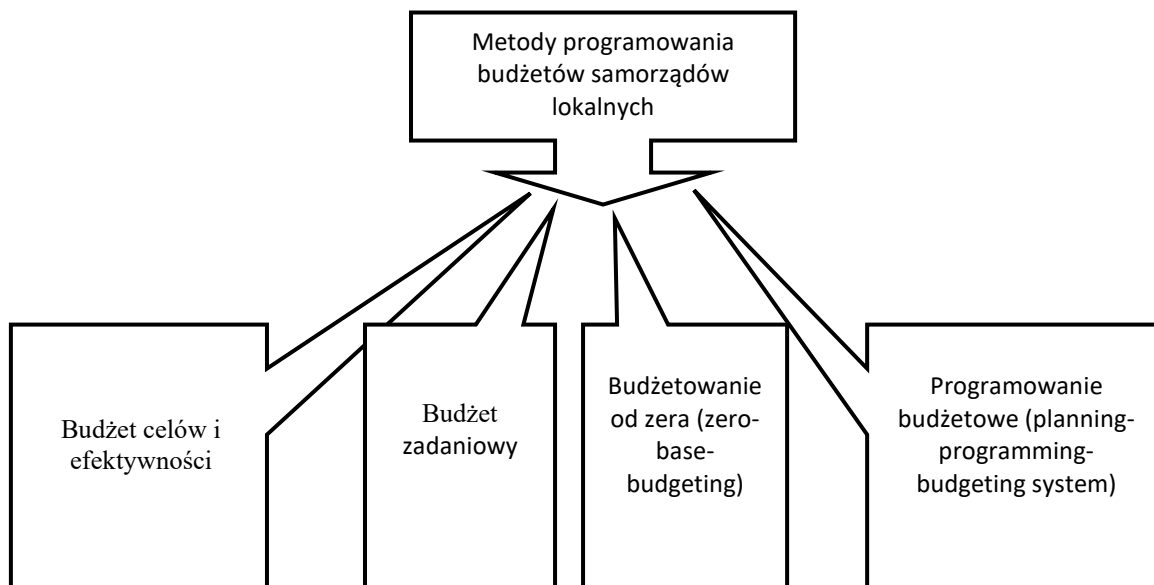
Można wyróżnić dwa zasadnicze modele zarządzania finansami samorządu lokalnego.

Rycina 4. Modele zarządzania finansami samorządu lokalnego

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Filipiak, Dylewski i Gorzałczyńska-Koczkodaj, 2007, s. 56.

Należy stwierdzić, że w większości samorządów lokalnych dominuje model zarządzania finansami zbliżony do administracyjnego, z nielicznymi elementami zarządzania strategicznego. Dlatego też nowe zarządzanie powinno zmierzać do zwiększenia efektywności wykorzystania dostępnych środków, metod i instrumentów w ramach zarządzania strategicznego (Kłak, 2010, s. 159). Można stwierdzić, że w tym zakresie polskie samorządy terytorialne mają wiele do zrealizowania. Dzięki rozwojowi w tym zakresie można osiągnąć wiele sukcesów prowadzących do zrównoważonego rozwoju. Wobec powyższego w jaki sposób należy programować budżety? Wydaje się, że najbardziej optymalnymi mogą być metody, które przedstawia rycina 5.

Rycina 5. Metody programowania budżetów samorządów terytorialnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Ziółkowski i Goleń, 2003, s. 59.

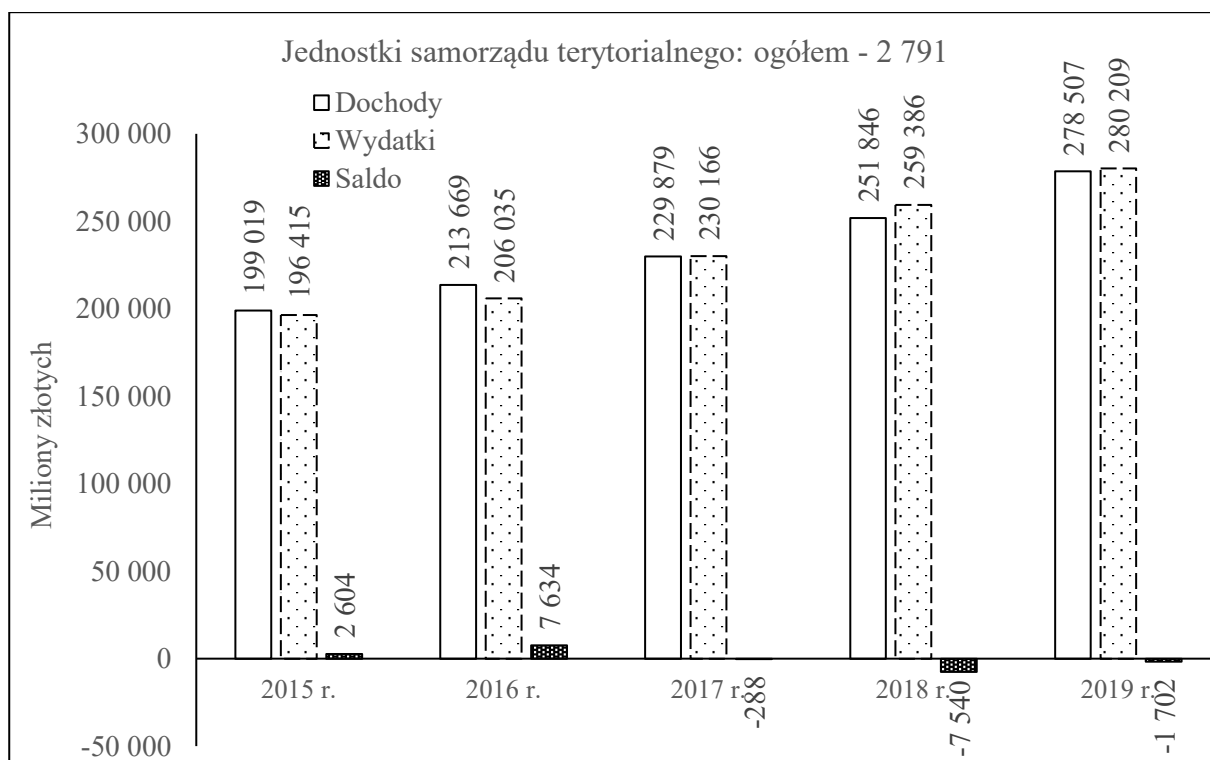
By skutecznie działać w nowych realiach finansowych samorzady lokalne muszą znajdować się w dobrej kondycji finansowej. W wąskim znaczeniu kondycje finansową jednostki samorządu lokalnego można rozumieć jako zdolność władz samorządowych do generowania wystarczających środków finansowych do regulowania zobowiązań jednostki samorządu terytorialnego w krótkim okresie.

W zakresie innego ujęcia, kondycja finansowa jednostek samorządu lokalnego może odnosić się do długiego okresu (powyżej 5 lat) i dotyczyć możliwości pokrycia wszystkich wydatków. A zatem można mówić o kondycji finansowej jednostki samorządu lokalnego w krótkim i długim okresie (Groves, 1984, s. 56).

Podkreślić należy, że w Polsce najbardziej wydajne źródła dochodów są dochodami budżetu państwa (podatki pośrednie) i nie ma kategorii dodatków do podatków, a są udziały we wpływach z podatków centralnych. Samorząd terytorialny uzależniony jest nie tylko od koniunktury gospodarczej, ale także od efektywności aparatu skarbowego oraz terminowości przekazywania należnych dochodów podatkowych. Zwiększone udziały jednostek samorządu terytorialnego w podatkach dochodowych zwiększają motywację władz samorządowych do wspierania rozwoju gospodarczego. Nie mogą jednak być one instrumentami lokalnej polityki budżetowej, gdyż samorzady nie mogą kształtować elementów konstrukcji tych podatków. Mogą jednak stymulować inny rodzaj instrumentów polityki społeczno-gospodarczej

na swoim terenie, np. pozyskiwanie nowych inwestorów, czy wspieranie małych i średnich przedsiębiorstw działających na ich terenie (Łubina, 2020, s. 137–138).

Zmiana systemu dochodów jednostek samorządu terytorialnego, które weszły w życie z dniem 1 stycznia 2004 r., przyczyniły się do polepszenia ich kondycji finansowej, pogłębienia decentralizacji finansów publicznych i zwiększeniu samodzielności finansowej samorządu terytorialnego. Zmiany wielkości dochodów, wydatków, wyników finansowych (saldo: ujemne, dodatnie) przedstawiono na wykresach 1-4. Analizę dochodów, wydatków, wyników finansowych (saldo: ujemne, dodatnie), jednostek samorządu terytorialnego (JST), łącznie 2791 oraz interpretację graficzną oraz opisową w okresie 2015 do 2019 r. przedstawia wykres 1.

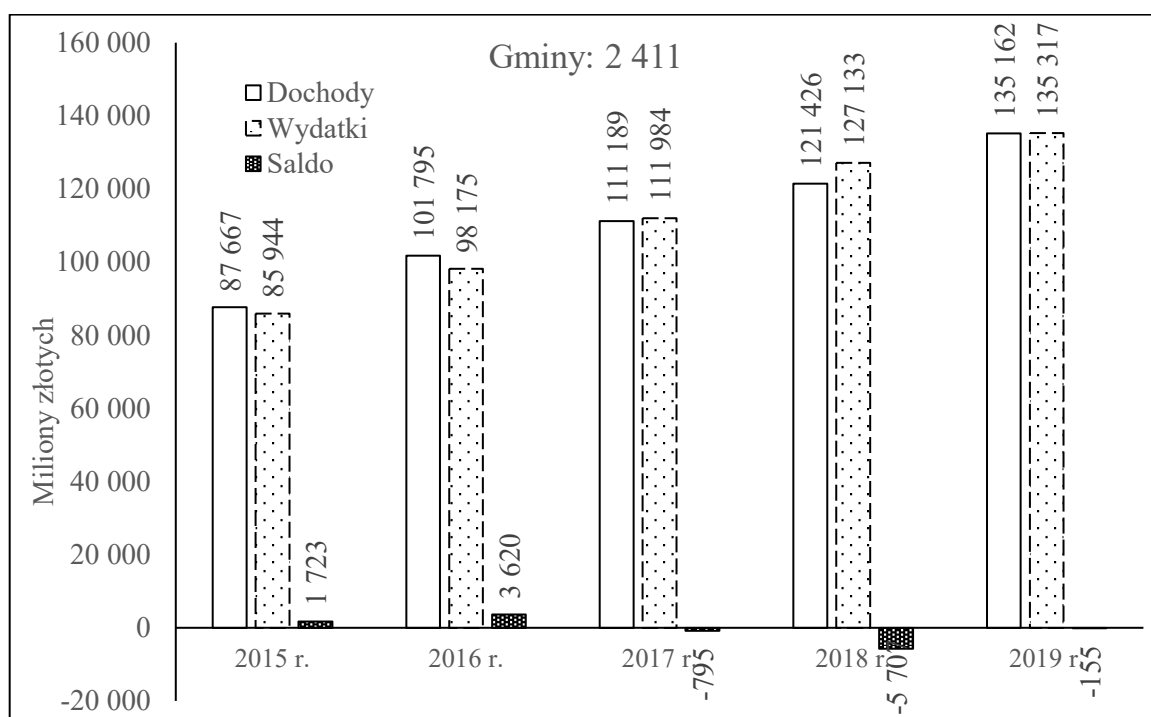

Wykres 1. Zmiany dochodów, wydatków, wyników finansowych JST w okresie 2015 do 2019 r.

Źródło: Opracowanie własne: Rocznik statystyczny GUS 2020. Dochody JST w latach 2015-2019 wykazywały tendencję rosnącą. Zmiany kształtowały się na poziomie 13,40% (wartość współczynnika zmienności), co oznacza małą zmienność (przedział do 25%). Natomiast na podstawie wartości średniego tempa zmian można stwierdzić, że dochód wzrastał o 13,8% rocznie, co należy uznać za znaczący wzrost dochodów.

Wydatki JST w latach 2015-2019, podobnie jak dochody, wykazywały tendencję rosnącą. Zmiany kształtowały się na poziomie 15,06% (wartość współczynnika zmienności), co oznacza

małą zmienność (przedział do 25%). Natomiast na podstawie wartości średniego tempa zmian można stwierdzić, że wydatki wzrastały o 14,0% rocznie. Taka sytuacja skazuje na rosnącą rolę JST w działalności na rzecz społeczności lokalnej różnych szczebli. Saldo między dochodami, a wydatkami JST w okresie 2015 do 2019 r. w pierwszych dwóch latach (2015–2016) było dodatnie. Natomiast od 2017 do 2019 r. widoczny jest niewielki deficyt budżetowy, spowodowany większą aktywnością JST w sytuacji progresji zarówno dochodów, jak i wydatków. Analizę dochodów, wydatków, wyników finansowych (saldo: ujemne, dodatnie) gmin (łącznie: 2411) oraz interpretację graficzną oraz opisową, w okresie 2015 do 2019 r. przedstawia wykres 2.

Wykres 2. Zmiany dochodów, wydatków, wyników finansowych gmin w okresie 2015 do 2019 r.

Źródło: Opracowanie własne: Rocznik statystyczny GUS 2020.

Dochody gmin w okresie 2015 do 2019 r. wykazywały tendencję rosnącą, wyraźną progresją. Zmiany w w/w okresie kształtowały się na poziomie 16,3% (wartość współczynnika zmienności) i pomimo wyższej wartości tego miernika niż JST, oznacza to jednak małą zmienność (przedział do 25%). Natomiast na podstawie wartości średniego tempa zmian można stwierdzić, że dochód wzrastał o 13,3% rocznie. Wydatki gmin w alogicznym okresie 2015-2019 podobnie jak dochody, wykazywały tendencję rosnącą z widoczną progresją. Zmiany w w/w okresie kształtowały się na poziomie 18,4% (wartość współczynnika zmienności), co oznacza małą zmienność (przedział do 25%). W stosunku jednak do dochodów

wahania wydatków były nieco wyższe. Natomiast na podstawie wartości średniego tempa zmian można stwierdzić, że wydatki wzrastały o 14,6%, co roku. Taka sytuacja wskazuje, że wydatki rosły nieco szybciej niż dochody o 0,1% oraz na rosnącą rolę gmin w działalności na rzecz społeczności lokalnej.

Saldo między dochodami, a wydatkami gmin w okresie 2015 do 2019 r. w pierwszych dwóch latach (2015–2016 r.) było dodatnie. Natomiast od 2017 do 2019 r. widoczny jest niewielki deficyt budżetowy, spowodowany większą aktywnością gmin w sytuacji bardzo wyraźnej progresji zarówno dochodów, jak i wydatków. Nadmienić można, że rozstęp między wielkością najwyższą 2019 r. a najniższą w 2015 r. (dochody) wyniósł 35,13%. W przypadku wydatków podobnym okresie wyniósł: 36,48%.

Tabela 1. Zestawienie wielkości dochodów planowanych, wykonanych oraz odchylenia w okresie 2015 do 2019 r. JST: gminy, miasta na prawach powiatu, powiatów) – analiza porównawcza

Wyszczególnienie	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	Miary	
Jednostki samorządu terytorialnego: dochody w mln. zł.						\bar{u}	SD
Plan	201 214	214 460	233 059	255 559	281 292	x	x
Wykonanie	199 019	213 669	229 879	251 846	278 507	x	x
Odchylenie (%)	98,91	99,63	98,64	98,55	99,01	98,95	0,38
Gminy: dochody w mln. zł.							
Plan	88 852	102 129	112 869	124 021	137 117	x	x
Wykonanie	87 667	101 795	111 189	121 426	135 162	x	x
Odchylenie (%)	98,67	99,67	98,51	97,91	98,57	98,67	0,57
Miasta na prawach powiatu: dochody w mln. zł.							
Plan	70 922	74 501	78 926	85 792	94 757	x	x
Wykonanie	70 560	74 420	78 530	85 508	93 894	x	x
Odchylenie (%)	99,49	99,89	99,50	99,67	99,09	99,53	0,26
Powiaty: dochody w mln. zł.							
Plan	23 881	24 004	25 819	28 454	30 608	x	x
Wykonanie	23 682	23 948	25 389	27 959	30 696	x	x
Odchylenie (%)	99,17	99,77	98,33	98,26	100,29	99,16	0,79

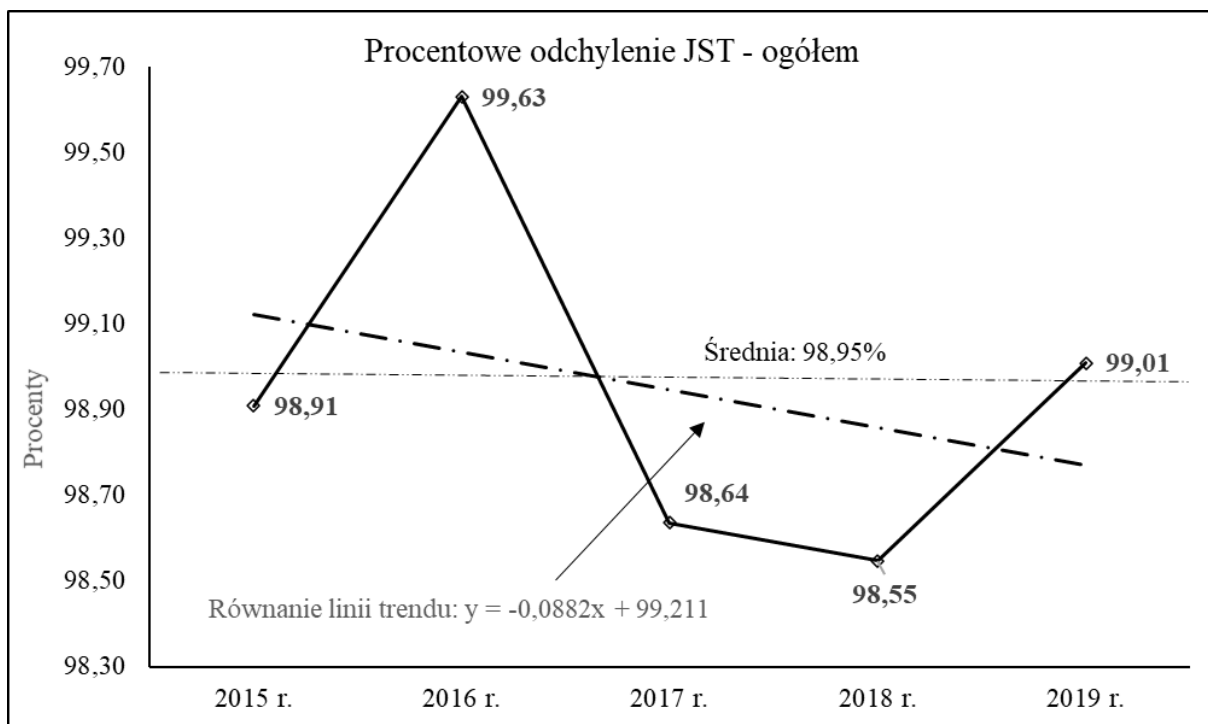
Objaśnienia:

\bar{u} – średnia

SD – odchylenie standardowe

Źródło: Opracowanie własne: Rocznik statystyczny GUS 2020.

Interpretację graficzną oraz opisową wykonania dochodów JST na podstawie średniej oraz odchylenia standardowego w odniesieniu do dochodów planowanych przedstawia wykres 3.

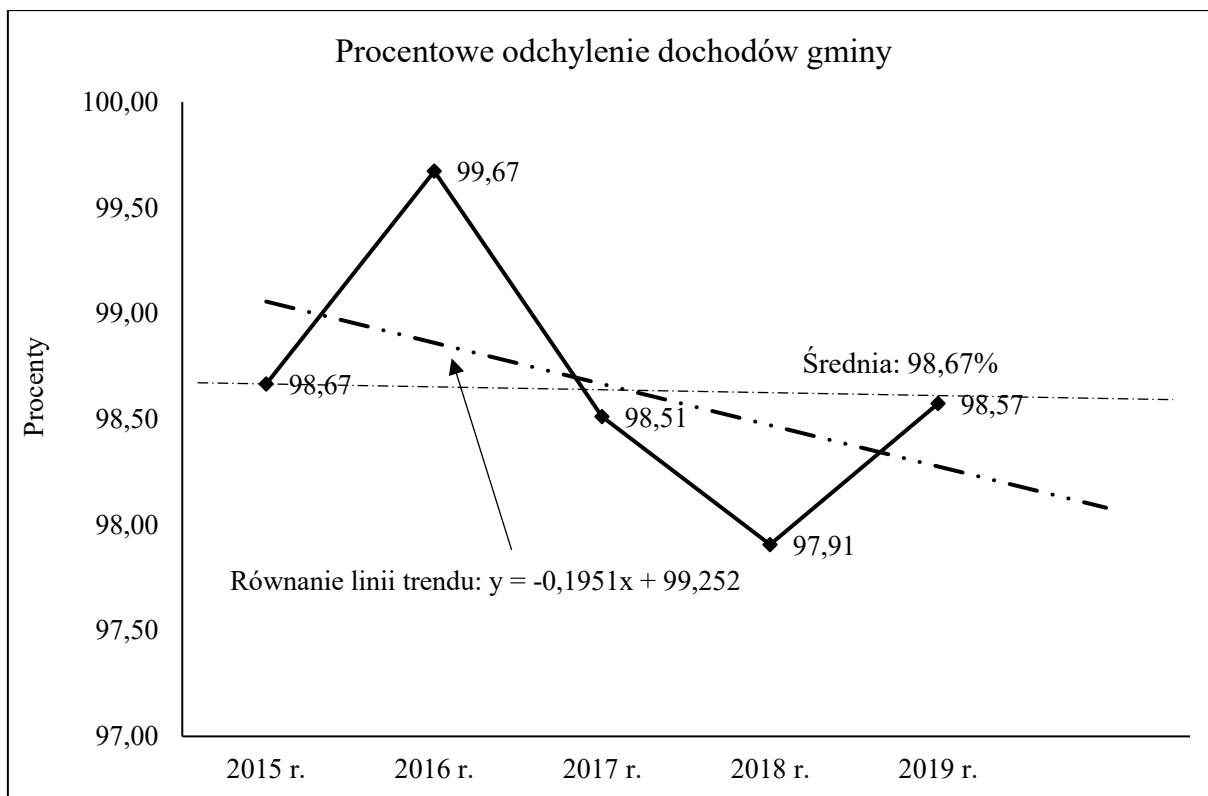

Wykres 3. Procentowe odchylenia dochodów wykonanych do planowanych JST w okresie 2015 do 2019 r.

Źródło: Opracowanie własne: Rocznik statystyczny GUS 2020.

Indeks dochodów wykonanych do planowanych JST w okresie 2015 do 2019 r., mieści się w przedziale od 98,55% do 99,63% (dochody wykonane są niższe niż zaplanowane). Odchylenie dochodów wykonanych do planowanych było najbardziej korzystne w roku 2016 r. (99,63%). Natomiast stosunkowo odległe od poziomu 100%, który oznacza że dochody wykonane są równe dochodom zaplanowanym, miało miejsce w 2018 r. (98,55%). Odchylenie standardowe dla w/w zmiennych wynosi 0,38 (32,8%) co oznacza dość duże rozrzucenie zmiennych wokół średniej: 98,95%. Na podstawie nachylenia linii trendu (ujemne) można przyjąć, że tendencją rozwojową dla w/w zmiennych może być powiększenie rozstępu między dochodami wykonanymi i planowanymi.

Interpretację graficzną oraz opisową wykonania dochodów gmin na podstawie średniej oraz odchylenia standardowego w odniesieniu do dochodów planowanych przedstawia wykres 4.

Wykres 4. Procentowe odchylenia dochodów wykonanych do planowanych (gminy) w okresie 2015 do 2019 r.

Źródło: Opracowanie własne: Rocznik statystyczny GUS 2020.

Indeks dochodów wykonanych do planowanych (gminy) w okresie 2015 do 2019 r., mieści się w przedziale od 97,91% do 99,67% (dochody wykonane są niższe niż zaplanowane). Odchylenie dochodów wykonanych do planowanych było najbardziej korzystne w roku 2016 r. (99,67%). Natomiast stosunkowo odległe od poziomu 100%, który oznacza że dochody wykonane są równe dochodom zaplanowanym, miało miejsce w 2018 r. (97,91%). Odchylenie standardowe dla w/w zmiennych wynosi 0,57 (57%), co oznacza dość duże rozrzucenie zmiennych wokół średniej: 98,67%. Na podstawie nachylenia linii trendu (ujemne) można przyjąć, że tendencją rozwojową dla w/w zmiennych może być powiększenie rozstępu między dochodami wykonanymi i planowanymi w następnych okresach, potwierdza to symulowana prognoza o 1 okres.

Tak przedstawiona interpretacja dochodów i wydatków w polskich samorządach (relacje ogólnopolskie) pokazuje progres ich działalności, a jednocześnie wskazuje gminy jako znakomitego partnera dla małych i średnich przedsiębiorstw, szczególnie w zakresie tworzenia warunków do ich kompleksowego rozwoju.

Rozdział 2

MAŁE I ŚREDNIE PRZEDSIĘBIORSTWA W PROCESIE ROZWOJU GOSPODARCZEGO

2.1 Główne etapy rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce

Początki funkcjonowania sektora małych i średnich przedsiębiorstw (MSP) w Polsce datuje się na lata 80. XX wieku. To wówczas rozpoczęły się intensywne prace, których celem było odejście od scentralizowanej gospodarki, pozbawionej prywatnej własności. Jednocześnie dało się zauważyć duże dążenie do formułowania nowych definicji gospodarczych opartych na zachodnich wzorcach. Jego bardzo dynamiczny rozwój nastąpił od 1989 r..

Wskazuje się, że sektor małych i średnich przedsiębiorstw (MSP) przechodził przez trzy następujące fazy rozwoju (Hryniewiecka, 2015, s. 69-72).

- pierwsza faza (wstępny rozwój przedsiębiorczości), to okres gospodarki centralnie planowanej, trwający do 1989 r., jej cechą charakterystyczną było wprowadzenie dwóch ważnych z punktu widzenia przedsiębiorców regulacji prawnych, tj. ustaw o działalności gospodarczej przyjętych w grudniu 1988 r., (jedna odnosiła się do podmiotów prowadzących działalność na terenie Polski, a druga uwzględniała udział podmiotów zagranicznych poprzez stwarzanie warunków do inwestycji zagranicznych) - dziś nie obowiązują;
- druga faza – cechująca się dynamicznym rozwojem całej populacji MSP obejmowała lata 1989–1994. Zwiększała się zarówno liczba podmiotów prowadzących działalność (szczególnie na początku okresu transformacji, kiedy nastąpił ponad dwukrotny wzrost liczby przedsiębiorstw) i jednocześnie wzrastał ich udział w tworzeniu PKB;
- trzecia faza – trwająca od 1995 r. do dziś to okres samoregulacji rynkowej. Charakteryzuje się przede wszystkim stabilizacją tempa wzrostu liczby podmiotów gospodarczych (liczba przedsiębiorstw nadal wzrasta, jednak znacznie wolniej niż w drugiej fazie).

Z kolei B. Nogalski, J. Karpacz i A. Wójcik – Karpacz (2004, s. 25) przytaczają pięć faz ewolucji sektora MSP w Polsce:

- faza pierwsza („szok strategiczny”) przypadała na pierwszą połowę 1990 r.;
- faza druga to podejmowanie pierwszych prób do przystosowań dokonywanych w warunkach postępującej recesji lat 1990–1991, które jednocześnie otwierały rynki i rozpoczynały proces prywatyzacji;

- faza trzecia (1992–1993) obejmuje kolejne działania dostosowujące do zmiennych warunków gospodarczych;
- faza czwarta (1994–1996) to budowanie nowoczesnych strategii przedsiębiorstw realizowanych w warunkach wychodzenia z recesji;
- faza piąta jest określona jako początek drogi do dużej liczby przedsiębiorstw, jednak uwzględnia także upadek wielu z nich.

B. Piasecki (2002, s. 338) prezentował odmienną systematykę. Wyróżnił on:

- końcówka lat 80 – okres jeszcze przed transformacją, z trudnościami okresu państwa zcentralizowanego, z jego negatywnymi skutkami w działaniu,
- okres 1989-1991 cechujący się wielką, swobodną eksplozją przedsiębiorczości, która próbowała pogodzić wiele kontrowersji gospodarczych i ekonomicznych,
- okres 1992-1995 to próba stabilizacji rozwoju gospodarki, porządkowania prawa swobody gospodarczej,
- okres 1996-2004 to działania mające na celu dostosowanie obowiązującego prawa do przyszłej integracji z gospodarką europejską,
- okres po akcesji do Unii Europejskiej, to okres aktywnego rozwoju MSP.

Można spotkać jeszcze wiele innych klasyfikacji faz rozwojowych MSP. Wg mojej oceny najprostszym i przekonującym podziałem jest podział na trzy okresy:

- końcówka lat 80., charakteryzująca się dużą swobodą rynkową, ale nie opartą na jakichkolwiek przesłankach prawnych.
- lata 90. do momentu wstąpienia do Unii Europejskiej, charakteryzujące się uporządkowaną legislacyjnie działalnością,
- od roku 2004 do dnia dzisiejszego, charakteryzujące uporządkowanym legislacyjnie działaniem, ale popartym wolnorynkową konkurencją i innowacją.

Faza od roku 2004 i później to okres niesamowitego rozwoju MSP w Polsce. Szczególną rolę należy przypisać średnim przedsiębiorcom, które zdominowały polski rynek. To ta grupa przedsiębiorstw wdraża najwięcej innowacji, które są motorem napędowym przedsiębiorczości. To ta grupa tworzy najbardziej dynamicznie rozwijający się rynek pracy, szczególnie rynek regionalny.

Należy zaznaczyć, że kołem zamachowym dynamicznego rozwoju MSP było wejście w życie ustawy o działalności gospodarczej (Ustawa z dnia 28 grudnia 1988 r.), które spowodowało większą swobodę prowadzenia działalności gospodarczej, uwzględniając równe

prawa z innymi podmiotami, które podejmowały działania wcześniej. Ustawa przyczyniła się również do złagodzenia napięć społecznych, konfliktów wynikających z szeregu likwidacji i przekształceń państwowych podmiotów gospodarczych.

2.2 Główne kryteria wyodrębnienia małych i średnich przedsiębiorstw – ich definicje w Unii Europejskiej oraz w ustawodawstwie polskim

W tworzeniu kryteriów klasyfikacji przedsiębiorstw, w tym MSP ważną rolę spełniają różnorodne cechy samych klasyfikowanych podmiotów. Najłatwiejszymi są cechy ilościowe, które mierzą bezpośrednio walory zatrudnieniowe, zasobowe, czy finansowe.

W okresie intensywnych zmian społecznych, szczególnie w okresie akcesji do Unii Europejskiej, powstały nowe, bardzo różniące się między sobą definicje MSP. Ważnym czynnikiem definicji, a właściwie decydującym kryterium jest liczba zatrudnionych (Rekomendacja Komisji Europejskiej z 3 kwietnia 1996 r. EU.96/280/EC). Ukształtowały się limity zatrudnienia determinujące charakter przedsiębiorstwa: 0 pracowników – samozatrudnienie, 1-9 pracowników – mikroprzedsiębiorstwa, 10–49 pracowników – małe przedsiębiorstwo, 50–249 pracowników – średnie, 250–499 – duże, 250 i więcej – bardzo duże przedsiębiorstwo. Podział wyraźnie uzasadniony, tym bardziej, że jak wskazuje K. Wach (2004, s. 38) w sposób uproszczony wykorzystano tenże podział w formalnej definicji, która była stworzona w oparciu o Rekomendację Komisji Europejskiej regulującą definicję małych i średnich przedsiębiorstw przyjętą 6 maja 2003 r. weszła w życie 1 stycznia 2005 r.) (EU.2003/361/EC).

Wśród kryteriów ilościowych można jeszcze uwzględnić wartość obrotów, sumę bilansową, wartość majątku trwałego. Przy analizie finansowej bardzo często brany jest pod uwagę dochód roczny netto, czy okres funkcjonowania. Rzadziej, ale jest możliwe wskazywanie na udział sprzedaży podmiotu gospodarczego na danym rynku – ważne dla oceny np. rynku lokalnego.

Natomiast kryterium jakościowe daje możliwość opisanie miejsca podmioty gospodarczego, jego stan w danej grupie branżowej. Bardzo często wykorzystuje się dane jakościowe dotyczące roli właściciela, struktury, czy niezależności podmiotu gospodarczego. Jak pisze M. Bednarczyk (1996, s. 74-75) można wyróżnić następujące cechy jakościowe:

- mały udział w rynku,
- uzależnienie od małej liczby rynków i typów klientów,
- rynek zbytu ma najczęściej charakter lokalny,

- uzależnienie od liczby klientów, produktów, lokalnego rynku zasobów,
- prosta struktura organizacyjna,
- jasność własności i bezpośredniego kierowania.

Brany pod uwagę - przy tworzeniu definicji MSP - przykład kryteriów ilościowych to przychód netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług oraz operacji finansowych nieprzekraczających 7 mln EUR lub miał sumę aktywów na koniec roku obrotowego nie wyższą niż 5 mln EUR. Jednocześnie w definicji średniego przedsiębiorstwa: osiągnął przychód 40 mln EUR, lub sumę aktywów 27 mln EUR.

By uprościć nomenklaturowe stwierdzenia dotyczące mikro, małych i średnich przedsiębiorstw stosuje się zapisy małe i średnie przedsiębiorstwa (MSP), a zapis małe zawiera oddziaływanie mikro i małych przedsiębiorstw. Kryteria kwalifikujące przedsiębiorców do odpowiedniej grupy sektora MSP reguluje w Polsce ustawa o swobodzie działalności gospodarczej z 2004 r., wprowadzona zgodnie z zaleceniem Komisji Europejskiej z 6 maja 2003 r. (2003/361/WE).

Zgodnie z wprowadzoną przez Komisję Europejską Rekomendacją z 1996 r. (Deszczyński, 2008, s. 5-6) za małe i średnie przedsiębiorstwa (MSP) uznaje się te, w których zatrudnienie jest niższe niż 250 osób, obroty są niższe niż 50 mln EUR lub ogólny wynik bilansowy nie osiąga 27 mln EUR i jednocześnie firma posiada ekonomiczną niezależność. Warto to zilustrować zestawieniem tabelarycznym (tabela 2).

Tabela 2. Kryteria kwalifikacyjne małych, średnich i mikroprzedsiębiorstw

Kategoria Przedsiębiorstwa	Liczba osób zatrudnionych (RJR – roczne jednostki robocze)	I	Roczny obrót	Lub	Całkowity bilans roczny
Średnie	< 250		< 50 mln EUR		< 43 mln EUR
Małe	< 50		< 10 mln EUR		< 10 mln EUR
Mikro	< 10		< 2 mln EUR		< 2 mln EUR

Źródło: Rekomendacja Komisji Europejskiej z 3 kwietnia 1996 r. EU.96/280/EC.

Definicja MSP jest wynikiem szeroko zakrojonych dyskusji pomiędzy Komisją Europejską, państwami członkowskimi, organizacjami przedsiębiorców i ekspertami, jak również dwóch otwartych konsultacji przeprowadzonych w Internecie. Zmiany odzwierciedlają powszechne tendencje w rozwoju gospodarczym zaistniałe po 1996 r., a także wzrastającą świadomość konkretnych przeszkód, którym MSP muszą stawiać czoła. Ta definicja jest w większym stopniu

dopasowana do różnych kategorii MSP i w lepszym stopniu uwzględnia różne typy związków między przedsiębiorstwami (Komisja Europejska, 2019, s. 11). Daje to duże wsparcie w procesie promowania innowacji i rozwoju relacji partnerskich, jednocześnie zapewniając, aby adresatem publicznych programów były tylko te przedsiębiorstwa, które faktycznie wymagają wsparcia. Ich znaczne podwyższenie umożliwiło wielu przedsiębiorstwom utrzymanie statusu MSP i zapewniło tym samym możliwość zakwalifikowania się przez nie do otrzymania wsparcia.

Według Rekomendacji EU 96/280/EC, aby zostać zakwalifikowanym do MSP należy spełnić trzy z warunków: zatrudnienie, zależność oraz zamiennie przychód lub suma bilansu. Dodatkowo w tej rekomendacji wprowadzone zostały trzy typy przedsiębiorstw:

- przedsiębiorstwo autonomiczne (*autonomous, enterprise*),
- przedsiębiorstwo partnerskie (*partner enterprise*),
- przedsiębiorstwo związane (*linked enterprise*).

Podobne kłopoty z definiowaniem małych i średnich przedsiębiorstw napotykamy w Polsce. Brak jest pełnej, zwartej definicji. Już w dokumencie rządowym *Małe i średnie przedsiębiorstwa w gospodarce narodowej. Polityka wobec małych i średnich przedsiębiorstw* przyjętym przez Radę Ministrów 6 czerwca 1995 r. (Rada Ministrów, 1995) zakłada się, że przez małe przedsiębiorstwo rozumie się firmę, w której pracuje do 50 osób, a średnie - gdy zatrudnienie wynosi od 51 do 250 osób. Przy formułowaniu powyższej definicji przyjęto dwa różne kryteria: w przypadku kategorii małych firm kryterium liczby pracujących, natomiast w odniesieniu do kategorii firm średnich kryterium zatrudnionych. Natomiast we wszystkich publikacjach publicznych, szczególnie statystycznych, przy podziale podmiotów gospodarczych według wielkości przyjmuje się kryterium liczby pracujących (Wolański, 2013, s. 15).

W styczniu 2005 r. weszła w życie nowa rekomendacja Komisji Europejskiej z 6 maja 2003 r. (nr 2003/361/WE) regulująca definicję małego i średniego przedsiębiorcy. Wprowadziła ona definicję tzw. mikroprzedsiębiorstw, czyli przedsiębiorstw zatrudniających średniorocznie mniej niż 10 osób, przy założeniu, że średni obrót takiej firmy nie przekracza 2 mln EUR. Jedną z głównych intencji wprowadzenia nowej rekomendacji było zwiększenie kręgu przedsiębiorstw, które mogłyby skorzystać z unijnej pomocy publicznej. Warto to zilustrować następującym zestawieniem tabelarycznym (Kokot-Stępień i Krawczyk, 2017, s. 369).

Tabela 3. Definicja przedsiębiorstw obowiązująca od 1 stycznia 2005 r.

Kryterium	Mikroprzedsiębiorstwa	Małe przedsiębiorstwa	Średnie przedsiębiorstwa	Duże przedsiębiorstwa
Liczba zatrudnionych	< 10 osób	10-49 osób	50-250 osób	> 250 osób
Roczny obrót	do 2 mln EUR	2-10 mln EUR	10-50 mln EUR	> 50 mln EUR
Suma bilansowa	do 2 mln EUR	2-10 mln EUR	20-43 mln EUR	> 43 mln EUR

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Wspólnoty Europejskiej, 2006 (Komisja Europejska KE, 2019, s. 11). Warunki i zasady prowadzenia działalności gospodarczej w krajach Unii Europejskiej są uporządkowane przez zapisy Traktatu Rzymskiego (Greto i Otto, 2016, s. 14). Obowiązuje zasada swobody prowadzenia działalności gospodarczej przez obywateli jednego z państw członkowskich na terytorium każdego z państw znajdujących się w strukturach Unii Europejskiej (dotyczy to również osób prawnych). Poza prawem wspólnotowym obowiązuje również system prawa narodowego każdego z państwa unijnych. Wobec powyższego można stwierdzić, że funkcjonuje w tym zakresie dwojaki system, czyli mamy do czynienia z dualnością pojęcia. Jest to oczywiście wielkie utrudnienie, które musi mobilizować zainteresowane kraje do upraszczania procedur prawno-administracyjnych w zakresie działalności gospodarczej.

Sektor MSP jest uważany w UE za główną siłę promującą konkurencyjność międzynarodową (Dołęgowski, 2002, s. 67-68). Według autorów konkurencyjność międzynarodową definiuje się jako zdolność kraju do tworzenia wartości dodanej i w ten sposób podnoszenia bogactwa narodowego poprzez odpowiednie zarządzanie zasobami i procesami, atrakcyjnością i agresywnością, uwzględniające wymiar globalny i lokalny oraz integrowanie tego wszystkiego w jednolity, spójny model ekonomiczny i społeczny (Wosiek, 2016, s. 236–237).

Ważnym elementem jest dostrzeganie słabych i mocnych stron MSP. Jest to podstawowy walor identyfikacyjny działalności MSP, a co za tym wskazuje na konieczność – cały czas – modernizowania i ulepszania ich postępu, a niwelowania przeszkód i barier ich działalności. R. Nehring (2007, s. 12) do słabych stron zalicza:

- niski poziom wiedzy na temat zarządzania i marketingu,

- brak strategii działania,
- niski poziom inwestycji,
- niedostrzeżenie kapitału intelektualnego pracowników,
- konkurencyjność cenowa, a nie jakościowa,
- przewaga mikroprzedsiębiorstw,
- niski poziom innowacyjności i nowatorstwa,
- niski potencjał ekonomiczny,
- koncentracja na rynku lokalnym mała zdolność eksportowa.

Z drugiej strony, - ten sam autor – wskazuje na następujące mocne strony MSP:

- niski poziom kosztów produkcji,
- zdolność do szybkiej zmiany rodzaju działalności,
- umiejętność naśladowania i imitacji produktów,
- duży dynamizm oraz szybki rozwój,
- silna motywacja do pracy,
- zdolność do szybkiego uczenia się i nabywania umiejętności,
- realizacja inwestycji sposobem gospodarczym, znacznie obniżającym koszty.

Dokładna analiza słabych i mocnych stron działalności MSP, ich wdrażanie przez wiele lat w rzeczywistość gospodarczą Polski, przyczyniła się do rozwoju znaczącej grupy małych i średnich przedsiębiorstw. Ważnym elementem jest bardzo dynamiczny rozwój mikroprzedsiębiorstw, które są skazane na szeroką współpracę z dużymi podmiotami gospodarczymi w zakresie współprodukcji, podwykonawstwa, czy wdrażania szeroko pojętych innowacji.

2.3 Rola małych i średnich przedsiębiorstw w rozwoju lokalnym

W okresie zmian społeczno-gospodarczych zachodzących po 1989 r. pojawiło się wiele czynników, które miały wpływ na rozwój kraju, jak i poszczególnych regionów, czy lokalnych przestrzeni samorządowych. W pierwszym etapie dotyczyło to tylko i wyłącznie gmin, jako jedynych podmiotów samorządowych, a po 1999 r. również nowopowstałego samorządu powiatowego i wojewódzkiego.

Rozwój lokalny traktowany jest jako specyficzna kategoria rozwoju społeczno-gospodarczego. A. Mempel-Śnieżyk (2010, s. 129) stwierdza, że inicjatywy związane

z rozwojem lokalnym, mające na celu ożywienie gospodarcze przez wykorzystanie lokalnych zasobów rozwojowych, są tzw. oddolną drogą rozwoju.

Henryk Branderburg (2002, s. 14) wskazuje, że rozwój lokalny jest procesem świadomego inicjowania i kreowania przez władze lokalne, - przedsiębiorstwa; lobby ekologiczne; stowarzyszenia społeczne i kulturalne oraz mieszkańców, zmierzającego do kreatywnego oraz racjonalnego wykorzystania miejscowych zasobów materialnych i niematerialnych. Na tej podstawie można uznać, że rozwijanie przedsiębiorczości zbiorowej i indywidualnej ma ogromne znaczenie dla rozwoju lokalnego.

Zdaniem Z. Chojnickiego (1996, s. 7-9) jednym z najważniejszych aspektów rozwoju społeczno-gospodarczego każdej jednostki organizacji lokalnej, a więc także tych najniższego szczebla jakimi są gminy, jest gospodarka i rynek pracy. Składnikami tego systemu są przedsiębiorstwa i osoby zatrudnione przy wytwarzaniu i przesyłaniu dóbr i usług. Potencjał podmiotów gospodarczych zakładanych po 1989 r., według wzorów definiowanych przed i po akcesji do Unii Europejskiej, wskazuje na ogromne znaczenie MSP dla rozwoju lokalnego, a szczególnie gmin, jako podstawowego, ale najważniejszego beneficjenta tego rozwoju. Jak wskazuje R. Perdał i M. Burchard (2022, s. 4) gminy w Polsce w dużej mierze samodzielnie prowadzą politykę rozwoju, stymulują i rozwijają gospodarkę, a więc kształtują system ekonomiczny. Wynika to z niezależności poszczególnych szczebli samorządu lokalnego, a daje możliwości tworzenia różnych struktur poziomych w administracji, takich jak np. stowarzyszenia gmin, związki komunalne, czy wszelkiego rodzaju porozumienia. Przykładem tego jest np. Stowarzyszenie Metropolia Poznań, czy UGRŚ.

MSP w Polsce dobrze się rozwija i prosperuje. Dla polskiej gospodarki jest jednym z istotnych sektorów rozwijających jej rozwój oraz zachodzące w niej procesy. Kolejna korzyścią jest ożywienie gospodarcze sektora MSP, dzięki któremu powstają nowe miejsca pracy (Kołodziej-Hajdo, Surowiec, 2011, s. 32).

Znaczenie MSP dla gospodarki polskiej jest doceniane na wszystkich szczeblach samorządowych oraz w administracji rządowej. MSP cechuje się prostą strukturą organizacyjną, szybkością procesu decyzyjnego, umiejętnością dostosowania się do istniejącego popytu, kreatywnością (Shalley, 1995, s. 483-485). Te cechy powodują, że samorządy lokalne zmuszane są również do kreatywności inwestycyjnej, szkoleniowej, edukacyjnej, czy rozwijania infrastruktury energetycznej, wodno-kanalizacyjnej, światłowodowej, gazowej, czy wreszcie mieszkaniowej. To nic innego jak instrumenty

pobudzane przez MSP, które mają na celu tworzenie przez samorzady lokalne lub ich stowarzyszenia i związki samorządowe systemów lokalnych mających na celu rozwój gospodarczy.

MSP postrzegane są przez samorzady lokalne jako przyczyniające się do rozwoju infrastruktury ekonomicznej, rozwoju kooperacji i systemu podwykonawstwa (Mempel-Śnieżyk, 2010, s. 131). Mają znaczący wpływ na tworzenie miejsc pracy, dochody podatkowe, czy innowacyjność gospodarczą i infrastrukturalną. M. Strużycki (2002, s. 25) uważa, że szybka stymulacja aktywności MSP:

- przyczynia się do dynamicznych zmian w strukturze gospodarczej kraju,
- umacnia własność prywatną środków produkcji,
- wykorzystuje pojawiające się możliwości w dziedzinie dekoncentracji i demonopolizacji,
- zagospodarowuje zasoby wolnej siły roboczej powstałej w wyniku restrukturyzacji dużych jednostek państwowych,
- tworzy nowe podmioty gospodarcze, działające jako kooperanci, podwykonawcy lub na zasadzie outsourcingu.

Te stymulatory, których efektem jest rozwój regionalny, wynikają przede wszystkim z dynamiki i potencjału MSP.

2.4. Bariery rozwoju MSP

W literaturze przedmiotu szeroko prezentowane są również bariery rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw. Stosując szerokie rozumienie barier, można stwierdzić, że wszystkie ograniczenia hamujące wzrost i rozwój firm można nazwać barierami (Daszkiewicz, 2004, s. 61-63). Przedsiębiorcy mówiąc o barierach mają na myśli wszelkie problemy sprawiające im kłopoty, jak: wysokie podatki, duże obciążenia pozapłacowe, nielegalną konkurencję, trudności w pozyskiwaniu kapitału zewnętrznego. Te bariery wynikają przede wszystkim ze zbyt dużego obciążenia podatkowego – szczególnie dotyczącego kosztów pracy, w tym ubezpieczenia społecznego. Dużą barierą ograniczającą wpływ MSP na rozwój lokalny są niejasne i bardzo zmienne przepisy podatkowe, które ograniczają zaufanie do takich instytucji, jak organy skarbowe, czy inne instytucje państwowe. Można również stwierdzić, że czynnikiem tworzącym bariery są skomplikowane elementy prawa pracy, czy mało wrażliwy

dla przedsiębiorczości rynek edukacyjny. Ograniczanie edukacji zawodowej, która nie sprzyja przebranżowieniom to bariera trudna do pokonania.

Nie można zapomnieć o innowacyjności, która jest czynnikiem napędowym rozwoju MSP, a co za tym idzie również rozwoju lokalnego. Głównym czynnikiem ograniczającym innowacyjność są braki transferu wiedzy z polskich, czy zagranicznych uczelni do gospodarki, zbyt niski potencjał innowacyjności sektora MSP, czy ograniczenia natury ekonomicznej lub niepewność popytu, czy ograniczony zbyt. Anna Nehring (2007, s. 115-116) uważa, że jednym z głównych powodów ograniczenia możliwości rozwojowych w zakresie innowacyjności jest słaby rynek pracy, ograniczenia w zakresie automatyzacji procesów produkcyjnych. Ma to pośrednio ogromny wpływ na innowacyjność postrzeganą społecznie, a więc rozwój lokalny.

Według A. Drab-Kurowskiej i A. Sokół (2010, s. 103) bariery funkcjonowania MSP w regionie (lokalnych przestrzeniach samorządu) można podzielić według kryterium czasu – bariery wejścia na rynek oraz rozwoju – to między innymi trudności administracyjne, niejasne przepisy, niejasne i problematyczne kryteria uzyskiwania zewnętrznych środków finansowych, czy niski popyt. Autorki (Drab-Kurowska, Sokół, 2010, s. 103-114) przedstawiają również podział na bariery wewnętrzne i zewnętrzne. Za bariery wewnętrzne uznają:

- niedostateczną ilość kapitału rzeczowego, czy finansowego,
- brak umiejętności marketingowych, planowania, zarządzania finansowego,
- niską jakość produktów, parku maszynowego,
- brak umiejętności pozyskiwania informacji.

Z kolei do zewnętrznych zakwalifikowane zostały następujące bariery:

- finansowa (wysoki koszt kredytów, zabezpieczenia finansowe),
- prawna (skomplikowane procedury, zła interpretacja przepisów),
- fiskalna (skomplikowany system podatkowy),
- kadrowa (niskie kwalifikacje pracowników, duża fluktuacja pracowników),
- administracyjna (skomplikowane procedury, niskie zaangażowanie samorządu lokalnego),
- infrastrukturalna (niski poziom infrastruktury, np. sieci skanalizowania),
- społeczna (niski prestiż społeczny przedsiębiorcy),
- makroekonomiczna (niewielki popyt na produkty wysokiej jakości, itp.).

Duże oddziaływanie na rozwój MSP ma zatrudnienie. Z badań prowadzonych na terenie Unii Europejskiej wynika, że usunięcie barier wpływa dodatnio na wzrost zatrudnienia w przemyśle i w budownictwie, usunięcie barier fizycznych wpływa dodatnio na wzrost zatrudnienia w mikroprzedsiębiorstwach, a likwidacja barier fiskalnych ma pozytywny wpływ na wzrost zatrudnienia w firmach większych. Taki układ zależności między wzrostem wolumenu obrotów, a wzrostem zatrudnienia wpływa na korzystną sytuację dla polskich MSP po integracji z Unią Europejską. Współcześnie nie chodzi tyle o formowanie zespołów ludzkich, zależności zawodowych, ile o związek z kształtowaniem więzi czy społeczeństwa obywatelskiego (Orczyk, 2021, s. 461-462).

2.5. Sytuacja finansowa małych i średnich przedsiębiorstw

Rynki krajów zrzeszonych w Unii Europejskiej powodują wiele różnych oddziaływań na MSP. Rodzaj oddziaływań uzależniony jest od stanu rozwoju gospodarczego danego kraju członkowskiego. Najważniejsze z nich to:

- przedsiębiorstwa w krajach wysoko rozwiniętych były w momencie integracji znacznie nowocześniejsze i w większym stopniu „europejskie” z punktu widzenia zarządzania,
- w przypadku krajów słabiej rozwiniętych proces integracji wymaga albo głębszej restrukturyzacji i modernizacji tradycyjnych przemysłów i przedsiębiorstw, albo powstania i rozwoju nowych i nowoczesnych przemysłów wysokiej techniki,
- w przypadku MSP te różnice były szczególnie ostre, gdyż odzwierciedlały heterogeniczność (*Encyklopedia Multimedialna*, 1998) i różnorodność ról, jakie MSP odgrywały w gospodarkach różnych krajów,
- różnice w otoczeniu MSP wpływają na ich konkurencyjność (Piasecki, Rogut i Smallbone, 2000, s. 180–181).

Doświadczenia innych krajów zrzeszonych w Unii Europejskiej wskazują, że należy dokonać analizy szans stojących przed polskimi MSP. Szczególnie w zakresie kształtowania się przyczyn aktywności ekonomicznej MSP. Dotyczy to szczególnie wzrostu obrotów (Dej, 2016, s. 39). Doświadczenia innych krajów potwierdzają, że z szans Unii Europejskiej skorzystały te przedsiębiorstwa, które wcześniej przygotowały strategie oparte na zasadach od lat funkcjonujących w krajach wcześniej związanej ze wspólnotą europejską. Najważniejsze elementy tych strategii to jakość, nowe technologie, usługi zorientowanie na klienta. Natomiast te przedsiębiorstwa, które zdecydowały się na strategie minimalizacji kosztów

pozostawały w tyle - jeśli chodzi o wzrost obrotów. Przenosząc te wyniki na polskie MSP można uznać je za słabe strony, które wymagały intensywnych działań modernizacyjnych.

Zalicza się do nich:

- nadmierne przywiązanie do konkurencji cenowej,
- uzależnianie się od wąskiego rynku lokalnego,
- przestarzały park maszynowy i stare technologie,
- bardzo niska aktywność eksportowa,
- niski stopień powiązań kooperacyjnych z przedsiębiorstwami zagranicznymi (Obtój i Wąsowska, 2011, s. 3–4).

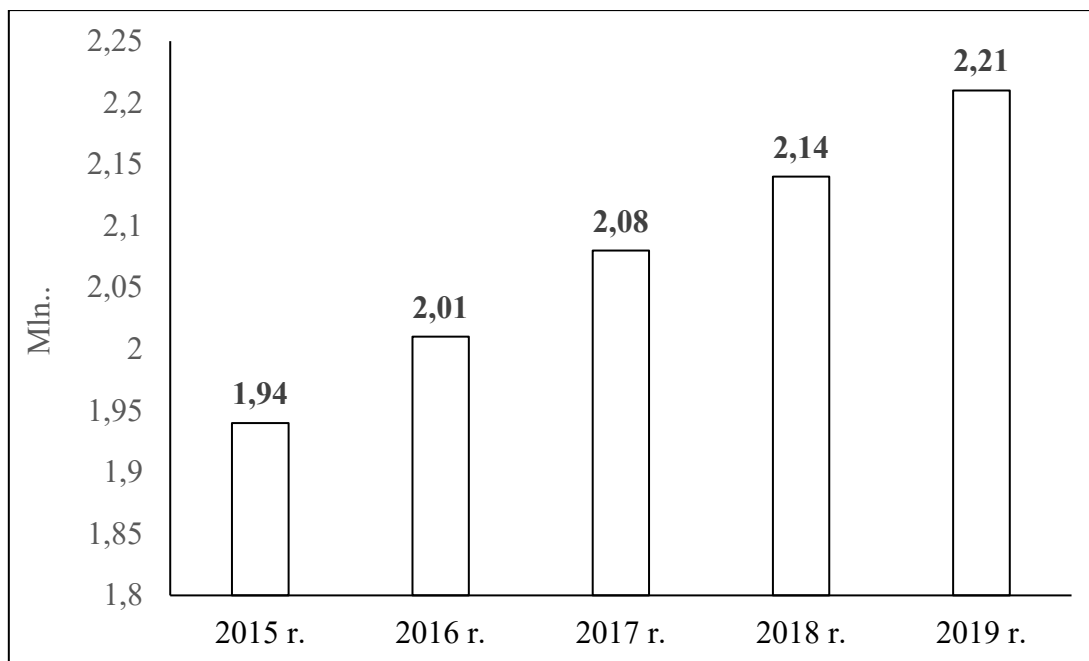
Według The Observatory for SMEs z 1996 r. w przypadku 25% MSP z Unii Europejskiej najważniejszym efektem ekonomicznym był wzrost udziału eksportu w ogólnych obrotach firmy. Wzrost ten dotyczy przede wszystkim międzynarodowych kontaktów gospodarczych, jak również kooperacji międzynarodowej. Ważną rolę odegrały również inwestycje bezpośrednie i utworzenie zagranicznych oddziałów. W przypadku polskich MSP pojawia się wiele barier. Najważniejsza z nich to przeciętna wielkość polskiej firmy. Ta zależność pomiędzy wielkością firmy, a jej aktywnością eksportową negatywnie oddziałuje na rozwój firm. Wynika to z faktu, że w polskim sektorze MSP dominują mikroprzedsiębiorstwa, co negatywnie wpływa na rozwój ich działalności eksportowej (Prędkiewicz i Prędkiewicz, 2014, s. 835).

Jak wskazują wyniki GUS, polska gospodarka jest zdominowana przez mikroprzedsiębiorstwa. Jest to tendencja charakterystyczna dla Unii Europejskiej, gdzie również dominują mikroprzedsiębiorstwa. Ich udział w strukturze wszystkich przedsiębiorstw wynosi aż 97,0%. Mikroprzedsiębiorstwa mają największy spośród wszystkich grup przedsiębiorstw, udział w tworzeniu PKB – 29,0% (dane za 2018 r.).

2.5. Liczba i struktura małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce

Najnowsze dane pokazują, że w latach 2015–2019 liczba przedsiębiorstw systematycznie rośnie. W 2019 r. w Polsce działało już ponad 2,2 mln przedsiębiorstw niefinansowych, określanych jako aktywne, podczas gdy w 2008 r. było ich 1,94 mln (co oznacza wzrost o 18,8%). Szczególnie dynamiczny wzrost liczby firm odnotowano w 2016 r. – o 5,2% r/r. W 2019 r., w porównaniu z poprzednim rokiem, liczba przedsiębiorstw wzrosła o 2,9%.

Liczbę przedsiębiorstw sektora publicznego w latach 2015 – 2019 przedstawia wykres 5

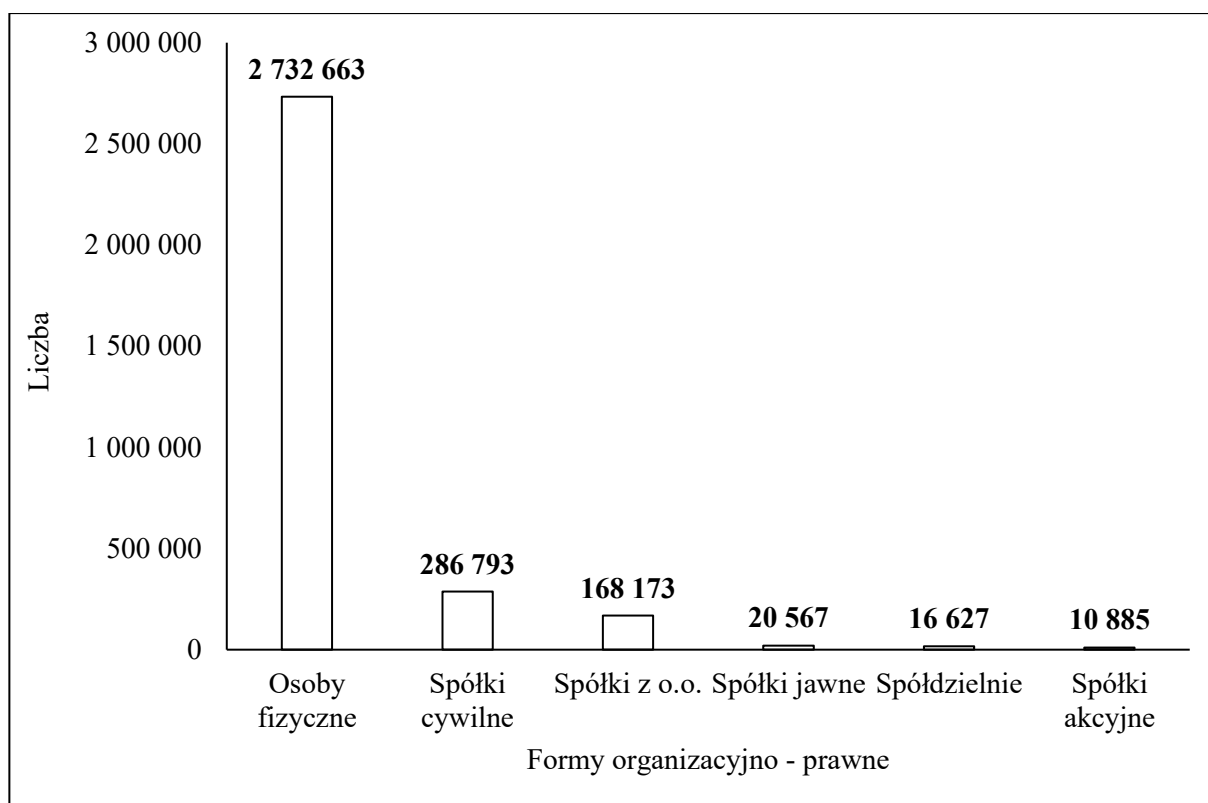
Wykres 5. Przedsiębiorstwa sektora publicznego

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Rocznik statystyczny GUS 2020 r.

W okresie od 2015 do 2019 r. widać wyraźny wzrost ilości przedsiębiorstw sektora publicznego. Rozpiętość między ilością przedsiębiorstw w okresie od 2008 r. do 2015 wyniosła 270 000, co stanowi wzrost o 13,91%.

Przedsiębiorstwa sektora publicznego są to podmioty gospodarki narodowej (przedsiębiorstwa państwowe i samorządowe, mieszane z przewagą kapitału sektora publicznego), a zatem w wymiarze ekonomicznym i ustrojowym prezentowana na wykresie 4, progresja w/w podmiotów jest stanem niezbyt pożądanym.

Najliczniejszą grupą zarejestrowanych w sektorze przedsiębiorstw prywatnych są podmioty bez szczególnej formy prawnej, tj. zakłady osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, następnie spółki cywilne, spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, spółki jawne, spółdzielnie oraz spółki akcyjne - dokładne dane zostały przedstawione na wykresie 6. Przedsiębiorstwa sektora prywatnego.

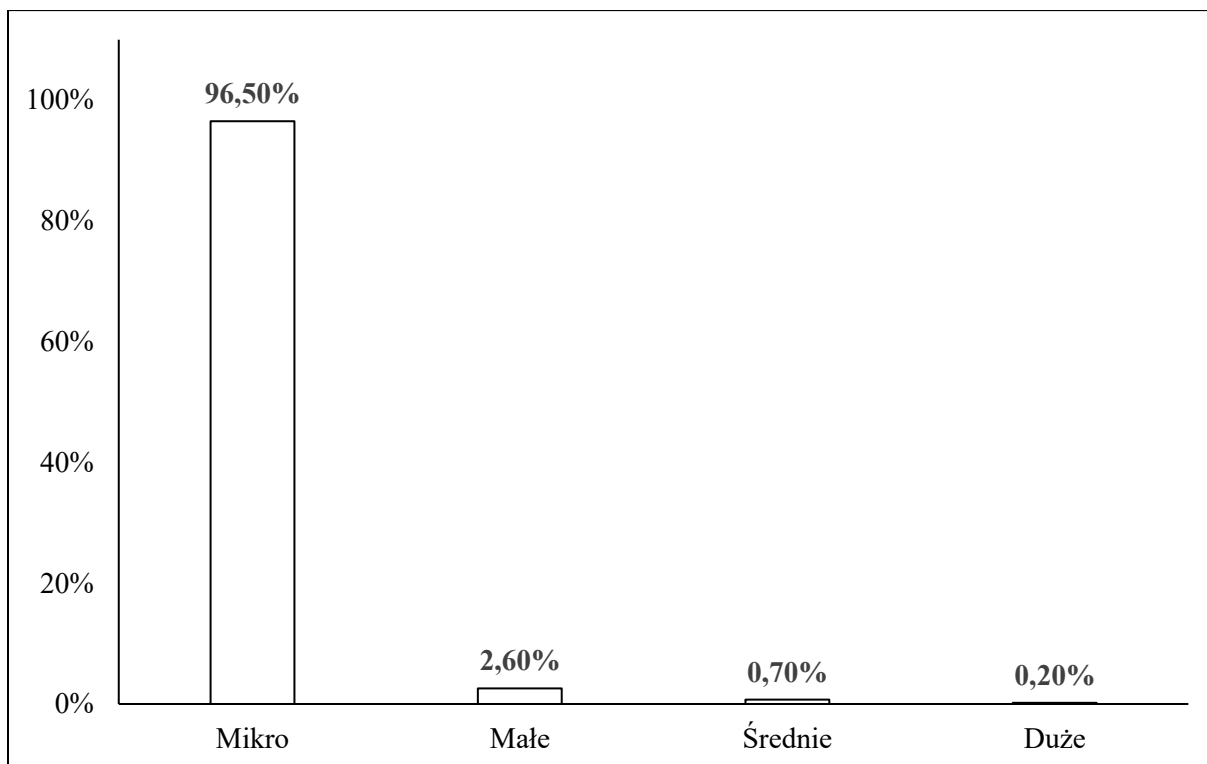

Wykres 6. Udział poszczególnych form organizacyjno-prawnych w przedsiębiorstwach sektora prywatnego w 2019 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Rocznik statystyczny GUS 2020 r.

W 2019 r. w ramach gospodarki rynkowej funkcjonowało 2732663 podmiotów gospodarczych, a domenę stanowią mikroprzedsiębiorstwa, działające na podstawie (Ustawy o swobodzie gospodarczej, 2004 r.). W pozostałych przypadkach (różnego rodzaju spółek) źródłem prawa stanowi Kodeks Cywilny oraz Kodeks Spółek Handlowych. Spółki cywilne ze względu na stosunkowo proste zasady ich funkcjonowania uplasowały się na drugim miejscu: 286793 tego rodzaju podmiotów.

Strukturę przedsiębiorstw aktywnych w Polsce, ze względu na ich wielkość, w ujęciu procentowym w 2019 r. przedstawiono na wykresie 7.

Wykres 7. Struktura przedsiębiorstw aktywnych w Polsce w 2019 r. ze względu na ich wielkość

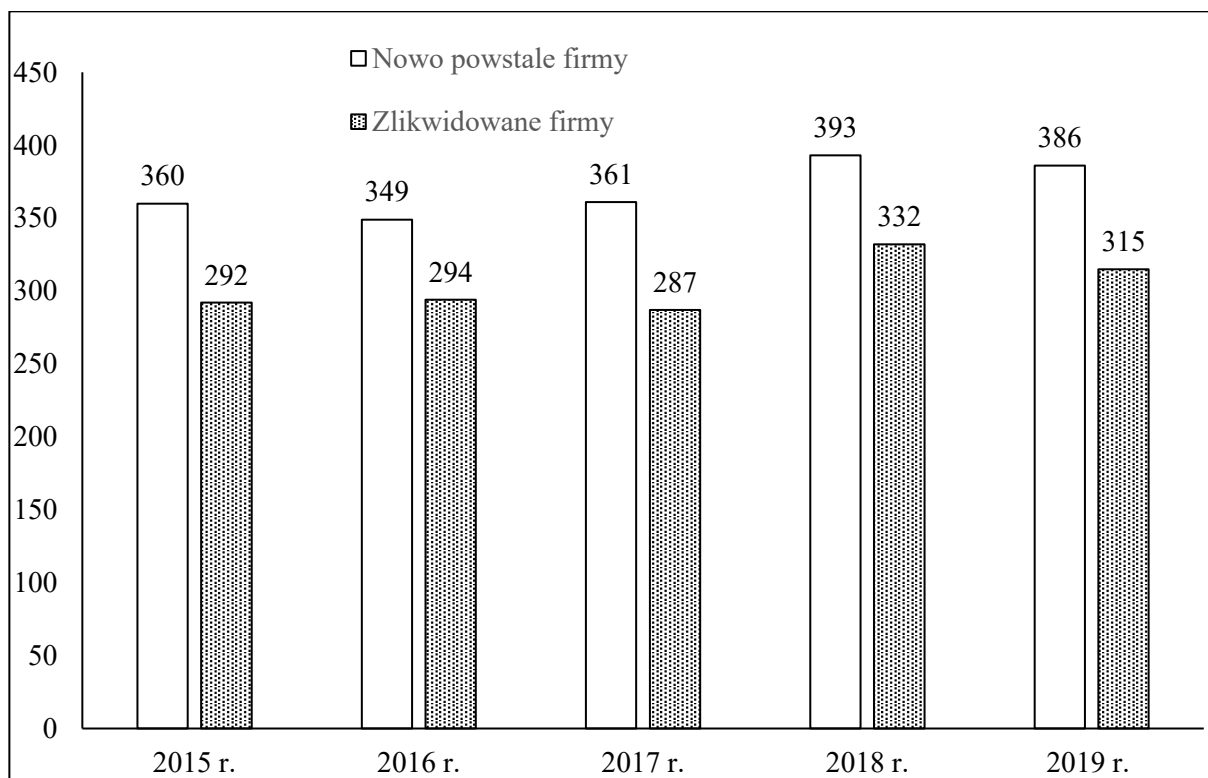
Źródło: opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny, 2020 r.

Analizując liczbę i strukturę mikro, małych i średnich przedsiębiorstw należy zauważyć dominującą liczbę 96,5% mikroprzedsiębiorstw, a udział małych oraz średnich firm stanowi łącznie 3,3%. Duże firmy to 0,20% aktywnych podmiotów. Dominująca rola mikro-firm jednocześnie określa model i kierunek rozwoju całej gospodarki w Polsce.

Obserwując dane dotyczące liczby przedsiębiorstw ze względu na klasę wielkości, można zauważyć, że w okresie 2008–2019 udział poszczególnych grup ulegał niewielkim wahaniom i utrzymywał się na zbliżonym poziomie. Mimo to, porównując strukturę firm w 2019 r. do tej z 2008 r., widać wzrost udziału mikroprzedsiębiorstw 0,1 r./r. oraz spadek udziału firm małych i średnich (odpowiednio o 0,7 p.p. i 0,2 p.p.). W 2019 r., względem 2018 r., wzrosła liczba aktywnych przedsiębiorstw w grupie firm mikro (o 3,1% r/r) oraz dużych (o 2,1% r/r). Spadła natomiast liczba przedsiębiorstw małych i średnich (odpowiednio o 7,1% i 2,8% r/r).

Według danych z rejestru REGON w 2019 r. zarejestrowano 329 tys. nowych przedsiębiorstw, wykreślono natomiast 170 tys. firm. W porównaniu z rokiem poprzednim liczba nowo powstałych przedsiębiorstw spadła o 13,2%, natomiast zlikwidowanych – aż o 25,0%. W latach 2008–2019 (poza latami 2008 i 2011) liczba nowopowstałych przedsiębiorstw była wyższa niż zlikwidowanych.

Zmiany liczby firm nowopowstałych i zlikwidowanych w latach 2015 – 2019 przedstawia wykres 8.

Wykres 8. Zmiany liczby firm (nowe firmy, zlikwidowane firmy) w okresie 2015 do 2019 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny, 2020 r.

Z treści wykresu 8 wynika, że w okresie 2015 do 2019 r., liczba nowo utworzonych firm była corocznie wyższa niż zlikwidowanych. Najwyższa różnica między firmami nowo utworzonymi a zlikwidowanymi miała miejsce w 2017 r.: 74 firmy. Najniższa różnica między firmami nowo utworzonymi a zlikwidowanymi miała miejsce w 2016 r.: 55 firm. W okresie 2015 do 2019 r. utworzonych zostało łącznie 1849 firm oraz w tym czasie zlikwidowano 1520 firm, przy czym porównując w/w wielkości można zauważyć, że więcej firm powstało niż zostało zlikwidowanych (różnica: 329 firm).

Prezentowane na wykresie 8 dane można uznać za typowe dla modelu gospodarki rynkowej, gdzie w sposób ciągły odbywają się procesy dostosowawcze między gospodarstwami domowymi oraz przedsiębiorcami.

Rozdział 3

ZASADY, FORMY I INSTRUMENTY WSPIERANIA MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW PRZEZ SAMORZĄDY LOKALNE ORAZ INSTYTUCJE OTOCZENIA BIZNESU

3.1. Podstawy prawne i zasady wspierania małych i średnich przedsiębiorstw przez samorządy lokalne

Wspieranie przedsiębiorczości, zabieganie o rozwój istniejących podmiotów, a przez to wpływ na dobrobyt społeczeństwa jest bezsprzecznym celem działania każdego samorządu, bowiem przyczynia się w dużym stopniu do intensyfikowania rozwoju gospodarczego. Jako że samorząd lokalny *oznacza prawo i powinność władz lokalnych do lokalnego regulowania i zarządzania sprawami publicznymi dla dobra społeczności lokalnej* (Dolnicki, 2006, s. 18), to w jego interesie jest harmonizowanie działań społeczności oraz wszelkich innych podmiotów znajdujących się na terenie danej jednostki terytorialnej w celu kreowania nowych oraz poprawy istniejących walorów użytkowych w tej jednostce, zapewnienia ładu przestrzennego czy ekologicznego oraz tworzenia takich warunków, w których gospodarka będzie mogła prawidłowo i intensywnie się rozwijać (Brol, 1998, s. 11–14).

Przedsiębiorczość to proces, którego uczestnikiem jest nie tylko biznes, ale także organizacje społeczne i samorządy, które przekonały się, że przedsiębiorczość jest nie tylko czynnikiem rozwoju lokalnego, a także podstawą kształtowania regionalnych specjalizacji (Legutko–Kobus, 2016, s. 140-143) i zapewnienia dobrobytu społeczeństwa, który jest zależny od zaradności podmiotów lokalnych i inicjatywy samorządów lokalnych. W związku z tym samorząd jest zdeterminowany do pozyskiwania kapitału i zatrzymania istniejących podmiotów na danym obszarze oraz zmotywowany do tworzenia atrakcyjnego środowiska inwestycyjnego oraz kojarzenia wspólnych interesów (Zeman–Miszewska, Jakubowska i Krakowiak–Drzewiecka, 2015, s. 105).

Przedsiębiorstwa, aby mogły się rozwijać muszą mieć zapewnione odpowiednie warunki rozwoju – lokalne otoczenie kształtowane w dużej mierze przez samorząd lokalny. Współczesne samorządy nie są już tylko organami administrującymi danym terenem, stały się również podmiotami aktywnie wpływającymi na rynek, poprzez wybór odpowiedniej strategii rozwoju i zarządzania samorządem, tworzenie elastycznych struktur, promowanie innowacyjności, ograniczanie przerostu administracji, poprawy jakości usług publicznych (Strużycki, 2002, s. 107).

Konieczność wspierania przedsiębiorczości przez samorząd lokalny wynika z cech, jakie zostały mu nadane przez Konstytucję RP i inne akty, do których zalicza się głównie (Weiss, Suchodolska i Storosko, 2011, s.289):

- a) zadania samorządu, które dotyczą wspierania i rozwoju edukacji, opieki społecznej i zdrowotnej, gospodarki komunalnej i mieszkaniowej oraz infrastruktury drogowej,
- b) ustawowo określoną odpowiedzialność samorządu za wszelkie kwestie, które dotyczą danej jednostki terytorialnej,
- c) stworzenie przez samorząd warunków do zaspokajania potrzeb mieszkańców.

Samorząd lokalny nie jest tylko ogniwem systemu władzy, jest samodzielnym i samorządnym zarządcą, odpowiedzialnym za rozwój podległego mu terenu (Jewtuchowicz, 1997, s. 19). Jednym z jego istotniejszych zadań statutowych jest kształtowanie środowiska przedsiębiorczości rozumianego jako tworzenie i umacnianie dobrego klimatu dla rozwoju, wspieranie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw oraz wspieranie przedsiębiorczości społecznej, służące ostatecznie rozwojowi społeczno-gospodarczemu.

Realne możliwości wspierania rozwoju przedsiębiorczości przez samorząd pojawiły się wraz z wprowadzeniem reformy administracyjnej kraju i wyposażeniem jednostek samorządu lokalnego w niezbędne instrumenty. Kompetencje w zakresie sposobów realizacji wspierania przedsiębiorczości zostały zróżnicowane na szczeblu powiatowym i gminnym. Wśród zakresu działania i zadań powiatu oraz gminy można wskazać takie, które jedynie pośrednio oddziałują na rozwój gospodarczy (Sommer, Stoga i Potrzebszcz, 2000, s. 212–213), w szczególności dotyczy to wykonywania przez powiat zadań publicznych o charakterze ponadgminnym w zakresie dróg publicznych, gospodarki nieruchomościami, zagospodarowania przestrzennego, a także aktywizacji lokalnego rynku pracy. Podobnie w przypadku gminy, do zakresu działania której należą wszystkie sprawy publiczne o znaczeniu lokalnym, niezastrzeżone ustawami na rzecz innych podmiotów, w tym sprawy objęte programem gospodarczym uchwalonym przez radę gminy.

Ze względu na charakter oraz cel dysertacji przyjęto typologię zaproponowaną przez E. Wojciechowskiego (2003, s. 194–195), który wyróżnił następujące instrumenty wsparcia przedsiębiorczości:

- a) prawno-administracyjne, które odnoszą się głównie do lokalnego prawa, a więc podejmowanych przez JST uchwał i decyzji dotyczących miejscowych planów

zagospodarowania przestrzennego, ochrony środowiska czy gospodarki gruntami i ukierunkowanych na kształtowanie warunków gospodarowania oraz zwiększanie konkurencyjności regionu,

b) instytucjonalno-organizacyjne, które dotyczą wszelkich procedur oraz działań podejmowanych przez samorzady w celu efektywnego i sprawnego obsługiwanie przedsiębiorców,

c) ekonomiczno-finansowe, związane z polityką budżetową prowadzoną przez poszczególne samorzady, a więc te które mają charakter dochodowy, jak i instrumenty wydatkowe,

d) planistyczne, związane z formułowaniem różnorodnych dokumentów, które mają na celu kształtowanie struktury przestrzennej i gospodarczej gmin (np. strategie rozwoju tych gmin, lokalne plany rewitalizacji czy plany rozwoju lokalnego),

e) infrastrukturalne, dotyczące utrzymywania oraz rozbudowywania infrastruktury technicznej (kanalizacja, zaopatrzenie w energię elektryczną, transport zbiorowy) oraz społecznej (oświata, ochrona zdrowia, kultura), przy czym najważniejsze z punktu widzenia rozwoju przedsiębiorczości jest przygotowywanie terenów pod inwestycje, a także zapewnienie odpowiedniego stanu infrastruktury drogowej.

Przez ostatnie 20 lat wspieranie przedsiębiorczości na poziomie lokalnym zyskało na znaczeniu i jest efektem wzrostu świadomości, że zaangażowanie samorządu w proces wspierania przedsiębiorczości ma wpływ na poziom zatrudnienia i jakość miejsc pracy, zamożność mieszkańców, a ostatecznie na dochody samorządów. Wpływ samorządów na lokalną przedsiębiorczość jest jednak ograniczony. Władze samorządowe, mimo że, jak wspomniano wyżej, pozornie dysponują licznymi i zróżnicowanymi rodzajami instrumentów dla wspierania rozwoju przedsiębiorczości, w praktyce opierają się głównie na narzędziach budżetowych (ekonomiczno-finansowych), tj. polityki dochodowej, np. uprawnieniach do obniżania stawek podatkowych w zakresie podatku od nieruchomości oraz wprowadzania zwolnień lub ulg podatkowych, a także uprawnieniach do umarzania należności podatkowych, odraczania terminu płatności i rozkładania podatku na raty oraz wydatkowej – głównie związanej z polityką inwestycyjną (Dziemianowicz, Mackiewicz, Misiąg i Tomalak, 2001, s. 8–16), np. inwestycje infrastrukturalne podnoszące atrakcyjność gminy, wsparcie działalności funkcjonujących na terenie gminy instytucji wspierania biznesu, np. agencji rozwoju, inkubatora przedsiębiorczości, wsparcie funduszy poręczeniowo-kredytowych, instrumenty

informacyjno- promocyjne (Campion, 2012, s. 213–214) zachęcające do lokowania inwestycji w gminie (broszury, foldery, centra obsługi inwestora). Nie są to jednak jedyne narzędzia oddziaływania na lokalną przedsiębiorczość, a ich zróżnicowanie warunkowane jest rodzajem samorządu i jego kompetencjami statutowymi.

W procesie globalizacji istotne są zmiany w konkurencji międzynarodowej. Szeroki i szybki przepływ informacji, wzmacniany wyrównywaniem się przeciętnych poziomów PKB oraz dochodów między krajami, prowadzi do upodabniania się popytu. Masowe media i globalna reklama, pokazujące nabywcom w różnych krajach te same obrazy i przekazy werbalne, powoli, acz systematycznie kreują zbliżone wzorce zakupowe, niezależnie od kultury narodowej czy kraju pochodzenia konsumentów (Gorynia i Mińska-Struzik, 2018, s. 51).

Jednym z rodzajów wsparcia, przyciągającym inwestorów lub zachęcające istniejące podmioty do lokowania kapitału na swoim terenie, jest pomoc publiczna w formie zwolnień od podatku od nieruchomości na określony czas lub od określonej wysokości ograniczonej przepisami prawa (Kałużny, 2020, s. 37), dzięki temu poprawia się konkurencyjność kosztowa przedsiębiorców, a jednocześnie zmniejsza się zapotrzebowanie na zewnętrzny kapitał.

Innym sposobem wspierania przedsiębiorczości jest zapewnienie odpowiednio przygotowanej infrastruktury, np. dobrze uzbrojone tereny pod inwestycje, rozwiązania komunikacyjne, dobry stan dróg oraz wsparcie informacyjne. To ostatnie zwłaszcza, samorządy nie wykonują samodzielnie, lecz z wykorzystaniem instytucji otoczenia biznesu – zewnętrznych – wyspecjalizowanych podmiotów (Grycuk i Russel, 2014, s. 65–68), które świadczą często nieodpłatnie, dobrej jakości usługi informacyjne, doradcze, a czasem i zapewniają dostęp do atrakcyjnego finansowania. Lokalne otoczenie biznesu lepiej zna potrzeby przedsiębiorców i pozwala efektywniej dopasować wsparcie do zróżnicowanych potrzeb większej grupy przedsiębiorstw. W tym zakresie samorządy często współpracują ze sobą na zasadzie stowarzyszeń, związków gminnych tworząc wspólne instytucje, które skutecznie działają na obszarze wszystkich zainteresowanych gmin, np. stowarzyszenia wspierające przedsiębiorczość, centra wspierania biznesu, samorządowe fundusze poręczeń kredytowych, a takie podmioty mając dostęp do pozyskiwania środków wspólnotowych mogą skuteczniej wspierać rozwój przedsiębiorczości, dopasowując rodzaj usług i ich zakres do rzeczywistych potrzeb biznesu.

Kreowanie pozytywnego klimatu dla rozwoju przedsiębiorczości należy zacząć od podstaw. Niejednorodność przedsiębiorców i potrzeba wspierania wszystkich firm skłania ku podejściu, aby wprowadzać ułatwienia administracyjne. Łatwość rozpoczęcia, prowadzenia i rozszerzania działalności ma istotne znaczenie dla przedsiębiorców. Mimo iż znaczna ich część obsługuje platformy elektroniczne, to jednak obsługa administracyjna na poziomie tradycyjnych kanałów nadal pozostaje i będzie ważna dla części podmiotów, w takim zakresie jak np. uzyskanie pozwolenia na budowę. Kluczowe jest jednak nie tylko profesjonalne podejście do obsługi, ale również ograniczenie biurokracji, skrócenie czasu realizacji (Mrówka, 2010, s. 29).

Dzięki posiadanym kompetencjom samorząd lokalny może odegrać bardzo ważną rolę w kreowaniu rozwoju gospodarczego oraz efektywnie kojarzyć zadania rozwoju lokalnego z potrzebami miejscowej ludności oraz zasobami gminy. Władze gminne, poprzez dostępne instrumenty mogą ukierunkować działania podmiotów gospodarczych tak, aby przyczyniały się do rozwiązywania najważniejszych problemów ekonomicznych i społecznych gminy.

Coraz większe znaczenie w zakresie działań związanych z intensyfikowaniem przedsiębiorczości i wsparcia rozwoju poszczególnych przedsiębiorstw ma partnerstwo publiczno-prywatne (PPP) (Słodowa–Hełpa, 2019, s. 35–37), polegające na realizowaniu wspólnych przedsięwzięć, które są oparte na „podziale zadań i ryzyk” przez podmioty publiczne (wszelkie JST) i prywatne (przedsiębiorcy) w formie partnerstwa będącego rodzajem kooperacji, której podstawowym celem jest realizacja konkretnych przedsięwzięć lub świadczenie usług tradycyjnie dostarczanych przez sektor publiczny. Tak skonstruowane partnerstwo wynika z założenia, że każda ze stron w różnym stopniu wywiązuje się z określonych zadań. W ten sposób uzupełniają się one wzajemnie i czerpią korzyści proporcjonalnie do stopnia swojego zaangażowania w określone przedsięwzięcie (Korbus i Strawiński, 2009, s. 58–59).

Nie ma jednego rozstrzygnięcia prawnego, który wskazywałby w jakiej formie i na jakich zasadach jednostki samorządu lokalnego mogą w świetle obowiązującego prawa podejmować i finansować przedsięwzięcia mające na celu wspieranie przedsiębiorczości. Wymaga to analizy aktów prawnych odnoszących się do zasad funkcjonowania jednostek samorządu terytorialnego oraz zasad gospodarowania środkami publicznymi.

Do najważniejszych aktów prawnych należy Konstytucja RP. Nie ma w niej jednak żadnych przepisów odnoszących się bezpośrednio do problemu zadań i kompetencji władz

publicznych związanych z działalnością gospodarczą. Zawiera jedynie ogólne sformułowania uznające wolność działalności gospodarczej i własność prywatną za podstawę ustroju gospodarczego RP (Konstytucja RP Art. 20) oraz do określenia trybu i warunków ewentualnego ograniczenia wolności działalności gospodarczej (Art. 22 Konstytucji).

Istotny jest również przepis art. 65 ust. 5 Konstytucji: władze publiczne prowadzą politykę zmierzającą do pełnego, produktywnego zatrudnienia poprzez realizowanie programów zwalczania bezrobocia, w tym organizowanie i wspieranie poradnictwa i szkolenia zawodowego oraz robót publicznych i prac interwencyjnych. Zapis ten jest charakterystyczny dla współczesnego myślenia o wspieraniu przedsiębiorczości.

W przepisach prawnych zostały jasno określone zasady i formy podejmowanych przez samorządy lokalne działań polegających na budowie infrastruktury technicznej i tworzeniu korzystnych warunków finansowych. Można to ująć tabelarycznie, w tabeli 4.

Tabela 4. Kompetencje samorządów lokalnych

Wyszczególnienie	Ustawa o samorządzie gminnym	Ustawa o samorządzie powiatowym	Ustawa o samorządzie województwa
Podstawa prawna	Art. 7 ust. 1	Art. 4 ust. 1	Art. 11 ust. 2
Zadania własne	Sprawy gospodarki terenami, gminnych dróg, ulic i mostów, wodociągów i zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą oraz gaz, lokalnego transportu zbiorowego	Zadania ponadgminne dotyczące transportu i dróg publicznych, gospodarki nieruchomościami, zagospodarowania przestrzennego i gospodarki wodnej	Polityka rozwoju województwa: utrzymanie i rozbudowa infrastruktury społecznej i technicznej o znaczeniu wojewódzkim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ustaw samorządowych

Jednostki samorządu lokalnego, w szczególności samorządu gminnego, posiadają uprawnienia do tworzenia korzystnych warunków do wspierania działalności gospodarczej. Wynika to przede wszystkim z poszczególnych ustaw podatkowych (Ustawa z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym, ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych, ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach). Zapisy tych ustaw przyznają gminom prawo ustalania stawek tych podatków w ustawowo określonych granicach.

Problem stanowi prowadzenie przez organy samorządu lokalnego działań promocyjnych oraz szkoleniowo-doradczych mających na celu wspieranie przedsiębiorczości oraz działań

mających na celu bezpośrednio wspieranie konkretnych przedsiębiorców przez udzielanie dotacji z budżetu lub przez udzielanie ulg i zwolnień w należnych świadczeniach. Zgodnie z treścią art. 4 ustawy o finansach publicznych (Ustawa z dnia 26 listopada 1998 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 1998 r. Nr 155, poz. 1014 z późn. zm.) środki publiczne mogą być przeznaczone tylko i wyłącznie na:

- wydatki publiczne,
- rozchody budżetu państwa i budżetów jednostek samorządu terytorialnego, przy czym za rozchody budżetów jednostek samorządu terytorialnego uważa się spłaty otrzymanych pożyczek i kredytów, wykup papierów wartościowych oraz inne operacje finansowe i udzielone pożyczki. Uznanie wspierania przedsiębiorczości za zadanie publiczne pozwala legalnie wydatkować środki finansowe zarówno na przedsięwzięcia dotyczące ogólnej promocji samorządów terytorialnych jako miejsca prowadzenia działalności gospodarczej, jak i bezpośrednio zasilanie poszczególnych przedsiębiorców.

Ustawodawca nałożył jednoznaczny obowiązek wspierania przedsiębiorczości na organy samorządowe powiatów i województw. W gminach za podstawę prawną uzasadniającą podejmowanie tego typu działań może służyć jedynie generalna klauzula przepisu art. 6 ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym stwierdzająca: *do zakresu kompetencji gminy należą wszystkie sprawy publiczne o znaczeniu lokalnym, nie zastrzeżone ustawami na rzecz innych podmiotów*. Najmniej skomplikowane jest wspieranie przedsiębiorczości przez inwestycje jednostek samorządu lokalnego w infrastrukturę techniczną. W tym przypadku nie istnieją żadne ograniczenia – należy to do zadań własnych gminy. W tym przypadku jedynym problemem jest rozmiar wydatków inwestycyjnych – zależą one od dochodów danej jednostki samorządu terytorialnego i od kwoty jej wydatków bieżących. Istotnym źródłem finansowania mogą być tzw. środki obce – pozyskane poprzez zaciągnięcie kredytu. Jak wskazuje wielu autorów są to źródła wykorzystywane w niedostatecznym stopniu (Hajdys, 2018, s. 12–13).

Wiele kompetencji w zakresie wspierania MSP przez samorządy lokalne stworzyły zapisy ustawy z dnia 19 listopada 1999 r. Prawo działalności gospodarczej (Dz.U. z 1999 r. Nr 101, poz.1178). Zgodnie z treścią artykułu 61 tej ustawy do zadań organów administracji rządowej i organów jednostek samorządu terytorialnego należy wspieranie działalności gospodarczej, a szczególnie:

- 1) promowanie przedsiębiorczości na terenie gminy, powiatu i województwa,

2) prowadzenie działalności informacyjnej i oświatowej, w tym organizowanie działań szkoleniowo – doradczych w zakresie rozwoju przedsiębiorczości,

3) współdziałanie z samorządem gospodarczym, organizacjami pracodawców oraz innymi organizacjami przedsiębiorców.

Z powyższego zestawienia wynika, że kompetencje są prawnie zagwarantowane, jednak niejasne są formy wspierania, jak i zakres działań. Instrumenty wspierania małych i średnich przedsiębiorstw.

Instrumenty wspierania przedsiębiorczości w krajach Unii Europejskiej w znacznej mierze są elementem specjalnych programów i specjalnie powołanych do tego celu organizacji lub funkcjonujących w tych krajach banków państwowych czy komercyjnych. Dużą rolę we wspieraniu MSP odgrywają rynki finansowe i sektor bankowy. W Niemczech wsparcie finansowe MSP realizowane jest jako element polityki regionalnej. Istotnymi elementami wsparcia są pożyczki i kredyty udzielane w znacznym stopniu przez niekomercyjne instytucje państwowe zasilane z budżetu krajowego i międzynarodowego rynku kapitałowego.

Stosowanym na szeroką skalę instrumentem wspierania MSP w Unii Europejskiej są programy wspólnotowe (Filipiak, 2014, s. 38) skierowane głównie do państw członkowskich. Mogą także korzystać z nich kraje stowarzyszone oraz państwa spoza UE pod warunkiem wpłacenia składki zasilającej budżet konkretnego programu. Programy planuje Komisja Europejska, zaś zarządzają nimi Dyrekcje Generalne właściwe dla sektora, do którego adresowany jest program.

Kluczowym polskim aktem prawnym regulującym kwestie pomocy publicznej jest Ustawa z dnia 27 lipca 2002 r. o warunkach dopuszczalności i nadzorowaniu pomocy publicznej dla przedsiębiorców (Dz.U. 2002 nr 141 poz. 1177). Na mocy tego aktu prawnego bezpośrednio wsparcie odbywa się poprzez dokonywanie na rzecz przedsiębiorcy wydatków ze środków publicznych, jak na przykład dotacje, dokapitalizowanie lub pożyczki, pośrednie natomiast poprzez stosowanie ulg i zwolnień podatkowych, oddanie do korzystania lub zbycie na preferencyjnych warunkach mienia skarbu państwa lub jednostek samorządu terytorialnego. Ustawa wyodrębnia trzy rodzaje pomocy: regionalna, horyzontalna oraz pomoc w sektorach uznanych za wrażliwe (Kwapisz–Krygier, 2015, s. 154).

Drugim istotnym aktem prawnym regulującym zasady pomocy publicznej jest Ustawa o finansowym wspieraniu inwestycji z 20 marca 2002 r. Uzależnia ona wielkość publicznego wsparcia finansowego dla przedsiębiorcy od wartości nowej inwestycji oraz od ilości

utrzymanych bądź utworzonych miejsc pracy. Obok ogólnych kierunków działań państwa skierowanych do sektora małych i średnich przedsiębiorstw istotną rolę w tej sferze odgrywają samorzady lokalne. Działania samorządów mające bezpośrednie przełożenie na poziom rozwoju przedsiębiorczości skoncentrowane są na dwóch podstawowych płaszczyznach (Kata, 2016, s. 67–68):

- realizowanie ustawowych obowiązków świadczenia usług publicznych, których katalog został określony w poszczególnych ustawach ustrojowych dotyczących jednostek samorządu terytorialnego,
- polityka władz samorządowych wobec sektora przedsiębiorstw działających na terenie danej jednostki samorządu terytorialnego.

Możliwe do zastosowania instrumenty prawne wspierania przedsiębiorczości nie są zdefiniowane wprost w jednej regulacji. Wynikają z różnych norm zawartych w wielu aktach ustawowych i aktach wykonawczych. Prawo działalności gospodarczej zalicza do zadań jednostek samorządu terytorialnego wspieranie działalności gospodarczej poprzez promowanie przedsiębiorczości, prowadzenie działalności informacyjnej i oświatowej, współdziałanie z samorządem gospodarczym i z organizacjami przedsiębiorców.

Z ustawy o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu oraz ustaw wykonawczych wynikają instrumenty skierowane do sektora przedsiębiorstw. Ze względu na wysoki ówczesny wskaźnik bezrobocia na poszczególnych obszarach Polski, wprowadzono unormowania określające kategorie gmin lub powiatów zagrożonych:

- wysokim bezrobociem strukturalnym,
- strukturalną recesją i degradacją społeczną.

Obecnie mamy na rynku pracy coraz wyraźniejsze symptomy, że udział w pracy staje się stopniowo instrumentem integracji, ograniczeniem wykluczenia społecznego (Orczyk, 2021, s. 476). Zmiany tego podejścia wymagają również dostosowania programów wspierających małe i średnie przedsiębiorstwa, w szczególności w zakresie struktury zatrudnienia, a dotyczących tworzenia nowych stanowisk pracy (Orczyk, 2017, s. 3–9).

Wśród działań wspierających przedsiębiorczość, możliwych do podjęcia przez samorzady w ramach obowiązującego prawa, należy wymienić między innymi (Białożył, 2004, s. 33–34):

1. stosowanie ulg podatkowych lub ułatwień w pozyskaniu lokalu lub nieruchomości,

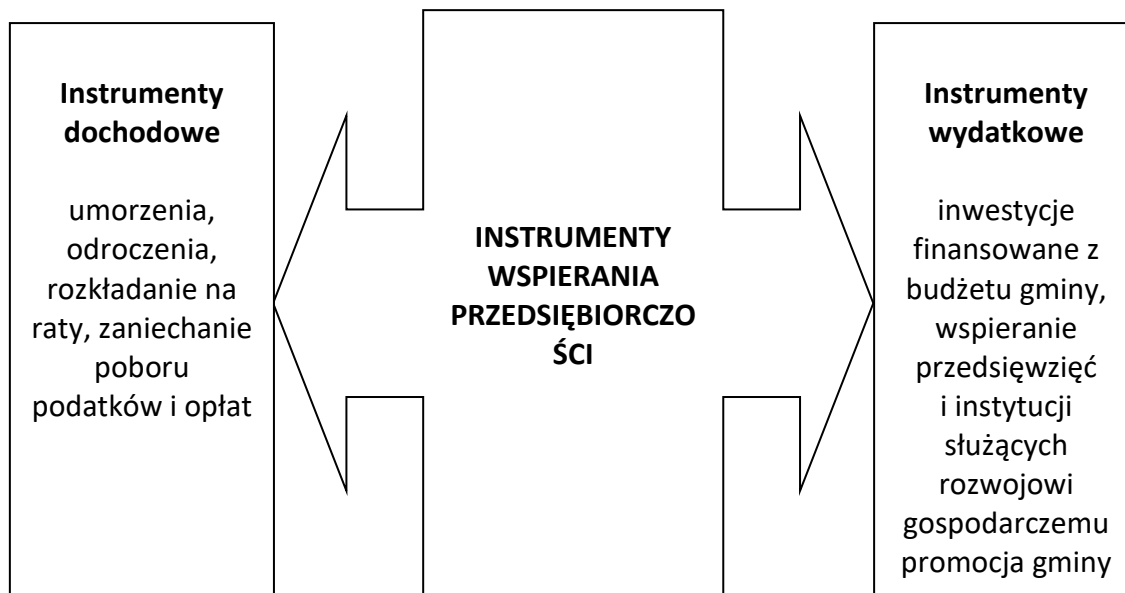
2. udzielanie gwarancje kredytowych dla jednostek podejmujących preferowane rodzaje działalności,
3. wnoszenie udziałów na rzecz powstawania i rozwoju małych przedsiębiorstw, tworzenie funduszy poręczeń, inkubatorów przedsiębiorczości,
4. dzierżawienie istniejących lub tworzenie obiektów produkcyjnych czy handlowych,
5. zamówienia samorządów lokalnych.

Istnieją trzy zasadnicze sposoby uwzględniania problematyki rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości w samorządowych dokumentach strategicznych. Pierwszy z nich polega na wytyczaniu celów strategicznych odnoszących się rozwoju przedsiębiorczości w ogólnej strategii rozwoju lokalnego. Druga możliwość to opracowanie odrębnych dokumentów strategicznych dotyczących MSP. Trzeci sposób sprowadza się do przygotowania tzw. lokalnych strategii sektorowych (Szlachta, 2011, s. 28), które stanowią nawiązanie do strategii sektorowych o charakterze ogólnokrajowym, takich jak strategia rozwoju turystyki lub strategia rozwoju budownictwa mieszkaniowego.

W Polsce brak jest doświadczeń w stosowaniu finansowych instrumentów wsparcia. Ustawy o wspieraniu inwestycji i pomocy publicznej weszły w życie stosunkowo niedawno. W dziedzinie instytucjonalnego wsparcia podmiotów podległych instytucjom centralnym i działającym głównie na polu informacyjno-doradczym, szkoleniowym i promocyjnym, Polska nie odbiega od krajów UE. Różnice pojawiają się natomiast w sferze form pomocy o charakterze finansowym. W Polsce dość powszechnym środkiem były i są nadal zwolnienia podatkowe, podczas gdy w Unii Europejskiej są to dotacje. Ograniczone możliwości budżetów gminnych skłaniają władze lokalne do podejmowania inwestycji zaspokajających przede wszystkim bieżące problemy społeczne. Sytuacja ta może ulec poprawie dopiero w wyniku rozwoju idei partnerstwa publiczno-prywatnego, reformy finansów publicznych, a także kontynuacji umiejętnego korzystania ze środków z funduszy strukturalnych pochodzących z UE (Jasińska-Biliczak, 2014, s. 55).

Z analizy i obserwacji działalności samorządów lokalnych wynika, że bez względu na zasobność budżetową samorządy lokalne wykorzystują praktycznie te same instrumenty wspierające przedsiębiorczość. Różnice mogą wynikać ze skali stosowania instrumentów, wysokości zastosowanych środków budżetowych, jak i zastosowanych metod organizacyjnych.

Z opublikowanych badań przeprowadzonych przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości, w pracy W. Dziemianowicza, M. Mackiewicza, E. Malinowskiej, W. Misiąga i M. Tomalaka (2000, s. 8–9), wynika, że instrumenty te można podzielić na dwie zasadnicze grupy (Rycina 6).

Rycina 6. Instrumenty Wspierania Przedsiębiorczości

Źródło: opracowanie własne.

Do grupy instrumentów dochodowych można zaliczyć wszelkiego rodzaju zwolnienia i ulgi podatkowe, również obniżanie stawek maksymalnych w podatkach lokalnych, takich jak:

- podatek od nieruchomości,
- podatek rolny,
- podatek leśny,
- podatek od środków transportowych,
- podatek od spadków i darowizn,
- podatek od posiadanych psów.

Dla egzemplifikacji w tabeli 1 podano wartości maksymalnych stawek podatkowych i stawek obowiązujących w gminie Śrem (lider Unii Gospodarczej Regionu Śremskiego) w latach 2016-2019 w podatku od nieruchomości (w zł).

Tabela 5. Zestawienia maksymalnych stawek podatkowych i stawek obowiązujących w gminie Śrem w latach 2016-2019 w podatku od nieruchomości (w zł)

Przedmiot opodatkowania	2016		2017		2018		2019	
	Stawka maksymalna	Stawka obowiązująca w gminie	Stawka maksymalna	Stawka obowiązująca w gminie	Stawka maksymalna	Stawka obowiązująca w gminie	Stawka maksymalna	Stawka obowiązująca w gminie
A[1]	0,49	0,42	0,51	0,44	0,52	0,44	0,54	0,46

B[2]	16,83	14,68	17,31	15,41	17,42	15,41	17,98	16,03
C[3]	0,6	0,51	0,62	0,54	0,63	0,54	0,66	0,56
D[4]	0,09	0,08	0,3	0,08	0,31	0,08	0,32	0,12

[1] A- 1 m2 powierzchni użytkowej budynków mieszkalnych lub ich części

[2] B- 1 m2 powierzchni użytkowej budynków lub ich części związanych z działalnością gospodarczą inną niż rolnicza lub leśna

[3] C- 1 m2 powierzchni gruntów związanych z działalnością gospodarczą inną niż rolnicza lub leśna

[4] D- 1 m2 powierzchni pozostałych gruntów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu gminy Śrem 2016, 2017, 2018, 2019, Biuletyn Informacji Publicznej gminy Śrem.

Gmina Śrem, a co za tym inne gminy zrzeszone w UGRŚ - jak wynika z tabeli 5 - od lat stosują preferencje w określaniu wysokości maksymalnych stawek podatkowych, które są niższe od maksymalnych określanych przez Ministerstwo Finansów od 10 do 15%. Innym przykładem wspierania jest stosowanie systemu ulg i zwolnień podatkowych.

Ulg i zwolnienia w podatkach, jakich może udzielić gmina, chociaż stwarzają lepsze lub gorsze warunki funkcjonowania przedsiębiorstw, rzadko mają decydujący wpływ na podjęcie decyzji o inwestowaniu lub dalszego rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw. W przypadku gdy gminy konkurują ze sobą w zakresie przyciągania inwestorów z zewnątrz, ulgi te mogą przesądzić o wyborze konkretnej gminy spośród kilku mających z punktu widzenia inwestora podobne warunki. Według reguł określonych w pracach badawczych (Bończak–Kucharczyk, Herbat i Chmura, 1998, s. 22–23) samorządy lokalne muszą przestrzegać następujących zasad:

- lepsze są podatki wyższe, lecz stabilne, niż niższe, lecz skaczące, gdyż niepewna sytuacja nie pozwala przewidzieć efektów z inwestycji,
- najbardziej mogą przeszkodzić indywidualne decyzje o zwolnieniach dla określonych podmiotów gospodarczych, wydane pod pozorem pomagania określonym inwestorom,
- stosując ulgi i zwolnienia podatkowe, albo inne preferencje trzeba stwarzać równe szanse wszystkim podmiotom funkcjonującym na rynku.

Ilustrują to zapisy przykładowej uchwały Rady Miejskiej w Śremie w sprawie zwolnienia od podatku od nieruchomości na terenie gminy Śrem z tytułu utworzenia nowych miejsc pracy (Uchwała Nr 230/XXXI/04 Rady Miejskiej w Śremie z dnia 29 października 2004 r.). Według zapisów § 1. 1. w/w uchwały zwalnia się od podatku od nieruchomości, budynki i budowle lub ich części oraz związane z nimi grunty zajęte na prowadzenie działalności gospodarczej innej niż rolnicza i leśna przez przedsiębiorców, którzy od dnia wejścia w życie uchwały utworzą

nowe miejsca pracy dla pracowników zatrudnionych na podstawie umowy o pracę. Zwolnienia przysługują:

- 1) w wysokości 1.000,00 zł, za każde utworzone miejsce pracy w pełnym wymiarze czasu pracy;
- 2) w wysokości 500,00 zł, za każde utworzone miejsce pracy w niepełnym wymiarze czasu pracy, lecz wymiar zatrudnienia nie może być niższy od pół etatu.

Zwalnia się od podatku od nieruchomości, grunty, budynki i budowle lub ich części związane z nowo powstałą działalnością gospodarczą inną niż działalność rolnicza i leśna prowadzoną przez przedsiębiorców, którzy po dniu wejścia w życie uchwały i bezpośrednio przed podjęciem działalności gospodarczej byli zarejestrowani w Powiatowym Urzędzie Pracy jako bezrobotni. Zwolnienia przysługują pod warunkiem, że:

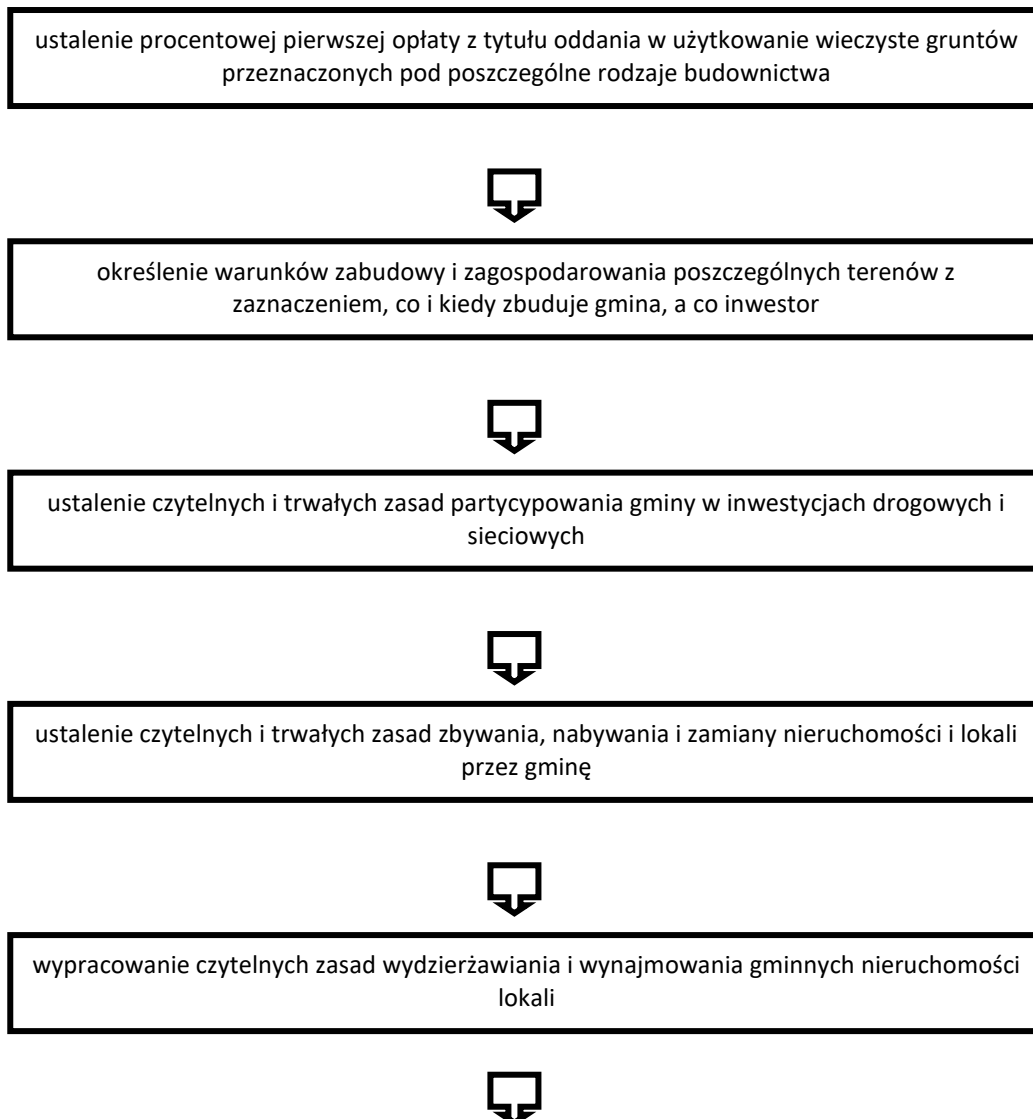
- 1) nastąpi wzrost zatrudnienia o średnią liczbę pracowników w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy w stosunku do poziomu zatrudnienia z ostatnich 6 miesięcy;
- 2) utworzone miejsca pracy będą utrzymane przez okres co najmniej 1 roku, od dnia udzielenia pomocy;
- 3) przedsiębiorca zatrudni osoby zameldowane na stałe w gminie Śrem.

Należy jednak podkreślić, że stosowanie ulg powinno być poddawane rzetelnej analizie z punktu widzenia opłacalności dla budżetu gminy. Drugi wniosek, jaki się nasuwa to sprawa biurokratycznego podejścia do problemu stosowania tych ulg. Zbyt rozbudowane wnioski mogą spowodować, że przedsiębiorca odrzuci taką formę wsparcia. Efektem rzeczywistym tej uchwały były 24 zwolnienia, na łączną kwotę 245280 zł w 2015 r. (*Sprawozdanie z wykonania budżetu gminy Śrem za 2015 r.*, 2016).

Gminy mają również możliwość odraczania, umarzania, rozkładania na raty oraz zaniechania poboru podatków i opłat stanowiących ich dochody. Najważniejszym aspektem dla przedsiębiorcy jest stałość i przejrzystość stosowanych rozwiązań fiskalnych. Daje to inwestorowi możliwość zapoznania się - już na etapie planowanych inwestycji - z danym systemem ulg, czy preferencji. Każdy przedsiębiorca potrzebuje przy planowaniu przedsięwzięć stabilności prawnej, a przede wszystkim w zakresie planowania (Dziemianowicz, 2000, s. 110).

Ogromną rolę spełniają instrumenty wydatkowe, a szczególnie inwestycyjne. Najważniejszym instrumentem wydatkowym są inwestycje dokonywane w danej gminie. Dobrze zlokalizowane inwestycje podnoszą atrakcyjność gminy, a co za tym pośrednio wspierają małą i średnią przedsiębiorczość. Jak wynika z badań zaprezentowanych przez T. Skica i R. Harasym (2017, s. 19–20) inwestycje poczynione przez samorządy lokalne mają bardzo duży wpływ na wspierania małych i średnich przedsiębiorstw. Przyczyniają się do polepszenia warunków prowadzenia działalności gospodarczej - np. dostęp przedsiębiorcy do kanalizacji, czy parametry sieci gazowej spełniające wymagania. Należy pamiętać również o wpływie inwestycji na rynek pracy, jak również na powiązania z innymi podmiotami gospodarczymi działającymi w obrębie inwestycji, jak i jej otoczenia. No i wynikająca z tego teza: dobre wyniki w zakresie inwestycji mogą stać się podstawą działań promocyjnych.

Tworzenie warunków do inwestowania wymaga od samorządów lokalnych opracowania odpowiednich algorytmów działania (rycina 7).

ujęcie w odpowiednich uchwałach wszelkich preferencji dla działań i dziedzin szczególnie w danej gminie popieranym (bonifikaty lub skont przy sprzedaży gminnych lokali)

Rycina 7. Algorytm wspierania w sferze inwestycyjnej

Źródło: opracowanie własne.

Samorządy lokalne mają również możliwość przeznaczania części środków budżetowych na wspieranie różnych działań - przedsięwzięć lub instytucji, których celem jest rozwój gospodarczy, a w tym rozwój małych i średnich przedsiębiorstw. Można stwierdzić, że dotyczy to działań mających na celu współdziałanie z tzw. otoczeniem biznesu (Płoszaj, 2021, s. 179–180), takich instytucji jak:

- agencja rozwoju regionalnego i lokalnego,
- centra wspierania biznesu,
- ośrodki wspierania przedsiębiorczości,
- inkubatory przedsiębiorczości,
- centra i parki technologiczne,
- fundusze poręczeniowo-pożyczkowe,
- centra obsługi inwestorów,
- samorządy gospodarcze,
- stowarzyszenia samorządowe-

Unia Europejska stawia przed samorządem lokalnym potrzebę sformułowania nowych zadań oraz wprowadzenia adekwatnych rozwiązań w zakresie wspierania rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw. Oznacza to konieczność opracowania algorytmów działań na poziomie samorządów lokalnych, które stanowić miały atrakcyjną ofertę dla małych i średnich przedsiębiorców.

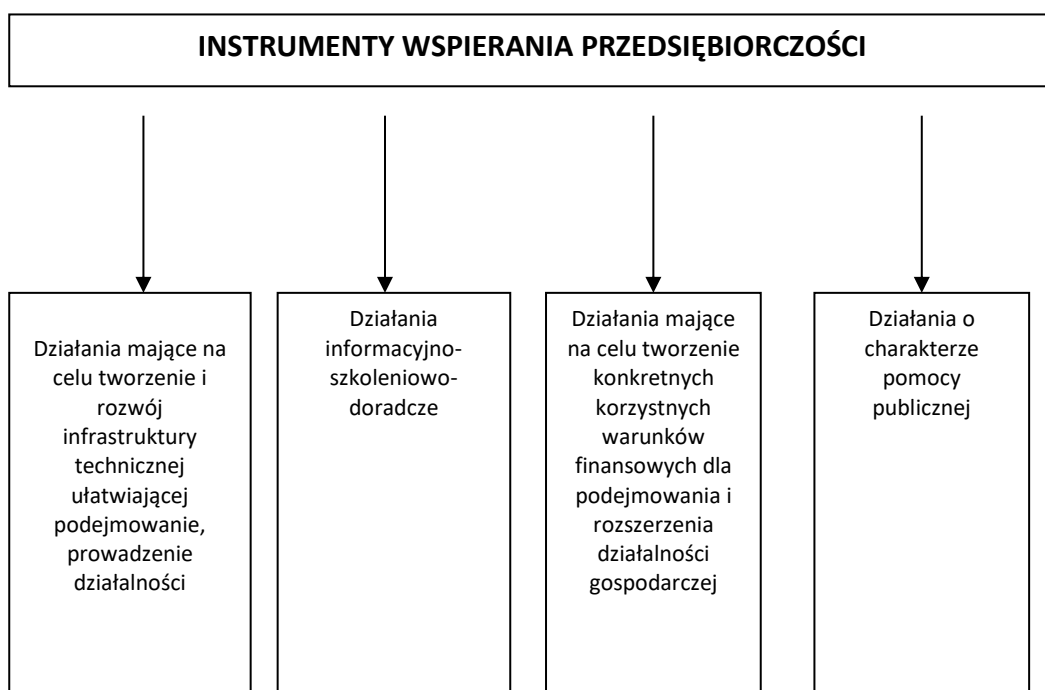
Z przeprowadzonych badań pilotażowych² wynika, że poszczególni partnerzy serwisu informacyjnego średnich przedsiębiorców uzyskali następujące wyniki:

- firmy doradczo-konsultingowe (75%),
- agencje i stowarzyszenia rozwoju regionalnego i lokalnego wskazało 43% badanych,
- fundacje wspierające rozwój gospodarczy wskazało 25% badanych,

² Szczegółowe wyniki badań przedstawione w rozdziale 5 niniejszej pracy.

- fundusze pożyczkowe bez poręczeń kredytowych wskazało 18% badanych,
- inkubatory przedsiębiorczości wskazało 52% badanych,
- izby gospodarcze, rzemieślnicze, cechy itp. wskazało 56% badanych,
- parki technologiczne wskazało 38% badanych,
- samorządy lokalne wskazało 5%.

Podkreślić trzeba, że zapisy ustawowe narzucają na samorządy lokalne szereg zadań statutowych, których celem jest szeroko pojęte wspieranie przedsiębiorczości, aktywizacja rynku pracy, świadczenia, między innymi na rzecz małych i średnich przedsiębiorstw, usług doradczych, informacyjnych, szkoleniowych, które w następstwie uaktywniać mają życie gospodarcze gminy, powiatu, czy regionu. W dalszej konsekwencji takie działania mają doprowadzić do ożywienia ekonomicznego danego terytorium, czyli podwyższenia stopy usług świadczonych przez samorządy lokalne.

Rycina 8. Instrumenty wspierania przedsiębiorczości

Źródło: Opracowanie własne.

Najbardziej powszechnym sposobem wspierania przedsiębiorczości przez samorządy lokalne są działania mające na celu tworzenie i rozwój infrastruktury technicznej, ułatwiającej podejmowanie, prowadzenie i rozszerzenie działalności gospodarczej. Gminy, powiaty

i województwa traktują inwestycje w infrastrukturę nie tylko jako element wspierania przedsiębiorczości, ale przede wszystkim jako działanie na rzecz wspólnoty samorządowej (Matejun, 2015, s. 46–47). Najważniejszym czynnikiem w procesie inwestowania w infrastrukturę jest wysokość środków przeznaczanych na inwestycje. Tak zdefiniowane środki finansowe pochodzą z następujących źródeł:

- dochodów własnych danej jednostki samorządu lokalnego,
- środków obcych pozyskiwanych przez zaciągnięcie długu,
- środków obcych pozyskiwanych z programów, funduszy wspierających.

Działania informacyjno–szkoleniowo–doradcze mają na celu (Olechnicka i Płoszaj, 2008, s. 74):

- zapewnienie przedsiębiorcom zainteresowanym podjęciem i rozszerzeniem działalności na terenie danej jednostki samorządu terytorialnego pełnej informacji o warunkach takiego przedsięwzięcia,
- ułatwienie załatwiania formalności w tym zakresie – w ramach kompetencji organów samorządu terytorialnego,
- promocję przedsiębiorstw działających na terenie danej jednostki samorządu terytorialnego.

Działania informacyjno–szkoleniowo–doradcze, prowadzone przez samorzady lokalne w zakresie wspierania przedsiębiorczości nie znajdują odzwierciedlenia w szczegółowych przepisach. Żadna z ustaw nie określa zasad prowadzenia takiej działalności, a jedynie ogólne przepisy wskazują na możliwości jej prowadzenia. Obowiązujące prawo nie zabrania organizowania działalności gospodarczej mającej na celu obsługę zagadnień związanych ze wspieraniem przedsiębiorczości. Najbardziej dotkliwym jest brak szczegółowych uregulowań prawnych dotyczących łączenia promocji samorządu lokalnego z promocją małych i średnich przedsiębiorców (Matejun, 2012, s. 90–91). Działalność tego typu podlega tym samym normom co udzielanie przedsiębiorcom bezpośredniej dotacji. Pomocna w tym zakresie jest pomoc prawna w tworzeniu przez jednostki samorządu terytorialnego instytucji wspierających podejmowanie i prowadzenie działalności gospodarczej.

Samorząd lokalny nie może jednak przystąpić do spółek prawa handlowego – zgodnie z art. 10 ust.1 ustawy o gospodarce komunalnej z dnia 20 grudnia 1996 r. (Dz.U. z 1997 r., Nr

9, poz. 43). Możliwe jest to tylko w związku ze sferą użyteczności publicznej, która obejmuje działalność publiczną samorządu lokalnego. Przystąpienie jest możliwe w przypadku spełnienia następujących warunków:

- istnieją niezaspokojone potrzeby wspólnoty samorządowej na rynku lokalnym,
- występujące w gminie bezrobocie w znacznym stopniu oddziałuje negatywnie na jakość i poziom życia wspólnoty samorządowej a zastosowanie innych działań i wynikających z obowiązujących przepisów prawnych nie doprowadziło do aktywizacji gospodarczej, a w szczególności do znacznego ożywienia rynku lokalnego lub trwałego ograniczenia bezrobocia.

Praktyka rzeczywista w okresie transformacji przedakcesyjnej była taka, że każdy z przypadków przystąpienia do takiej spółki był wytłumaczalny. W praktyce oznacza to dowód na brak ostrości zapisów ustawy o działalności komunalnej, a jednocześnie wskazanie, że jest to kolejny akt prawny regulujący relacje instrumentów wspierania przedsiębiorczości z przeciwdziałaniem bezrobociu.

Problematyce działań promocyjno-organizacyjnych w praktyce poświęcony jest w niniejszej rozprawie podrozdział 4.

Konkretni przedsiębiorcy mogą korzystać z warunków finansowych przeznaczonych dla podejmowania i rozszerzenia działalności gospodarczej. Decyzje w tak określonym narzędziu instrumentalnym należą tylko i wyłącznie do organów stanowiących jednostek samorządu lokalnego. Ich stosowanie nie budzi prawnych zastrzeżeń i wpływa na konkurencyjność jednostek samorządu terytorialnego. Do tak określonych instrumentów można zaliczyć (Wallis, 2017, s. 315–317):

- 1) stosowanie preferencyjnych stawek podatków stanowiących dochody samorządu terytorialnego, a w szczególności gminy,
- 2) stosowanie ograniczonego wzrostu cen na usługi komunalne,
- 3) stosowanie niskiego poziomu opłat lokalnych,
- 4) stosowanie ulg podatkowych związanych z tworzeniem nowych miejsc prac.

Działania o charakterze pomocy publicznej polegają na dofinansowaniu lub przysporzeniu określonym przedsiębiorcom korzyści finansowych, które uprzywilejowuje ich w stosunku do konkurentów (Kogut–Jaworska, 2016, s. 215).

Pomoc państwowa jest kierowana do określonych sektorów, regionów czy podmiotów gospodarczych, jak również związana jest z realizacją określonych celów gospodarczych.

Celem takim, może być przykładowo: rozwój małych i średnich przedsiębiorstw, zmniejszanie różnic gospodarczych między regionami kraju, równoważenie rynku w sektorach gospodarki podatnych na wahania koniunktury, restrukturyzacja trudnych sektorów. Może być również skierowana na przezwycięzenie finansowych trudności pojedynczego przedsiębiorstwa. Aby utrzymać poziom efektywności gospodarczej, pomoc państwowa musi być realizowana bez powodowania zniekształceń konkurencji. Jest to zasadnicze kryterium ograniczające zakres i metody interwencjonizmu państwowego w krajach Wspólnoty Europejskiej.

Za pomoc publiczną uznaje się transfer środków (lub przysporzenie korzyści) na rzecz jednostki gospodarczej (Kozuch, 2017, s. 11–12; Spychała, 2013, s. 239), spełniający następujące warunki:

- udzielany jest przez państwo albo pochodzi z zasobów państwowych,
- stanowi korzyść ekonomiczną dla beneficjenta,
- ma selektywny charakter,
- zakłóca albo zagraża zakłóceniem konkurencji,
- wpływa na wewnątrzspółnotową wymianę handlową.

UE dopuszcza udzielanie pomocy regionalnej. Jest to wsparcie dla rozwoju ekonomicznego niektórych regionów na terenie Unii Europejskiej -w tym Polski, znajdujących się w niekorzystnym położeniu. Cel rozwoju geograficznego odróżnia pomoc regionalną od innych form pomocy, takich jak m. in. pomoc na badania, rozwój i innowacje (Ambroziak, Pamuła–Wróbel i Zenc, 2020, s. 31–33). Przesłankę interwencji za pomocą pomocy regionalnej stanowi niekorzystne położenie regionu interwencji. Może być następstwem niskiego poziomu rozwoju gospodarczego, oddalenia od głównych ośrodków gospodarczych, wysokiego bezrobocia. Niekorzystne położenie może powodować niedostateczny rozwój regionalnego rynku produktowego, dóbr kapitałowych i pracy (w tym brak wykwalifikowanych pracowników), jak również skutkować słabszą jakością infrastrukturą transportową, komunikacyjną, społeczną, finansową, brakiem dostępu do zasobów wiedzy, lub instytucji otoczenia biznesu. Oznaczać to będzie, że działalność przedsiębiorstw w regionie objętym pomocą regionalną może być trudniejsza i wiązać się z wyższymi kosztami w porównaniu do pozostałych regionów Unii Europejskiej (Olejniczak, 2016, s. 138–139).

Zasady udzielania pomocy regionalnej określają Wytyczne (KE) w sprawie krajowej pomocy regionalnej (98/C 74/06). Zgodnie z zasadą stosowaną według tych wytycznych, pomocą regionalną zostają objęte regiony, jeżeli region sklasyfikowany jako jednostka

geograficzna poziomu II NUTS posiada dochód wewnętrzny brutto (PKB), mierzony według standardu siły nabywczej (SSN) mniejszy niż 75% średniej PKB WE (Ambroziak, 2020, s. 16–17). Dotyczy to średniej trzech ostatnich lat. Komisja dopuszcza w tych wytycznych większą swobodę definiowania przeżywanego przez region trudności, które można złagodzić dzięki środkom pomocowym. Wytyczne stosowane są do pomocy regionalnej w każdym sektorze gospodarki, z wyjątkiem rolnictwa (produkcji, przetwórstwa i obrotu towarami rolnymi), rybołówstwa, górnictwa. Wyłączeniu też podlegają sektory, w których obowiązują specyficzne zasady mające pierwszeństwo przed Wytycznymi dotyczącymi pomocy regionalnej. Są to: transport, sektor stalowy, przemysł stoczniowy, przemysł włókien syntetycznych oraz przemysł samochodowy. Z programów pomocy regionalnej należy wykluczyć też duże projekty inwestycyjne powyżej 50 mln euro, zwłaszcza objętych wielosektorowymi programami pomocy regionalnej.

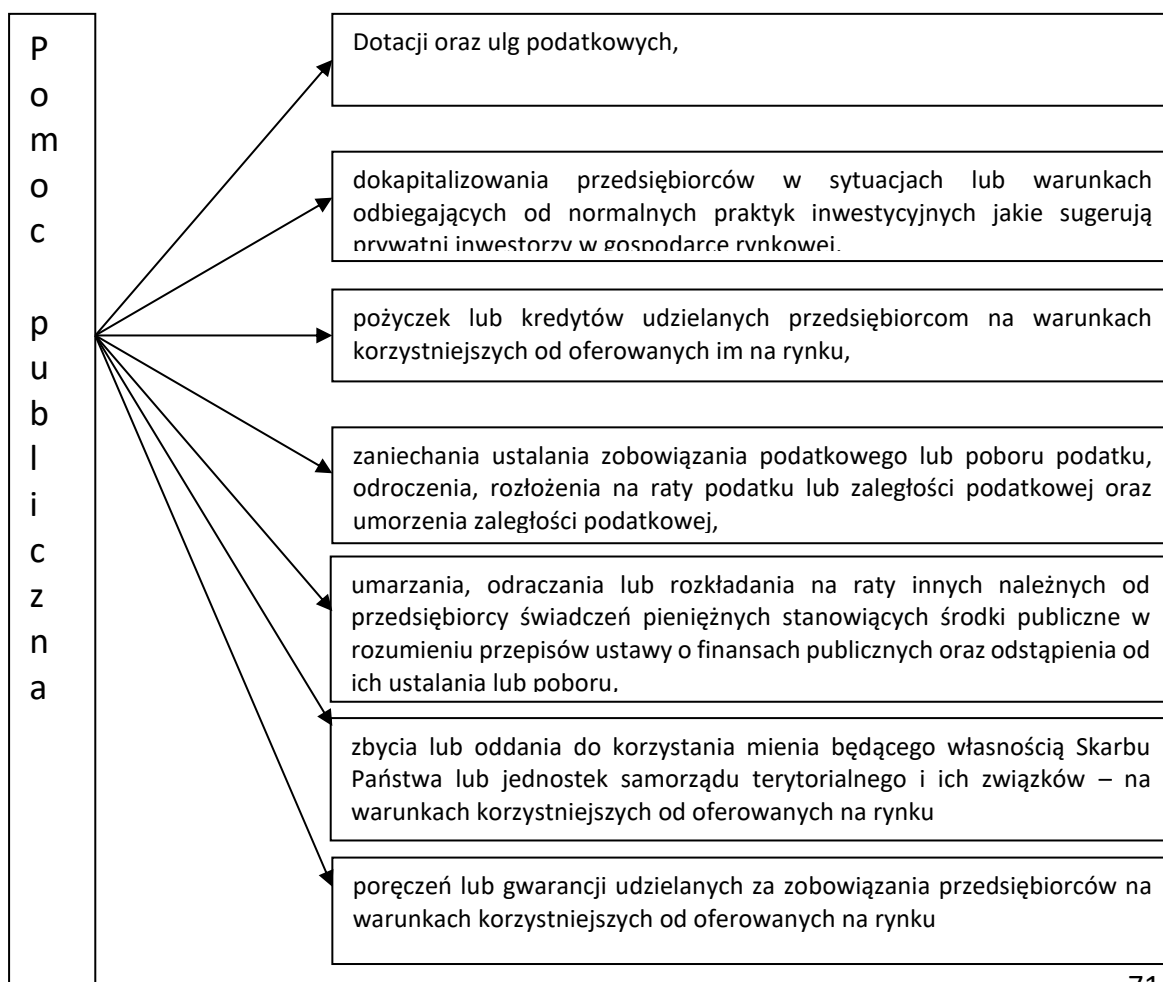
Celem pomocy regionalnej jest zapewnienie inwestycji produkcyjnych lub tworzenie nowych miejsc pracy powiązanych z inwestycjami. Wkład odbiorcy pomocy w ich sfinansowanie musi wynosić co najmniej 25%. Warunkiem podstawowym wszczęcia postępowania o udzielenie pomocy regionalnej jest złożenie przez przedsiębiorcę wniosku o udzielenie pomocy przed rozpoczęciem prac nad danym projektem. Pomoc regionalna udzielana jest na okres do pięciu lat, dotyczy to okresu jej funkcjonowania i utrzymania przez przedsiębiorcę stworzonych miejsc pracy przez ten okres (Dahlke, 2017, s. 83–84).

Inwestycja produkcyjna (Derkacz, 2020, s. 33–34) oznacza inwestycję początkową nową, którą stanowi zainwestowanie kapitału trwałego w utworzenie nowego zakładu, rozbudowę istniejącego zakładu bądź rozpoczęcie działalności, która wiąże się z zasadniczą zmianą produktu lub procesu produkcyjnego w istniejącym zakładzie (racjonalizacja, zmiana profilu produkcji, itp.). może to być także kupno zakładu, który został zlikwidowany.

Zgodnie z art. 4 pkt. 1 w/w ustawy pomoc publiczną definiuje się *jako przysporzenie, bezpośrednio lub pośrednio, przez organy udzielające pomocy korzyści finansowych określonym przedsiębiorcom, w następstwie którego uprzywilejowuje się ich w stosunku do konkurentów, przede wszystkim w drodze dokonywania na rzecz lub za tych przedsiębiorców wydatków ze środków publicznych lub pomniejszania świadczeń należnych od nich na rzecz sektora finansów publicznych na podstawie odrębnych ustaw lub innego tytułu prawnego, w szczególności w formie:*

- a) dotacji oraz ulg podatkowych,

- b) dokapitalizowania przedsiębiorców w sytuacjach lub warunkach odbiegających od normalnych praktyk inwestycyjnych jakie sugerują prywatni inwestorzy w gospodarce rynkowej,
- c) pożyczek lub kredytów udzielanych przedsiębiorcom na warunkach korzystniejszych od oferowanych im na rynku,
- d) poręczeń lub gwarancji udzielanych za zobowiązania przedsiębiorców na warunkach korzystniejszych od oferowanych na rynku,
- e) zaniechania ustalania zobowiązania podatkowego lub poboru podatku, odroczenia, rozłożenia na raty podatku lub zaległości podatkowej oraz umorzenia zaległości podatkowej,
- f) umarzania, odraczania lub rozkładania na raty innych należnych od przedsiębiorcy świadczeń pieniężnych stanowiących środki publiczne w rozumieniu przepisów ustawy o finansach publicznych oraz odstąpienia od ich ustalania lub poboru,
- g) zbycia lub oddania do korzystania mienia będącego własnością Skarbu Państwa lub jednostek samorządu terytorialnego i ich związków – na warunkach korzystniejszych od oferowanych na rynku.

Rycina 9. Elementy pomocy publicznej

Źródło: Opracowanie własne.

Należy jeszcze podkreślić, że zapisy ustawy stosuje się do przypadków udzielania pomocy, której wartość w ciągu trzech kolejnych lat przekracza równowartość 100.000 EURO. Pomoc ta również nie dotyczy pomocy udzielanej w celu tworzenia i rozbudowy infrastruktury technicznej nie przeznaczonej dla określonego przedsiębiorcy oraz pomoc udzielana w rolnictwie, łowieckie, leśnictwie, rybołówstwie i rybactwie (Ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. o warunkach dopuszczalności i nadzorowaniu pomocy publicznej, Dz.U. z 2000 r., Nr 60 , poz. 704).

3.3. Instytucje otoczenie biznesu oraz promocja, usługi informacyjne oraz szkoleniowo-konsultacyjne

W ostatnich latach, wskutek polityki Unii Europejskiej, wzrosła rola regionów w kształtowaniu regionalnych uwarunkowań w rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw, obejmujących m.in. podmioty wspomagające prowadzenie działalności gospodarczej i zapewniające wsparcie informacyjno–doradcze, a ostatecznie rozwój przedsiębiorczości i innowacyjności w regionie. Tymi podmiotami są IOB (Instytucje Otoczenia Biznesu) (Dominiak, 2016, s. 103–105), w skład których wchodzi agencje rozwoju regionalnego i lokalnego, ośrodki szkoleniowe i doradcze, banki i inne instytucje finansowe, fundusze pożyczkowe i poręczeniowe, ośrodki innowacji i przedsiębiorczości (inkubatory przedsiębiorczości, inkubatory technologiczne, parki i centra technologiczne, instytuty i ośrodki badawczo-rozwojowe, centra transferu technologii), organizacje reprezentujące przedsiębiorców (izby przemysłowo-handlowe, izby gospodarcze, stowarzyszenia branżowe i handlowe), uczelnie wyższe (Burdecka, 2004, s. 5–6). Celem ich działania jest zapewnienie wsparcia, na poziomie operacyjnym i strategicznym, dla rozwoju jednostek na obszarze ich funkcjonowania, a szczególnie małych i średnich przedsiębiorstw, które mają niższy wewnętrzny potencjał i mniejsze możliwości konkurencyjne na rynku (Piasecki, 2001, s. 175–176).

Proces budowy infrastruktury otoczenia biznesu w Polsce sięga początku lat 90. ubiegłego wieku, to jednak dopiero od początku lat dwutysięcznych coraz większego znaczenia nabierają instytucje wspierające transfer technologii i komercjalizacja wiedzy, jako

fundamenty rozwoju gospodarczego (Mażewska, Matusiak i Banisch, 2011, s. 7). Miało to związek z realizacją założeń Strategii Lizbońskiej, która zakładała, że gospodarka krajów europejskich w maksymalnym stopniu oprze swój rozwój o innowacyjność opartą na szeroko zakrojonych badaniach naukowych, zwłaszcza w nowoczesnych dziedzinach wiedzy.

Potrzeby gospodarki w zakresie wieloaspektowego wspierania rozwoju i funkcjonowania przedsiębiorstw są niejako kanwą dla powstania i działalności różnego rodzaju Instytucji Otoczenia Biznesu (IOB), które skupiają się na obszarach wsparcia zgodnie z określoną specjalizacją i posiadany potencjałem oraz zasobami. Obszary wsparcia są powiązane z potrzebami przedsiębiorstw. Różnorodne analizy sektorowe prowadzone chociażby w związku z diagnozami regionalnych inteligentnych specjalizacji pokazują, że potrzeby przedsiębiorstw skupiają się głównie na pozyskiwaniu finansowania na prowadzone projekty rozwojowe, wsparcia w internacjonalizacji działalności, rozwoju współpracy z uczestnikami ekosystemów gospodarczych czy rozwoju działalności innowacyjnej, w tym badawczo-rozwojowej. Poszczególne obszary obejmują oczywiście szereg szczegółowych zagadnień.

W kontekście klasyfikacji IOB wydaje się, że ujęcie zaproponowane w opracowanej w 2015 r. ekspertyzie *Organizacja przestrzenna i funkcjonowanie instytucji otoczenia biznesu w województwie wielkopolskim* (Świdurska i Jagodziński, 2015, s. 25) nie straciło na aktualności. Dokonano w niej podziału IOB na cztery kategorie:

- 1) instytucje wsparcia przedsiębiorczości;
- 1) instytucje wsparcia innowacji;
- 2) pozabankowe instytucje finansowe;
- 3) firmy komercyjne świadczące usługi dla biznesu.

Tabela 6. Rodzaje i typy Instytucji Otoczenia Biznesu

Rodzaj IOB	Typ IOB
Instytucje wsparcia przedsiębiorczości	<ul style="list-style-type: none"> • inkubatory przedsiębiorczości • ośrodki szkoleniowo-doradcze (agencje rozwoju regionalnego i lokalnego, ośrodki wspierania przedsiębiorczości, centra wspierania biznesu, fundacje rozwoju, towarzystwa gospodarcze, kluby i centra przedsiębiorczości, organizacje samorządu gospodarczego, np. izby przemysłowe, gospodarcze, rzemieślnicze)

Rodzaj IOB	Typ IOB
Instytucje wsparcia innowacji	<ul style="list-style-type: none"> • akademickie inkubatory przedsiębiorczości • centra innowacji • centra transferu technologii • inkubatory technologiczne • parki technologiczne
Pozabankowe instytucje finansowe	<ul style="list-style-type: none"> • fundusze pożyczkowe • fundusze poręczeń kredytowych • fundusze kapitału zaangażowanego
Firmy komercyjne świadczące usługi dla biznesu	<ul style="list-style-type: none"> • Informacja i komunikacja (sekcja J PKD 2007) • Działalność finansowa i ubezpieczeniowa (sekcja K PKD 2007) • Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości (sekcja L PKD 2007) • Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (sekcja M PKD 2007) • Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca (sekcja N PKD 2007)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Dorożyński, 2013, s. 144.

Znaczenie IOB dla rozwoju regionalnego należy rozpatrywać mając na uwadze założone efekty ich działalności. Kluczowym dla zrozumienia roli IOB będzie określenie, jaką wagę dla rozwoju przedsiębiorczości oraz innowacji przywiązuje Samorząd Województwa (Dyba, Kania i Piniarski, 2021, s. 33-34).

Szczególną rolę w procesie rozwoju przedsiębiorczości spełniają instytucje wsparcia przedsiębiorczości, które mogą przybierać różnego rodzaju typy. Mogą to być agencje rozwoju regionalnego, ośrodki wspierania przedsiębiorczości, centra wspierania biznesu, fundacje rozwoju, towarzystwa gospodarcze, kluby i centra przedsiębiorczości, organizacje samorządu gospodarczego, izby przemysłowe, gospodarcze, rzemieślnicze.

Kierując się zasadą pomocniczości wiele samorządów lokalnych – szczególnie w latach 90. – poszukiwało rozwiązań mających na celu wspieranie przedsiębiorczości, szczególnie nowopowstającej przestrzeni mikro, małych i średnich przedsiębiorstw. Dominowały rozwiązania wspierania przedsiębiorczości przez samodzielne samorządy lokalne, lecz ich potencjał merytoryczny, czy materialny nie zawsze był wystarczający, by sprostać silnie rozwijającej się gospodarce lokalnej. Zaistniała potrzeba poszukiwania nowych form wsparcia przedsiębiorczości – tworzenie Instytucji Otoczenia Biznesu.

Samorządy lokalne były i są mocno zainteresowane zapewnieniem odpowiedniego otoczenia (Białasiewicz, 2011, s. 337), zwłaszcza okołobiznesowego oferującego odpowiednie wsparcie informacyjne, doradcze i inne, wykraczające poza kompetencje statutowe JST. Powołują podmioty o zróżnicowanych formach prawnych, od stowarzyszeń, związków gmin, po spółki prawa handlowego, które reprezentowałyby interesy gospodarcze zrzeszonych w niej samorządów w kontekście wsparcia i rozwoju lokalnej przedsiębiorczości. Zakres kompetencji takich podmiotów jest dość zróżnicowany, albo jest wąski i wyspecjalizowany w konkretnym obszarze (np. innowacji) lub szeroki ale niskim poziomie specjalizacji (ogólne wsparcie doradczo-informacyjne).

Funkcjonowanie przedsiębiorstw w gospodarce opartej na wiedzy wymusza współpracę z podmiotami oferującymi pomoc doradczą, szkoleniową, informacyjną, a także wsparcie przy wprowadzaniu innowacyjnych rozwiązań i nowoczesnych technologii, aby nie tylko skuteczniej działać, ale również rozwijać się w dynamicznie zmieniających się warunkach rynkowych. Posiadanie strategii działania na rynku, zwłaszcza przez przedsiębiorców, jest kluczowym elementem powodzenia organizacji (Gancarczyk, 2010, s. 17–18). Strategiczne zarządzanie i rozwój danej organizacji w zmiennym otoczeniu gospodarczym wymaga obecnie znacznie więcej niż tylko intuicyjnego podejścia (Kłak, 2010, s. 62–63). Szczególnie ważne jest kompleksowe przygotowanie się do podjęcia, toczącej się na rynku walki konkurencyjnej oraz skoncentrowanie się na wykorzystaniu szans płynących z otoczenia zewnętrznego, a jednocześnie unikanie zagrożeń, które mogą negatywnie wpłynąć na rozwój przedsiębiorstwa.

Samorządy nieustannie polepszają warunki do prowadzenia działalności gospodarczej, wspierają rozwój przedsiębiorczości, pozyskują inwestorów i współpracują z organizacjami gospodarczymi, a pośrednio poprzez spółki gminne, a także inne podmioty stanowiące instytucje otoczenia biznesu, zapewniają pomoc informacyjną i doradztwo w biznesie. System wsparcia obejmuje wiele podmiotów należących zarówno do sfery publicznej, jak również prywatnej. Otoczenie biznesu to nie tylko podmioty komercyjne, ale również podmioty działające na zasadzie non profit, które swoją działalnością usługową wypełniają lukę pomiędzy mechanizmem rynkowym a działalnością administracji publicznej. W literaturze przedmiotu otoczenie biznesu jest interpretowane dość zróżnicowanie w zależności od kryterium i funkcji jaką mają pełnić na rynku. W zawężonym znaczeniu instytucje otoczenia biznesu obejmują podmioty niekomercyjne – niedziałające dla zysku lub przeznaczające zysk

na cele statutowe (Burdecka, 2004, s. 5). Trudno jednak pominąć wśród instytucji otoczenia biznesu podmioty komercyjne, typu banki czy prywatne firmy doradczo-szkoleniowe, od których w dużej mierze zależą możliwości rozwoju przedsiębiorstw zgodnie z teorią, w której stwierdza się, że do instytucji otoczenia biznesu należą te organizacje, które tworzą bazę rozwoju przedsiębiorczości i stanowią filar rozwoju lokalnego. W szerokim ujęciu instytucje otoczenia biznesu, to zarówno podmioty z sektora publicznego, jak i prywatnego oraz organizacje pozarządowe, (Marek, 2018, s. 68, Markiewicz, 2010, s. 121), w tym:

- a) fundacje i stowarzyszenia lub jednostki przez nie powołane, realizujące programy rozwoju przedsiębiorczości i transferu technologii oraz działające na rzecz rozwoju lokalnego³;
- b) spółki publiczno-prywatne powołane z inicjatywy i przy dużym zaangażowaniu organizacyjnym i finansowym władz publicznych, podejmujące działania prorozwojowe, nie zobowiązane do generowania zysków do podziału między udziałowcami;
- c) izby gospodarcze, organizacje rzemiosła, zrzeszenia i związki pracodawców oraz inne instytucje przedstawicielskie biznesu, podejmujące inicjatywy i działania prorozwojowe;
- d) wyodrębnione organizacyjnie i finansowo jednostki samorządowe, administracji publicznej;
- e) instytucje naukowo-badawcze zorientowane na wspieranie rozwoju lokalnej gospodarki;
- f) prywatne spółki kapitałowe.

Oferta usług otoczenia biznesu kierowana jest do szerokiej grupy odbiorców, począwszy od start-upów na bardzo wczesnym etapie rozwoju, poprzez sektor MSP, skończywszy na nowoczesnych, innowacyjnych przedsiębiorstwach, działających w sektorach wysokich technologii. Różnorodność form wsparcia i prowadzonych działań przez powyższe instytucje sprawia, iż pozycja tych podmiotów w gospodarce stale się umacnia, czego odzwierciedleniem jest nie tylko wzrastająca liczba poszczególnych rodzajów IOB, ale również coraz większe zainteresowanie współpracą z niniejszymi instytucjami, wykazywane przez podmioty gospodarcze.

³ Przykład Unii Gospodarczej Regionu Śremskiego.

W Polsce, instytucje otoczenia biznesu zaczęły licznie powstawać i się rozwijać w latach 90. XX wieku, a ich działania wówczas koncentrowały się na dostosowaniu polskich przedsiębiorstw do nowych uwarunkowań po transformacji ustrojowej państwa, w tym również uwarunkowań prawnych związanych z wejściem Polski do Unii Europejskiej. Ze względu na istniejące potrzeby, zakres świadczonych usług ograniczał się do pozyskiwaniem informacji i zasobów, dzięki którym przedsiębiorstwa mogły konkurować na rynku światowym. Dziś działalność instytucji wsparcia determinowana jest sytuacją ekonomiczną, poziomem rozwoju gospodarczego oraz zapotrzebowaniem danego regionu (Dorożyński, 2013, s. 137–138). Ówczesnie rozwój tych podmiotów, ich kompetencji, przygotowanie pracowników możliwy był początkowo dzięki środkom pomocowym z programów europejskiej, jak i Banku Światowego czy też działalności British Know-How Fund.

Wraz z rozwojem wspomniane instytucje zaczęły funkcjonować w sieciach organizacyjnych zapewniających większą sprawność i skuteczność funkcjonowania, dzięki czemu usługi były tylko wystandaryzowane, ale również charakteryzowały się wysoką jakością, w tym (Czaplicka–Kotas, Kulczycka i Kućmierz, 2017, s. 53–54):

- Krajowy System Usług (KSU),
- Krajowe Stowarzyszenie Funduszy Poręczyńowych (KSFP),
- Polski Związek Funduszy Pożyczkowych (PZFP),
- Krajowy Punkt Kontaktowy (KPK),
- Europejska Sieć Enterprise Europe Network,
- Krajowa Sieć Ośrodków Informacji Patentowej,
- Naczelna Organizacja Techniczna – Federacja Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych.

Ze względu na zakres tematyczny niniejszego podrozdziału rozważania skoncentrowano na sieciach związanych ze świadczeniem usług informacyjno-doradczo-konsultacyjnych. Jednym z ważniejszych przykładów takiej sieci był działający w latach 2005-2010 Krajowy System Usług (dalej: KSU) dla małych i średnich przedsiębiorstw, w którym współpracowały ze sobą niekomercyjne organizacje świadczące usługi doradcze, szkoleniowe, informacyjne, finansowe i proinnowacyjne dla MSP. Była to sieć dobrowolnie współpracujących ze sobą organizacji, której misją było partnerskie wspieranie rozwoju małych i średnich przedsiębiorców. Usługi świadczone były w sposób nieodpłatny, a tzw. konsultanci świadczących usługi byli akredytowani, stale szkoleni, przechodzący wiele weryfikacji

posiadanej wiedzy, dzięki czemu usługi charakteryzowały się wysoką jakością i aktualnością. Oferta KSU miała charakter ogólnokrajowy, choć organizacje będące członkami KSU lub z tym systemem współpracujące jak najbardziej starały się dostosować swoją ofertę do potrzeb i specyfiki danego regionu.

Podstawowym celem systemu KSU było podniesienie konkurencyjności polskich MSP poprzez dostarczenie im kompleksowej oferty wysokiej jakości usług oraz przygotowanie ich do procesu integracji z Unią Europejską. Sieć była koordynowana centralnie przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP).

Dalej system wsparcia ewaluował, zmieniał się zakres oferty, rynek wymuszał profesjonalizację usług, tak aby mogły nie tylko nadążać za wyzwaniami stawianymi przez rozwijającą się gospodarkę, ale przede wszystkim je wyprzedzać i stymulować działania innowacyjne. Specjalizacja usług, zwłaszcza w dziedzinie innowacji i nowych technologii miała przekładać się na zwiększenie u przedsiębiorstw sektora MŚP zdolności do udziału w procesach wzrostu, a tym samym transferu wiedzy, innowacji i technologii, które tak istotne są w gospodarce opartej na wiedzy.

W perspektywie finansowej 2014-2020 zmianie ulegała koncepcja zapewnienia wsparcia przedsiębiorczości. Wprowadzono usługi rozwojowe w formie tzw. Rejestru Usług Rozwojowych, który oprócz szkoleń, obejmował m.in. doradztwo, studia podyplomowe, mentoring czy coaching, świadczone przez różnego typu podmioty (publiczne lub niepubliczne) i dostępne dla przedsiębiorców i osób indywidualnych (Sidor-Rządkowska, 2018, s. 24–25).

Obecnie nie ma w Polsce sformalizowanego systemu wspierającego przedsiębiorczość, którzy zrzesza instytucje otoczenia biznesu, zapewniającego jeden wspólny standard i zakres usług. Zmiany, jakie zachodzą w otoczeniu przedsiębiorstw, konieczność stałego dostosowywania się do sytuacji rynkowych, wpływają na potrzebę sukcesywnego stymulowania rozwoju IOB, celem dostosowywania ich usług do potrzeb odbiorców, dywersyfikacji oraz podnoszenia jakości w odpowiedzi na obserwowane potrzeby (Dorożyński i Urbaniak, 2012, s. 136). Instytucje otoczenia biznesu oferują bardzo zróżnicowany zakres usług w obszarze szeroko pojętej przedsiębiorczości (Dominiak, 2016, s. 105–106), w tym:

- a) informacyjne, polegające na udzielaniu informacji o:
 - administracyjno-prawnych aspektach wykonywania działalności gospodarczej,

- dostępnych programach pomocy publicznej dla przedsiębiorców oraz innych dostępnych źródłach finansowania działalności gospodarczej,
 - zasadach sporządzania wniosków o pomoc publiczną i finansowanie działalności gospodarczej z innych źródeł,
 - udzielaniu informacji teleadresowych,
 - targach, wystawach i innych wydarzeniach gospodarczych,
 - zasadach inwestowania na rynkach krajowych i zagranicznych,
 - o dostawcach, odbiorcach, konkurentach,
 - wyszukiwaniu potencjalnych partnerów gospodarczych,
 - wprowadzaniu informacji o ofercie handlowej do baz danych służących nawiązywaniu współpracy gospodarczej,
 - tworzeniu i udostępnianiu innych baz danych,
 - technologiach i patentach, licencjach, wzorach przemysłowych, itp.,
 - certyfikatach i instytucjach certyfikujących,
 - potencjalnych możliwościach dostępu do infrastruktury laboratoryjnej,
 - akcjach informacyjnych i promocyjnych w zakresie upowszechniania przedsiębiorczości;
- b) doradcze o charakterze ogólnym;
- c) doradcze o charakterze proinnowacyjnym, służących rozwojowi przedsiębiorstwa poprzez poprawę istniejących lub wdrożenie nowych procesów technologicznych, produktów lub usług, czyli usług dotyczących w szczególności oceny potrzeb technologicznych, promocji technologii i nowych rozwiązań organizacyjnych, wdrażania nowych technologii, innych działań, w których następuje transfer wiedzy i innowacyjnej technologii;
- d) szkoleniowe;
- e) finansowe, w zakresie udzielania pożyczek i poręczeń.

Naturalny podział usług zainicjował Krajowy System Usług, przyporządkowując określony zakres tematyczny do formy i rodzaju usługi. Dziś jednak usługi, ich rodzaj i rozpiętość tematyczna, w każdej instytucji otoczenia biznesu (IOB) są odmienne, wiele wyspecjalizowało się w konkretnej dziedzinie np. w doradztwie innowacyjnym czy usługach finansowych.

Zasadniczo jednak usługi informacyjne zwykle są prosto związane z podstawowymi zagadnieniami działalności gospodarczej (Gancarczyk, 2021, s. 129–131). W praktyce gospodarczej informacja staje się coraz częściej cennym towarem. Podstawowe informacje gospodarcze dostępne są w większości ośrodków, ale wyodrębniła się grupa, która specjalizuje się w gromadzeniu i udostępnianiu wszelkich informacji gospodarczych w odpowiedzi na zgłaszane zapotrzebowanie klientów. Zaliczyć do niej należy Centra Informacji Gospodarczej, Ośrodki Informacji dla Biznesu – BIN oraz Centra Euro Info (Mider, 2016, s. 186–187), specjalizujące się w zagadnieniach integracji europejskiej. Oprócz typowych danych teleadresowych, w ośrodkach dostępne są wszelkie informacje dotyczące targów i misji gospodarczych, warunków prowadzenia działalności gospodarczej na rynku Unii Europejskiej oraz rynkach trzecich, informacje dla inwestorów krajowych i zagranicznych. Działają tam również wywiadownie gospodarcze. Niezwykle istotną grupą usług informacyjnych jest poszukiwanie i kojarzenie partnerów gospodarczych. Kompleksowość i rozpiętość tematyczna usług informacyjnych jest zróżnicowana terytorialnie, wynika z potrzeb danego regionu, jego specjalizacji, zasobów, a także lokalizacji.

Danuta Makulska (2011, s. 283–284) pisze, że usługi doradcze o charakterze ogólnym obejmują doradztwo podstawowe dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą oraz zaawansowane dla firm już działających, które osiągnęły pewien poziom rozwoju. Zakres doradztwa jest bardzo szeroki i może obejmować wszystkie zagadnienia związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa, począwszy od prostej porady prawnej, kończąc na przygotowaniu firmy do pozyskania inwestora strategicznego.

Pozostały zakres tematyczny to (Seroka–Stolka, 2012, s. 189):

- a) doradztwo dla przedstawicieli MSP o możliwości dofinansowania działalności ze środków unijnych oraz budżetowych,
- b) przygotowywanie wniosków, koordynowanie działań związanych z uzyskaniem dotacji,
- c) przygotowywanie biznes planów i wniosków kredytowych,
- d) opracowywanie analiz finansowych oraz prognoz finansowych dla przedsiębiorstw związanych z wdrażaniem określonych projektów inwestycyjnych,

- e) doradztwo przy poszukiwaniu jednostek akredytacyjnych będących potencjalnymi wykonawcami usług realizowanych w ramach dotowanych projektów,
- f) wspieranie MSP w zakresie ich konkurencyjności,
- g) usługi doradcze i eksperckie w ramach akredytacji,
- h) usługi doradcze i eksperckie w ramach systemów zarządzania: jakością, bezpieczeństwem, środowiskowego, bezpieczeństwem w produkcji i obrocie żywnością,
- i) doradztwo w zakresie możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

Wraz z rozwojem technologicznym coraz większym zainteresowaniem cieszą się usługi doradcze o charakterze proinnowacyjnym. Zdolność do przekształcania wiedzy w nowe produkty, usługi, technologie, techniki marketingowe i rozwiązania organizacyjne decydują o sukcesie rynkowym osób, przedsiębiorstw i całych gospodarek. W gospodarce opartej na wiedzy konieczna staje się intensyfikacja mechanizmów transferu technologii, komercjalizacja wiedzy i ograniczenie uprzedzeń do innowacyjności, a tym samym rozwój wyspecjalizowanych instytucji pomostowych na styku nauki i gospodarki (ośrodków innowacji) (Bąkowska i Mażewska, 2014, s. 8-9).

Uzupełnieniem doradztwa i szeroko rozumianej informacji gospodarczej są usługi szkoleniowe (Winnicka–Wejs, 2018, s. 59–60). Oferta szkoleniowa ośrodków jest bardzo szeroka. Obok zagadnień okołobiznesowych prowadzone są szkolenia specjalistyczne (np. finanse, zarządzanie, marketing, itp.) zarówno na zlecenie odbiorców indywidualnych, jak i w drodze wolnego naboru. Forma szkoleń zależy od omawianej tematyki i obejmuje seminaria o charakterze informacyjnym, jak również praktyczne warsztaty lub fora dyskusyjne, prowadzone przez specjalistów – praktyków w określonych dziedzinach. Należy dodać, że poza stałą ofertą szkoleniową, prowadzone są szkolenia odpowiadające bieżącym potrzebom klientów, tym np.:

- systemowe zarządzanie w obszarach jakości, bezpieczeństwa, środowiska, produkcji bezpiecznej żywności;
- kursy w formie otwartej i zamkniętej dla audytorów i pełnomocników systemów zarządzania jakością;

- inspirowanie i organizowanie studiów podyplomowych w zakresie systemowego zarządzania jakością;
- seminaria dotyczące możliwości pozyskiwania środków na dofinansowanie przedsięwzięć gospodarczych i inwestycyjnych.

Popyt przedsiębiorstw na wiedzę i umiejętności, działania promocyjne, czy szkoleniowe jest bardzo duży, przede wszystkim w tych rejonach, którym bardzo zależy na szybkim, jakościowym rozwoju. Szczególnie ważne są instrumenty miękkiego wsparcia. To duża grupa instrumentów, wśród których wymienić można instrumenty promocyjne i informacyjne, wsparcie organizacyjne oraz instrumenty związane z podnoszeniem kompetencji poprzez szkolenia i doradztwo (Dropek, 2014, s. 36–37).

Instrumenty promocyjne i informacyjne są powszechnym sposobem wpisującym się z ogólną politykę promocyjno-informacyjną poszczególnych samorządów lokalnych. Bardzo często promowanie przedsiębiorczości nie jest wyodrębnione i nie przynosi oczekiwanych rezultatów. Dlatego też – co potwierdzają badania – zasadnym jest tworzenie ośrodków wspierania przedsiębiorczości (Unia Gospodarcza Regionu Śremskiego), które specjalizują się w tego typu działaniach. W skład systemu zapewniającego dostarczenie przedsiębiorcom niezbędnych elementów dla skutecznej działalności gospodarczej, wchodzi następujące rodzaje usług (Rogowski i in., 2011, s. 42–43; Czubala, 2012, s. 17–18):

- a) usługi szkoleniowe – dostarczające wiedzę, umiejętności,
- b) usługi doradcze – dostarczające wiedzę, umiejętności i rozwiązania,
- c) usługi wsparcia bezpośredniego – dostarczające specyficznych usług oraz środków finansowych (tzw. instrumenty wsparcia).

Wszystkie powyżej wymienione usługi mogą być świadczone przez wszelkiego rodzaju przedsiębiorstwa i organizacje, publiczne i prywatne, w tym szczególnie ośrodki wspierania małej przedsiębiorczości – Unii Gospodarczej Regionu Śremskiego.

Do najbardziej popularnych form dokształcania można (Poliński, 2020, s. 75–76; Christ, 2013, s. 11) zaliczyć:

- 1/ szkolenia, kursy – pozaszkolne formy kształcenia o czasie trwania nie krótszym niż 30 godzin zajęć edukacyjnych, których ukończenie umożliwia uzyskanie lub uzupełnienie wiedzy ogólnej, umiejętności lub kwalifikacji zawodowych,

- 2/ studia podyplomowe, czyli zestaw wykładów, ćwiczeń i innych form szkolenia prowadzonych w dłuższym okresie czasu (min. 1 semestr) poświęconych kompleksowemu przedstawieniu tematu o charakterze naukowym,
- 3/ seminaria, czyli spotkanie małej grupy osób, podczas którego toczona jest dyskusja na wcześniej ustalony temat
- 4/ konferencje, czyli spotkania zorganizowane dla dużej liczby uczestników odbywające się w wyznaczonym miejscu i czasie,
- 5/ kursy korespondencyjne, czyli szkolenia w formie, która może być rozprzestrzeniana na znaczne odległości i nie wymaga obecności trenera w procesie uczenia (*e-learning*),
- 6/ outdoor, czyli zajęcia i ćwiczenia prowadzone w terenie,
- 7/ staże, *study mission*, czyli formy szkoleń odbywających się w funkcjonujących organizacjach w zindywidualizowanej formie oparte na zasadzie nauki przez obserwacje ewentualnie praktykę (*learning by doing*),
- 8/ coaching i mentoring, czyli indywidualna forma współpracy uczestnika z trenerem (*coach*) mająca wspierać uwalnianie potencjału uczestnika w procesie osiągnięcia uzgodnionych i pożądaných zmian.

Do realizacji form szkolenia można wykorzystywać różne metody pracy: wykłady, warsztaty, ćwiczenia indywidualne, studia przypadków, symulacje, programy komputerowe, filmy, zajęcia terenowe, zadania projektowe, odgrywanie ról, gry symulujące, burze mózgów, dyskusje, eseje pytań, testy, pokazy, demonstracje i samokształcenie (Stawasz i Sikora–Fernandez, 2011, s. 137–139).

Według wyników badań zawartych w rozdziale 5 najbardziej skuteczne w działaniu są usługi szkoleniowo – doradcze realizowane przez stowarzyszenia i fundacje, takich jak Unia Gospodarcza Regionu Śremskiego (szerzej o ofercie w rozdziale 4). Pełnią one ważną rolę w społeczeństwach obywatelskich, zraszając również samorządy lokalne o mniejszym potencjale gospodarczym i ekonomicznym (Lisowska i Stanisławski, 2011, s. 48).

Organizacje tzw. trzeciego sektora (Żuromskaitė i Zakrzewska, 2015, s. 309), czy stowarzyszenia, fundacje i zrzeszenia mają bardzo często w swoich statutach działalność na rzecz gospodarki, przedsiębiorstw, rozwoju. Z ogólnych badań wynika że organizacje pozarządowe oferują szkolenia, usługi doradcze, konsultingowe i inne instrumenty wsparcia.

Bardzo częstą formą wspierania małych i średnich przedsiębiorstw są usługi doradcze, jako instrument usługowy o charakterze szkoleniowym. Oparty jest na najwyższym poziomie

szczegółowości z elementami współuczestnictwa doradcy w procesie decyzyjnym na podstawie sformułowanych przez niego rekomendacji, zaleceń, wskazówek (Rogowski i in., 2011, s. 22):

Można wskazać podział usług doradczych biorąc pod uwagę ich tematykę i zakres. Dla przykładu:

- usługi księgowo,
- usługi audytorskie,
- usługi prawne,
- usługi wydawnicze,
- inne.

Każdy samorząd lokalny powinien skupić się najlepiej na stworzeniu regionalnego ośrodka wspierania przedsiębiorczości, który zdiagnozuje sytuację małych i średnich przedsiębiorstw, a następnie stworzy narzędzia do ich wspierania. Tak określone zadania prowadzą się do stymulowania rozwoju przedsiębiorczości, przystosowania szkół i placówek do lokalnego rynku pracy, a przede wszystkim stworzenia strategii w zakresie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw (Matejun, 2012, s. 90–92).

Rozdział 4

UNIA GOSPODARCZA REGIONU ŚREMSKIEGO JAKO INSTYTUCJA SAMORZĄDOWA WSPIERAJĄCA MAŁE I ŚREDNIE PRZEDSIĘBIORSTWA

4.1. Geneza oraz ewolucja statusu organizacyjnego i zakresu działalności

Unia Gospodarcza Regionu Śremskiego – Śremski Ośrodek Wspierania Małej Przedsiębiorczości jest podmiotem o ponad 20-letnim doświadczeniu. Została powołana w 2003 r. jako stowarzyszenie samorządowe gmin i powiatu, lecz jej geneza i początki wspólnych działań w innym jeszcze kształcie organizacyjnym są znacznie wcześniejsze. Podmiot ten przez lata działalności podlegał licznym modyfikacjom organizacyjnym wynikającym nie tylko z uwarunkowań prawnych i rynkowych, ale również z konieczności dostosowania się do potrzeb interesariuszy, umiędzynarodowiania się podmiotów, potrzeby podnoszenia konkurencyjności. Za początek współpracy gmin regionu śremskiego uznać można już rok 1993, kiedy przewodniczący zarządów gmin, jeszcze bez specjalnej struktury prawnej, zadeklarowali gotowość współpracy. Wówczas polegała ona głównie na wspólnych działaniach promocyjnych gmin, które zmierzały do nawiązania współpracy gospodarczej oraz kreowały lokalną przedsiębiorczość. Rok później, 11 marca 1994 r., Rada Miejska w Śremie powołała jednostkę budżetową gminy – Śremski Ośrodek Wspierania Małej Przedsiębiorczości. Jego podstawowe zadania koncentrowały się na świadczeniu usług okołobiznesowych doradczych i informacyjnych w zakresie: prawa, finansów, podatków i marketingu dla osób bezrobotnych zainteresowanych uruchomieniem działalności gospodarczej oraz dla funkcjonujących lokalnych przedsiębiorstw. Ośrodek działał również w zakresie szeroko pojętej aktywizacji zawodowej, prowadząc bank ofert pracy, klub pracy, bank informacji gospodarczej i szkolenia.

Pomimo powstałej struktury – będącej własnością gminy Śrem – współpraca gmin nadal się rozwijała i w 1995 r. sąsiadujące ze sobą gminy: Brodnica, Czempień, Dolsk, Książ Wlkp., Kórnik i Śrem podjęły decyzję o wspólnym prowadzeniu działań publicznych zmierzających do stymulowania rozwoju gmin i aktywizacji gospodarczej. Utworzonemu Porozumieniu Komunalnemu nadano nazwę Unia Gospodarcza Miast Regionu Śremskiego, a Śremski Ośrodek Wspierania Małej Przedsiębiorczości stał się jednostką koordynującą realizację wspólnych zadań wyznaczonych przez gminy tworzące porozumienie. Zawarte porozumienie dotyczyło wspólnych interesów gmin, dlatego po 1996 r., w wyniku prac nad kształtem i zasadami funkcjonowania Unii, porozumienie przyjęło nazwę Unia Gospodarcza Miast

Regionu Śremskiego - UGMRŚ (*Strategia Rozwoju Stowarzyszenia Unia Gospodarcza Regionu Śremskiego–Śremski Ośrodek Wspierania Małej Przedsiębiorczości do 2022 roku*, 2015, s. 5-6).

W początkowych latach działalności zrzeszone gminy podjęły decyzje o przystąpieniu do współpracy z Wielkopolską Szkołą Biznesu przy Akademii Ekonomicznej w Poznaniu. Współpracowano w zakresie badań, jak również tworzenia Programu Wspierania Samorządów Lokalnych Brytyjskiego Funduszu Współpracy – finansowanego przez Fundusz Know – How. Ta współpraca w ramach Programu Wspierania Samorządów Lokalnych Brytyjskiego Funduszu Know–How zaowocowała opracowaniem oraz uchwaleniem w 1997 r. Strategii Rozwoju Gospodarczego UGRŚ. Nawiązując współpracę partnerską z regionem South Ribble w Anglii przygotowano również Strategię Rozwoju Turystycznego dla UGRŚ, a w 1999 r. wdrożony został pilotażowy projekt Sieci znakowania szlaków rowerowych na terenie Unii.

Dalszy rozwój UGMRŚ w ówczesnym składzie i formule pokrzyżowała w pewnej mierze reforma administracyjna, przyjęta przez Sejm 18 lipca 1998 r. wprowadzająca od 1 stycznia 1999 r. trójstopniowy podział terytorialny, którego jednostkami oprócz gmin i województw samorządowych stały się powiaty. Głównie z tego powodu w 1998 r. z Porozumienia Komunalnego wystąpiła gmina Kórnik, która weszła w skład Powiatu Poznańskiego Ziemskiego, a rok później gmina Czempień należąca do powiatu kościańskiego. Ich decyzje o wystąpieniu z UGRMŚ motywowane były właśnie reformą administracyjną i nowymi powiązaniem osłabiającymi zasadność przynależność do Porozumienia.

Przyszła akcesja Polski w struktury Unii Europejskiej i zakładany system dystrybucji środków przedakcesyjnych zmieniły sposób postrzegania działania Porozumienia Komunalnego w kontekście beneficjenta funduszy UE.

W 2001 r. gminy wchodzące w skład UGRMŚ rozpoczęły prace w zakresie utworzenia stowarzyszenia samorządów, z uwzględnieniem art. 84 ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym, tj. założeniem, że wspieranie idei samorządu lub obrony wspólnych interesów stowarzyszonych gmin, czyli stowarzyszenia się gmin mają służyć dwóm celom (Statut Stowarzyszenia Unia Gospodarcza Regionu Śremskiego – Ośrodek Wspierania Małej Przedsiębiorczości). Pierwszy z nich, którym jest wspieranie idei samorządu lokalnego, może być uznany za wspólny dla wszystkich gmin. Ten cel łączy w zasadzie nieograniczoną liczbę gmin i skłaniać je do utworzenia stowarzyszenia. Natomiast drugi z ustawowych celów, czyli obrona wspólnych interesów, nie musi być aż tak dalekosiężny, gdyż interesy gmin mogą różnić się w zależności od uwarunkowań terenowych. W 2001 r. rozpoczęto prace polegające

na przygotowaniu rejestracji Stowarzyszenia, które przyjęło nazwę Unia Gospodarcza Regionu Śremskiego – Śremski Ośrodek Wspierania Małej Przedsiębiorczości (UGRŚ). Rejestracja stowarzyszenia nastąpiła 3 marca 2004 r. na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego w Śremie. Poza gmin Powiatu Śremskiego, do stowarzyszenia przystąpił Powiat Śremski. 28 września 2012 r. do stowarzyszenia przystąpiła gmina Krobia. Porozumienie w całości respektowało odmienne interesy gmin, które w większości wynikały ze zróżnicowanego charakteru, posiadanych zasobów, poziomu i kierunków rozwoju, itp. Najważniejszym celem i zadaniem było oraz pozostaje do dziś wdrażanie idei partnerstwa dla rozwoju, a przede wszystkim integracja działań, niepowielanie się a tworzenie wspólnych efektywnych rozwiązań w zakresie zarządzania, zarówno finansami, jak i zasobami ludzkimi oraz materialnymi, aby wspólnie tworzyć gotowe produkty czy projekty.

Gmina Krobia z powiatu gostyńskiego, intensywnie pracowała w UGRŚ, natomiast w wyniku zmiany decyzji Rady Miasta i Gminy wystąpiła z niego w 2016 r. Z kolei w skład UGRŚ weszła w 2016 r. Gmina Krzywiń z powiatu kościańskiego i od tego czasu Stowarzyszenie funkcjonuje w następującym składzie – gminy: Brodnica, Dolsk, Krzywiń, Książ Wlkp. i Śrem oraz Powiat Śremski.

Stowarzyszenie stale rozszerza zakres prowadzonych działań na sąsiednie gminy, współpracując z jednostkami samorządu lokalnego i instytucjami otoczenia biznesu. Od samego początku działania stowarzyszenia priorytetem jest obszar przedsiębiorczości i wszelkie wsparcie okołobiznesowe. Instytucja zmieniała się nie tylko wraz ze zmianami układu administracyjnego samorządów, ale również wraz ze zmianami zakresu ich zadań. Bardzo istotny wpływ na prowadzoną działalność wywarły przemiany gospodarcze (zmiana struktury gospodarki) dokonujące się dynamicznie w naszym kraju, a także pojawiające się możliwości aktywnego wspierania przedsiębiorczości, chociażby wynikające z dostępności środków unijnych. Podjęcie współpracy w ramach stowarzyszenia przez jednostki samorządu lokalnego dało początek innym porozumieniom np. w zakresie: gospodarki komunalnej, energetycznej, kanalizacyjnej, co okazało się dobrą praktyką wymiany doświadczeń i racjonalizacji nakładów finansowych.

Od ponad 20 lat, zmieniając jedynie formę organizacyjno-prawną, Unia wspiera rozwój społeczno-gospodarczy w regionie śremskim i regionach ościennych, podejmując różnorodne działania, których celem jest dostosowanie usług do potrzeb lokalnej przedsiębiorczości. Kluczowy jednak był i nadal pozostaje rozwój przedsiębiorczości, zarówno w kategoriach

społecznych, tj. ludzkiej aktywności, jak i gospodarczych – jako niezbędny warunek rozwoju przynoszącego poprawę bytu lokalnej społeczności i nadrzędny cel działań władz lokalnych. Coraz większe zapotrzebowanie na specjalistyczne usługi, uwarunkowane koniecznością dostosowania przedsiębiorców do potrzeb nowoczesnej gospodarki, spowodowało wprowadzanie coraz to nowszych rodzajów usług np. Internet światłowodowy. Nie bez znaczenia był też fakt wstąpienia Polski w struktury Unii Europejskiej i działalność na rynku wspólnotowym. Wymusiło to na instytucjach otoczenia biznesu zapewnianie wsparcia związanego z internacjonalizacją działalności, otwarciem się rynku wspólnotowego, dostępność wsparcia dotacyjnego i wielu innych.

Wobec zmian składu współpracujących gmin a także nowych wyzwań przed jakimi stały samorządy lokalne zrzeszone w UGRŚ wygasła aktualność obowiązującej strategii z 1997 r. (*Strategia Rozwoju Gospodarczego Unii Gospodarczej Miast Regionu Śremskiego, Program Wspierania Samorządów Lokalnych Brytyjski Fundusz Know-How, 1997*), dlatego pod koniec 2013 r. UGRŚ przystąpiła do prac nad opracowaniem najważniejszego długoterminowego dokumentu planistycznego dotyczącego swojej działalności, czyli strategii rozwoju stowarzyszenia do 2022 r.. Wymagało to podsumowania i oceny dotychczasowych dokonań oraz sformułowania celów i kierunków działania Stowarzyszenia uwzględniających nowe wyzwania wynikające z rosnących potrzeb i oczekiwań lokalnych przedsiębiorców, a także samorządów. Prace były prowadzone przez zespół osób, zarówno pracowników Biura Stowarzyszenia, członków Zarządu, członków Walnego Zebrania, jak i reprezentantów przedsiębiorców i społeczności lokalnej. Zostały one zakończone w lutym 2015 r., a dokument stanowiący wyraz woli dalszego wspólnego budowania prężnego lokalnego środowiska gospodarczego został uchwalony w czerwcu tegoż roku. Strategia zawierała rejestr wyzwań i zadań, przed jakimi stał Zarząd Stowarzyszenia, a także pracownicy jego Biura. Dzięki temu, powstały konkretne rekomendacje dotyczące rozwoju Stowarzyszenia Unia Gospodarcza Regionu Śremskiego – Śremski Ośrodek Wspierania Małej Przedsiębiorczości do 2022 r., uwzględniające istniejące uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne.

Dzięki ich wdrożeniu nastąpiły dynamiczne zmiany w działalności UGRŚ. Konieczna była współpraca z podmiotami zajmującymi się sprawami rozwoju gospodarczego, przeciwdziałaniem bezrobociu oraz innowacjami (m.in. z jednostkami samorządu lokalnego i regionalnego, przedsiębiorcami, instytucjami otoczenia biznesu, instytucjami i podmiotami

pośrednio wpływającymi na rozwój gospodarczy i organizacjami reprezentującymi przedsiębiorców i partnerów społecznych: Cechem Rzemiosł Różnych, Powiatowym Urzędem Pracy, Zakładem Ubezpieczeń Społecznych, Urzędem Skarbowym, Państwową Inspekcją Pracy, ośrodkami pomocy społecznej gmin zrzeszonych. UGRŚ bardzo intensywnie, zgodnie z zapisami strategii wdrażała w życie zmiany dotyczące wspierania MSP, szczególnie informacyjnych, doradczych, szkoleniowych i finansowych niezbędnych w rozwoju istniejących podmiotów gospodarczych, a także nowopowstałych firm, w celu kształtowania ich konkurencyjności i innowacyjności na rynku krajowym.

Działalność UGRŚ finansowana jest ze składek członkowskich realizowanych przez poszczególne samorządy lokalne obliczanych przy uwzględnieniu wskaźnika liczby mieszkańców, jak i waloryzacji przeliczeniowej – dotyczy to Powiatu Śremskiego. Dodatkowe środki finansowe pochodzą ze źródeł zewnętrznych: zamówień publicznych i konkursów ogłaszanych przez poszczególne ministerstwa, regiony samorządowe, agencje, czy Bank Gospodarstwa Krajowego jako dystrybutora wsparcia finansowego dla MSP.

Wspieranie przedsiębiorczości przez Unię pojmowane jest dość szeroko, nie odnosi się tylko do działalności na rzecz lokalnych podmiotów gospodarczych. Grupa odbiorców usług to nie tylko sami przedsiębiorcy, ale również osoby rozpoczynające działalność gospodarczą i pracownicy, bowiem jednym z ważniejszych czynników wpływających na konkurencyjność i rozwój przedsiębiorstwa jest wiedza (zwłaszcza ta pracowników), która odpowiednio ukierunkowana prowadzi do efektywniejszego prowadzenia biznesu.

UGRŚ dba również o odpowiednie kreowanie klimatu dla rozwoju postaw przedsiębiorczych, poza działalnością informacyjno-doradczą i szkoleniową dla przedsiębiorców i ich pracowników, angażuje się w działalność edukacyjną w szkołach średnich. Cyklicznie bierze udział w lekcjach przedsiębiorczości, prezentując proces powstawania firmy, od pomysłu do jego realizacji, omawiając pojawiające się po drodze niedogodności, które każdy przedsiębiorca doświadcza. Tego typu przedsięwzięcia stanowią uzupełnienie programowe przedmiotu „Podstawy przedsiębiorczości” i najczęściej są prowadzone w czasie trwania Światowego Tygodnia Przedsiębiorczości, odbywającego się corocznie w listopadzie jako projekt promujący świadomy rozwój, aktywną postawę wobec życia i podejmowanie biznesowych inicjatyw. W te działania włączają się również firmy doradcze, szkoleniowe i inne instytucje (np. Powiatowy Urząd Pracy, Młodzieżowe Centrum Kariery), które bezpośrednio lub pośrednio mają związek lub kontakt z przedsiębiorcami

i którym zależy na rozwijaniu przedsiębiorczości. Zakres tematyczny i forma spotkań jest zróżnicowana, organizowane są szkolenia, warsztaty, seminaria, debaty i konkursy oraz spotkania z przedsiębiorcami pomagające zdobyć wiedzę z zakresu zakładania i rozwijania własnej działalności gospodarczej, budowania sieci kontaktów, czy rozwijania własnych kompetencji i budowania marki.

Unia angażuje się we wszelkie tego typu inicjatywy, gdyż promowanie postaw przedsiębiorczych ma duże znaczenie, zwłaszcza dla członków-gmin stowarzyszonych w Unii, bowiem przedsiębiorczość to postawa, która współdecyduje nie tylko o życiowym powodzeniu jednostek, ale także o rozwoju społeczności i danego obszaru. Pozycja każdego kraju w dużo większym stopniu zależy dziś od przedsiębiorczości jego obywateli. Przedsiębiorcze społeczeństwa mają aktywny stosunek do stojących przed nimi wyzwań, potrafią przełamywać własne ograniczenia w dążeniu do celu we wszystkich dziedzinach życia, nie tylko w biznesie. Co więcej, Unia Europejska nieustannie przypomina, że przyszłość naszego kontynentu zależy od przedsiębiorczości jego mieszkańców, a przedsiębiorczość obywateli, wychowywanie w tym duchu młodego pokolenia i rozwijanie ich edukacji ekonomicznej jest konieczne dla rozwoju w dobie globalizacji.

Poza działalnością edukacyjną w zakresie postaw przedsiębiorczych i promowania wśród młodzieży uczestnictwa w biznesie prowadzonych jest szereg projektów interdyscyplinarnych, począwszy od stricte merytorycznych po praktyczne połączone z wizytacją w przedsiębiorstwach, tworzenia nowych produktów w powiązaniu z zapotrzebowaniem w danym przedsiębiorstwie i prezentowanie ich w konkursie.

Można sądzić, że ta multifunkcjonalność nie sprawdza się we współczesnym świecie gospodarczym, że kluczem do sukcesu jest określona specjalizacja, gdyż to ona stanowi o wysokiej jakości świadczonych usług i profesjonalnej ofercie. W przypadku Unii jednak nie ma to znaczenia i o takiej ocenie nie można mówić, bowiem przy realizacji działań, w których wymagana jest specjalistyczna wiedza Unia korzysta ze współpracy podmiotów zewnętrznych, np. do realizacji szkoleń pozyskuje fachowców specjalizujących się w danej dziedzinie, często osób będących uznawanych za autorytet, znanych w środowisku z określonych kompetencji.

Tak kompleksowy zakres usług biznesowych kreuje odpowiedni klimat dla rozwoju przedsiębiorczości. Otoczenie biznesu, zapewniające szerokie wsparcie merytoryczne i finansowe z jednej strony może być czynnikiem lokalizacji działalności gospodarczej, a z drugiej strony – warunkuje dynamiczny rozwój społeczno-gospodarczy, pośrednio

przyczynia się do rozwoju regionu, pozyskania inwestorów, tworzenia nowych miejsc pracy itp.

Wiedza dotycząca usług informacyjnych, szkoleniowych i doradczo-konsultacyjnych realizowanych przez UGRŚ sprzyja rozwojowi potencjału gospodarczego gmin zrzeszonych. Ujednolicony dla wszystkich zrzeszonych samorządów system wsparcia daje potencjał inicjujący postęp w zakresie rozwoju mikro, małych i średnich przedsiębiorstw. Tempo rozwoju tychże samorządów lokalnych doprowadziło w latach 2015 – 2019 do uzyskania znacznego postępu rozwojowego, co szczególnie się przejawia dużą ilością inwestycji zewnętrznych, jak również ograniczenia we wszystkich gminach UGRŚ stopy bezrobocia, która prezentowały się następująco (*Działalność Powiatowej Rady Zatrudnienia za 2019 rok, 2020*):

2009	12,1 %,
2010	12,4 %,
2011	12,5 %,
2012	13, 4 %,
2013	13,4 %,
2014	11,4 %,
2015	7,3 %,
2016	4,4 %,
2017	4,1 %,
2018	2,6 %,
2019	2,0 %.

Uzyskanie tak niskich poziomów stóp bezrobocia było możliwe dzięki koordynacji działań wspierających małe i średnie przedsiębiorstwa na terenach objętych oddziaływaniem UGRŚ. Ich rozśrodkowanie na terenach poszczególnych samorządów lokalnych nie gwarantuje skuteczności, a co za tym różnicuje ich potencjał i jakość świadczonych usług.

4.2. Charakter społeczno-gospodarczy i potencjał gmin zrzeszonych w Unii Gospodarczej Regionu Śremskiego

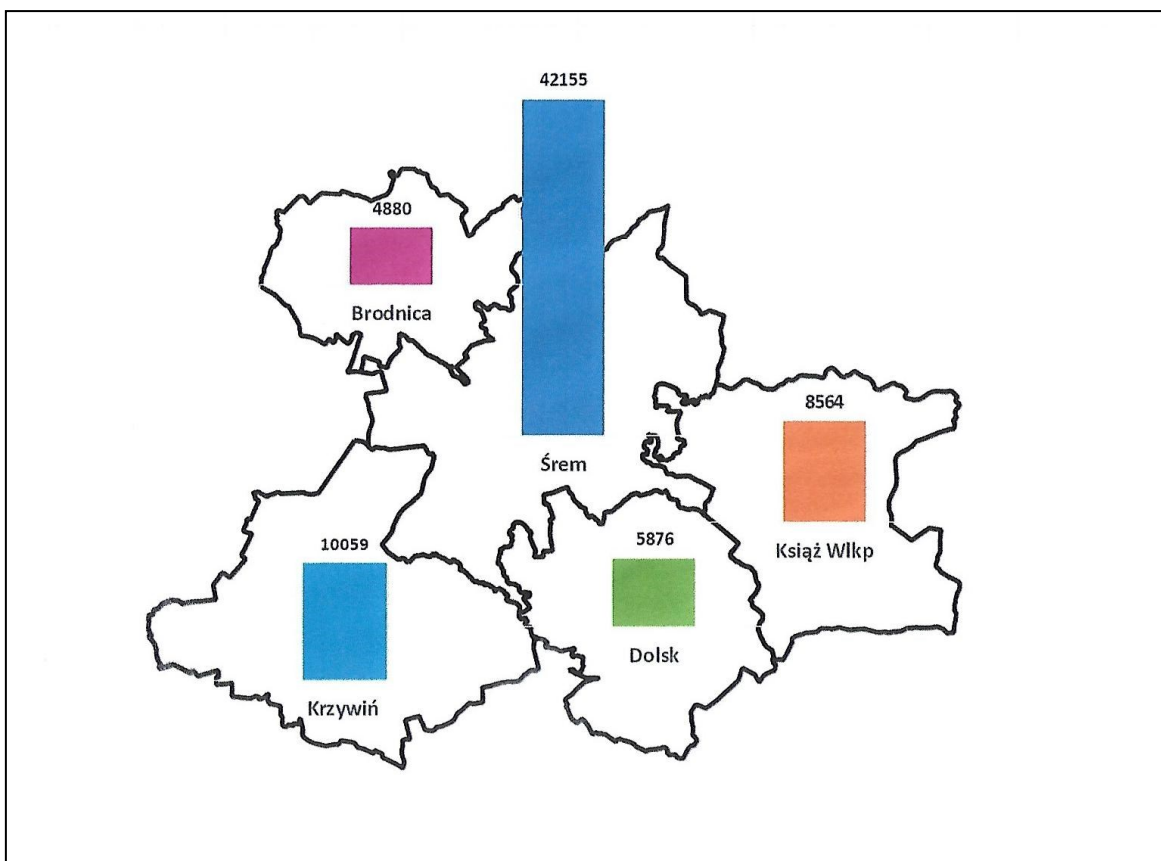
Wśród sześciu jednostek samorządu lokalnego wchodzących w skład UGRŚ znajdują się wszystkie gminy powiatu śremskiego (w tym 3 gminy miejsko-wiejskie: Śrem, Książ Wlkp., Dolsk oraz gmina wiejska Brodnica), Powiat Śremski a także miejsko-wiejska gmina Krzywiń z przyległego powiatu kościańskiego. Ten obszar jest umownie określany Regionem Śremskim i taka nazwa jest zamiennie z UGRŚ stosowana w niniejszej rozprawie.

Usytuowanie gmin UGRŚ względem Metropolii Poznań przedstawia rycina 10. Można uznać, że usytuowanie gmin będących członkami UGRŚ względem gmin zrzeszonych w Metropolii Poznań jest korzystne pod względem geograficznym, jak również komunikacyjnym i ekonomicznym. Łącznikiem pomiędzy UGRŚ, a Metropolią Poznań jest gmina Śrem, która jest członkiem obydwu podmiotów, co sprzyja wzajemnej współpracy.

Rycina 10. Usytuowanie gmin UGRŚ względem Metropolii Poznań przedstawia – stan 1.01.2021 r.

Źródło: Opracowanie własne.

Wykres 9. Liczba ludności gmin Śrem, Książ Wlkp., Dolsk, Krzywiń, Brodnica. Stan 01.01.2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Z powyższego wykresu wynika, że liderem gmin zrzeszonych w UGRŚ jest miejsko-wiejska gmina Śrem, która wraz z gminami Dolsk, Książ Wielkopolski i Brodnica tworzy powiat śremski z siedzibą w Śremie. Gmina Śrem jest położona w środkowej części województwa wielkopolskiego, na południowy wschód od Poznania. Gmina Śrem sąsiaduje z gminami miejsko-wiejskimi: Czempień, Kórnik, Książ Wielkopolski, Dolsk, Krzywiń oraz gminami wiejskimi: Brodnica, Zaniemyśl. Wraz z gminami Dolsk, Książ Wielkopolski i Brodnica tworzą powiat śremski z siedzibą w Śremie. Stolica województwa oddalona jest od Śremu o 43 km, a czas dojazdu transportem prywatnym do centrum Poznania zajmuje średnio 55 min. Najbliższym portem lotniczym jest Ławica, do której można się dostać w 52 min (ok. 56 km). Do ośrodków subregionalnych: Leszna – można dojechać w 46 min, Konina w 85 min, Kalisz w 100 min. Bezpośrednio do Poznania można dojechać ze Śremu komunikacją autobusową i zajmuje to ok. 60 min, a więc nieco dłużej niż transportem prywatnym (*Raport o stanie gminy Śrem z 2019 r., 2020*).

Na koniec 2019 r. w gminie Śrem zamieszkiwało ponad 42 tys. mieszkańców. Liczba ludności gminy w stosunku do 2009 r. wzrosła o 4,63%. Oznacza, że przybyło mieszkańców o 1810 w stosunku do 2009 r. W 2009r. trzech na czterech mieszkańców gminy (74,2%) zamieszkiwało w mieście Śrem. Na koniec 2019 r. mieszkańcy miasta stanowili już tylko 69,1% mieszkańców gminy. Porównując z rokiem 2009 w 2020 r. liczba mieszkańców miasta Śrem zmniejszyła się bardzo nieznacznie (o 2,5%), ale na obszarze wiejskim gminy zanotowano ponad 25,1% wzrost liczby mieszkańców.

Sytuacja taka, gdy liczba mieszkańców miasta nieznacznie spada lub pozostaje na niezmiennym poziomie, a zwiększa się liczba mieszkańców terenów otaczających główne miasto, jest charakterystyczna dla procesów suburbanizacji obserwowanych w dużych aglomeracjach w Polsce i w Europie. Struktura wiekowa mieszkańców gminy Śrem z uwzględnieniem aktywności ekonomicznej nie odbiegała znacząco od wartości, którymi charakteryzuje się Polska i Wielkopolska.

Wartości przyrostu naturalnego były przez cały okres dodatnie. Najmniejszy przyrost naturalny odnotowano w 2020 r. (0,09), a największy w 2009 r. (4,11). W ciągu 12 analizowanych lat saldo migracji aż czterokrotnie przyjmowało wartości ujemne ale od 2016 r. można mówić o dodatnim saldzie migracji. W tym przypadku szczególnie mocno widać proces starzenia się społeczeństwa i należy stwierdzić, że w gminie Śrem między 2018 i 2019 r. liczba osób młodszych i starszych (w wieku przedprodukcyjnym i w wieku poprodukcyjnym) zrównały się, a w 2019 r. liczba osób starszych przekroczyła liczbę osób młodych (*Raport o stanie gminy Śrem za 2019 r., 2020*).

Gmina Śrem jest członkiem organizacji i stowarzyszeń skupiających samorządy w skali lokalnej i krajowej. Należy do takich organizacji jak: Stowarzyszenie Metropolia Poznań, Stowarzyszenie Zdrowych Miast Polskich, Stowarzyszenie Lider Zielonej Wielkopolski, Związek Miast Polskich, Stowarzyszenie Gmin i Powiatów Wielkopolski, WOKISS – Wielkopolski Ośrodek Kształcenia i Studiów Samorządowych, Związek Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej, **Unia Gospodarcza Regionu Śremskiego – Śremski Ośrodek Wspierania Małej Przedsiębiorczości**, Stowarzyszenie Gmin Polska Sieć „Energie Cités”. Gmina Śrem realizuje także zadania publiczne w ramach porozumień międzygminnych w zakresie:

- zadania związanego z prowadzeniem schroniska dla bezdomnych zwierząt i ochroną przed bezdomnymi zwierzętami, polegającego na rozbudowie i eksploatacji międzygminnego schroniska dla bezdomnych zwierząt w Gaju (gmina Brodnica, gmina

Dolsk, gmina Książ Wielkopolski., gmina Czempień, gmina Kościan, gmina Krzywiń i gmina Krobia),

- powierzenia gminie Jarocin przygotowania i wykonania zadania pn.: „Zorganizowanie i nadzór nad funkcjonowaniem systemu gospodarki odpadami i osadami ściekowymi dla gmin objętych Porozumieniem wraz z budową Zakładu Zagospodarowania Odpadów Jarocin z siedzibą w Witaszyczkach z punktami przeładunkowymi” (gminy: Jarocin, Jaraczewo, Kotlin, Nowe Miasto, Żerków, Krzykosy, Czermin, Gizałki, Dobrzyca, Chocz, Borek Wielkopolski, Zaniemyśl, Książ Wielkopolski, Środa Wielkopolska, Piaski, Dominowo, Kórnik),

- przewozów pasażerskich z gminami: Brodnica, Dolsk, Książ Wlkp., Krzywiń, Zaniemyśl oraz Kórnik,

- przewozów regionalnych w ramach Związku Powiatowo-Gminnego Wielkopolski Transport Regionalny do którego należą gminy zrzeszone w UGRŚ oraz inne 24 powiaty i gminy.

Z analizy trzech rodzajów aktywności gospodarczej (rolnictwo, budownictwo, pozostała działalność) wynika, że gmina Śrem stanowi centrum gospodarcze regionu. Niewątpliwie sprzyjało dominującej pozycji gminy Śrem utworzenie w 2003 r. na gruntach własnych przeznaczonych pod działalność gospodarczą Śremskiego Parku Inwestycyjnego (ŚPI) o powierzchni ok. 31 ha. stanowiącego przygotowane przez gminę tereny w celach inwestycyjnych. Został on podzielony na dwa obszary:

- wschodni o powierzchni 13 ha,
- zachodni o powierzchni 18 ha.

W grudniu 2006 r. wschodnia część parku została włączona do Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, do której w 2009 r. włączonych zostało także 10 ha części zachodniej.

Należy podkreślić, że katalizatorem rozwojowym gminy Śrem, a pośrednio gmin zrzeszonych w UGRŚ było przystąpienie do Stowarzyszenia Metropolia Poznań, do której należy 17 gmin Powiatu Poznańskiego, miasto Poznań oraz gminy Oborniki, Szamotuły, Skoki i Śrem. Dzięki wspólnemu procesowi rozwojowemu, który jest oparty na doświadczeniach podobnych europejskich stowarzyszeń następuje ciągły proces eskalacji inwestycyjnej, komunikacyjnej gmin skupionych wokół miasta Poznania. Powstało szereg opracowań porównawczych, a dotyczących między innymi Poznańskiej Kolei Metropolitalnej, rynku pracy

Metropolii Poznań, ochrony środowiska i zagadnień ekologicznych, czy poświęcone procesowi urbanizacji.

Ważnym rozwiązaniem są zadania objęte Zintegrowanymi Inwestycjami Terytorialnymi (ZIT). Dzięki zasobom finansowym pozyskanym z ZIT zrealizowano szereg zadań inwestycyjnych poprawiających infrastrukturę drogową, komunikacyjną, ekologiczną, edukacyjną, która sprzyja również rozwojowi gmin zrzeszonych w UGRŚ. Jak zmieniała się struktura powstałych podmiotów gospodarczych w gminie Śrem w porównaniu do innych gmin Stowarzyszenia Metropolii Poznań wskazuje tabela 7.

Tabela 7. Podmioty sektora małych i średnich przedsiębiorstw (MSP) na 10 tys. mieszkańców

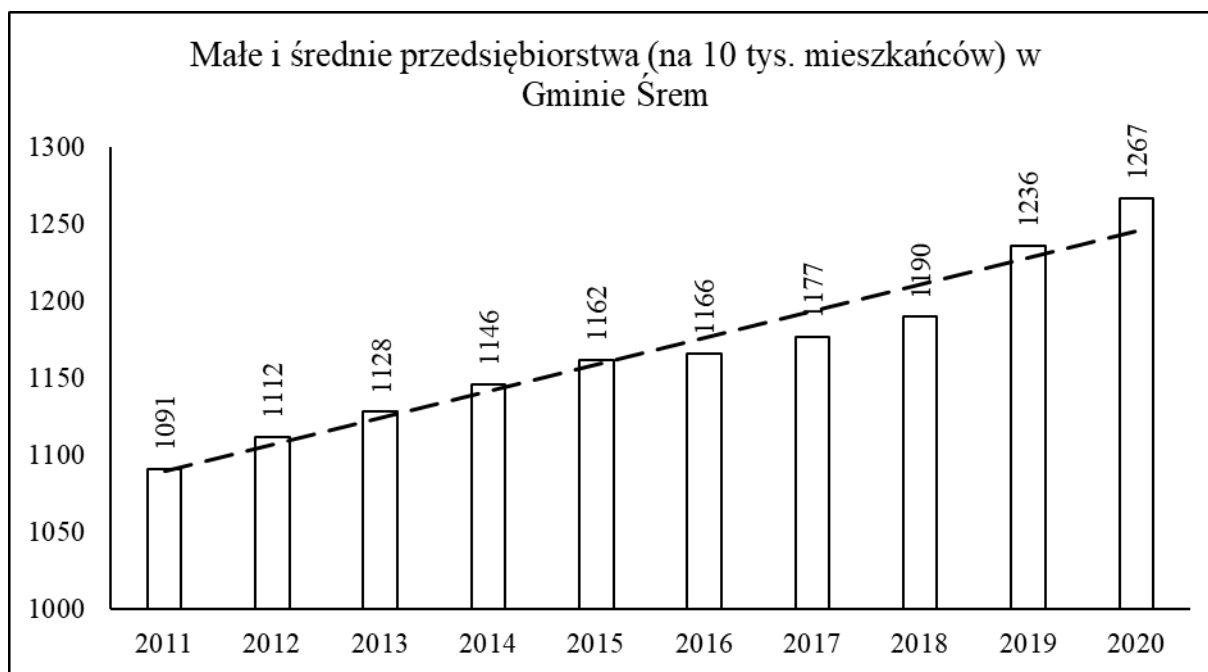
Gminy	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Buk	1312	1345	1378	1403	1401	1421	1425	1457	1507	1530
Czerwonak	1180	1215	1223	1257	1233	1228	1244	1264	1304	1358
Dopiewo	1468	1539	1569	1613	1624	1638	1651	1717	1751	1827
Kleszczewo	1073	1140	1183	1235	1217	1208	1215	1224	1290	1313
Komorniki	1617	1646	1684	1712	1722	1708	1710	1751	1791	1835
Kostrzyn	1057	1086	1122	1150	1127	1130	1172	1218	1243	1273
Kórnik	1459	1509	1512	1540	1505	1509	1519	1547	1595	1653
Luboń	1450	1494	1510	1530	1529	1531	1541	1582	1639	1690
Mosina	1272	1322	1335	1358	1344	1339	1344	1379	1447	1491
Murowana Goślina	1379	1392	1401	1412	1373	1349	1354	1389	1441	1467
Oborniki	1182	1200	1201	1211	1221	1213	1225	1259	1308	1338
Pobiedziska	1226	1259	1271	1303	1304	1311	1332	1360	1393	1420
Puszczykowo	1851	1925	1980	2000	1995	2031	2047	2049	2130	2207
Rokietnica	1405	1419	1472	1500	1505	1519	1560	1616	1659	1698
Skoki	764	773	806	809	849	851	865	886	918	959
Stęszew	1114	1141	1166	1194	1209	1230	1246	1280	1310	1360
Suchy Las	1967	2002	2115	2154	2183	2232	2270	2334	2368	2416
Swarzędz	1486	1516	1534	1549	1527	1516	1527	1541	1571	1613
Szamotuły	1104	1119	1140	1127	1130	1117	1128	1145	1178	1213
Śrem	1091	1112	1128	1146	1162	1166	1177	1190	1236	1267
Tarnowo Podgórne	1926	1964	2008	2040	2096	2101	2134	2125	2171	2220
METROPOLIA BEZ POZNAŃ	1348	1383	1410	1434	1435	1439	1456	1488	1534	1580
Poznań	1793	1858	1915	1960	2004	2043	2087	2079	2155	2229

METROPOLIA POZNANIEM	Z	1593	1642	1682	1716	1737	1756	1784	1792	1851	1907
-------------------------	---	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

Źródło: Na podstawie (Perdal, Burchyard, 2022, s. 21) oraz danych BDL-GUS.

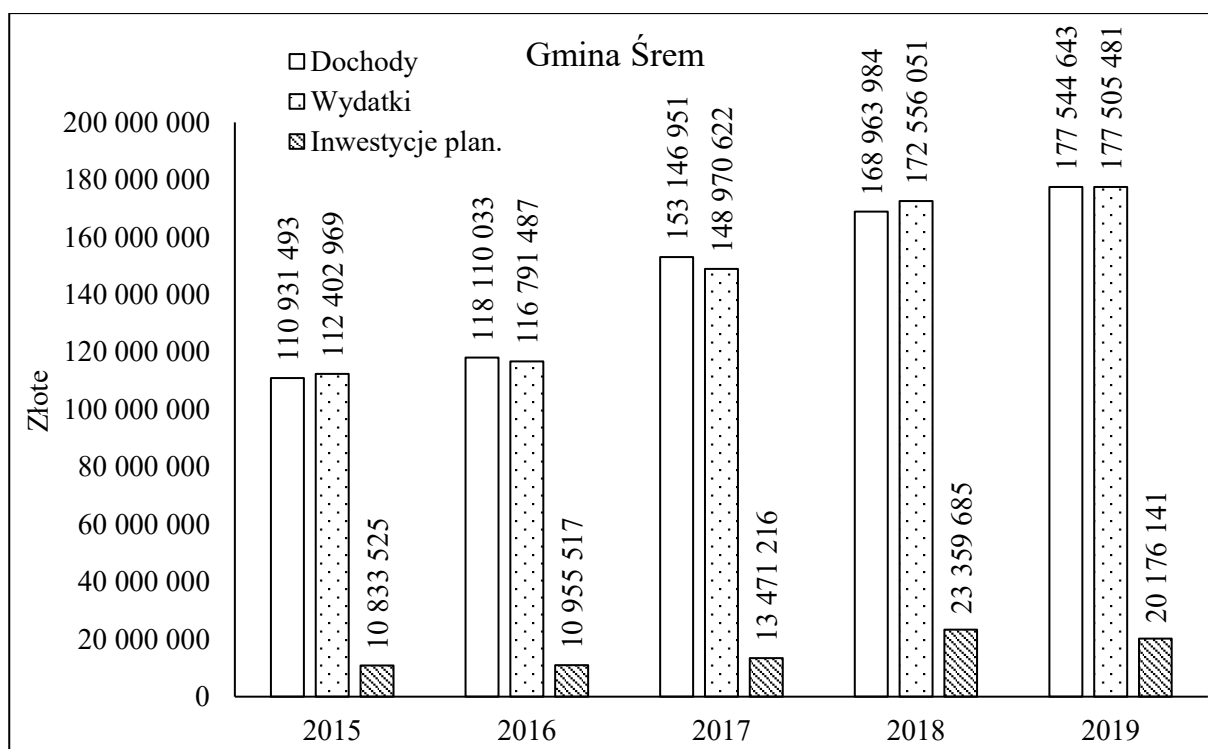
Relacyjnie MSP przedsiębiorstwa w Gminie Śrem przedstawia to wykres 10.

Wykres 10. Liczba przedsiębiorstw w Gminie Śrem według kryteriów ujętych w tabeli 7

Źródło: Tabela 7.

Z treści wykresu 10 widać systematyczny wzrost liczby podmiotów według kryterium ujętym w tabeli 1. Widoczny wzrost liczby przedsiębiorstw potwierdza też linia trendu. Podobna tendencja występuje w gminach ujętych w tabeli 1. Zmiany dochodów, wydatków, inwestycji planowanych w okresie 2015 do 2019 r. – Gmina Śrem przedstawiają wykres 11.

Wykres 11. Zmiany dochodów, wydatków, inwestycji planowanych w okresie 2015 do 2019 r. – Gmina Śrem

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z budżetów gmin w latach 2015 – 2019 Śrem, Brodnica, Książ Wlkp., Dolsk, Krzywiń, Powiat Śremski

Dochody Gminy Śrem w badanym okresie wykazywały tendencję rosnącą. Jej wyrazem jest rozpiętość dochodów w okresie od 2015 – 2019, która wyniosła 66 613 149 zł. Podobna tendencja miała również miejsce w przypadku wydatków. Wskaźnik rozpiętości wyniósł: 65 102 511 zł., czyli wzrost zbliżony do dochodów. Z kolei w odniesieniu do inwestycji planowanych również widoczna jest tendencja rosnąca – rozpiętość wyniosła: 9 342 617 zł.

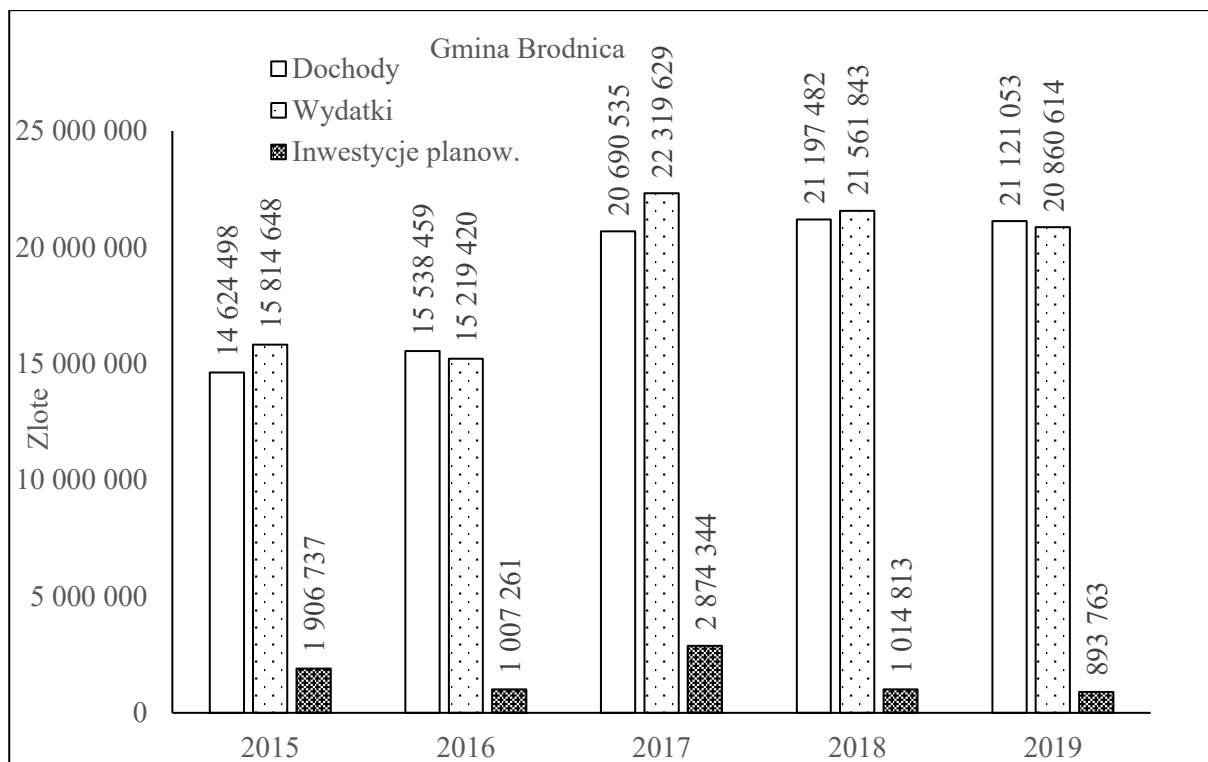
Gminę Brodnica o powierzchni 95,837 km² zamieszkuje 4880 mieszkańców. W gminie znajduje się 15 sołectw i 259 miejscowości podstawowych. Brodnica położona jest w odległości tylko ok. 35 km na południe od Poznania i ok. 10 km na północny zachód od Śremu, pomiędzy miastami: Czempiniem, Mosiną i Śremem. W Brodnicy poza Urzędem Gminy, znajduje się także m.in. ośrodek zdrowia i agencja pocztowa.

Strukturę przestrzenną obszaru gminy kształtują istniejące uwarunkowania środowiska przyrodniczego, tj. jakość gleb, walorów przyrodniczych, w tym terenów chronionych oraz istniejące i planowane zagospodarowanie przestrzeni gminy z podziałem na poszczególne funkcje. Zasobem środowiskowym gminy są parki krajobrazowe, które zajmują w gminie Brodnica znaczącą powierzchnię 3.283 ha, co stanowi aż 34,3 % powierzchni gminy ogółem.

Przy czym, wyraźna koncentracja kompleksów leśnych występuje w północno – wschodniej części Gminy (w tym także część Rogalińskiego Parku Krajobrazowego). Aż 80 % powierzchni gminy znajduje się w strefie ochrony chemicznej i pośredniej ujęcia wody pitnej w Mosinie. Znaczna południowo - zachodnia część gminy znajduje się w obrębie Rogalińskiego Parku Krajobrazowego (gdzie szczególną ochroną objęte są dolina Warty oraz niezwykle okazy wielowiekowych dębów szypułkowych). W granicach parku i zarówno w granicach gminy, znajdują się dwa rezerваты: Krajkowo i "Goździk Siny" w Grzybnie.

Użytki rolne ogółem stanowią w gminie 6.818 ha – czyli 71 % powierzchni ogółem gminy. Z kolei grunty orne stanowią ok. 86% (5.888 ha) użytków rolnych ogółem. Taka struktura przeznaczenia powierzchni gminy określa rolniczy charakter gminy, w której aspekty środowiskowe dodatkowo determinują decyzje planistyczne i aktualne kierunki rozwoju. Potwierdzają to zapisy w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. Około 80% powierzchni gruntów ornych stanowią gleby klasy II, III i IV. Z uwagi na to, że ok. ¾ powierzchni Gminy zajmują gleby pseudobielicowe i gleby brunatne wylugowane, z zaawansowanym stanem ich przemycia w wyniku procesów glebotwórczych, gleby na terenie Gminy Brodnica wymagają stosowania wysoko zaawansowanej agrotechniki i racjonalnego zasilania nawozami organicznymi i mineralnymi. Gmina Brodnica charakteryzuje się stosunkowo bogatymi zasobami wodnymi. Wody gruntowe występują w większości poza zasięgiem kapilarnego podsiąkania. Wody podziemne, które stanowią część głównego, regionalnego zbiornika - na zasobach którego bazuje ujęcie wody dla miasta Poznania w Mosinie - są również źródłem zaopatrzenia w wodę części mieszkańców gminy Brodnica, szczególnie przez ujęcie w Piotrowie. Gmina Brodnica posiada zasoby nieruchomościowe, które w przyszłości mogą stanowić tereny inwestycyjne (*Raport o stanie gminy Brodnica za 2019 r., 2020 r.*).

Analizę zmian dochodów, wydatków, inwestycji planowanych w okresie 2015 do 2019 – Gminy Brodnica przedstawia wykres 12.

Wykres 12. Zmiany dochodów, wydatków, inwestycji planowanych w okresie 2015 do 2019 r. – Gmina Brodnica

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z budżetów gmin w latach 2015 – 2019 Śrem, Brodnica, Książ Wlkp., Dolsk, Krzywiń, Powiat Śremski.

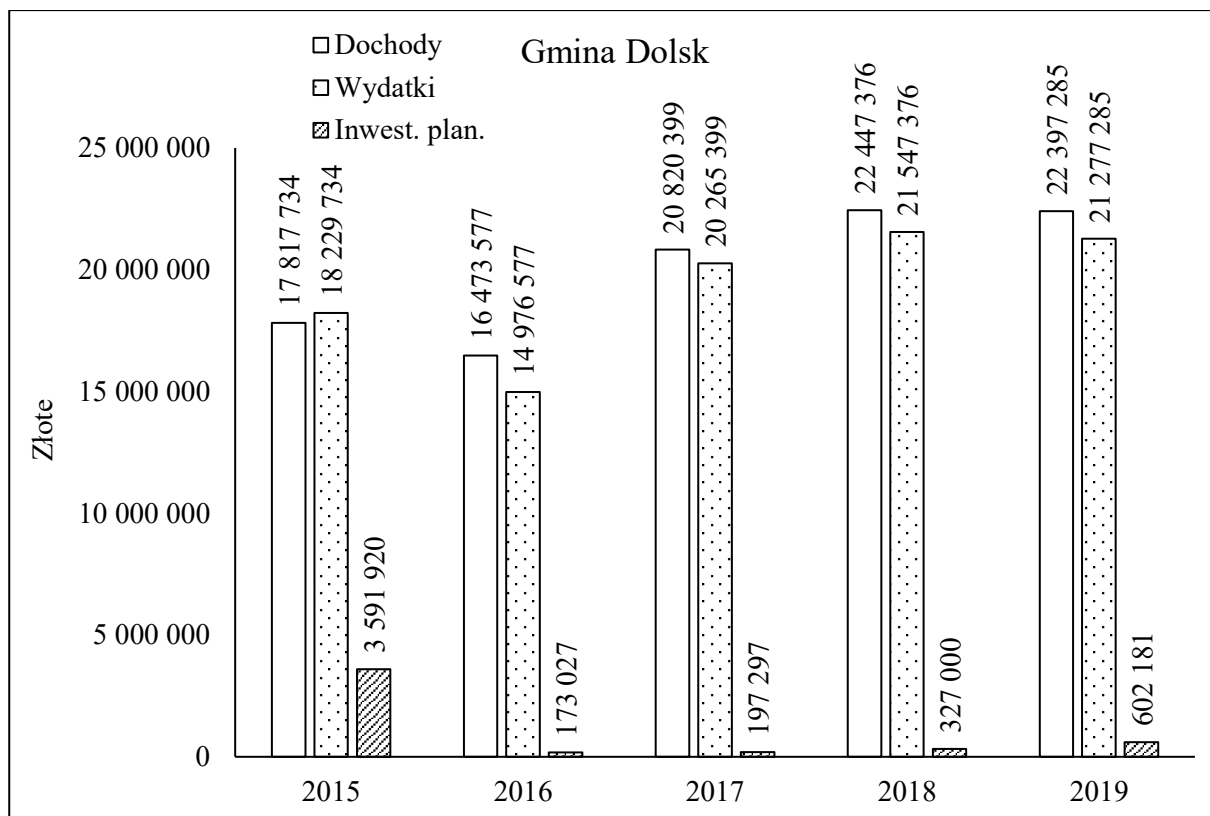
Dochody Gminy Brodnica w analizowanym okresie, wykazywały tendencję rosnącą, poza 2019 r., gdzie dochody uległy zmniejszeniu o 76 429 zł. Najwyższe dochody Gmina uzyskiwała w 2018 r. (21 197 482 zł.). Rozpiętość dochodów między 2019, a 2015 r. wyniosła: 6 496 555 zł. W przypadku wydatków można zauważyć, tendencję zmienną (rosnącą, malejącą). Przyczym ich zdecydowany wzrost miał miejsce w 2017 r., osiągając poziom: 22 319 629 zł. i były wyższe od dochodów o 1 629 094 zł. Z kolei rozpiętość wydatków w ocenianym okresie wyniosła: 5 045 966 zł., co potwierdza jednak tendencję rosnącą, ale zmienną. Tendencję zmienną (rosnącą, malejącą) można zauważyć w odniesieniu do inwestycji planowanych. Najwyższy ich wzrost miał miejsce w 2017 r. (2 874 344 zł.). Najniższy poziom inwestycji planowanych miał miejsce w 2019 r. i wyniósł: 893 763 zł. Stąd wskaźnik rozpiętości był ujemny (2019 do 2015 r.) i wyniósł: -1 012 973 zł (*Sprawozdanie z realizacji budżetu gminy Brodnica za 2018, 2019 rok, 2020*).

Gmina Dolsk położona jest w centralnej części woj. wielkopolskiego, w powiecie śremskim. Gmina Dolsk od północy graniczy z Gminą Śrem, od wschodu z Gminą Książ Wielkopolski i Gminą Jaraczewo, od południa z Gminą Borek Wielkopolski i Gminą Piaski,

a od zachodu z Gminą Gostyń i Krzywiń. Przez obszar gminy przebiega droga wojewódzka nr 434 Kórnik-Śrem-Dolsk-Gostyń i droga nr 437 Dolsk-Borek Wielkopolski, zapewniająca połączenie z systemem dróg krajowych. Gmina Dolsk leży w obrębie mezoregionu zwanego Pojezierzem Krzywińskim, które wchodzi w skład Pojezierza Leszczyńskiego. Jest to obszar strefy marginalnej łądolodu o dużych walorach krajobrazowych, na które składają się: bardzo urozmaicona rzeźba terenu, duża ilość jezior i lasów, ostoje fauny, parki. Różnice wysokościowe i teren pagórkowaty stanowi o atrakcyjności położenia gminy i miasta Dolsk. Miasto Dolsk oddalone jest od Poznania - ośrodka wojewódzkiego o 54 km, a od ośrodka powiatowego – miasta Śrem o 15 km. Powierzchnia gminy wynosi 124,8 km², co stanowi 4,1% pow. Województwa (*Raport o stanie gminy Dolsk za 2019 r., 2020 r.*).

Gmina Dolsk ma charakter rolniczy. Użytki rolne zajmują ok. 72% powierzchni gminy, a lasy blisko 20%. Nie ma uciążliwego dla środowiska przemysłu ciężkiego, a warunki naturalne sprzyjają rozwojowi turystyki krajobrazowej i rekreacji. Na obszar gminy Dolsk składają się tereny 19 wsi sołeckich - Błazejewo, Brzeźnica, Drzonek, Kotowo, Księginki, Lipówka, Lubiatowo, Lubiatówko, Małachowo, Masłowo, Mełpin, Międzychód, Mszczyczyn, Nowieczek, Ostrowieczno, Pokrzywnica, Rusocin, Trąbinek, Wieszczyczyn, 6 miejscowości stanowiących jednostki osadnicze niższego rzędu – Brzednia, Gajewo, Gawrony, Pinka, Orliniec i Ostrowieczko oraz miasto Dolsk. W gminie Dolsk na dzień 31 grudnia 2020 r. zameldowanych na pobyt stały było 5876 osób, przy czym w mieście – 1538, na wsiach – 4338. (*Raport o stanie gminy Dolsk za 2019 r., 2020 r.*)

Analizę zmian dochodów, wydatków, inwestycji planowanych w okresie 2015 do 2019 – Gmina Dolsk przedstawiono na wykresie 13.

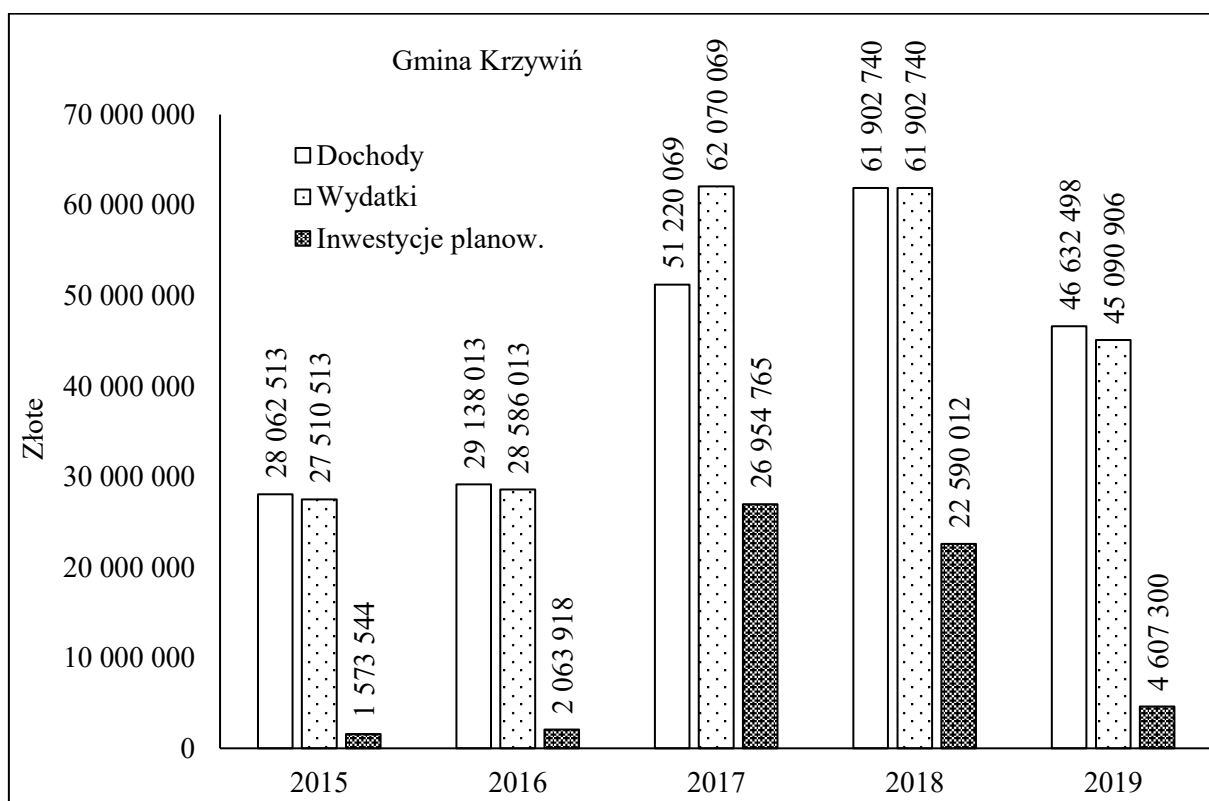
Wykres 13. Zmiany dochodów, wydatków, inwestycji planowanych w okresie 2015 do 2019 r. – Gmina Dolsk

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z budżetów gmin w latach 2015 – 2019 Śrem, Brodnica, Książ Wlkp., Dolsk, Krzywiń, Powiat Śremski.

Dochody Gminy Dolsk w badanym okresie wykazywały tendencję zmienną (rosnącą oraz malejącą). Rozpiętość dochodów między 2019, a 2015 r. wyniosła 4 579 551 zł. W przypadku wydatków miała miejsce podobna tendencja (rosnąca oraz malejąca). Przy czym w 2015 r. wydatki były wyższe od dochodów o 412 000 zł. Wskaźnik rozpiętości wyniósł: 3 047 551 zł., co potwierdza tendencję rosnącą, ale widoczna jest znaczna różnica między wydatkami, a dochodami na rzecz dochodów. W 2015 r. gmina Dolsk zaplanowała inwestycje o wartości: 3 591 920 zł. i jest to najwyższa kwota. W latach 2016 do 2019 r. widoczna jest tendencja rosnąca inwestycji planowanych, ale o mniejszej skali. Stąd wskaźnik rozpiętości w ocenianym okresie wyniósł: -2 989 739 zł. (*Sprawozdanie z wykonania budżetu gminy Dolsk za 2019 rok, 2020*).

Gmina Krzywiń to gmina miejsko-wiejska położona w województwie wielkopolskim, w powiecie kościańskim. Siedzibą gminy jest miasto Krzywiń. Miasto usytuowane jest w pobliżu Kanału Obrzańkiego. Znajduje się w południowo-zachodniej części Wielkopolski, na terenie Pojezierza Krzywińskiego, będącego wschodnią częścią Pojezierza Leszczyńskiego. Gmina Krzywiń sąsiaduje z gminami: Czempień, Dolsk, Gostyń, Kościan, Krzemieniewo,

Osieczna, Śmigiel i Śrem. Posiada 23 sołectwa: Bielewo, Bieżyń, Cichowo, Czerwona Wieś, Gierłachowo, Jerka, Jurkowo, Kopaszewo, Lubiń, Łagowo, Łuszkowo, Mościszki, Nowy Dwór, Rąbiń, Rogaczewo Małe, Rogaczewo Wielkie, Świniec, Teklimyśl, Wieszkowo, Zbęchy, Zbęchy-Pole, Zgliniec, Żelazno, a także osady i przysiółki: Boża Wola, Jurkowo-Huby, Kuskowo, Polesie, Rąbinek, Stary Dębiec, Szurkowo i Wymysłowo. W okresie od początku do końca 2020 r. liczba mieszkańek i mieszkańców zmniejszyła się o 57 osób przez co na dzień 31 grudnia 2020 r. w gminie Krzywiń zameldowanych było 10059 osób na pobyt stały i na pobyt czasowy. Łącznie mężczyzn było zameldowanych 5066 a kobiet 4994, co daje liczbę 10059 mieszkańców. Jest jedyną gminą zrzeszoną w UGRŚ, która położona jest w Powiecie Kościańskim (*Raport o stanie gminy Krzywiń za 2019 r., 2020*).Gmina posiada duży potencjał rozwojowy, a dużego wsparcia wymagają zasoby komunikacyjne. Wielu mieszkańców korzysta z rynku pracy zlokalizowanym w gminie Śrem, jak również z zasobów edukacyjnych – szczególnie w zakresie edukacji politechnicznej i ekonomicznej. Analiza zmian dochodów, wydatków, inwestycji planowanych w okresie 2015 do 2019 – Gmina Krzywiń ilustruje wykres 14.

Wykres 14. Zmiany dochodów, wydatków, inwestycji planowanych w okresie 2015 do 2019 r. – Gmina Krzywiń

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z budżetów gmin w latach 2015 – 2019 Śrem, Brodnica, Książ Wlkp., Dolsk, Krzywiń, Powiat Śremski.

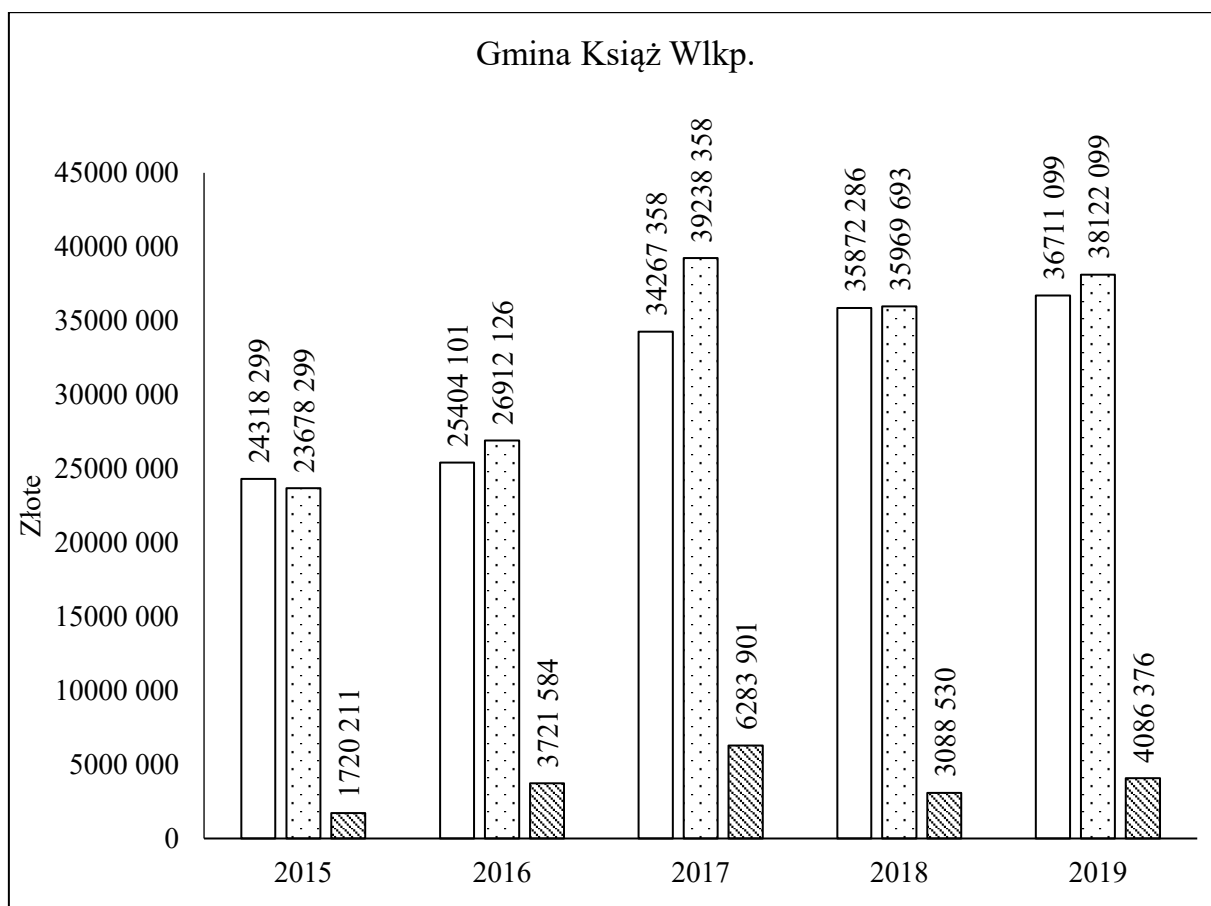
Dochody Gminy Krzywiń w ocenianym okresie, wykazywały tendencję zmienną (rosnącą oraz malejącą). Najwyższe dochody w stosunku do 2015 oraz 2016 r., Gmina uzyskiwała w latach: 2017 (51 220 069 zł.) w 2018 (61 902 740 zł.). Rozpiętość dochodów między 2019, a 2015 r. wyniosła: 18 569 985 zł. W przypadku wydatków można zauważyć, że w 2017 r. nastąpił znaczący ich wzrost i były one wyższe od dochodów o 10 850 000 zł. Tendencja wzrostowa wydatków, ale na poziomie dochodów utrzymywała się również w 2018 r. (wydatki: 61 902 740 zł.). Natomiast rozpiętość wydatków w ocenianym okresie wyniosła: 17 580 393 zł. Znaczący wzrost inwestycji planowanych miał miejsce w 2017 r. (26 954 765zł.) oraz 2018 r. (22 590 012 zł.). Wskaźnik rozpiętości wyniósł: 3 033 756 zł. Przy czym w okresie 2017 do 2018 r., łączna wartość inwestycji planowanych wyniosła 26 954 765 zł., co stanowi 12,42% wysokości dochodów gminy uzyskanych w okresie 2015 do 2019 r. (216 955 833 zł.), (*Sprawozdanie z wykonania budżetu gminy Krzywiń za 2019 rok, 2020*).

Gmina Książ Wielkopolski administracyjnie należy do powiatu śremskiego. Od północy, poprzez rzekę Wartę, graniczy z Gminą Zaniemyśl i Krzykosy, od wschodu - z Gminą Nowe Miasto nad Wartą, od strony południowej - z Gminą Jaraczewo i Borek Wielkopolski, a od zachodu - z Gminami Dolsk i Śrem. Pod względem ukształtowania terenu, zajmująca obszar 14.787 ha (co stanowi 25,73% powierzchni powiatu i 0,49% powierzchni województwa) Gmina Książ Wlkp. charakteryzuje się zmiennością krajobrazu, z przewagą terenu nizinnego. W ujęciu administracyjnym składa się z miasta Książa Wielkopolskiego (196 ha), będącego siedzibą władz lokalnych oraz z 30 wsi i osad. Wsie wraz z osadami tworzą 21 sołectw, zajmujących łącznie 14.591 ha powierzchni. Powyższe dane w porównaniu do roku 2019, nie zmieniły się (*Raport o stanie gminy Książ Wielkopolski za 2019 rok, 2020*).

Gmina Książ Wlkp. należy do obszarów o charakterze typowo rolniczym. Ponad 70% jej terenu zajmują indywidualne gospodarstwa rolne, dzierżawy gruntów po byłych państwowych gospodarstwach rolnych oraz spółdzielnie produkcyjne. Nie ma tu uciążliwego dla środowiska przemysłu ciężkiego, a rozwijające się stale funkcje usługowe i nieinwazyjne - produkcyjne, tworzą doskonałe warunki do zamieszkiwania. Atrybutem Gminy Książ Wlkp. jest także jej naturalne piękno oraz bliskość i dostępność walorów przyrodniczych, które sprzyjają rozwojowi turystyki krajobrazowej i pobytowej. W tej ostatniej kwestii - o czym będzie na następnych stronach Raportu - ksiąski samorząd poczynił w 2020 r. kolejne kroki, aby także w tej sferze, poprawić jakość wypoczynku, jego dostępność i zróżnicowanie, uwzględniając

przede wszystkim położenie Gminy oraz jej lokalizację w pobliżu dwóch zbiorników wodnych: rzeki Warty i Jeziora Jarosławskiego.

Według danych pochodzących z rejestrów ewidencji ludności, na koniec ubiegłego roku liczba mieszkańców Gminy Książ Wlkp. zameldowanych na pobyt stały wynosiła 8 564 osób, z czego 4 144 było kobiet i 4 420 mężczyzn (*Raport o stanie gminy Książ Wielkopolski za 2019 r., 2020*). Gmina stanowi również zaplecze infrastrukturalne UGRŚ – posiada między innymi Podstrefę Ekonomiczną, która ma potencjał pozwalający w najbliższej przyszłości na zagospodarowanie (*Raport o stanie gminy Książ Wielkopolski za 2019 r., 2020*). Analizę zmian dochodów, wydatków, inwestycji planowanych w okresie 2015 do 2019 – Książ Wlkp. przedstawia wykres 15.

Wykres 15. Zmiany dochodów, wydatków, inwestycji planowanych w okresie 2015 do 2019 r. – Gmina Książ Wlkp.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z budżetów gmin w latach 2015 – 2019 Śrem, Brodnica, Książ Wlkp., Dolsk, Krzywiń, Powiat Śremski.

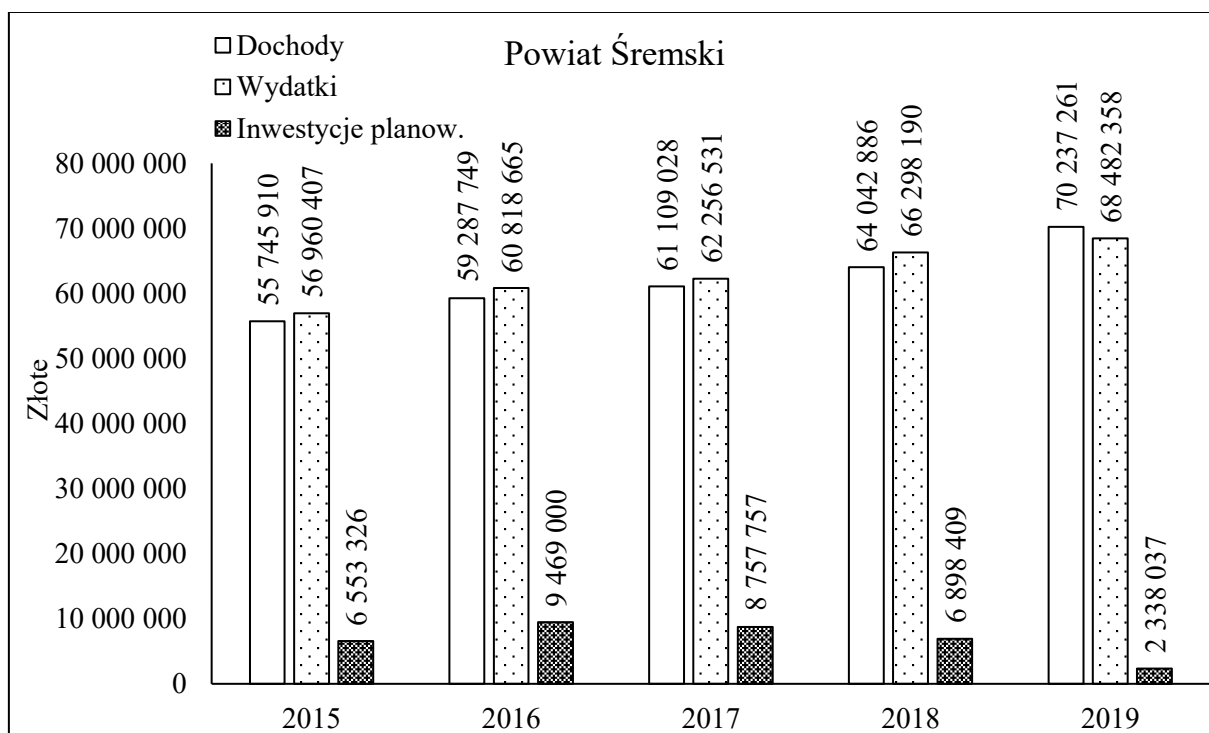
Dochody Gminy Książ Wlkp. w ocenianym okresie. wykazywały tendencję rosnącą. Wyrazem tej tendencji jest rozpiętość dochodów w okresie od 2015 – 2019, która wyniosła 12 392 800 zł. Podobna tendencja miała również miejsce w przypadku wydatków. Przy czym

najwyższy wzrost wydatków miał miejsce w 2017 r.: 34 267 358 zł. i w tym to roku zaistniała największa różnica między dochodami, a wydatkami (wydatki wyższe o 4 971 000 zł.). Wskaźnik rozpiętości wyniósł: 14 443 800 zł. i był zdecydowanie wyższy niż w odniesieniu do dochodów o ok. 2 mln. złotych. Zbliżona tendencja wzrostowa miała miejsce w przypadku inwestycji planowanych wydatków. Przy czym najwyższy wzrost inwestycji planowanych miał miejsce w 2017 r.: 6 283 901 zł. Wskaźnik rozpiętości w ocenianym okresie wyniósł: 2 366 165 zł. (*Sprawozdanie z wykonania budżetu gminy Książ Wielkopolski za 2019 rok, 2020*).

Powiat Śremski – tworzony przez cztery gminy: Brodnica, Dolsk, Książ Wielkopolski i Śrem- leży w centralnej części województwa wielkopolskiego, a odległość między stolicą województwa Poznaniem a miastem powiatowym - Śremem wynosi 42 km. Niewątpliwie bliskość Poznania sprzyja jego wszechstronnemu rozwojowi. Powiat Śremski to obszar bardzo malowniczy, bogaty w różnorodne, rzadko występujące gatunki fauny i flory. Znaczna jego część znajduje się w strefach ochrony – na przykład: rezerwat florystyczny Miranowo i obszar występowania Goździka Siniego w Grzybnie, rezerwat krajobrazowy Krajkowo, Park Krajobrazowy im. Gen. D. Chłapowskiego, Rogaliński Park Krajobrazowy oraz Zespół Przyrodniczo Krajobrazowy „Łęgi Mechlińskie”. Najwyższe wzniesienie moren czołowych - Pagórki Dolskie osiągają 149 m n.p.m. Północna część powiatu jest stosunkowo płaska, z szeroką doliną rzeki Warty.

Powiat Śremski (Raport o stanie Powiatu Śremskiego za 2019 rok, 2020) liczy 61 122 mieszkańców. 29 933 mężczyzn i 31 189 kobiet. 32 549 w mieście 28 573 na wsi. Przedsiębiorstwa na terenie Powiatu to przede wszystkim mikroprzedsiębiorstwa (zatrudniające do 9 osób). Stanowią one 94,5% wszystkich podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON (w województwie wielkopolskim -95,2%). Niecałe 4,3% stanowią małe przedsiębiorstwa (w Wielkopolsce - 3,9%). Przedsiębiorstwa średnie, zatrudniające powyżej 50 osób, w Powiecie stanowią niewiele ponad 1% zbiorowości podmiotów. Powiat Śremski w uchwale budżetowej na 2019 rok zrealizował dochody na poziomie 80 mln złotych (*Sprawozdanie z budżetu Powiatu Śremskiego za 2019 rok, 2020*). Budżet zamknie się deficytem na kwotę 2,5 mln złotych, który zostanie pokryty wolnymi środkami z poprzednich lat. W 2019 r. Powiat Śremski zainwestował niespełna 15 mln złotych. Na terenie Powiatu Śremskiego zlokalizowane są drogi gminne, powiatowe i wojewódzkie. Drogi wojewódzkie tworzą koncentryczny układ komunikacyjny z centrum w miejscowości Śrem. Z północy od strony Kórniką biegnie droga nr 434, która prowadzi do Gostynia, ale za miejscowością Dolsk

rozwidła się również w drogę o numerze 437, prowadząca do miejscowości Borek Wielkopolski. Przez Śrem przebiega też droga nr 432 prowadząca ze Środy Wielkopolskiej do Leszna. Na północny-zachód od Śremu można drogą nr 310 dojechać do Czempinia, a w kierunku wschodnim, drogą nr 436 do Książa Wielkopolskiego, a dalej do Nowego Miasta nad Wartą. Długość odcinków dróg wojewódzkich wynosi ok. 86 km, a stan tych dróg oceniany jest jako dobry i wystarczający (*Raport o stanie Powiatu Śremskiego za 2019 rok, 2020*). Analiza zmian dochodów, wydatków, inwestycji planowanych w okresie 2015 do 2019 – Powiat Śremski ukazuje wykres 16.

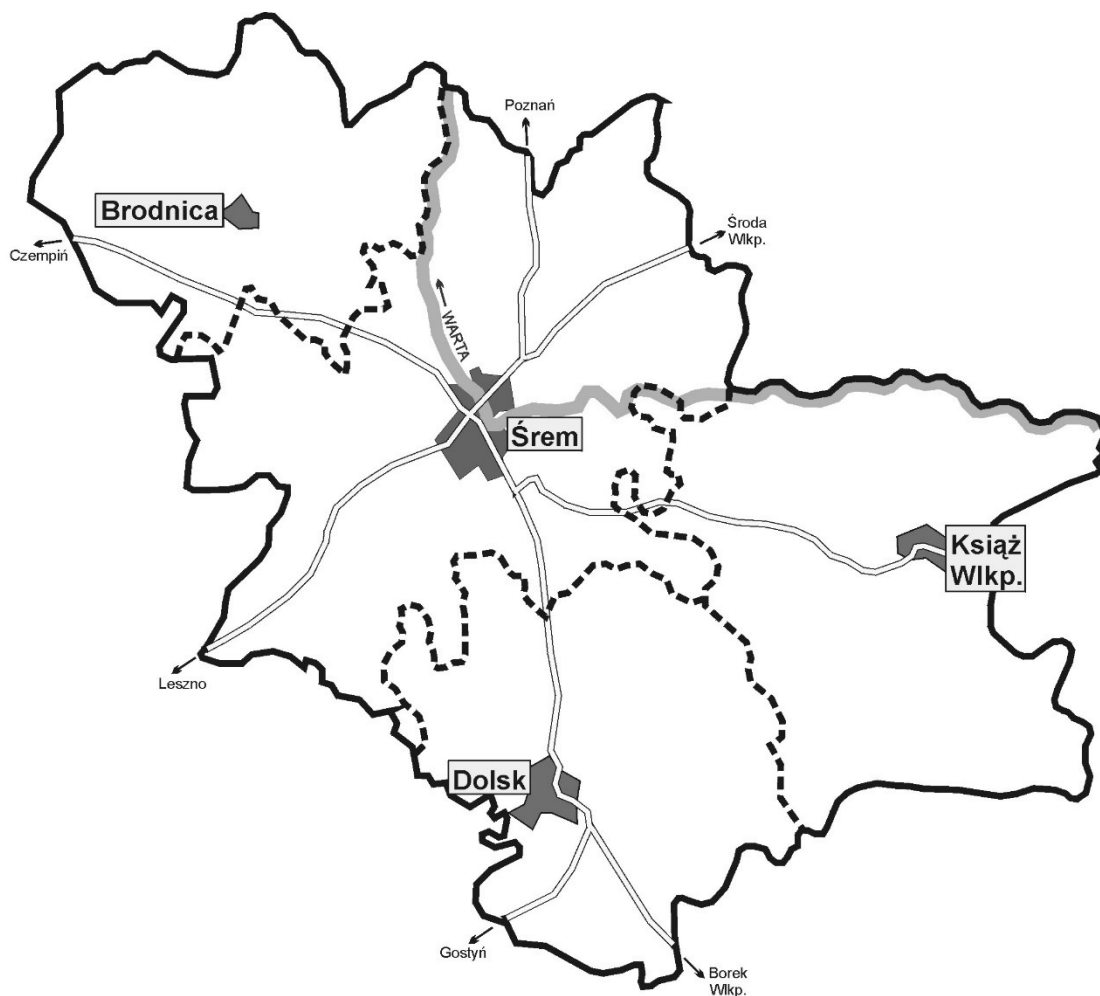

Wykres 16. Zmiany dochodów, wydatków, inwestycji planowanych w okresie 2015 - 2019 Powiat Śrem

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z budżetów gmin w latach 2015 – 2019 Śrem, Brodnica, Książ Wlkp., Dolsk, Krzywiń, Powiat Śremski.

Dochody Powiatu Śremskiego w okresie 2015 do 2019 r. wykazywały tendencję rosnącą, co potwierdza wskaźnik rozpiętości, który wyniósł: 14 491 351 zł. W wielkościach bezwzględnych był to wzrost z poziomu 55 745 910 zł. (2015 r.) do wysokości 70 237 261 zł. (2019 r.) – wzrost o 126 %. Zbliżona tendencja (do dochodów) miała miejsce w przypadku wydatków, które były wyższe niż dochody tj. w okresie od 2015 do 2018 r. poza 2019 r., gdzie wydatki były niższe od dochodów o 1 754 903 zł. Natomiast wskaźnik rozpiętości dla porównywalnego okresu wyniósł: 11 521 951 zł. Tendencję zmienną (rosnącą, malejącą) można zauważyć w odniesieniu do inwestycji planowanych. Najwyższy ich wzrost miał miejsce

w 2016 r. (9 469 000 zł.). Z kolei najniższy poziom inwestycji planowanych miał miejsce w 2019 r. i wyniósł: 2 338 037 zł. Stąd wskaźnik rozpiętości był ujemny (2019 do 2015 r.) i wyniósł: - 4 215 289 zł. Na podkreślenie zasługuje fakt, że łącznie wartość inwestycji planowanych wyniosła: 34 016 529 zł., co stanowiło 10,96% sumy dochodów osiągniętych przez Powiat Śremski w okresie 2015 do 2019 r. (310 422 834 zł.). (*Sprawozdanie z wykonania budżetu Powiatu Śremskiego za 2019 rok, 2020*).

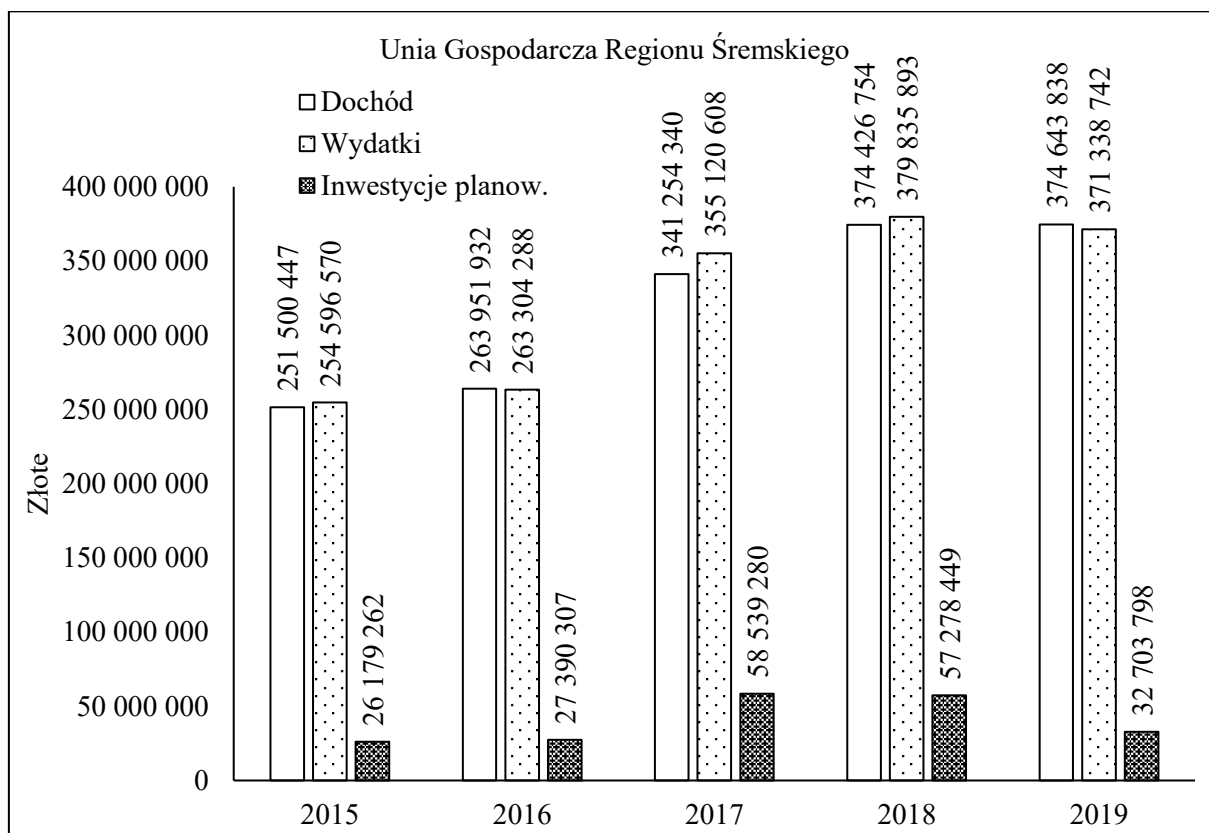

Rycina 11. .Powiat Śremski – położenie geograficzne

Opracowanie własne na podstawie https://www.polskawliczbach.pl/powiat_sremski

Ostatnim elementem, swoistym podsumowaniem przeprowadzonej analizy dochodów, wydatków oraz inwestycji planowanych, obejmujący okres 2015 do 2019 r., będą wielkości zagregowane obejmujące UGRŚ. W tym przypadku istotnym jest określenie, jakim potencjałem dochodowym dysponuje Unia, jak się kształtują wydatki oraz jakie środki

przeznaczone są na inwestycje planowane. Analiza zmian dochodów, wydatków, inwestycji planowanych w okresie 2015 do 2019 – UGRŚ przedstawia wykres 17.

Wykres 17. Zmiany dochodów, wydatków, inwestycji planowanych w okresie 2015 do 2019 r. - UGRŚ

Źródło: Opracowanie własne. Obliczenia własne na podstawie danych z budżetów gmin w latach 2015 – 2019 Śrem, Brodnica, Książ Wlkp., Dolsk, Krzywiń, Powiat Śremski.

Dochody samorządów lokalnych UGRŚ w okresie 2015 do 2019 r. wykazywały tendencję rosnącą, co potwierdza wskaźnik rozpiętości, który wyniósł: 123 143 391 zł. W wielkościach bezwzględnych był to wzrost z poziomu 251 500 447 zł. (2015 r.) do wysokości 374 643 838 zł. (2019 r.) – wzrost o 149 %. Natomiast w przypadku wydatków, tendencja była zmienna (rosnąca, malejąca). Można też uznać, że wydatki (poza 2019 r.) były wyższe niż dochody. W 2019 r. wydatki były niższe o 3 305 096 zł. od dochodów (374 643 838 zł.). Porównywalna tendencja, jak w odniesieniu do dochodów miała miejsce w przypadku inwestycji planowanych. Najwyższy ich wzrost miał miejsce w 2017 r. (58 539 280 zł.). Na zbliżonym poziomie wielkość inwestycji planowanych miała miejsce w 2018 r. (57 278 449 zł.). Z kolei najniższy poziom inwestycji planowanych miał miejsce w 2016 r. i wyniósł: 26 179 262 zł. Wskaźnik rozpiętości w ocenianym okresie wyniósł 6 524 536 zł. Zaznaczyć trzeba, że łącznie

wartość inwestycji planowanych w całym okresie wyniosła: 202 091 096 zł., co stanowiło 14,92 % sumy dochodów osiągniętych przez UGRŚ w okresie 2015 do 2019 r. (310 422 834 zł).

Z powyższych informacji ujętych w tabelach, wykresach, wnioskach wynika, że potencjał finansowy oraz inwestycyjny w okresie 2015 do 2019 r. można ująć w następujących wielkościach:

- łączny dochód Unii Gospodarczej wyniósł: 1 605 777 311 zł.,
- łączne wydatki Unii Gospodarczej wyniosły: 1 624 196 102 zł.,
- łącznie inwestycje planowane Unii Gospodarczej wyniosły: 202 091 096 zł.

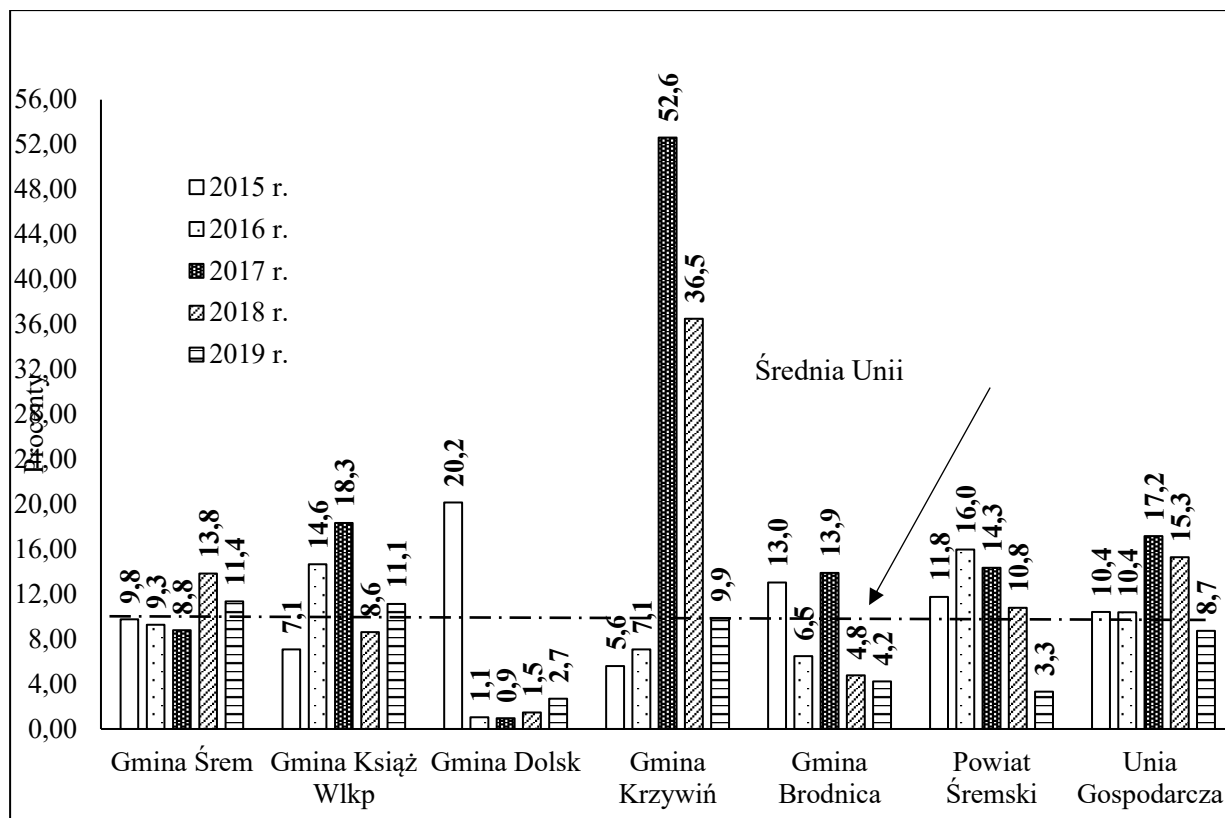
Efekt inwestycyjny wyrażony tempem zmian nakładów inwestycyjnych podejmowanych przez JST, wchodzące w skład UGRŚ mogą stanowić bardzo ważny czynnik pobudzający oraz wzmacniający rozwój gospodarczy zarówno na poziomie społeczności regionalnej oraz przedsiębiorczości. Dodać trzeba też, że bardzo wysoka absorpcja inwestycji, stanowi wyznacznik akceleracji rozwojowych w wielu obszarach, łącznie z gospodarką na poziomie regionalnym, jak i makroekonomicznym.

Uwzględniając powyższe spostrzeżenia w tabeli 8, zestawiono udziały inwestycji planowanych w dochodach poszczególnych samorządach lokalnych oraz UGRŚ. Na tym poziomie rozważać ważne byłoby wskazanie wartości, jak i odchyień, które mogą być uznane, jako docelowe.

Tabela 8. Procentowy udział planowanych inwestycji do dochodów JST w latach 2015-2019

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019	Średnia
Udział inwestycji planowanych w dochodach JST oraz Unii Gospodarczej						
Gmina Śrem	9,77	9,28	8,80	13,83	11,36	10,61
Gmina Książ Wlkp.	7,07	14,65	18,34	8,61	11,13	11,96
Gmina Dolsk	20,16	1,05	0,95	1,46	2,69	5,26
Gmina Krzywiń	5,61	7,08	52,63	36,49	9,88	22,34
Gmina Brodnica	13,04	6,48	13,89	4,79	4,23	8,49
Powiat Śremski	11,76	15,97	14,33	10,77	3,33	11,23
Unia Gospodarcza	10,41	10,38	17,15	15,30	8,73	12,39

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych z budżetów gmin w latach 2015 – 2019 Śrem, Brodnica, Książ Wlkp., Dolsk, Krzywiń, Powiat Śremski.

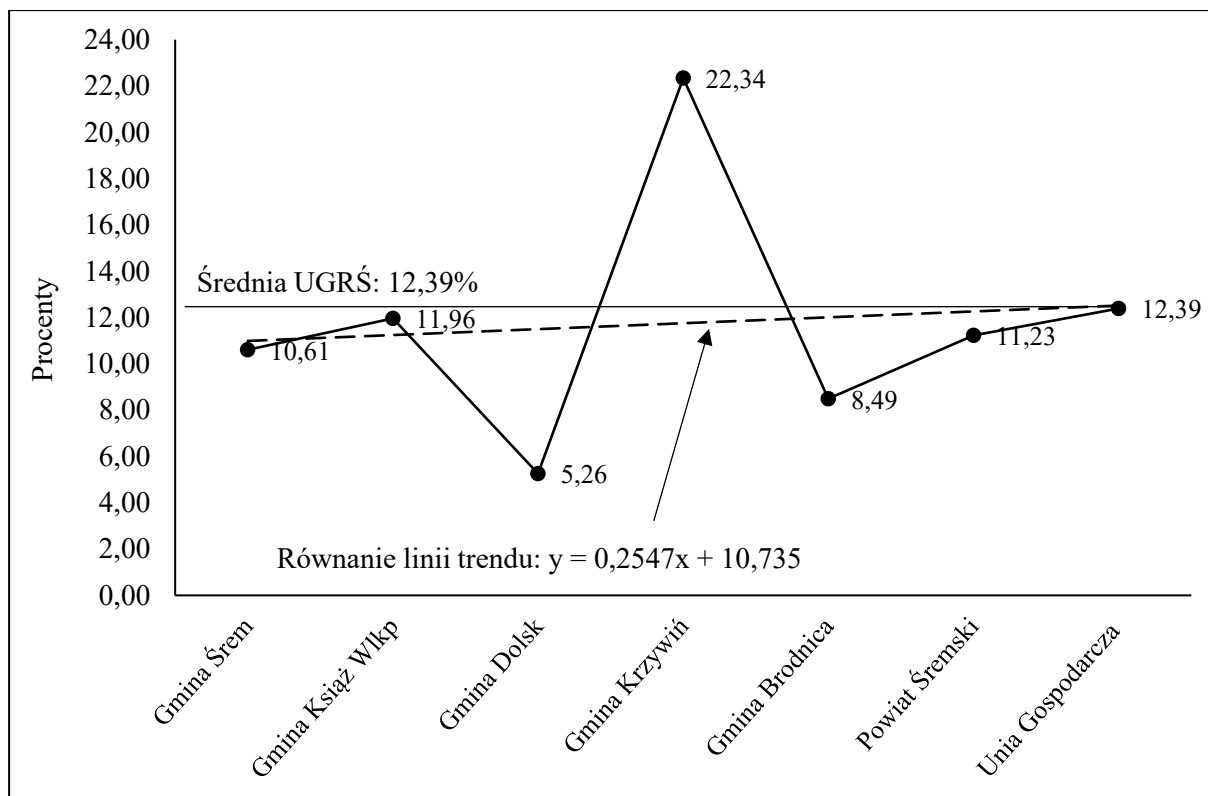

Wykres 18. Zmiany wielkości średnich udziału inwestycji planowanych w dochodach JST oraz UGRŚ, w okresie 2015 do 2019 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z budżetów gmin w latach 2015 – 2019 Śrem, Brodnica, Książ Wlkp., Dolsk, Krzywiń, Powiat Śremski.

W Gminie Śrem, udział wartości inwestycji planowanych do dochodów, mieścił się w przedziale od 8,8% do 13,83%, gdzie średnia inwestycji planowanych osiągnęła poziom: 10,61%. Uznać to należy za dobry wynik. W przypadku Gminy Książ Wlkp., udział ten mieścił się w przedziale od 7,07% do 18,34%, gdzie średnia inwestycji planowanych osiągnęła poziom: 11,96% i jest to wynik lepszy niż w przypadku Gminy Śrem. Z kolei w Gminie Dolsk, udział ten mieścił się w przedziale od 0,95% do 20,16% (2015 r.), gdzie średnia inwestycji planowanych osiągnęła poziom: 5,26% i jest to wynik najniższy spośród ocenianych JST. Dodać trzeba, że średnia wartości inwestycji planowanych została mocno podciągnięta przez wartość inwestycji planowanych w roku 2015 (3 591 920 zł.). W przypadku Gminy Krzywiń, udział ten mieścił się w przedziale od 5,61% do 52,63% (2017 r.). Z kolei w 2018 r. wskaźnik ten osiągnął poziom: 36,49%. Taki duży wzrost inwestycji spowodował, że średnia inwestycji planowanych w tej gminie osiągnęła najwyższy poziom wśród ocenianych: 22,34%. W Gminie Brodnica, udział wartości inwestycji planowanych do dochodów, mieścił się w przedziale od 4,23% do 13,89%. Średnia udziału inwestycji planowanych do dochodów wyniosła: 8,49% i jest to wynik dobry, biorąc pod uwagę wielkość gminy oraz dochód np. z roku 2019 r.: 21 121 053 zł. W Powiecie Śremskim, udział wartości inwestycji planowanych do dochodów, mieścił się w przedziale od 3,33% (2019 r.) do 15,97% (2016 r.), gdzie średnia inwestycji planowanych osiągnęła poziom: 11,23%. Uznać to należy za dobry wynik. W przypadku UGRŚ prezentowane interpretacje mogą być postrzegane, jako kierunkujące działalność inwestycyjną poszczególnych JST. Analizowany udział mieścił się w przedziale od 8,73 % (2019 r.) do 17,15% (2017 r.). Z kolei średni wskaźnik w/w udziału osiągnął poziom: 12,39 %.(*Sprawozdanie z wykonania budżetu gminy Śrem za 2019 rok, 2020*).

Dopełnienie powyższej oceny, dotyczącej udziałów JST (w wielkościach średnich) szczególnie na tle prezentowanych wyników UGRŚ przedstawia wykres 19.

Wykres 19. Wielkości średnie udziałów inwestycji planowanych do dochodów JST oraz UGRŚ

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych z budżetów gmin w latach 2015 – 2019 Śrem, Brodnica, Książ Wlkp., Dolsk, Krzywiń, Powiat Śremski.

Wielkość średnia (12,39%) osiągnięta przez Unię może być postrzegane jako poziom docelowy (standard) dla JST pod kątem wzrostu ich aktywności inwestycyjnej. Wektorem zalecanym dla aktywności inwestycyjnej Unii, byłby trend prezentowany i opisany na wykresie przez linię trendu wraz z jej równaniem. Wysokość omawianego wskaźnika (12,39%) identyfikuje współzależność i wpływ działań inwestycyjnych, mających wpływ na procesy wzrostu i rozwoju regionalnego. Oznacza to również, że JST, organizacje regionalne, itp. rok rocznie minimum 12,39% swoich dochodów winny przeznaczyć na inwestycje.

Rola samorządów lokalnych dla rozwoju społeczno-gospodarczego krajów zrzeszonych w Unii Europejskiej jest znacząca. Budowanie samorządów lokalnych to proces długofalowy, który w przypadku Polski dał ogromne korzyści w wielu przestrzeniach: gospodarczych, społecznych, jak również rynku pracy. Jak wynika z danych prezentowanych w niniejszym rozdziale rozwój samorządów lokalnych pod względem rozwoju gospodarczego jest bardzo wysoki, co potwierdzają dane dotyczące gmin i powiatu zrzeszonych w ramach UGRŚ.

Z analiz przedstawionych w niniejszym podrozdziale wynikają następujące wnioski:

1/ samorządy lokalne zrzeszone w ramach Unii Gospodarczej Regionu Śremskiego są bardzo zróżnicowane pod względem dochodów i wydatków w latach 2015 – 2019, co powoduje nierówne możliwości wspierania przedsiębiorczości w tym regionie;

2/ samorządy lokalne działające w ramach UGRŚ by osiągnąć cele rozwojowe w zakresie rozwoju przedsiębiorczości skumulowały swoje działania i powierzyły te działania w/w organizacji, co daje efekty w postaci wzrostu dochodów, jak i nakładów inwestycyjnych;

3/ zagwarantowanie gospodarczej tendencji rozwojowej wynika z koncentracji celów w zakresie wspierania przedsiębiorczości w jednej organizacji, jaką jest UGRŚ.

Należy również zwrócić uwagę na rynek pracy, który w przypadku samorządów lokalnych zrzeszonych w ramach UGRŚ jest bardzo konkurencyjny, co daje w efekcie bardzo dużą liczbę miejsc pracy, co wiąże się z faktem, że obecnie mamy coraz wyraźniejsze pozytywne symptomy dotyczące rynku pracy. Można przyjąć, że obserwowana sytuacja na w/w rynku pracy, staje się stopniowo instrumentem integracji regionu, ograniczeniem wykluczenia społecznego (Orczyk, 2021, s. 476). Potwierdzeniem w/w tendencji jest stopa bezrobocia i tak przykładowo: w powiecie śremskim w grudniu 2022 r. wyniosła: 2,4, dla porównania w Wielkopolsce: 2,9, w Polsce: 5,2. Można stwierdzić, że jest to proces niezbędny i pożądany dla dalszego rozwoju regionalnego, który w najbliższych latach przysporzy efekty społeczne i gospodarcze.

4.3. Liczba oraz struktura małych i średnich przedsiębiorstw funkcjonujących na terenie objętym działaniem UGRŚ

Wykorzystując dane z GUS, w poniższym podrozdziale dokonano analizy ilościowej mikro, małych oraz średnich przedsiębiorstw (MSP) w gminach zrzeszonych w UGRŚ w okresie 2015- 2019. Przedmiotem analizy były zmiany ilościowe MSP z podziałem na:

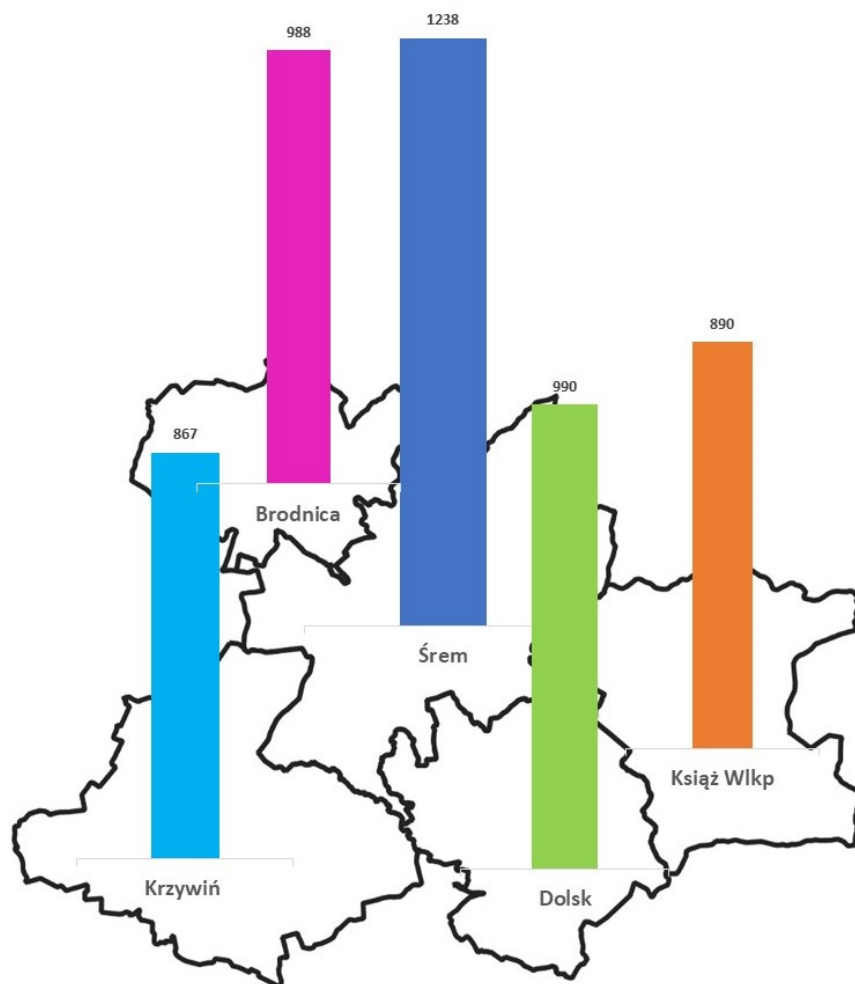
- rolnictwo,
- budownictwo,
- pozostałe.

W gminie Śrem działają również firmy zatrudniające powyżej 249 (duże przedsiębiorstwa) pracowników w następujących działach:

- produkcja metali,
- produkcja komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych,
- produkcja mebli,

- handel detaliczny,
- opieka zdrowotna.

Podkreślić należy, że pracownikami tych podmiotów branżowych są mieszkańcy gmin zrzeszonych w UGRŚ. Natomiast dominującą rolę stanowią MSP, a liczna podmiotów MSP na przeliczeniu na 10000 mieszkańców przedstawia wykres 20.

Wykres 20. Liczba podmiotów gospodarczych w gminach w przeliczeniu na 10.000 mieszkańców (Śrem, Książ Wlkp., Dolsk, Krzywiń, Brodnica Stan 01.01.2021)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych GUS.

W ramach badań ilościowych uwzględnione zostaną także zmiany w układzie strukturalnym. Zestawienie ilościowe MSP gmin zrzeszonych w UGRŚ przedstawiono w tabeli 9.

Tabela 9. Zmiany ilościowe MŚP w gminach zrzeszonych w UGRŚ w okresie 2015 do 2019 r.

Lp.	Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
	Gmina	Dolsk				
1.	Rolnictwo	35	35	33	30	30
2.	Budownictwo	163	174	171	187	201
3.	Pozostałe	304	304	315	329	351

4.	Razem	502	513	519	546	582
Gmina		Brodnica				
1.	Rolnictwo	33	34	30	28	26
2.	Budownictwo	109	110	113	111	130
3.	Pozostałe	289	296	304	325	326
4.	Razem	431	440	447	464	482
Gmina		Książ Wlkp.				
1.	Rolnictwo	50	53	54	54	50
2.	Budownictwo	250	244	250	272	281
3.	Pozostałe	404	413	404	412	434
4.	Razem	704	710	708	738	765
Gmina		Krzywiń				
1.	Rolnictwo	90	92	92	87	87
2.	Budownictwo	215	227	229	241	255
3.	Pozostałe	504	509	520	528	530
4.	Razem	809	828	841	856	872
Gmina		Śrem				
1.	Rolnictwo	86	89	87	85	87
2.	Budownictwo	1200	1235	1284	1305	1386
3.	Pozostałe	3490	3554	3566	3622	3745
4.	Razem	4776	4878	4937	5012	5218
Razem gminy Unii Gospodarczej Regionu Śremskiego						
1.	Rolnictwo	294	303	296	284	280
2.	Budownictwo	1937	1990	2047	2116	2253
3.	Pozostałe	4991	5076	5109	5216	5386
4.	Razem	7222	7369	7452	7616	7919

Źródło: Dane statystyczne Unii Gospodarczej Regionu Śremskiego

.Szczegółowe analizy strukturalne MSP, działających na terenie w/w gmin w okresie 2015 – 2019 r. pod względem ilościowym (wykresy, interpretacje oraz wnioski), ujęte zostały w aneksie – załącznik nr 1. Z informacji ujętych w tabeli 9, wynika, że w 2019 r. w ramach UGRŚ działało 7919 przedsiębiorstw, reprezentujące następujące dziedziny aktywności gospodarczej: rolnictwo, budownictwo, pozostałe. Ilościowy oraz procentowy udział poszczególnych rodzajów aktywności gospodarczej w/w gmin w relacji do sumy wszystkich firm funkcjonujących w ramach UGRŚ przy uwzględnieniu ich podziału na działalność rolniczą, budowlaną oraz pozostałą przedstawia tabela 10.

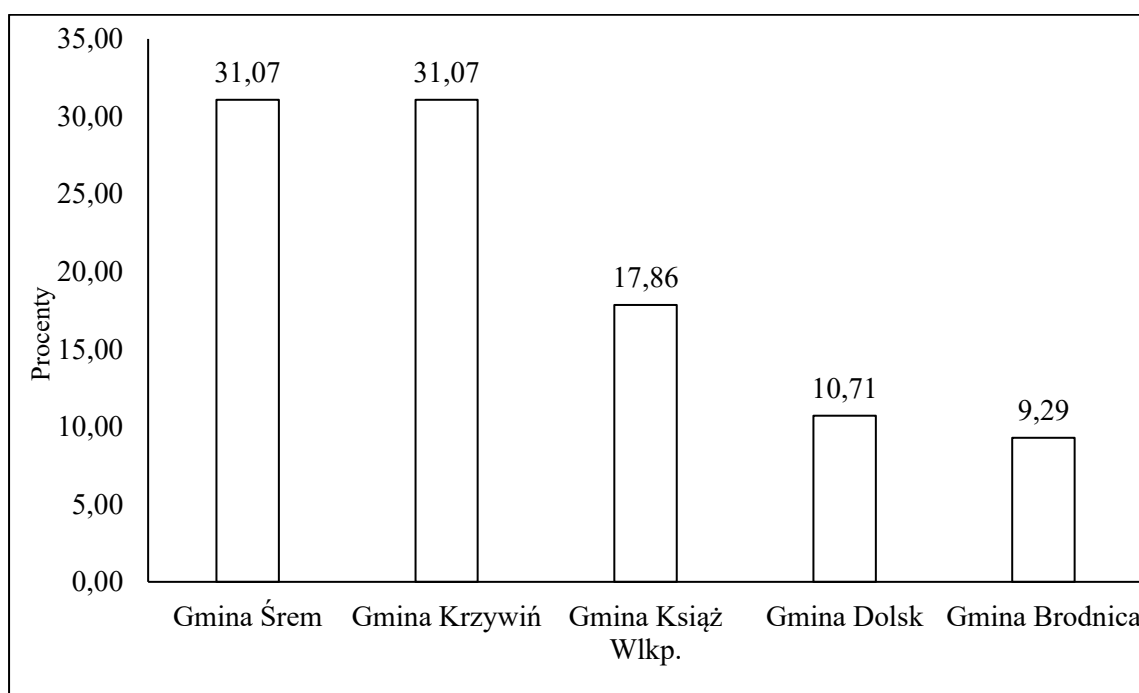
Tabela 10. Procentowe udziały poszczególnych rodzajów aktywności gospodarczej, firm zrzeszonych w UGRŚ w relacji do łącznej ich wielkości

Lp.	Wyszczególnienie	Jedn. miary	Rolnictwo	Budownictwo	Pozostałe	Razem
1.	Gmina Śrem	Liczba	87	1386	3745	5218

2.	Wskaźnik struktury	Udział (%)	31,07	61,52	69,53	65,89
3.	Gmina Krzywiń	Liczba	87	255	530	872
4.	Wskaźnik struktury	Udział (%)	31,07	11,32	9,84	11,01
5.	Gmina Książ Wlkp.	Liczba	50	281	434	765
6.	Wskaźnik struktury	Udział (%)	17,86	12,47	8,06	9,66
7.	Gmina Dolsk	Liczba	30	201	351	582
8.	Wskaźnik struktury	Udział (%)	10,71	8,92	6,52	7,35
9.	Gmina Brodnica	Liczba	26	130	326	482
10.	Wskaźnik struktury	Udział (%)	9,29	5,77	6,05	6,09
11.	UGRŚ	Liczba	280	2253	5386	7919

Źródło: Dane statystyczne UGRŚ

1. Procentowe relacje aktywności rolniczej firm w poszczególnych gminach do wielkości skumulowanych (dziedzina: rolnictwo - UGRŚ) przedstawia wykres 21.

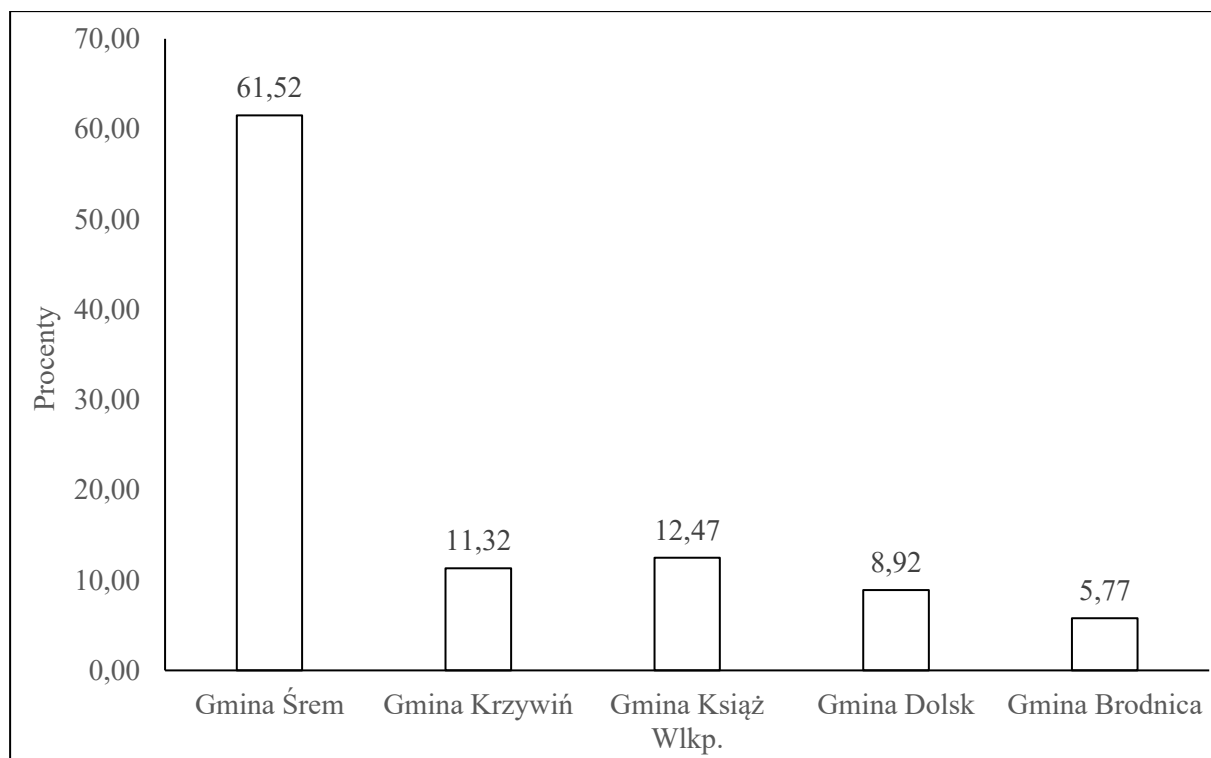

Wykres 21. Procentowe relacje aktywności rolniczej firm w poszczególnych gminach do wielkości skumulowanych (UGRŚ)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Tabela 10.

Aktywność gospodarcza związana z rolnictwem w gminie Śrem oraz Krzywiń stanowiła 31,07%, działalności UGRŚ w tym sektorze, przy czym użytki rolne w gminie Śrem stanowią 22,09% obszaru gminy, a w gminie Krzywiń - 74% - co wymaga ze strony samorządu Krzywinia

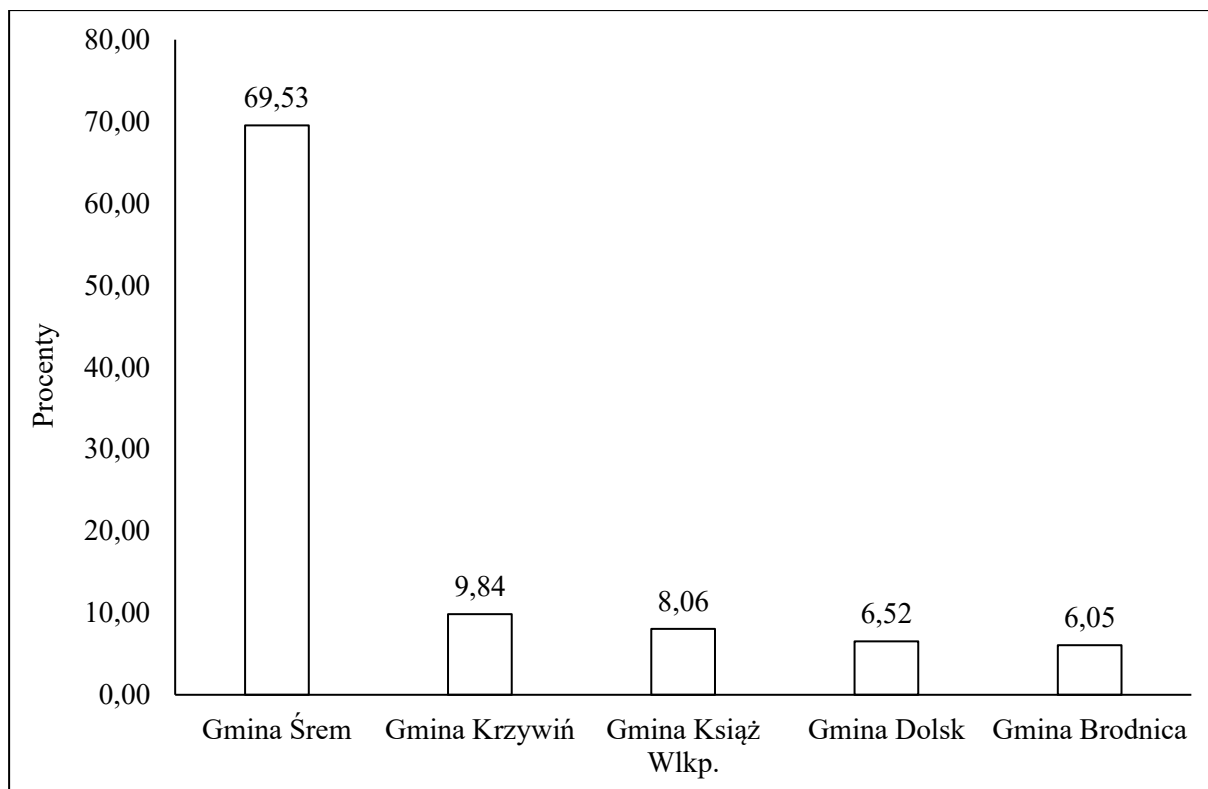
intensywniejszych działań w zakresie pobudzenia działalności gospodarczej w zakresie rolnictwa. W pozostałych gminach odpowiednio: gmina Książ – 17,86%, gmina Dolsk – 10,71%, gmina Brodnica (wiejska) – 9,29%. Procentowe relacje aktywności budowlanej firm w poszczególnych gminach do wielkości skumulowanych (dziedzina: budownictwo - UGRŚ) przedstawia wykres 22.

Wykres 22. Procentowe relacje aktywności budowlanej firm w poszczególnych gminach do wielkości skumulowanych (UGRŚ)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Tabela 10.

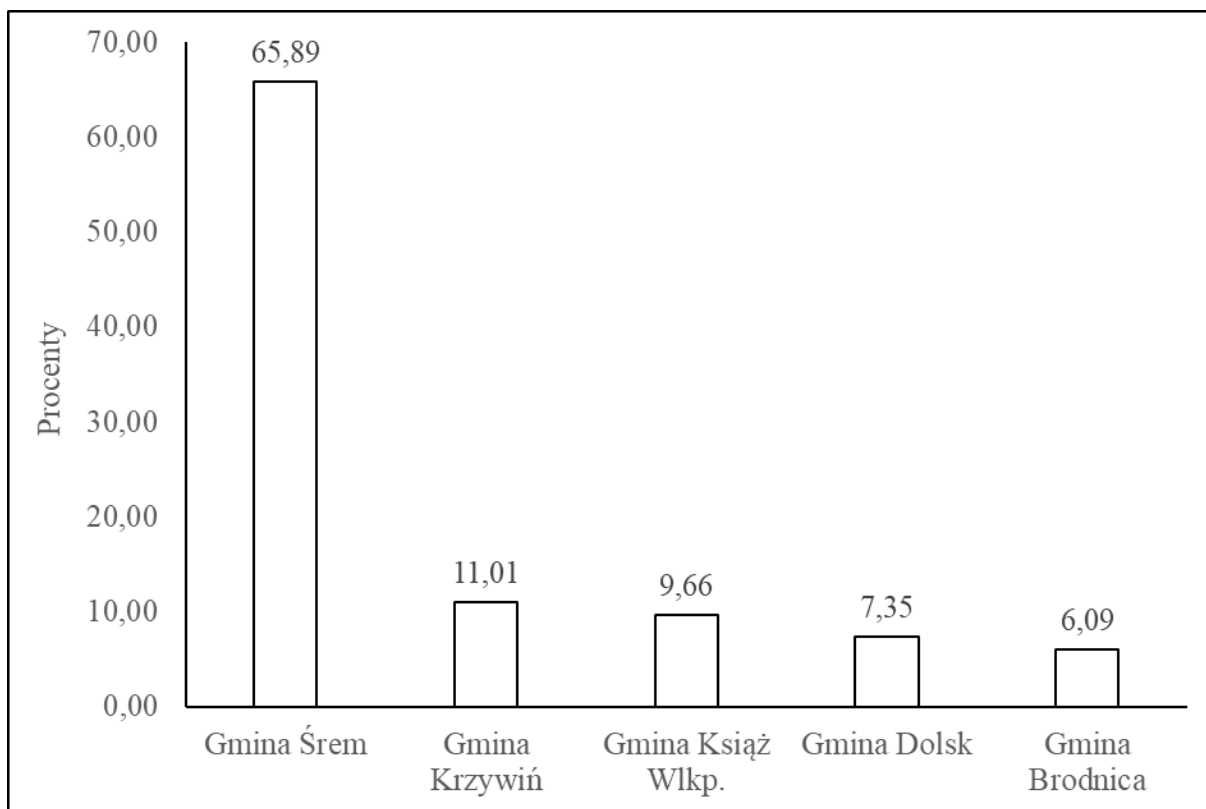
Działalność gospodarcza dziedzina: budownictwo w gminie Śrem stanowiła 61,52% działalności całej UGRŚ (budownictwo). Oznacza to, że w relacji do pozostałych gmin jest to pozycja dominująca. Na drugim miejscu lokuje się gmina Książ Wlkp. z wynikiem 12, 47%. Ze stosunkowo słabym wynikiem ułożyła się gmina Brodnica – 5,77%. Procentowe relacje aktywności (pozostałe rodzaje) firm w poszczególnych gminach do wielkości skumulowanych (dziedziny: pozostałe - UGRŚ) przedstawia wykres 23.

Wykres 23. Procentowe relacje aktywności (pozostałe dziedziny) firm w poszczególnych gminach do wielkości skumulowanych (UGRŚ)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Tabela 10.

Działalność gospodarcza: pozostałe dziedziny w gminie Śrem stanowiła 69,53% działalności całej UGRŚ (ŚPI). Oznacza to, że w relacji do pozostałych gmin jest to pozycja dominująca. Na drugim miejscu lokuje się gmina Krzywiń z wynikiem 9, 84%. Podobnie, jak w przypadku budownictwa ze stosunkowo słabym wynikiem ulokowała się gmina Brodnica – 6,05%. Pokreślić trzeba również, że bardzo korzystna lokalizacja wszystkich gmin zrzeszonych w ramach UGRŚ, winna stanowić oś wokół, której należałoby tworzyć i realizować własne strategię rozwoju na wzór gminy Śrem. Oczywiście jest to domena JST, ich inicjatywy, innowacyjności i przedsiębiorczości. Podsumowaniem powyżej przeprowadzonej analizy aktywności gospodarczej gmin w sferze rolnictwa, budownictwa oraz pozostałej działalności, będzie zbiorcza ocena, która umożliwi wskazanie, które gminy mają największy wpływ na rozwój, a które najbardziej w rozwoju odbiegają (zobacz wykres 24).

Wykres 24. Ocena wpływu poszczególnych gmin na rozwój UGRŚ

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Tabela 10.

Jednostką dominującą, gdzie aktywność gospodarcza w analizowanych dziedzinach stanowi 65,89% całej działalności gospodarczej UGRŚ jest gmina Śrem. Na drugim miejscu lokuje się gmina Krzywiń (11,01%), ale w porównaniu do gminy Śrem jest wynik 6 krotnie gorszy. Trzy gminy: Książ Wlkp. Dolsk oraz Brodnica nie przekroczyły 10% poziomu udziału aktywności gospodarczej (rolnictwo, budownictwo, pozostałe) w całej działalności UGRŚ. Gmina Brodnica z wynikiem 6,09% najbardziej odbiega w rozwoju UGRŚ. Słabo w tym zakresie wypada również gmina Dolsk (7,35%).

Biorąc od uwagę przykład UGRŚ, pomimo wskazywanych we wnioskach stosunkowo merytorycznych ocen, kierowanych pod adresem słabszych gmin, chociażby takich jak gmina Brodnica, czy też Dolsk, należy podkreślić bardzo ważne znaczenie mikro, małych i średnich przedsiębiorstw dla rozwoju gospodarki Polski, Wielkopolski, jako regionu bardzo intensywnie rozwijającego się, a te tendencje rozwojowe dotyczą również samorządów lokalnych skupionych w UGRŚ. Główny rynek pracy zlokalizowany jest w gminie Śrem, jednak potencjał pozostałych gmin jest niemniejszy. Szczególnie dotyczy zakresie rolnictw to gminy Książ Wlkp. oraz gminy Krzywiń – na co wskazuje procentowy udział inwestycyjny. Natomiast gmina Dolsk i Brodnica to głównie potencjał rolnictwa oraz turystyki. Na podkreślenie zasługuje również

fakt, że w gminie Śrem, potencjał gospodarczy stanowią głównie podmioty sektora prywatnego, tj. 97,6%.

Na zarządzających regionem spoczywa zadanie określenia istniejących potencjałów inteligentnej specjalizacji, wyznaczenie kierunków rozwoju w tym zakresie, a także ustalenie źródeł finansowania inteligentnego rozwoju. W dalszej kolejności zadaniem samorządu jest koordynacja wdrażania takiej strategii oraz wspieranie relacji między partnerami zaangażowanymi w jej realizację, tj. przedstawicielami firm, sektorem publicznym oraz środowiskiem naukowo-badawczym (Słodowa-Hełpa, 2019, s. 17).

Gminy zrzeszone w Unii Gospodarczej Regionu Śremskiego są pozycjonowane wysoko pod względem gospodarczym, a pod względem najniższej stopy bezrobocia w województwie wielkopolskim - ze stopą 2,0% (stan 2019 r.) zajmują 5 miejsce w Wielkopolsce (Kraj, 2020, s. 2–3). Na tak wysoką pozycję wpływa tendencja rozwojowa ilości mikro, małych i średnich przedsiębiorstw w latach 2015 – 2019, co oddziałuje na wzrost inwestycji związanych z samorządami – szczególnie związanych z infrastrukturą (wodno–kanalizacyjną, energetyczną, komunikacyjną), jak również wzrost dochodów z tytułu odpisu od PIT, czy podatków od nieruchomości.

Rozdział 5

ANALIZA OCZEKIWAŃ ŚREDNICH, MAŁYCH I MIKROPRZEDSIĘBIORSTW W ZAKRESIE USŁUG INFORMACYJNYCH, SZKOLENIOWYCH I DORADCZO-KONSULTACYJNYCH ŚWIADCZONYCH PRZEZ SAMORZĄDY LOKALNE W ŚWIETLE WYNIKÓW BADAŃ ANKIETOWYCH

5.1. Założenia przeprowadzenia badań ankietowych, struktura ankiety z 2009 r.

W tej części rozprawy przedstawione zostaną wyniki przeprowadzonych badań ankietowych, których celem było zdiagnozowanie oczekiwań średnich, małych i mikroprzedsiębiorstw w zakresie ich wspierania, a szczególnie usług informacyjnych, szkoleniowych i doradczo-konsultacyjnych świadczonych przez samorządy lokalne. Ze statystyki ilości średnich, małych i mikro podmiotów gospodarczych działających na terenie UGRŚ (Tabela 4. Zmiany ilościowe MŚP w gminach zrzeszonych w UGRŚ Rozdział 2 – średniorocznie w latach 2008-2009 działało 7500 podmiotów gospodarczych) pozwalała wskazać próbę 265 adresatów ankietowych tj. około 3,5% funkcjonujących podmiotów), a zwrot w pełni wypełnionych ankiet, bez błędów merytorycznych to 60 ankiet. Badania zostały zrealizowane w okresie 2009–2010, a prowadzone było przy użyciu dwóch kanałów:

- tradycyjnego – za pomocą dystrybucji wydrukowanych ankiet wśród lokalnych przedsiębiorców,
- elektronicznego – formularz ankietowy został rozesłany z prośbą o wypełnienie ankiety.

Badania wykazały zarówno sprzeczności, jak i bariery w zakresie roli i znaczenia samorządu lokalnego w procesie rozwoju wszelkiego rodzaju wsparcia, a szczególnie usług informacyjno-szkoleniowo-doradczych dla małych i średnich przedsiębiorstw, które zawierają się w działaniach samorządu lokalnego oraz sprzężeniach zwrotnych po stronie przedsiębiorstw (będących beneficjentem owych działań), takich, jak:

- świadomość podmiotów działających na obszarze UGRŚ w zakresie współpracy naukowej oraz diagnostyczno-informacyjnej na potrzeby samorządu lokalnego obejmujący także kwestie współpracy naukowej;
- bardzo wysoki poziom nieufności przedsiębiorstw do prezentowania, ujawniania szczegółowych informacji, szczególnie tych, które są zamieszczone na stronie internetowej;

- zasadą jest traktowanie wszystkich informacji dotyczących przedsiębiorstw, jako informacje objęte klauzulą tajemnicy handlowej, wraz z wielkością przedsiębiorstw rośnie stopień i przestrzeń objęta takimi ograniczeniami;
- niski poziom i zbyt wąski zakres usług świadczonych przez samorząd lokalny, które były przedmiotem badań;
- podmioty oczekują w założeniu od samorządu lokalnego pomocy w zakresie dostępu do usług informacyjnych oraz szkoleniowo-doradczych, ale równocześnie wykazują pasywną postawę na inicjatywy, w tym badawcze;
- badania wykazały, że samorząd lokalny nie jest w stanie samodzielnie oferować w ujęciu pakietowym, usług o charakterze pomocowym na oczekiwanym z punktu widzenia mikro, małych i średnich przedsiębiorców poziomie.

Wskazane bariery i sprzeczności stanowiły główną przyczynę, że kierowane do podmiotów ankiety (265) o treści i zakresie prezentowanej w pracy spotykały się z następującymi reakcjami:

- błędy w odpowiedziach,
- brak odpowiedzi,
- odpowiedzi poprawne.

Powyższe reakcje zawierające się w sposobach traktowania różnego rodzaju spraw, działań i zachowań należy postrzegać w kontekście społeczno – psychologicznym, tj.:

- interesu przedsiębiorstwa,
- czasu i kosztów działania,
- przykrości, że oprócz stałych i przewidywalnych obowiązków dochodzą nowe np. polegające na wypełnieniu ankiety,
- w sytuacji racjonalizacji zatrudnienia pojawia się problem praktyczny, kto ma taką ankietą się zająć (prezes, właściciel, wskazany pracownik).

5.2. Wyniki badań ankietowych zakresie usług informacyjnych, szkoleniowych i doradczo-konsultacyjnych świadczonych przez samorządy lokalne

Samorządy lokalne mają wpływ na wsparcie małych i średnich przedsiębiorstw – by określić zakres tego wsparcia, a szczególnie w przestrzeni usług informacyjnych, szkoleniowych i doradczo-konsultacyjnych przygotowano materiał ankietowy skierowany do średnich, małych i mikroprzedsiębiorstw działających na terenie gmin zrzeszonych w UGRŚ. Badania przeprowadzono w latach 2009-2010 podczas wizyt indywidualnych

w poszczególnych przedsiębiorstwach, szkoleń i warsztatów organizowanych przez UGRŚ, biurach obsługi klienta poszczególnych samorządów lokalnych oraz z wykorzystaniem zasobów elektronicznych. Lata 2009-2010 to okres podsumowania działalności UGRŚ działającej w oparciu o zapisy Wielkopolska Szkoła Biznesu przy Akademii Ekonomicznej w Poznaniu (*Strategia Rozwoju Gospodarczego Unii Gospodarczej Miast Regionu Śremskiego, Program Wspierania Samorządów Lokalnych Brytyjski Fundusz Know-How, 1997*). To okres początku budowania nowych form realizacyjnych UGRŚ.

Struktura ankiety

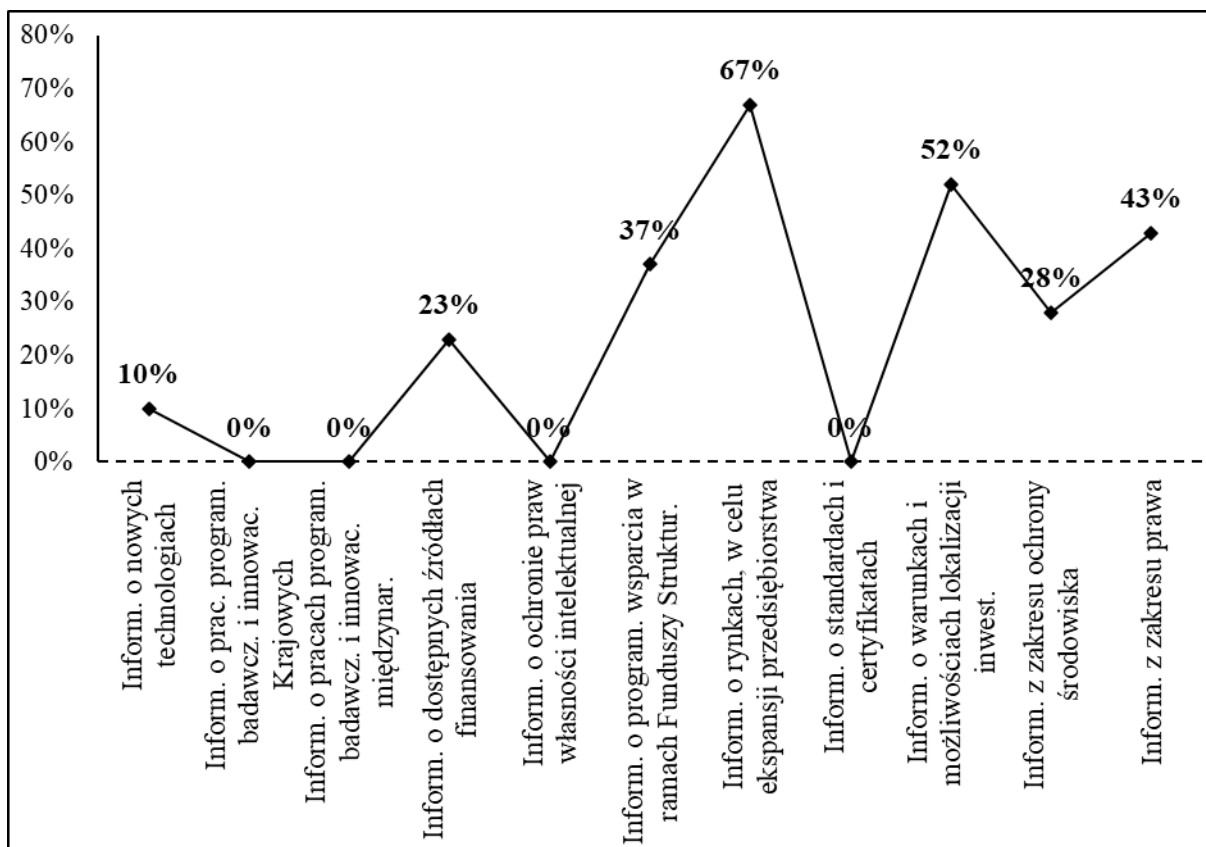
Ankieta zawierała 12 pytań, adresowanych do dużych, średnich, małych i mikroprzedsiębiorstw obejmujących następujące dziedziny tematyczne:

- usługi informacyjne,
- szkolenia,
- usługi doradczo-konsultingowe,
- finanse,
- bariery,
- informacje na temat przedsiębiorstwa.

Zebrane oraz przetworzone dane pochodzące z badań ankietowych, zostały zaprezentowane w ujęciu tabelarycznych, graficznym oraz opisowym (wnioski) w kolejnych trzech podrozdziałach z podziałem na średnie oraz małe i mikroprzedsiębiorstwa. Układ strukturalny, zestawy pytań, warianty odpowiedzi zawarte zostały w ankiecie (aneks).

5.2.1. Średnie przedsiębiorstwa

Identyfikacja oraz interpretacja wyników badań w układzie strukturalnym ankiety. Rozkład odpowiedzi respondentów z grupy średnich przedsiębiorstw na pytanie o źródła informacji przedstawia wykres 25.

Wykres 25. Preferencje wyboru źródła informacji

Źródło: Opracowanie własne ankieta – odpowiedzi na pytanie 1.

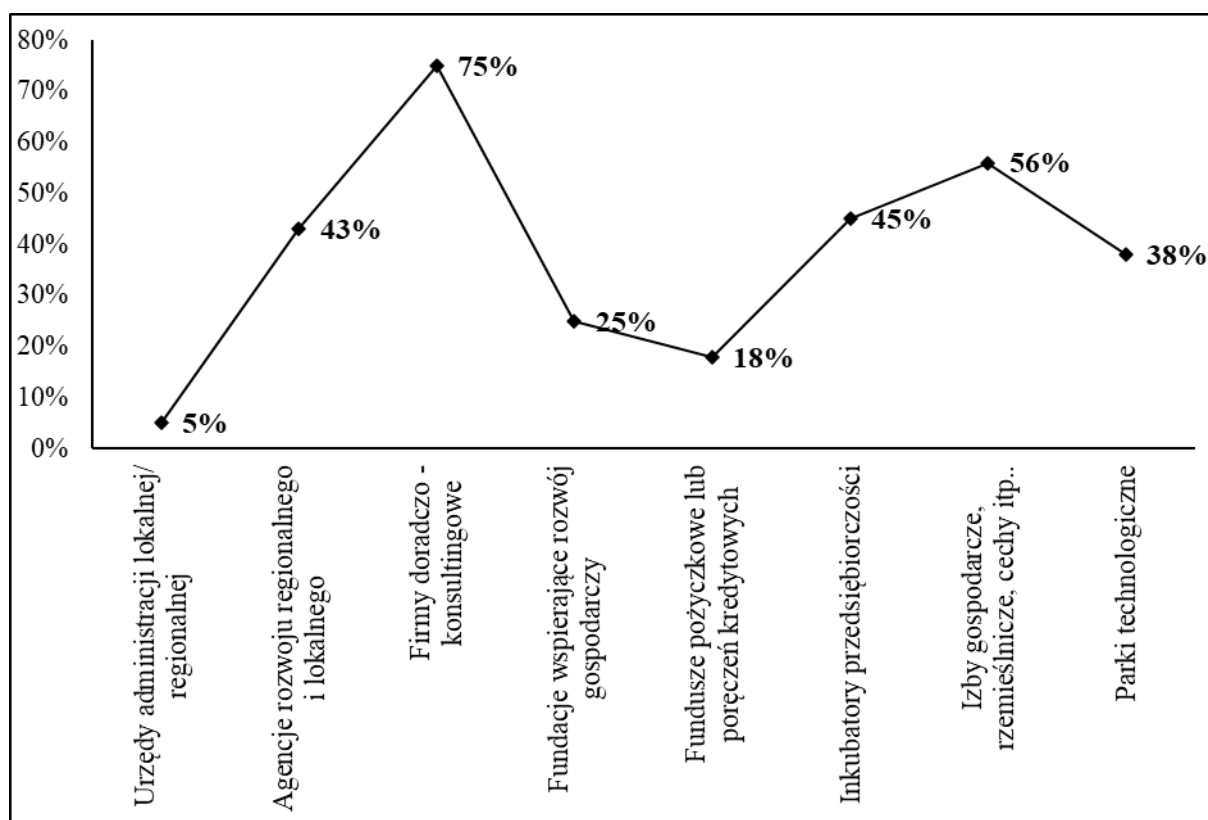
Z przeprowadzonych badań wynika, że średnie przedsiębiorstwa bardzo rzadko korzystają z serwisu informacyjnego jednostek otoczenia biznesu. Największą popularnością (65%) cieszyły się informacje o rynkach w celu ekspansji przedsiębiorstwa oraz informacje o warunkach i możliwościach lokalizacji inwestycji (52% wskazań). Najmniej wskazań uzyskały informacje o nowych technologiach, które wskazał co dziesiąty badany. Ankietowani nie korzystali w ogóle z serwisu informacyjnego jednostek otoczenia biznesu w kwestiach dotyczących:

- prac oraz programów badawczych i innowacji krajowych,
- prac i programów badawczych i innowacjach międzynarodowych,
- ochrony praw własności intelektualnej,
- standardów i certyfikatów.

Pytanie 2. Która z wymienionych niżej osób i instytucji świadczyła Państwu te usługi i jak oceniają Państwo jej działalność? Jak wynika z uzyskanych w toku badania empirycznego danych najczęściej bo 75% badanych wskazało, że po porady i informacje zwracali się do firm doradczo konsultingowych, a najmniej wskazań uzyskały Urzędy administracji lokalnej (5%

wskazań). Indywidualni naukowcy, uczelnie wyższe oraz instytuty i jednostki badawczo rozwojowe zostały w ogóle pominięte w tym pytaniu przez duży biznes.

Rozkład odpowiedzi respondentów na pytanie 2, przedstawia wykres 26.

Wykres 26. Świadczeniodawcy usług informacyjnych dla średniego biznesu

Źródło: Opracowanie własne: ankieta – odpowiedzi na pytanie 2.

Wnioski dotyczące pozostałych partnerów serwisu informacyjnego średnich przedsiębiorców:

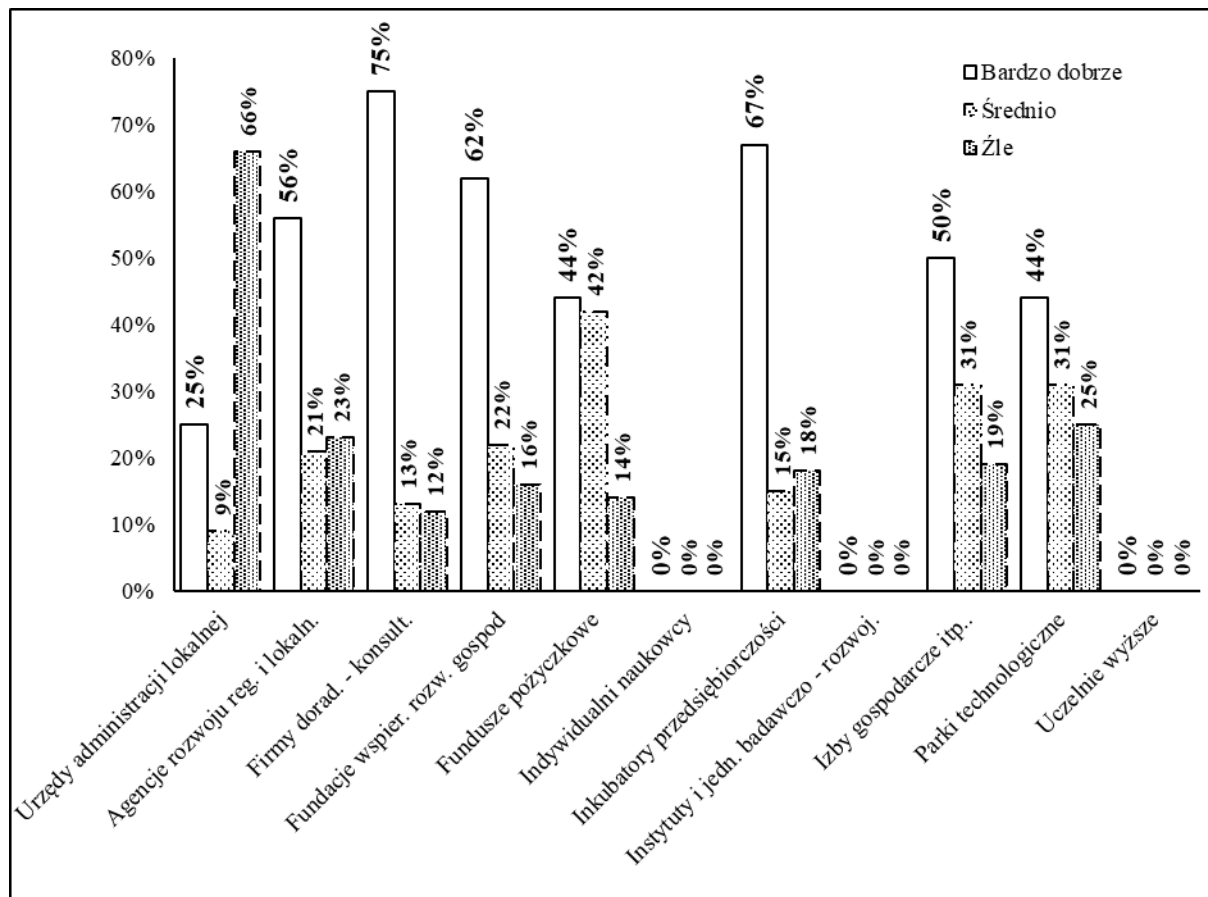
1. urzędy administracji lokalnej, regionalnej wskazało 5% badanych,
2. agencje rozwoju regionalnego i lokalnego wskazało 43% badanych,
3. fundacje wspierające rozwój gospodarczy wskazało 25% badanych,
4. fundusze pożyczkowe bez poręczeń kredytowych wskazało 18% badanych,
5. inkubatory przedsiębiorczości wskazało 52% badanych,
6. izby gospodarcze, rzemieślnicze, cechy itp. wskazało 56% badanych,
7. parki technologiczne wskazało 38% badanych.

W pytaniu tym respondenci mieli ocenić także poszczególnych partnerów w dostępie do informacji poprzez wybór następujących wskaźników:

- kompletność informacji,
- dostosowanie informacji do potrzeb,

- łatwość dostępu do informacji,
- szybkość dostarczenia niezbędnych informacji.

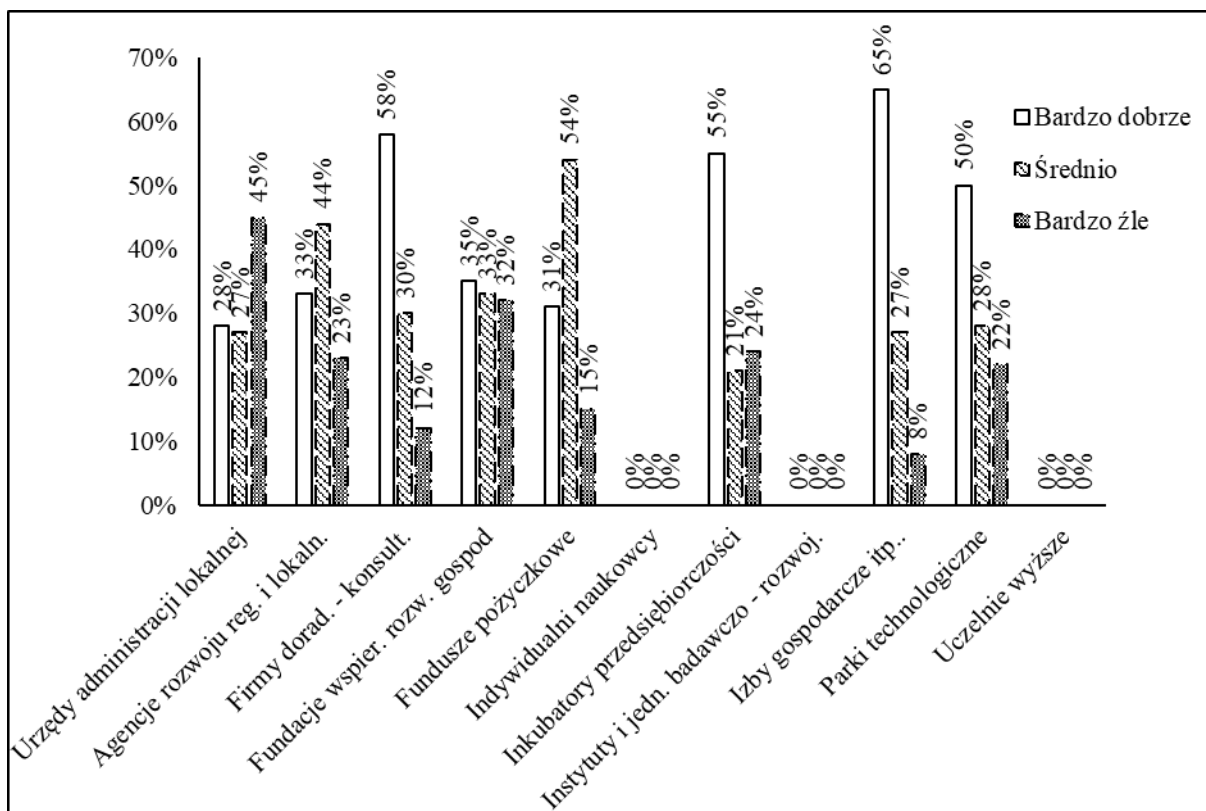
Rozkład odpowiedzi respondentów na powyższe pytanie (w ramach pytania nr 2), przedstawia wykres 27.

Wykres 27. Ocena instytucji pod względem kompetencji informacji dokonana przez średnich przedsiębiorców

Źródło: Opracowanie własne: ankieta – odpowiedzi na pytanie 2.

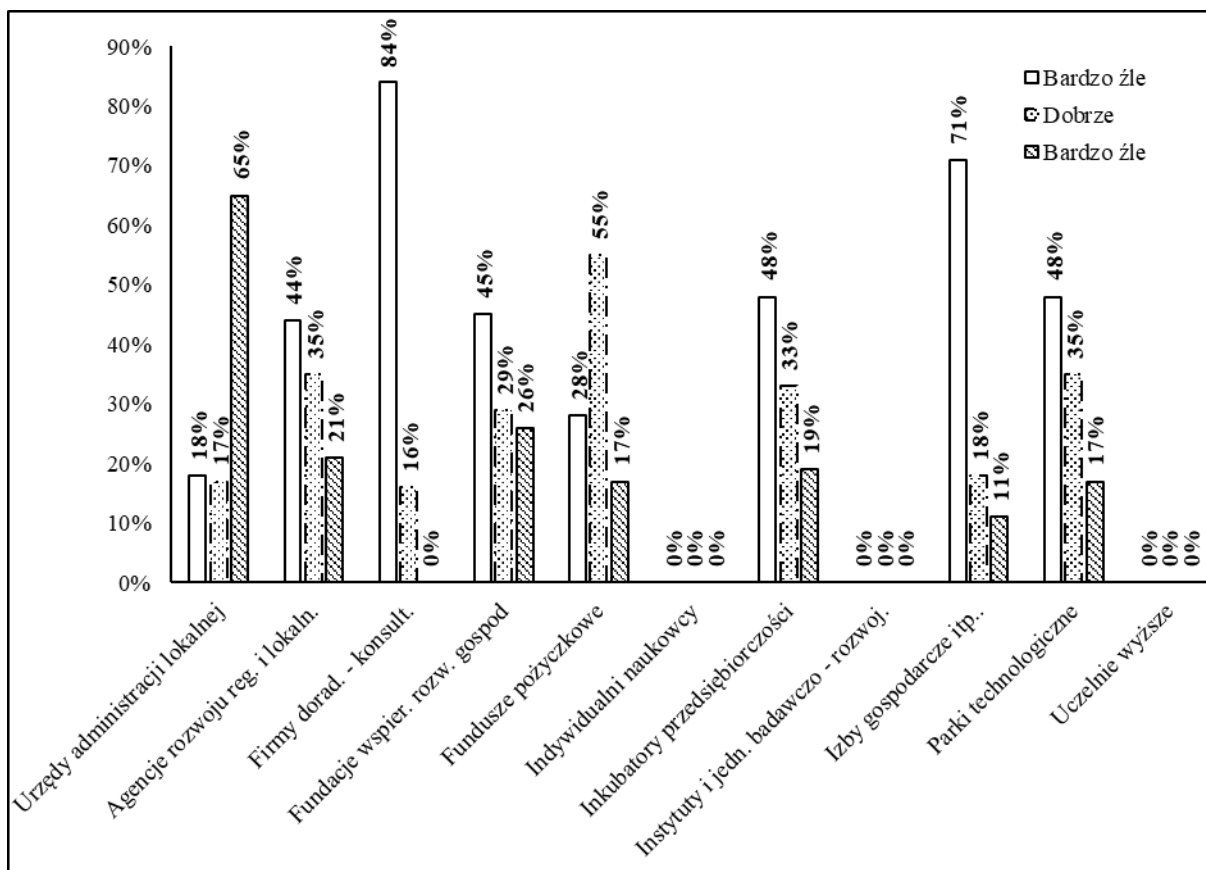
Okazuje się, że pod względem kompletności informacji najwyżej zostały ocenione przez respondentów firmy doradczo - konsultingowe, które uzyskały 75% pozytywnych ocen, przy 12% ocen negatywnych. Najniżej zostały ocenione Urzędy administracji lokalnej, które otrzymały aż 66% negatywnych wskazań przy 25% ocen pozytywnych. Rozkład odpowiedzi respondentów na pytanie o dostosowania informacji do potrzeb klientów (w ramach pytania nr 2), przedstawia wykres 28.

Wykres 28. Dostosowania informacji do potrzeb klientów dokonana przez dużych przedsiębiorców

Źródło: Opracowanie własne: ankieta pytanie 2.

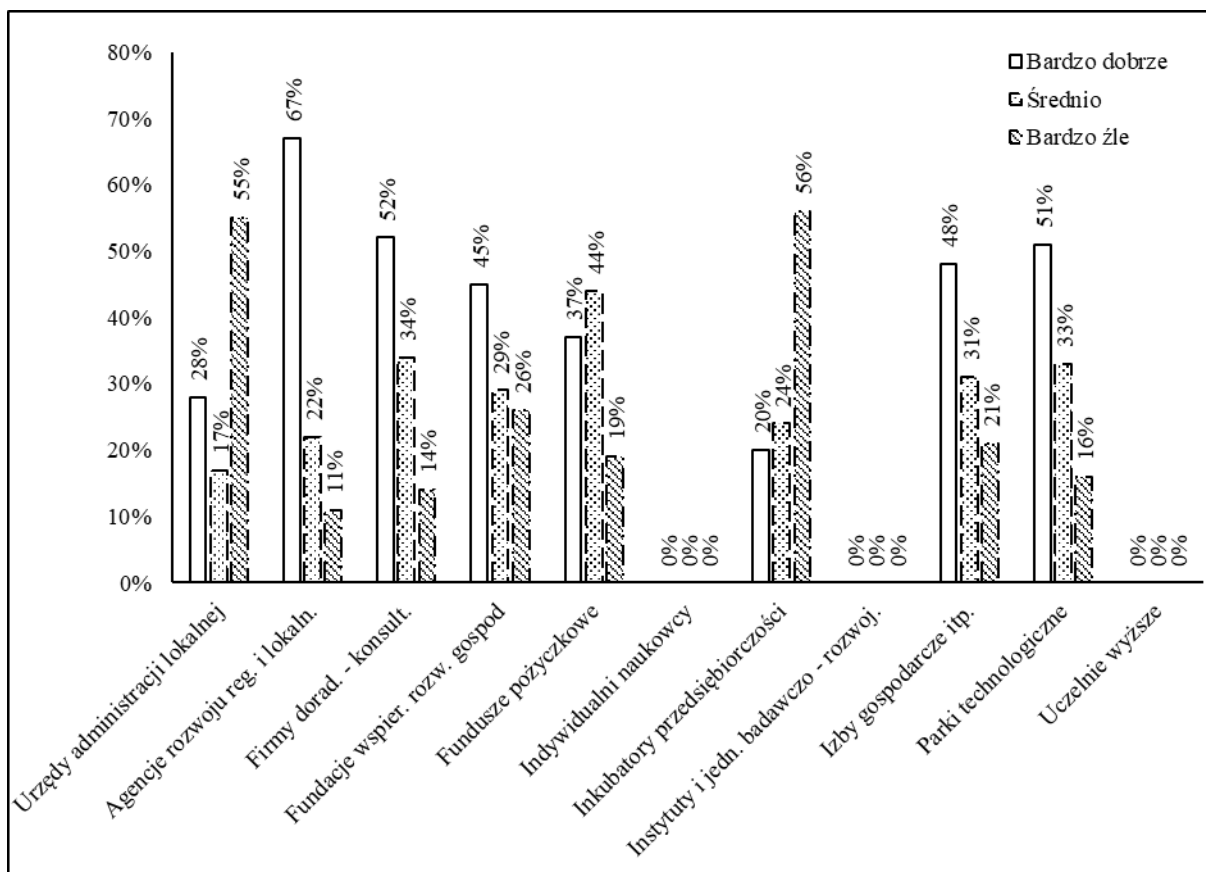
W zakresie dostosowania informacji do potrzeb najwyżej zostały ocenione izby gospodarcze, rzemieślnicze i cechy, które uzyskały 65% pozytywnych opinii, przy 10% opinii negatywnych. Najniżej średni przedsiębiorcy ocenili urzędy administracji lokalnej, które uzyskały 45% negatywnych opinii, przy 28% opinii pozytywnych. Rozkład odpowiedzi respondentów na pytanie o łatwość dostępu do informacji w ramach pytania nr 2, przedstawia wykres 29.

Wykres 29. Łatwość dostępu do informacji do potrzeb klientów dokonana przez średnich przedsiębiorców

Źródło: Opracowanie własne: ankieta pytanie 2.

Badani uznali, że największą łatwość dostępu do informacji cechują się firmy doradczo konsultingowe, które otrzymały 84,9% pozytywnych opinii i 0,0 opinii – bardzo złych. Izby gospodarczy w przytoczonym zakresie uzyskały 71% bardzo dobrych opinii, przy 11% opinii bardzo złych. Z kolei urzędy administracji lokalnej uzyskały 65% negatywnych opinii przy 18% opinii pozytywnych. Największa trudność w dostępie do informacji można zauważyć w przypadku środowisk naukowych – wynik 0,0 (naukowcy, instytuty naukowe, uczelnie). Rozkład odpowiedzi respondentów na pytanie o szybkość dostarczenia niezbędnych informacji w ramach pytania 2, przedstawia wykres 30.

Wykres 30. Szybkość dostarczenia niezbędnych informacji do potrzeb klientów

Źródło: Opracowanie własne: ankieta pytanie 2.

Największa szybkość dostarczenia niezbędnych informacji w opinii respondentów charakteryzuje agencje rozwoju regionalnego i lokalnego, które uzyskały 67% pozytywnych opinii, przy 10% opinii negatywnych. Najwolniej działają inkubatory przedsiębiorczości, które zyskały 56% negatywnych opinii, przy 20% pozytywnych opiniach. Urzędy administracji lokalnej uzyskały następujące oceny: negatywne – 55%, pozytywne, 28% bardzo dobre oraz 17% - średnie. Praktycznie bez klasyfikacji w zakresie szybkości dostarczenia niezbędnych informacji można zauważyć w przypadku środowisk naukowych – wynik 0,0 (naukowcy, instytuty naukowe, uczelnie).

Pytanie 3. Proszę określić zapotrzebowanie Państwa firmy na poszczególne informacje? Z zebranych informacji wynika, że przedstawiciele dużego biznesu nie wykazali zapotrzebowania na następujące informacje:

- o pracach i programach badawczych i innowacjach krajowych,
- o pracach i programach i innowacjach międzynarodowych,
- z zakresu ochrony środowiska,
- z zakresu prawa.

Rozkład odpowiedzi respondentów na powyższe pytanie w ramach pytania 3, przedstawia tabela 11.

Tabela 11. Zapotrzebowanie przedstawicieli średniego biznesu (dostosowanie informacji do potrzeb)

I.p.	Dostępne informacje	Tak, ale nieodpłatnie w %	Tak, ale z dofinansowaniem w %	Brak zainteresowania
1	o nowych technologiach	52%	48%	Brak wskazań
2	o pracach, programach badawczych i innowacjach krajowych	Brak wskazań	Brak wskazań	100%
3	o pracach, programach badawczych i innowacjach międzynarodowych	Brak wskazań	Brak wskazań	100%
4	o dostępnych źródłach finansowania	42%	58%	Brak wskazań
5	o ochronie praw własności intelektualnej	40%	60%	Brak wskazań
6	o programach wsparcia w ramach Funduszy Strukturalnych	76%	24%	Brak wskazań
7	o rynkach, w celu ekspansji przedsiębiorstwa	72%	28%	Brak wskazań
8	o standardach i certyfikatach	35%	65%	Brak wskazań
9	o warunkach i możliwościach lokalizacji inwestycji	50%	50%	Brak wskazań
10	z zakresu ochrony środowiska	Brak wskazań	Brak wskazań	100%
11	z zakresu prawa	Brak wskazań	Brak wskazań	100%

Źródło: Opracowanie własne: ankieta pytanie 3.

Zdecydowana większość ankietowanych, bo aż 76%, uznała, że nieodpłatnie powinny być przekazywane informacje o programach wsparcia w ramach Funduszy Strukturalnych oraz o rynkach w celu ekspansji przedsiębiorstwa – 72% wskazań. Średnie przedsiębiorstwa w zdecydowanej większości uznały, że informacje o standardach i certyfikatach mogą być udzielane, ale za odpłatnością (65% wskazań). Rozkład odpowiedzi respondentów na pytanie

4: czy uczestniczyli Państwo w szkoleniach oferowanych przez instytucje otoczenia biznesu, przedstawia tabela 12.

Tabela 12. Odpowiedzi respondentów na oferty szkoleniowe

Lp.	Oferowane szkolenia z zakresu	Procent wskazań
1	Handel zagraniczny	20%
2	Marketing	35%
3	Informatyczne	15%
4	Językowe	Brak wskazań
5	Finanse, księgowość, rachunkowość	Brak wskazań
6	Logistyka	24%
7	Pozyskiwanie środków z funduszy unijnych	37%
8	Wizerunek firmy	15%
9	Zakładanie firmy	Brak wskazań
10	Prawa	Brak wskazań
11	Zarządzania personelem	Brak wskazań
12	Zarządzania produkcją	10%
13	Zarządzania jakością	10%
14	Zarządzania projektami	25%
15	Inne	-

Źródło: Opracowanie własne: ankieta pytanie 4.

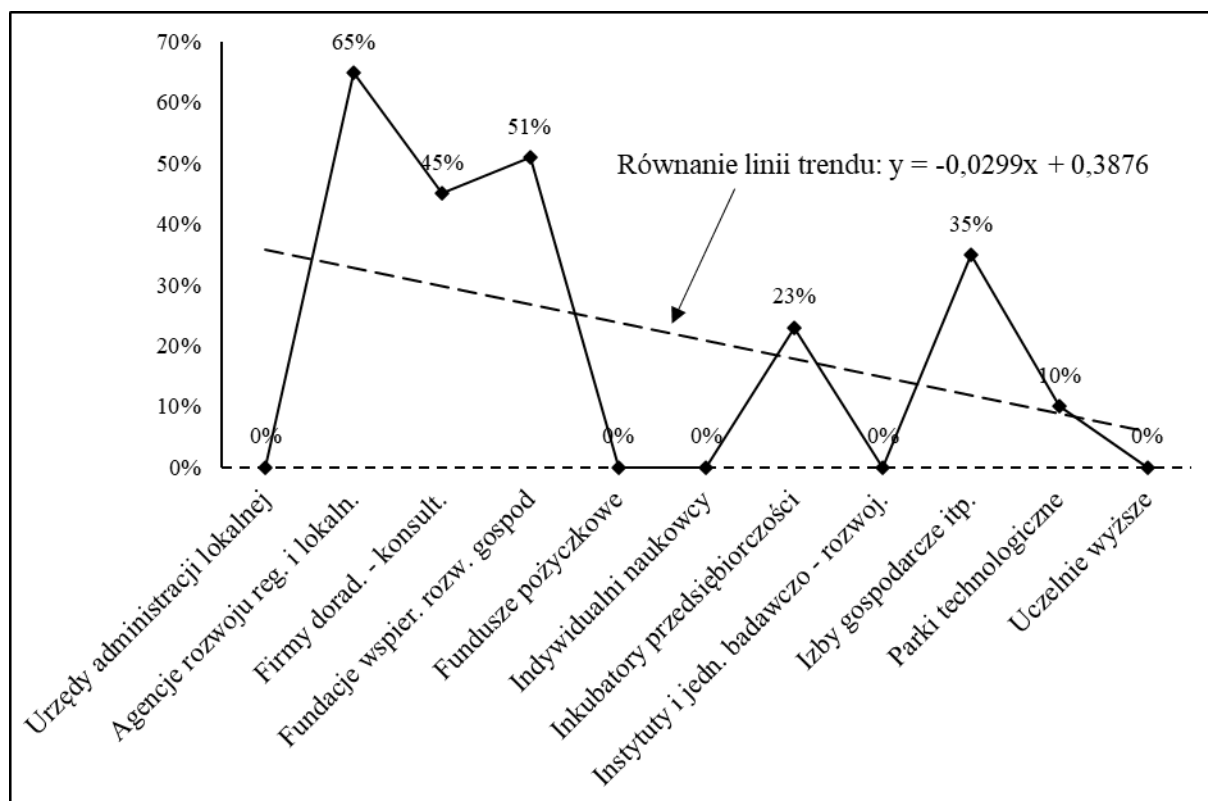
Z otrzymanych danych wynika, że tylko co piąty średni przedsiębiorca wziął udział w szkoleniach proponowanych przez instytucje otoczenia biznesu. Najwięcej wskazań uzyskały szkolenia z zakresu pozyskiwania środków z funduszy unijnych – 37% wskazań oraz z zakresu marketingu – 35%, a najmniej z dot. zarządzania jakością oraz zarządzania produkcją - po 10%. Duże firmy w ogóle nie uczestniczyli w szkoleniach w zakresie:

- języka obcego,
- finanse, księgowość, rachunkowość,
- zakładania firmy,
- prawa,
- zarządzania personelem.

Pytanie 5. Która z wymienionych niżej osób i instytucji świadczyła Państwu te usługi i jak oceniają Państwo jej działalność, pod względem:

- dostępności oferty szkoleniowej,
- dostosowania szkolenia do potrzeb,
- organizacji szkoleń,
- sposobu przekazywania zasobu wiedzy.

Rozkład odpowiedzi respondentów na pytanie 5 - dotyczące dostępności oferty szkoleniowej przedstawia wykres 31.

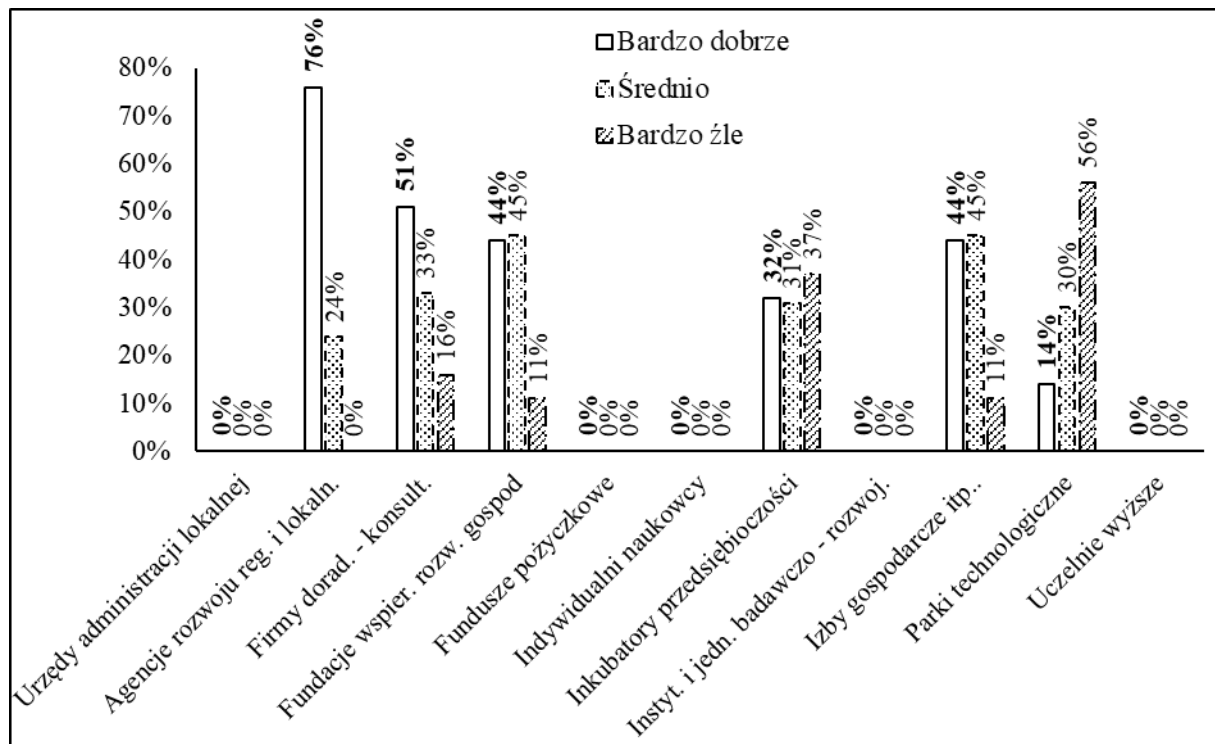
Wykres 31. Źródła kierowanych ofert szkoleniowych do potrzeb klientów

Źródło: Opracowanie własne: ankieta pytanie 5.

Z przeprowadzonych badań otrzymujemy dane z których wynika, że oferty dotyczące kształcenia średnich przedsiębiorców najczęściej pochodziły od agencji rozwoju regionalnego i lokalnego (65% wskazań). Na drugim miejscu z wynikiem 51% wskazane zostały fundacje wspierające rozwój gospodarczy (oferty szkoleniowe). Biorąc pod uwagę źródła kierowanych ofert szkoleniowych do potrzeb klientów, widoczny jest ujemny trend, co obrazuje linia oraz równanie linii trendu. Najmniej ofert szkoleniowych dla średniego biznesu był skierowany od parków technologicznych (10% wskazań). W ogóle takich ofert nie było (bądź też z nich nie skorzystali średni przedsiębiorcy) od:

- urzędów administracji lokalnej,
- funduszy pożyczkowych wspierających rozwój gospodarczy,
- indywidualnych naukowców,
- instytutów i jednostek badawczo rozwojowych,
- uczelni wyższych.

Rozkład odpowiedzi respondentów dotyczącej oceny instytucji pod względem dostępności ich oferty szkoleniowej do potrzeb średnich przedsiębiorców przedstawia wykres 32.

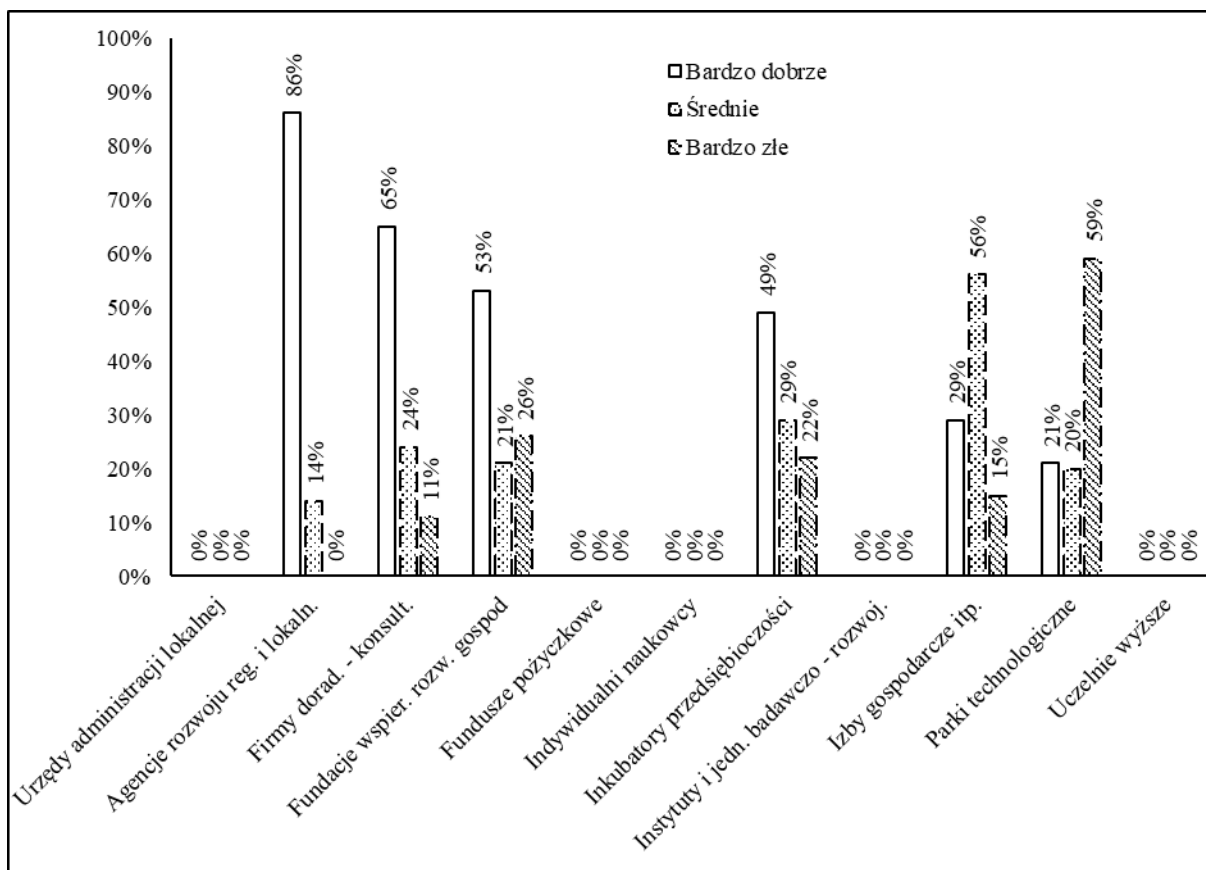

Wykres 32. Dostępności ofert szkoleniowych do potrzeb klientów

Źródło: Opracowanie własne: ankieta pytanie 5.

Respondenci ocenili pozytywnie dostępność szkolenia do potrzeb. W tym przypadku najwięcej pochlebnych opinii otrzymały szkolenia organizowane przez agencję rozwoju regionalnego i lokalnego (aż 76% bardzo dobrych ocen). Najwięcej negatywnych ocen przypadło ofertom szkoleniowym pochodzącym od parków technologicznych (aż 59% negatywnych ocen). Z kolei inkubatory przedsiębiorczości uzyskały 37% bardzo złych opinii pod względności dostępności ofert szkoleniowych do potrzeb klientów. Łącznie przeważały jednak oceny bardzo dobre i średnie – 63%.

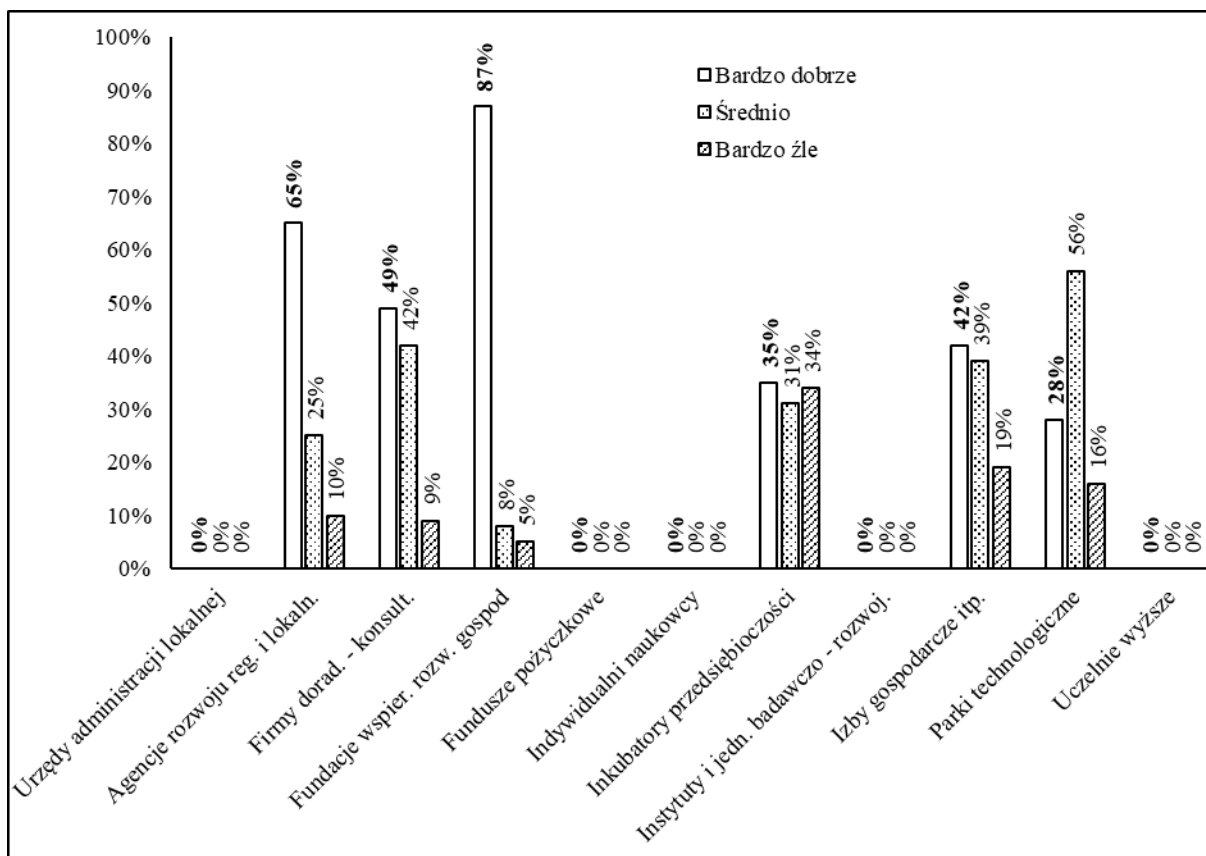
Rozkład odpowiedzi respondentów, dotyczących oceny instytucji pod względem dostosowania szkolenia do potrzeb średnich przedsiębiorców przedstawia wykres 33.

Wykres 33. Oceny instytucji pod względem dostosowania szkolenia do potrzeb średnich przedsiębiorców

Źródło: Opracowanie własne: ankieta pytanie 5.

Biorąc pod uwagę dostosowania szkolenia do potrzeb średnich przedsiębiorców największy procent pozytywnych ocen zyskały szkolenia organizowane przez agencje wspierające rozwój gospodarczy regionu oraz lokalne (86% wskazań). Z kolei najwięcej negatywnych opinii uzyskały szkolenia organizowane przez parki technologiczne (59% wskazań). Rozkład odpowiedzi respondentów, dotyczących ocenę instytucji pod względem organizacji szkoleń przedstawia wykres 34.

Wykres 34. Oceny instytucji pod względem organizacji szkoleń i sposobu przekazywania wiedzy

Źródło: Opracowanie własne: ankieta pytanie 5.

Oceniając organizację szkoleń, najwyższe uznanie zyskały szkolenia organizowane przez fundacje wspierające rozwój gospodarczy (87% wskazań). Na drugim miejscu pod względem bardzo dobrej oceny wskazane została agencje wspierające rozwój gospodarczy (65%). Najwięcej negatywnych ocen zyskały informacje przekazywane na szkoleniach organizowanych przez Inkubatory przedsiębiorczości (34% wskazań).

Pytanie 6. Proszę określić zapotrzebowanie Państwa firmy na poszczególne rodzaje szkoleń? Rozkład odpowiedzi respondentów, dotyczących zapotrzebowania na specjalistyczne szkolenia przedstawia tabela 13.

Tabela 13. Zainteresowanie specjalistyczną ofertą szkolenia – według respondentów

I.p.	Oferowane szkolenia z zakresu	Tak, ale nieodpłatnie	Tak, ale z dofinansowaniem
1	Handel zagraniczny	44%	56%
2	Marketing	23%	77%
3	Informatyczne	Brak wskazań	Brak wskazań
4	Językowe	Brak wskazań	brak wskazań
5	Finanse, księgowość, rachunkowość	Brak wskazań	Brak wskazań
6	Logistyka	62%	38%
7	Pozyskiwanie środków z funduszy unijnych	65%	35%
8	Wizerunek firmy	Brak wskazań	Brak wskazań
9	Zakładanie firmy	Brak wskazań	Brak wskazań
10	Prawa	Brak wskazań	Brak wskazań
11	Zarządzania personelem	Brak wskazań	Brak wskazań
12	Zarządzania produkcją	50%	50%
13	Zarządzania jakością	52%	48%
14	Zarządzania projektami	brak wskazań	brak wskazań
15	Inne	brak wskazań	brak wskazań

Źródło: Opracowanie własne: odpowiedzi na pytanie 6.

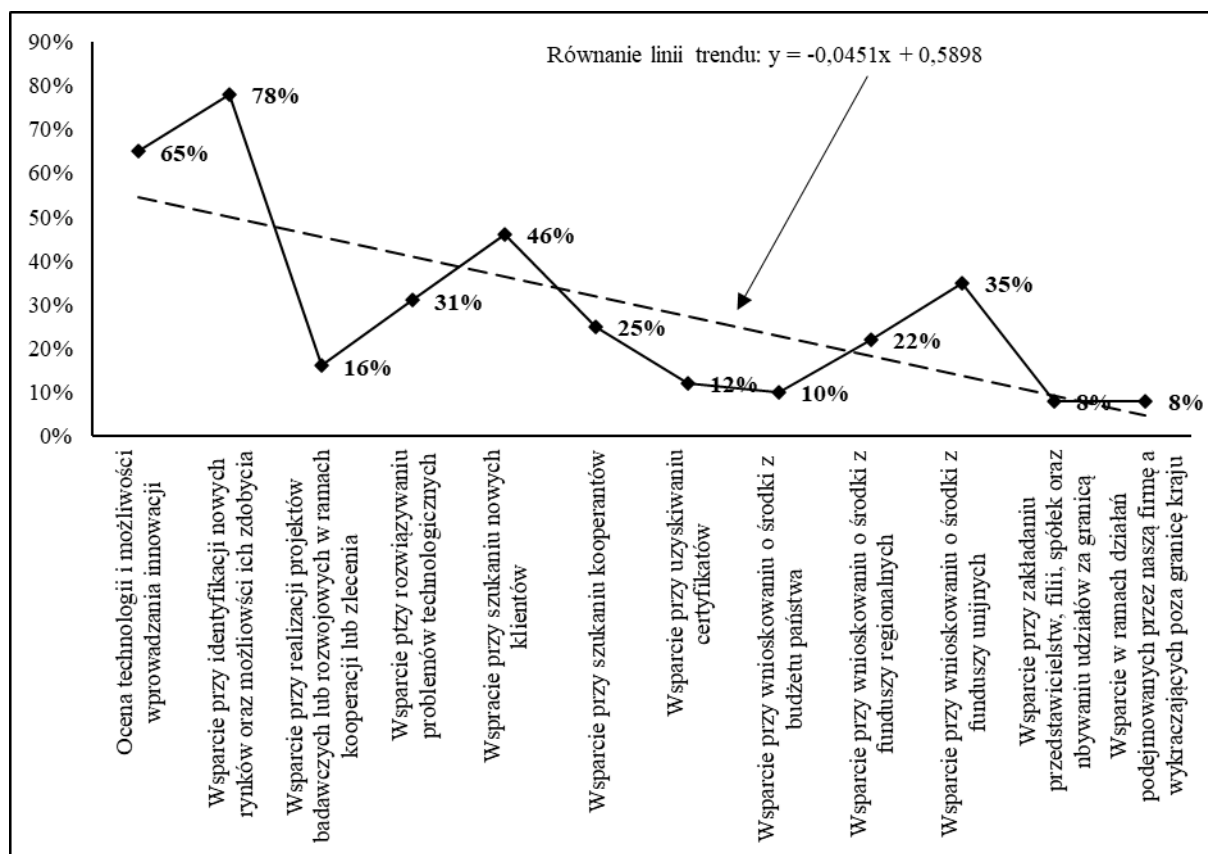
Z przeprowadzonych badań wynika, że respondenci – średnie przedsiębiorstwa – nie są w ogóle zainteresowani szkoleniami z zakresu: informatyki, języka, finansów, księgowości, rachunkowości, wizerunku firmy, zakładania firmy, prawa, zarządzania personelem, zarządzania projektami. Największym zainteresowaniem nieodpłatnego szkolenia cieszy się pozyskiwanie środków z funduszy unijnych (65% wskazań) oraz logistyki (62% wskazań), Wśród szkoleń za odpłatnością przewagę stanowiły: marketing (77% wskazań) oraz handel zagraniczny (56% wskazań).

Pytanie 7. Czy korzystali Państwo w swojej działalności gospodarczej z usług doradczo – konsultingowych świadczonych przez jednostki otoczenia biznesu? Po analizie zebranego materiału badawczego okazuje się, że średnie przedsiębiorstwa nie korzystały w ogóle z usług doradczo konsultingowych otoczenia biznesu w następującym zakresie:

- doradztwa strategicznego,
- korzystania z urzędzeń i laboratoriów,
- oceny projektów badawczych lub rozwojowych,
- studiów wykonalności – potrzebnych do celów przetargowych,
- wsparcia przy szukaniu odpowiednio wykwalifikowanego personelu,
- wsparcia przy uzyskiwaniu patentów, licencji, itp.,
- wsparcia przy wprowadzaniu nowego produktu na rynek,

- wsparcia w ramach zarządzania projektami badawczymi lub rozwojowymi,
- wsparcia w ramach zarządzania prawami własności intelektualnej,
- wsparcia działań kooperacyjnych firmy.

Natomiast dziedziny i skalę korzystania z usług doradczo–konsultingowych przez średni biznes przedstawia wykres 35.

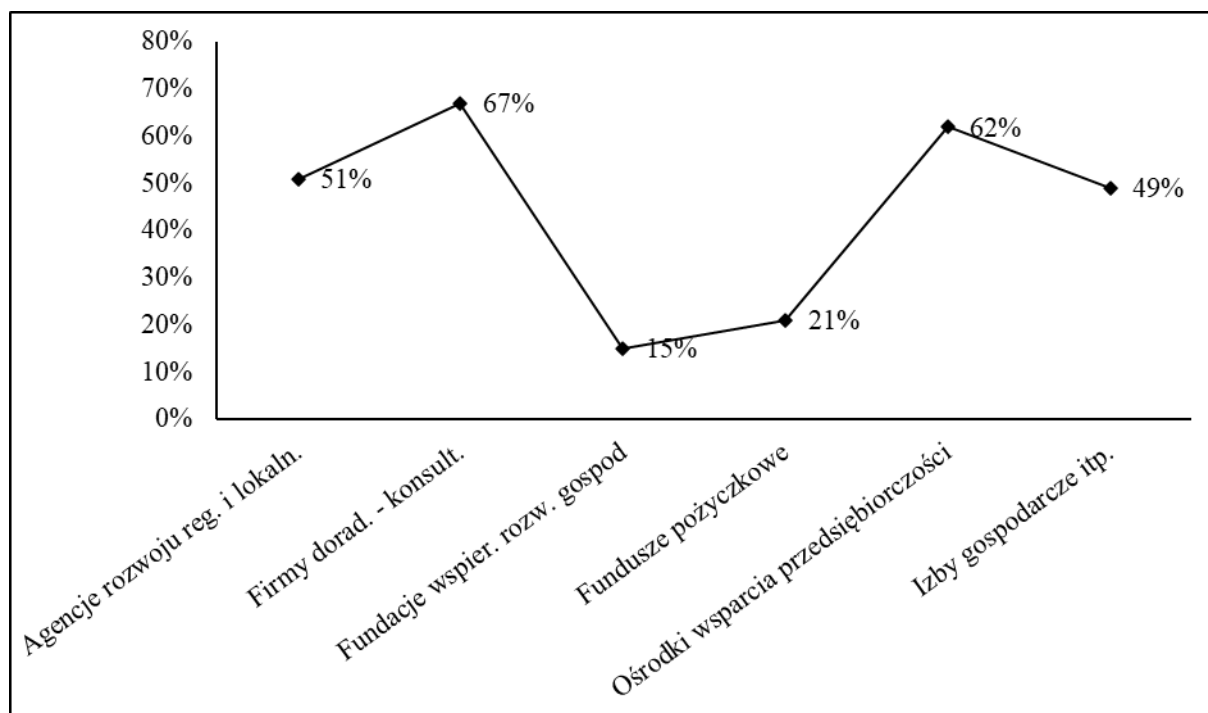
Wykres 35. Korzystanie z usług doradczo – konsultingowych przez średni biznes

Źródło: Opracowanie własne: ankieta pytanie 7.

Najczęściej średni biznes szukał porad i wskazówek doradczo – konsultingowych przy identyfikacji nowych rynków oraz możliwości ich zdobycia (78% wskazań). Z kolei w zakresie oceny technologii i możliwości wprowadzania innowacji 65% respondentów korzystało ze wskazań i usług doradczo – konsultingowych. Wsparcie przy wnioskowaniu o środki z budżetu państwa według ankietowanych kształtowało się na poziomie 10%, wsparcie przy wnioskowaniu o środki z funduszy regionalnych - 22%, wsparcie przy wnioskowaniu o środki z funduszy unijnych - 35%. W granicach 8% respondenci wskazywali na potrzeby wsparcia w zakresie zakładaniu przedstawicielstw, filii, spółek oraz nabywaniu udziałów za granicą oraz działań podejmowanych przez firmę wykraczające poza granicę kraju. Widoczna jest

tendencja malejąca korzystania z usług doradczo – konsultingowych przez średni biznes – nachylenie linii trendu.

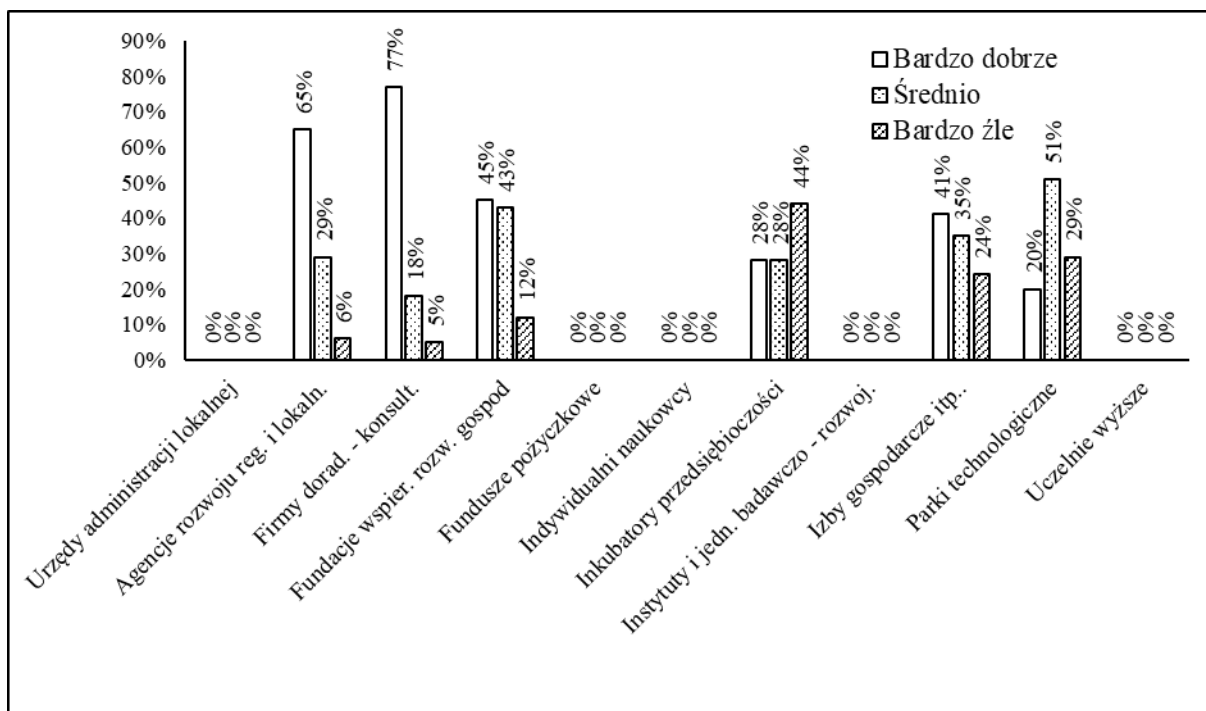
Pytanie 8. Która z wymienionych osób i instytucji świadczyła Państwu usługi doradczo – konsultingowe i jak oceniają Państwo jej działalność? Rozkład odpowiedzi respondentów, dotyczących instytucji z porad których korzystały średnie firmy, przedstawia wykres 36.

Wykres 36. Zestawienie instytucji z porad których korzystały firmy średniej wielkości

Źródło: Opracowanie własne: ankieta pytanie 8.

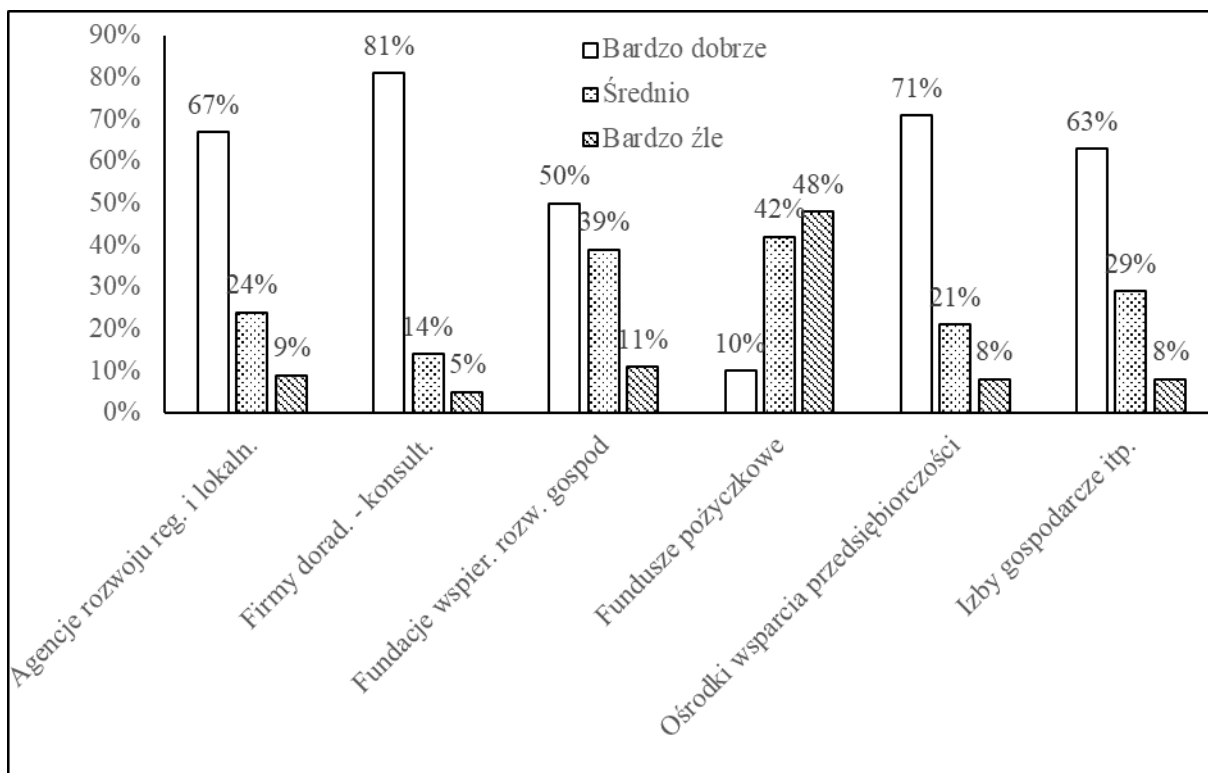
Przedstawiciele średniego biznesu szukając usług doradczo konsultingowych najchętniej korzystali z usług firm doradczo – konsultingowych (67% wskazań) oraz ośrodków wsparcia biznesu (62% wskazań). Najrzadziej korzystali z pomocy fundacji wspierających rozwój gospodarczy (15% wskazań). Respondenci w ogóle nie skorzystali z porad urzędów administracji lokalnej, indywidualnych naukowców, uczelni wyższych, parków inwestycyjnych oraz instytutów i jednostek badawczo–rozwojowych. Rozkład odpowiedzi respondentów, dotyczących dostępność usług doradczo-konsultingowych do potrzeb średnie przedsiębiorców, przedstawia wykres 37.

Wykres 37. Dostępność usług doradczo-konsultingowych do potrzeb średnich przedsiębiorców

Źródło: Opracowanie własne: ankieta pytanie 8.

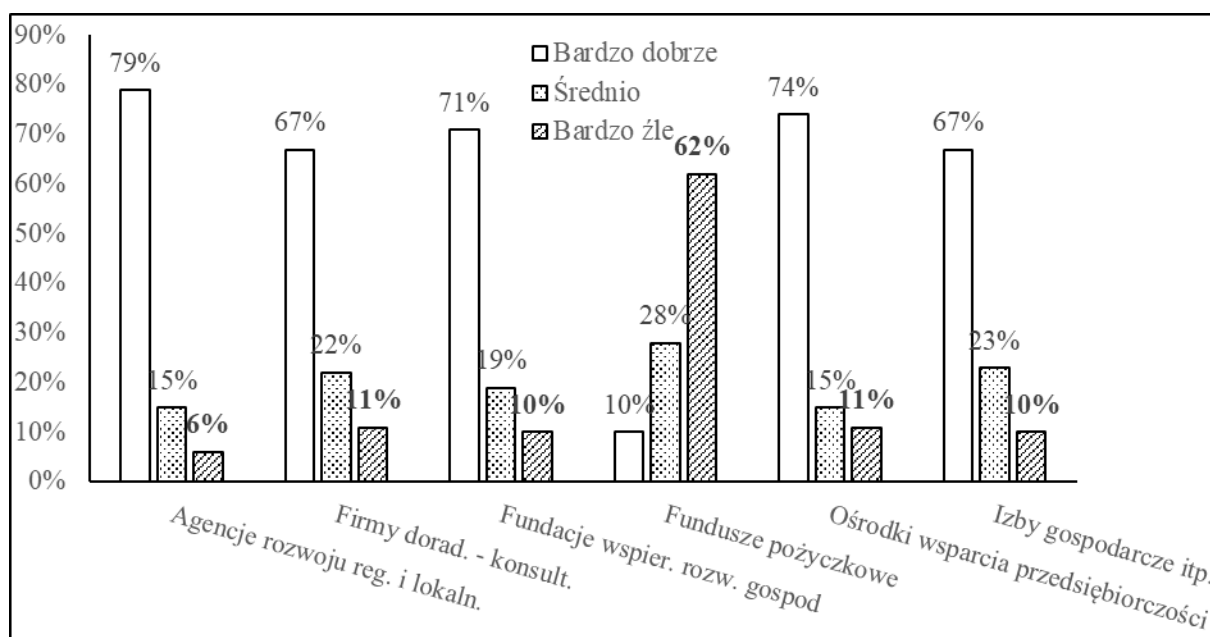
Biorąc pod uwagę dostępność usług doradczo-konsultingowych do potrzeb średnich przedsiębiorców najwyżej zostały ocenione firmy doradczo-konsultingowe, które uzyskały 77% pozytywnych opinii. Najniżej średnie firmy w/w zakresie oceniły Inkubatory przedsiębiorczości wspierające rozwój gospodarczy, które uzyskały 44% negatywnych opinii, przy 28% bardzo dobrych oraz średnich opiniach pozytywnych. Urzędy administracji lokalnej, fundusze pożyczkowe, naukowcy, instytuty naukowe oraz uczelnie, respondenci wskazali na poziomie 0%. Rozkład odpowiedzi respondentów, dotyczących dostosowanie usług doradczo-konsultingowych do potrzeb średnich przedsiębiorców, przedstawia wykres 38.

Wykres 38. Dostępności do usług doradczo-konsultingowych dokonana przez średnich przedsiębiorców

Źródło: Opracowanie własne: ankieta pytanie 8.

Biorąc pod uwagę dostosowanie usług doradczo-konsultingowych do potrzeb średnich przedsiębiorców najwyżej zostały ocenione firmy doradczo-konsultingowe, które uzyskały 81% pozytywnych opinii, przy zaledwie 5% opinii negatywnych. Agencje rozwoju regionalnego oraz lokalnego uzyskały 67%, przy 9% ocenach negatywnych. Najniżej średni biznes ocenił fundusze pożyczkowe, które uzyskały 48% negatywnych opinii, przy 10% opinii pozytywnych. Rozkład odpowiedzi respondentów, dotyczących ocenę jakości otrzymanych usług doradczo-konsultingowych dokonana przez średnich przedsiębiorców przedstawia wykres 39.

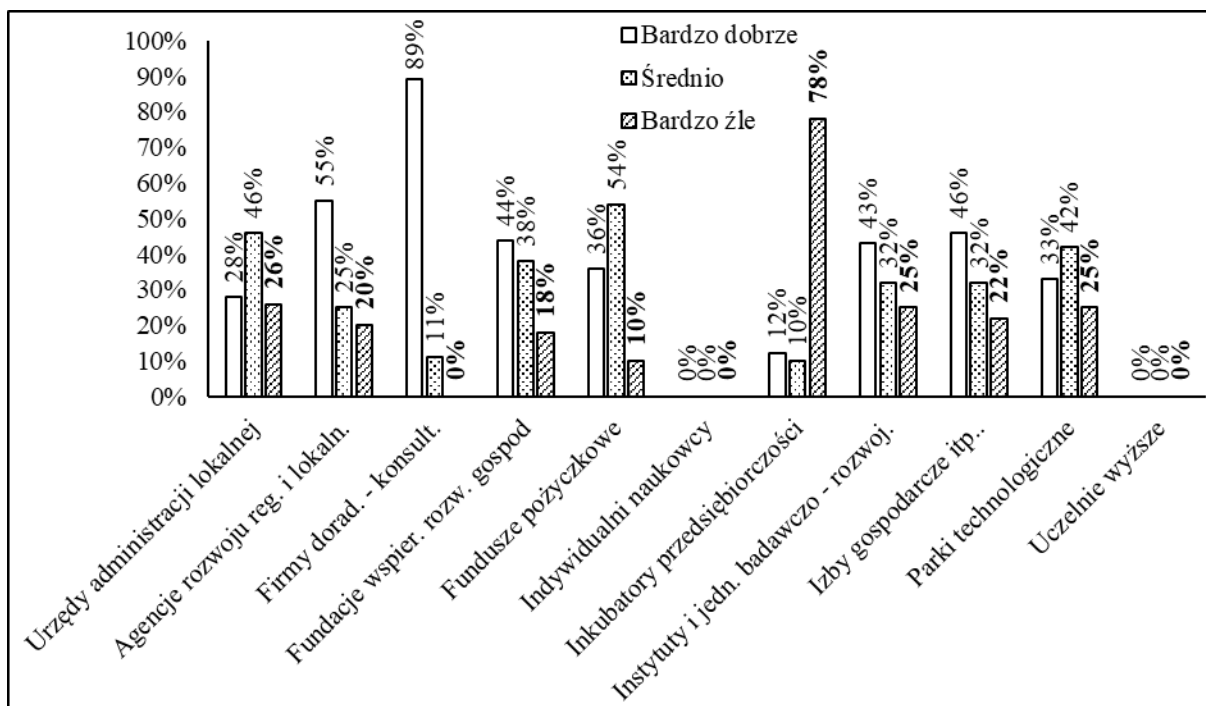

Wykres 39. Ocena jakości otrzymanych usług doradczo-konsultingowych dokonana przez średnich przedsiębiorców

Źródło: Opracowanie własne: ankieta pytanie 8.

Uwzględniając jakość otrzymanych usług doradczo - konsultingowych do potrzeb średnich przedsiębiorców najwyżej zostały ocenione agencje rozwoju regionalnego, które uzyskały 79% pozytywnych opinii, przy zaledwie 6% opinii negatywnych. Ośrodki wsparcia przedsiębiorczości uzyskały 74% pozytywnych opinii oraz 11% negatywnych. Najniżej średni przedsiębiorcy ocenili fundusze pożyczkowe, które uzyskały 62% negatywnych opinii, przy 10% opinii pozytywnych.

Pytanie 9. Proszę określić zapotrzebowanie Państwa firmy na poszczególne formy wsparcia działalności przedsiębiorstw? Rozkład odpowiedzi respondentów, dotyczących ocenę instytucji pod względem kompetencji informacji dokonaną przez średnich przedsiębiorców, przedstawia wykres 40.

Wykres 40. Oceny instytucji pod względem kompetencji informacji dokonanej przez średnich przedsiębiorców

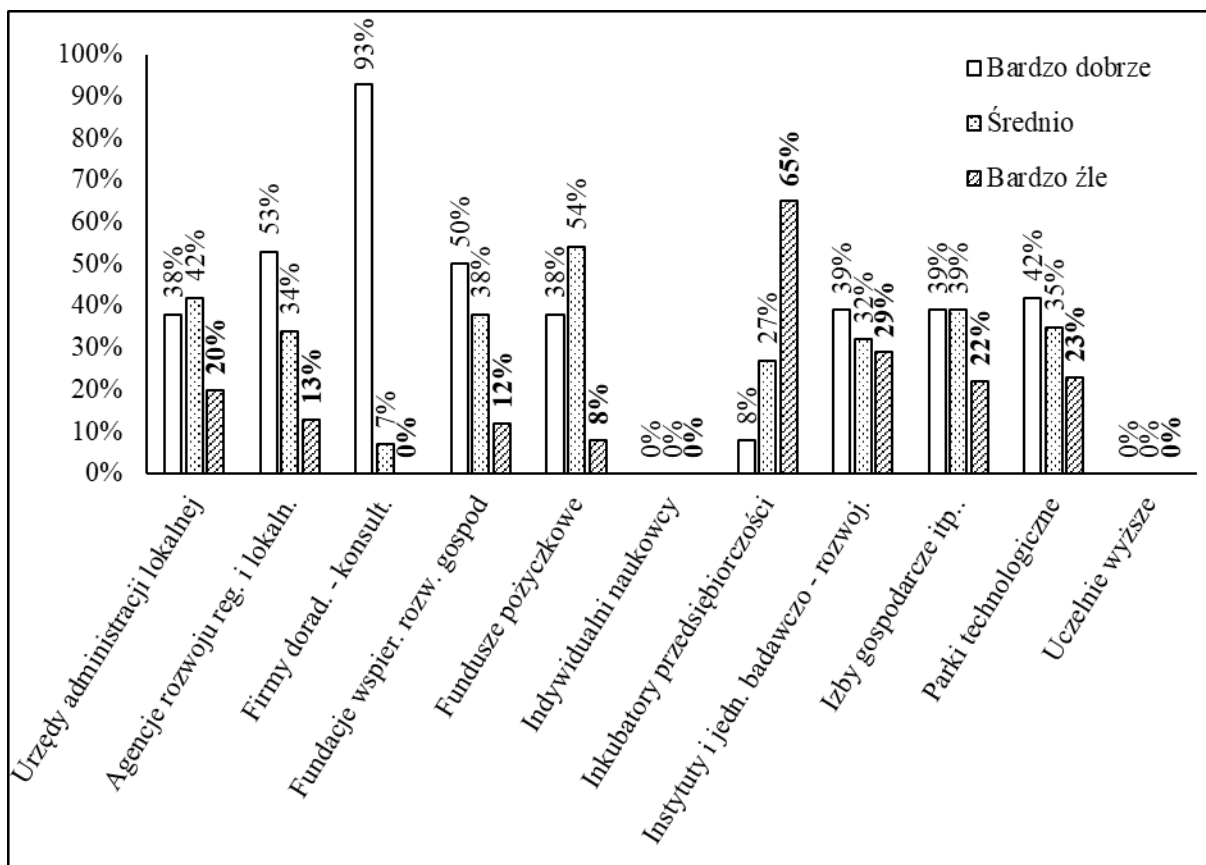
Źródło: Opracowanie własne: ankieta pytanie 9.

Jak wynika z uzyskanych danych najczęściej bo 89% badanych wskazało, że po porady i informacje zwracali się do firm doradczo-konsultingowych. Najmniej wskazań uzyskały urzędy administracji lokalnej (28% wskazań pozytywnych). Zdecydowanie negatywnie respondenci ocenili kompetencje inkubatorów przedsiębiorczości (78%). Indywidualni naukowcy oraz uczelnie wyższe zostały w ogóle pominięte w tym pytaniu przez średni biznes.

A oto jak przedstawiali się pozostali partnerzy serwisu informacyjnego średnich przedsiębiorców:

- agencje rozwoju regionalnego i lokalnego wskazało 50% badanych,
- fundacje wspierające rozwój gospodarczy wskazało 63% badanych,
- fundusze pożyczkowe bez poręczeń kredytowych wskazało 71% badanych,
- inkubatory przedsiębiorczości wskazało 18% badanych,
- instytuty i jednostki badawczo – rozwojowe wskazało 24% badanych,
- izby gospodarcze, rzemieślnicze, cechy itp. wskazało 78% badanych,
- parki technologiczne wskazało 38% badanych.

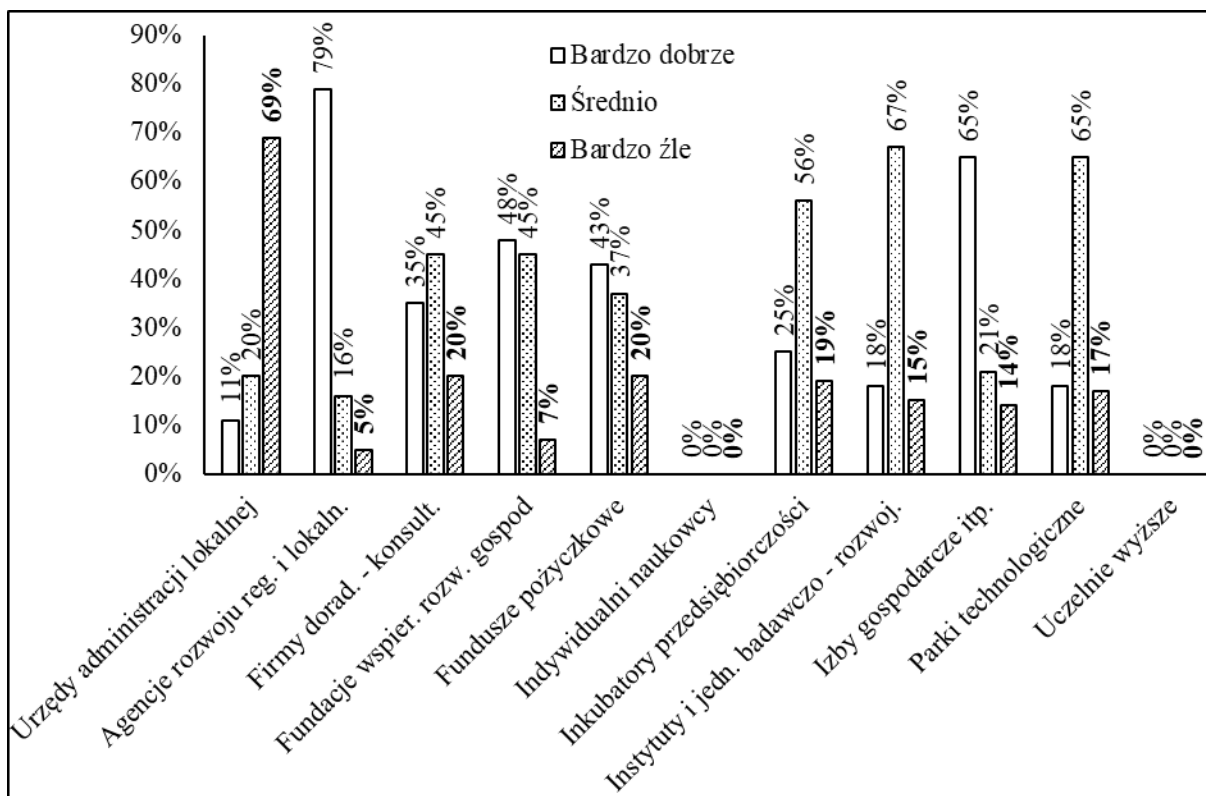
Rozkład odpowiedzi respondentów, dotyczących oceny instytucji pod względem dostosowania informacji do potrzeb klientów dokonanej przez średnich przedsiębiorców przedstawia wykres 41.

Wykres 41. Oceny instytucji pod względem dostosowania informacji do potrzeb klientów dokonana przez średnich przedsiębiorców

Źródło: Opracowanie własne: ankieta pytanie 9.

W zakresie dostosowania informacji do potrzeb najwyżej zostały ocenione także firmy doradczo - konsultingowe, które uzyskały 93% pozytywnych opinii. Najniżej średni przedsiębiorcy ocenili inkubatory przedsiębiorczości, które uzyskały 65% negatywnych opinii, przy zaledwie 8% opinii pozytywnych. Indywidualni naukowcy oraz Uczelnie nie uzyskały żadnej rekomendacji respondentów. Rozkład odpowiedzi respondentów, dotyczących największej szybkości dostarczenia niezbędnych informacji przedstawia wykres 42.

Wykres 42. Największa szybkość dostarczenia niezbędnych informacji w opinii respondentów ankiety

Źródło: Opracowanie własne: ankieta pytanie 9.

Największa szybkość dostarczenia niezbędnych informacji w opinii respondentów ankiety charakteryzuje agencje rozwoju regionalnego i lokalnego, które uzyskały 79% pozytywnych opinii, przy 5% opinii negatywnych. Dobrze ocenione zostały Izby gospodarcze, które uzyskały 65% pozytywnych ocen. Najwolniej działają urzędy administracji lokalnej, które zyskały aż 69% negatywnych opinii, przy 11% pozytywnych opinii.

Pytanie 10. Proszę określić zapotrzebowanie Państwa firmy na poszczególne informacje. Zapotrzebowanie na poszczególne informacje przedstawia tabela 14.

Tabela 14. Wykaz informacji oferowanych firmom – poziom zainteresowania

I.p.	Dostępne informacje	Tak, ale nieodpłatnie w %	Tak, ale z dofinansowaniem w %	Brak zainteresowania
1	o nowych technologiach	50%	50%	Brak wskazań
2	o pracach, programach badawczych i innowacjach krajowych	35%	65%	Brak wskazań

3	o pracach, programach badawczych i innowacjach międzynarodowych	42%	58%	Brak wskazań
4	o dostępnych źródłach finansowania	38%	62%	Brak wskazań
5	o ochronie praw własności intelektualnej	31%	69%	Brak wskazań
6	o programach wsparcia w ramach Funduszy Strukturalnych	55%	45%	Brak wskazań
7	o rynkach, w celu ekspansji przedsiębiorstwa	87%	13%	Brak wskazań
8	o standardach i certyfikatach	29%	71%	Brak wskazań
9	o warunkach i możliwościach lokalizacji inwestycji	44%	56%	Brak wskazań
10	z zakresu ochrony środowiska	35%	60%	5%
11	z zakresu prawa	33%	67%	Brak wskazań

Źródło: Opracowanie własne: ankieta, odpowiedzi na pytanie 10.

Z zebranych informacji wynika, że zdecydowana większość respondentów wykazała zapotrzebowanie na wymienione we wskaźnikach informacje, bowiem nieliczna grupa badanych przedsiębiorców (5%) umieściła cyfrę 1 oznaczającą brak zapotrzebowania przy podanych wskaźnikach i dotyczyło to jedynie wskaźnika z zakresu ochrony środowiska. Zdecydowana większość przedsiębiorców, bo aż 87% uważa, że jest zapotrzebowanie na informacje o rynkach, w celu ekspansji przedsiębiorstwa i powinny być one dostępne nieodpłatnie. Co drugi badany czyli 50% jest zadania, że informacje dotyczące nowych technologii powinny być dostępne ale z dofinansowaniem.

Pytanie 11. Czy uczestniczyli Państwo w szkoleniach oferowanych przez instytucje otoczenia biznesu? Rozkład zainteresowania respondentów, dotyczących szkoleniami oferowanymi przez instytucje otoczenia biznesu przedstawia tabela 15.

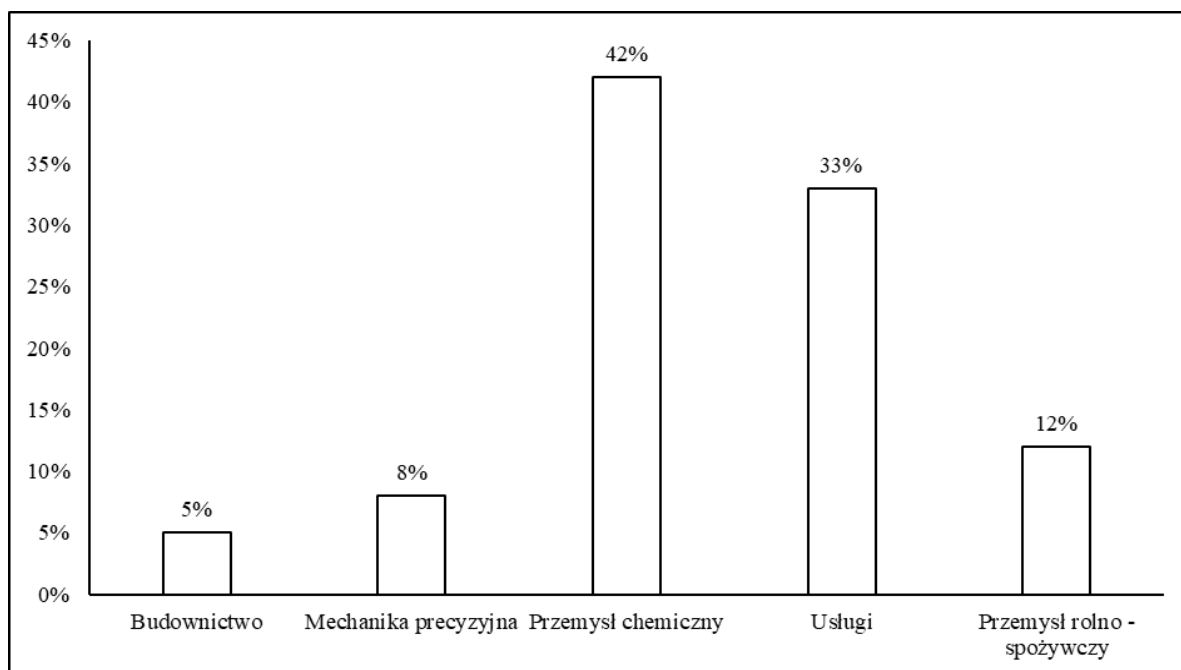
Tabela 15. Zainteresowanie szkoleniami oferowanymi przez instytucje otoczenia biznesu

Lp.	Oferowane szkolenia z zakresu	Procent wskazań
1	Handel zagraniczny	28%
2	Marketing	45%
3	Informatyczne	30%
4	Językowe	10%
5	Finanse, księgowość, rachunkowość	35%
6	Logistyka	25%
7	Pozyskiwanie środków z funduszy unijnych	36%
8	Wizerunek firmy	40%
9	Zakładanie firmy	5%
10	Prawa	40%
11	Zarządzania personelem	36%
12	Zarządzania produkcją	42%
13	Zarządzania jakością	35%
14	Zarządzania projektami	29%
15	Inne	-

Źródło: Opracowanie własne: ankieta pytanie 11.

Z otrzymanych danych wynika, że co trzeci średni przedsiębiorca wziął udział w szkoleniach proponowanych przez instytucje otoczenia biznesu. Najwięcej wskazań uzyskały szkolenia z zakresu marketingu – 45%, a najmniej z zakładania firmy 5%. Jak przedstawiały się dane w poszczególnych kategoriach przedstawia tabela 15.

Pytanie 12. W poniższej tabeli proszę zaznaczyć, w których z wymienionych obszarów działa Państwa firma? Obszary działalności ankietowanych firm przedstawia wykres 43.

Wykres 43. Obszary średniego biznesu

Źródło: opracowano na podstawie: pytanie 12

Największą grupą jaka została objęta badaniem (zobacz wykres 43) wśród dużego biznesu to ogólnie przyjęty przemysł chemiczny. Usługi ulokowały się na drugim miejscu z wynikiem 33%. Najmniejszą reprezentację stanowiła grupa budowniczych 5%.

5.2.2. Małe przedsiębiorstwa

Poniżej przedstawiono analizę danych uzyskanych w badaniach empirycznych.

Pytanie 1. Czy korzystali Państwo w swojej działalności gospodarczej z serwisu informacyjnego jednostek otoczenia biznesu? W tym pytaniu respondenci mogli te powtarzające się nazwy i opisy pytań należy zredukować. Powinny być w punkcie 5.1. a potem zastosować już inną konwencję np. na pytanie 1, dotyczące..... wskazać jedną lub kilka pozycji spośród zaproponowanych przez nas odpowiedzi i rozwinąć poprzez podanie swoich indywidualnych rozwiązań. Do wyboru mieli następujące wskaźniki:

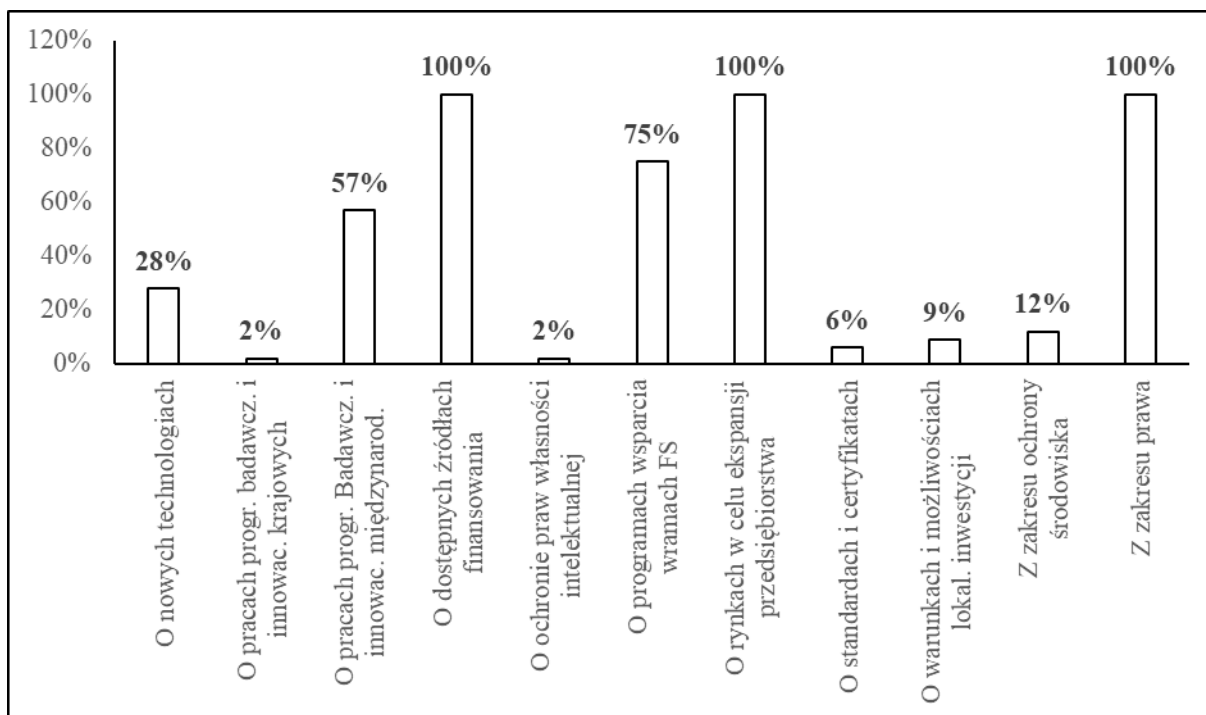
- informacje o nowych technologiach,
- informacje o pracach/ programach badawczych i innowacjach krajowych,
- informacje o pracach/ programach badawczych i innowacjach międzynarodowych,
- informacje o dostępnych źródłach finansowania,
- informacje o ochronie praw własności intelektualnej,
- informacje o programach wsparcia w ramach Funduszy Strukturalnych,
- informacje o rynkach, w celu ekspansji przedsiębiorstwa,
- informacje o standardach i certyfikatach,
- informacje o warunkach i możliwościach lokalizacji inwestycji,
- informacje z zakresu ochrony środowiska,
- informacje z zakresu prawa, inne.

Z powyższych wskaźników największą popularnością – 92%, cieszyły się informacje:

- z zakresu prawa,
- nowych technologiach,
- programach wsparcia w ramach Funduszy Strukturalnych,
- warunkach i możliwościach lokalizacji inwestycji.

Najmniejszą - informacje o standardach i certyfikatach, które wskazało 8% badanych.

Pozostałe dane przedstawia wykres 44.

Wykres 44. Pozostałe informacje z jakich korzystali mali przedsiębiorcy w swojej działalności gospodarczej z serwisu informacyjnego jednostek otoczenia biznesu

Źródło: Opracowanie własne: ankieta pytanie 1.

W grupie pozostałych informacji z otoczenia biznesu z jakich korzystali mali przedsiębiorcy w swojej działalności gospodarczej z serwisu informacyjnego jednostek otoczenia biznesu wymienić można:

- o dostępnych źródłach finansowania (100%),
- o rynkach w celu ekspansji przedsiębiorstwa (100%),
- z zakresu prawa (100%),
- o programach wsparcia w ramach FS (75%).

Pytanie 2. Która z wymienionych niżej osób i instytucji świadczyła Państwu te usługi i jak oceniają Państwo jej działalność? Jak wynika z uzyskanych w toku badania empirycznego danych najczęściej bo 89% badanych wskazało, że po rady i informacje zwracali się do firm doradczo konsultingowych, a najmniej wskazań uzyskały urzędy administracji lokalnej (8% wskazań). Indywidualni naukowcy oraz uczelnie wyższe zostały w ogóle pominięte w tym pytaniu przez średni biznes. A oto jak przedstawiali się pozostali partnerzy serwisu informacyjnego małych przedsiębiorców:

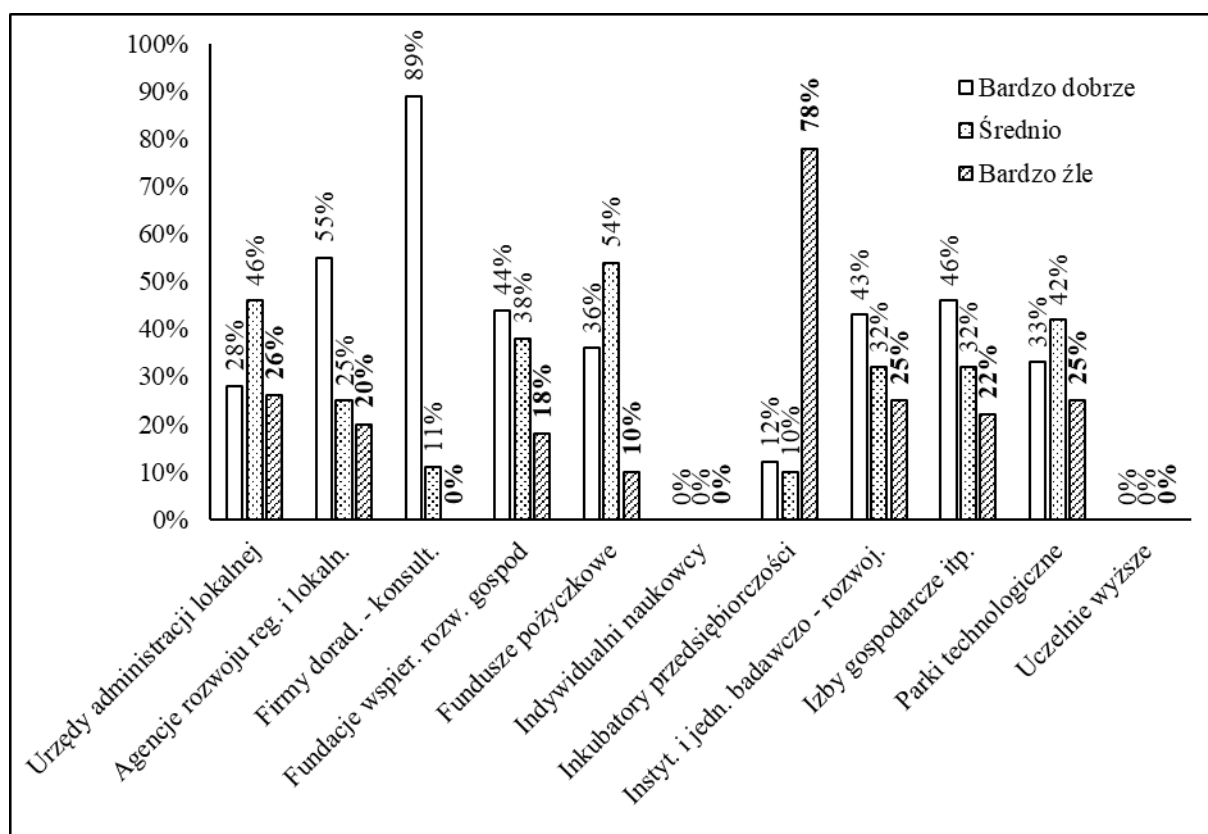
- agencje rozwoju regionalnego i lokalnego wskazało 50% badanych,
- fundacje wspierające rozwój gospodarczy wskazało 63% badanych,
- fundusze pożyczkowe bez poręczeń kredytowych wskazało 71% badanych,

- inkubatory przedsiębiorczości wskazało 18% badanych,
- instytuty i jednostki badawczo – rozwojowe wskazało 24% badanych,
- izby gospodarcze, rzemieślnicze, cechy itp. wskazało 78%% badanych,
- parki technologiczne wskazało 38% badanych.

W pytaniu tym respondenci mieli także ocenić poszczególnych partnerów w dostępie do informacji poprzez wybór następujących wskaźników:

- kompletność informacji,
- dostosowanie informacji do potrzeb,
- łatwości dostępu do informacji,
- czasu dostarczenia informacji.

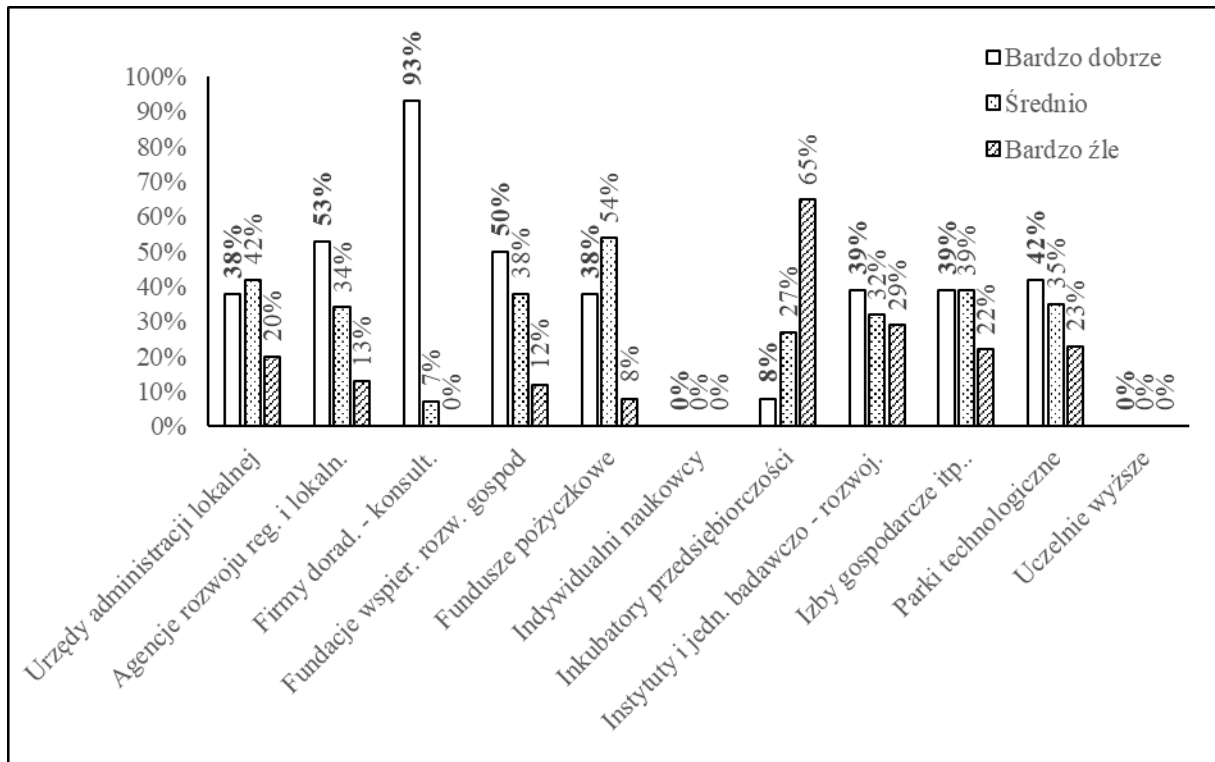
Okazuje się, że pod względem kompletności informacji najwyżej zostały ocenione przez respondentów firmy doradczo - konsultingowe, które uzyskały 89% pozytywnych ocen. Najniżej zostały ocenione Inkubatory przedsiębiorczości, które otrzymały aż 78% negatywnych wskaźń przy zaledwie 12% pozytywnych (zobacz wykres 45)

Wykres 45. Kompletność informacji w ocenie respondentów

Źródło: Opracowanie własne: ankieta pytanie 2.

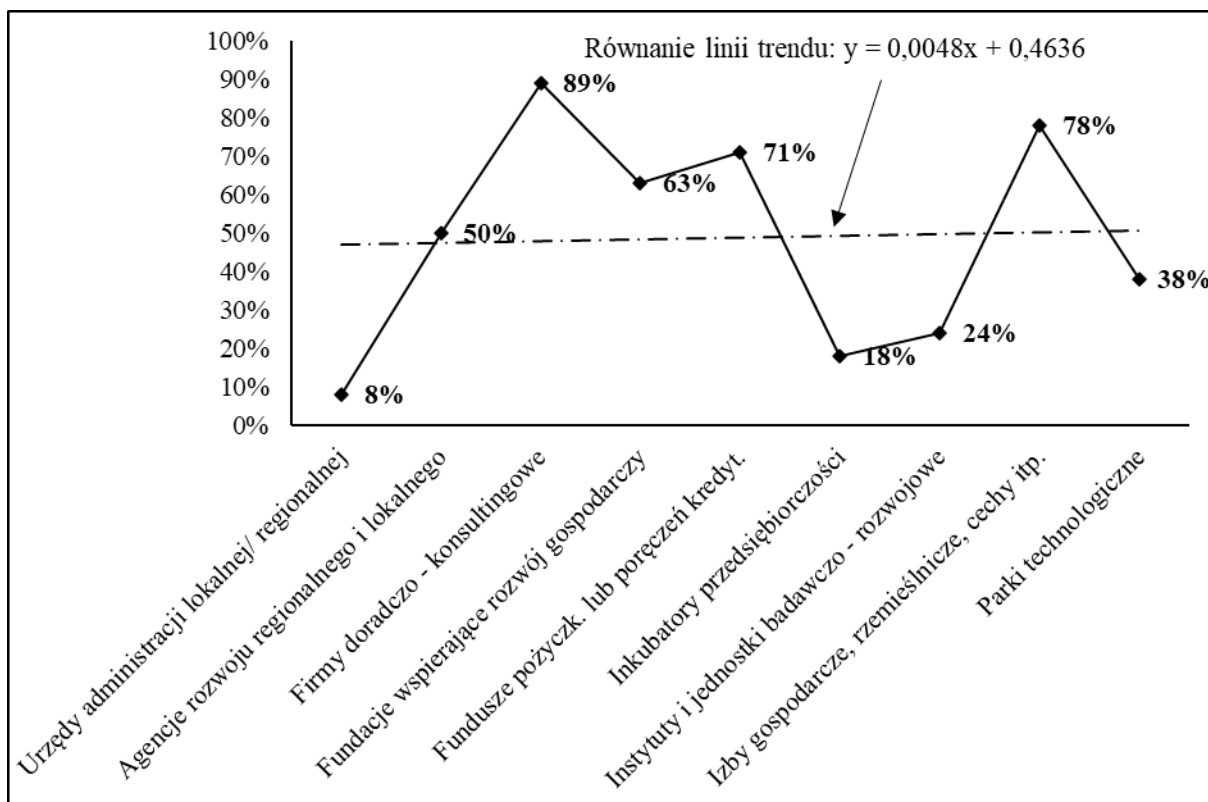
Firmy doradczo – konsultingowe aż w 89% wskazywane były jako najbardziej kompetentne pod względem dostarczania kompletnych informacji. Urzędy administracji lokalnej oceniono na 26% pod kątem dostarczania kompletnych informacji. W ocenie respondenci pominęli aktywność indywidualnych naukowców oraz Uczelnie wyższych. Ocenę instytucji pod względem kompetencji informacji dokonaną przez małych przedsiębiorców ilustruje wykres 46.

Wykres 46. Oceny instytucji pod względem kompetencji informacji dokonanej przez małych przedsiębiorców

Źródło: Opracowanie własne: ankieta pytanie 2.

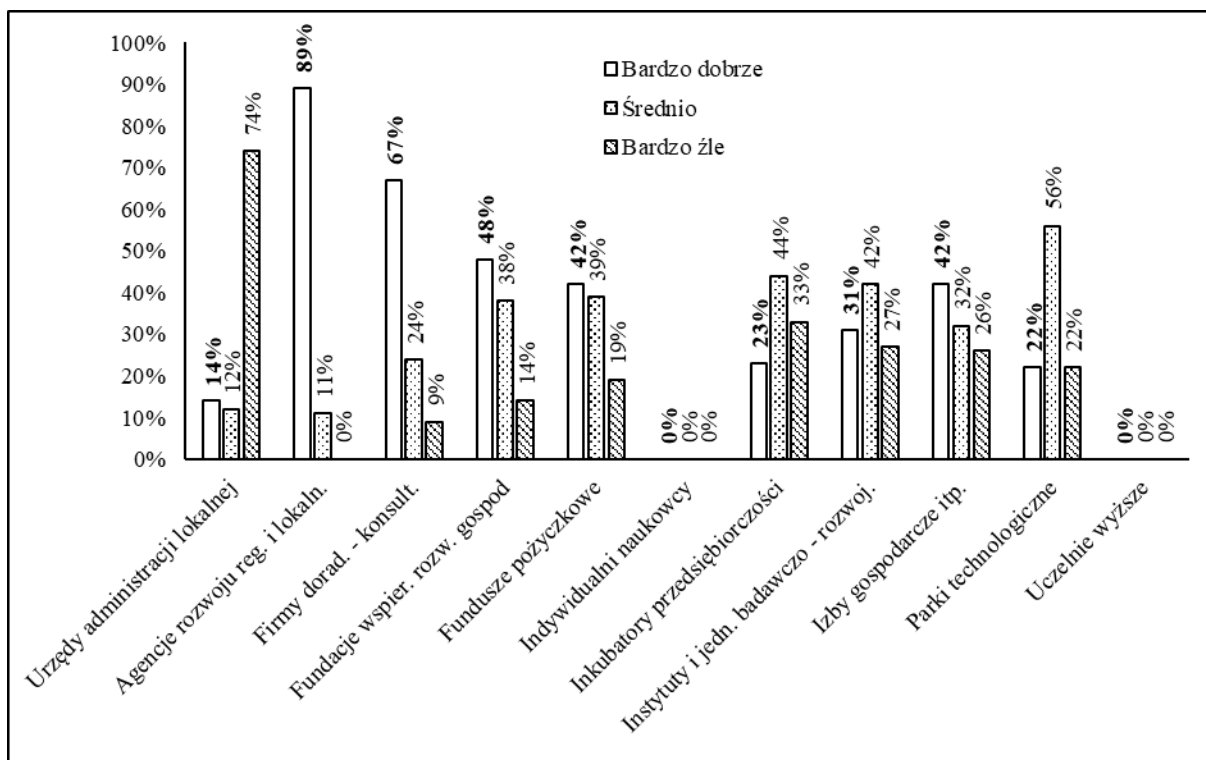
Bardzo wysoko ocenione zostały: urzędy administracji lokalnej, agencje rozwoju firmy doradczo konsultingowe (93%). W grupie średniej oceny respondenci wskazali: fundacje wspierające rozwój gospodarczy (38%), Fundusze pożyczkowe (54%). Z kolei bardzo źle oceniono między innymi: Inkubatory przedsiębiorczości (65%). Natomiast indywidualni naukowcy, parki technologiczne, uczelnie wyższe uzyskały wynik (0%). Ocenę instytucji pod względem dostosowania informacji do potrzeb klientów dokonaną przez małych przedsiębiorców przedstawia wykres 47.

Wykres 47. Ocena instytucji pod względem dostosowania informacji do potrzeb klientów dokonana przez małych przedsiębiorców

Źródło: Opracowanie własne: ankieta pytanie 2.

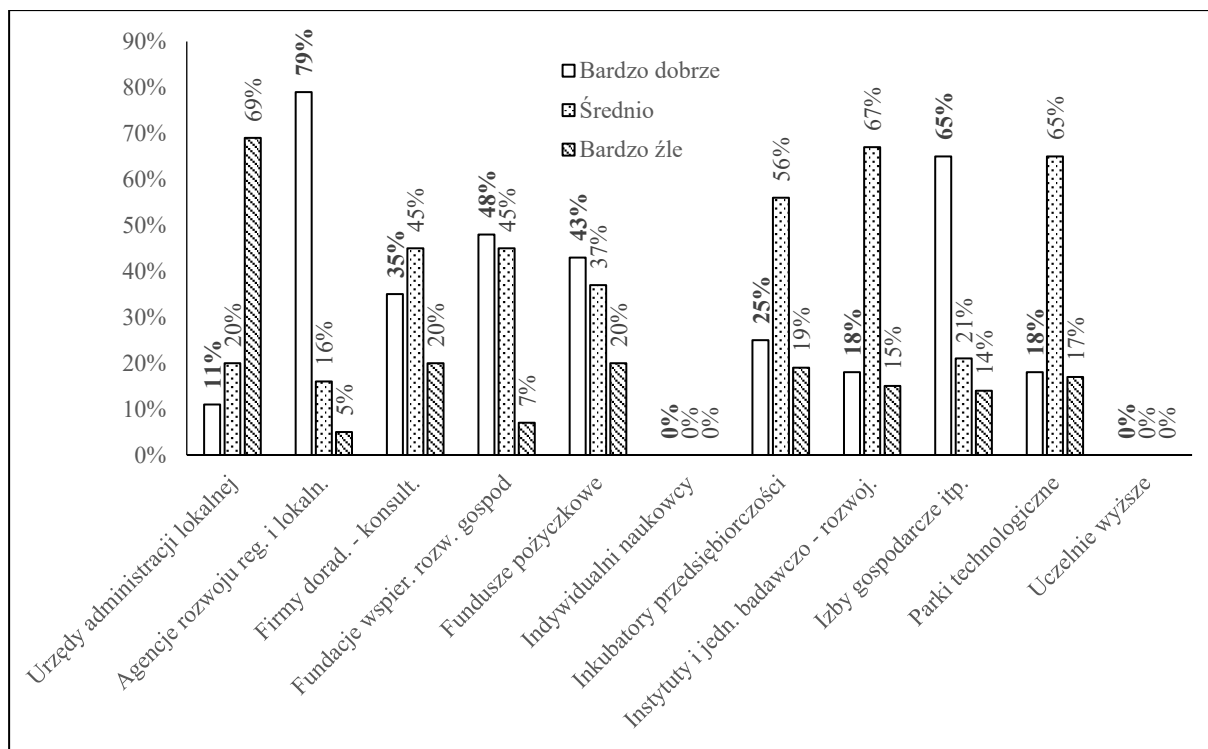
W zakresie dostosowania informacji do potrzeb, najwyżej zostały oceniono firmy doradczo-konsultingowe, które uzyskały 89% pozytywnych opinii. Najniżej mali przedsiębiorcy ocenili urzędy administracji lokalnej (8%). Inkubatory przedsiębiorczości, oceniono na 18%. Ocena instytucji pod względem dostosowania informacji do potrzeb klientów, dokonana przez małych przedsiębiorców na podstawie linii trendu (model liniowy), można określić jako rosnącą. Ocenę instytucji pod względem łatwości dostępu do informacji przedstawia wykres 48.

Wykres 48. Ocena instytucji pod względem łatwości dostępu do informacji ich klientów dokonana przez małych przedsiębiorców

Źródło: Opracowanie własne: ankieta pytanie 2.

Badani uznali, że największa łatwość dostępu do informacji jest w agencjach rozwoju regionalnego i lokalnego (89%) oraz firmach doradczo-konsultingowych, które otrzymały 67% pozytywnych opinii. Największa trudność w dostępie do informacji charakteryzuje urzędy administracji lokalnej, które uzyskały 74% negatywnych opinii. Indywidualni naukowcy oraz uczelnie uzyskały wynik 0%. Ocenę instytucji pod względem czasu w jaki dostarczają informacji swoim klientom dokonaną przez małych przedsiębiorców przedstawia wykres 49.

Wykres 49. Ocena instytucji pod względem szybkość dostarczenia niezbędnych informacji dokonaną przez małych przedsiębiorców

Źródło: Opracowanie własne: ankieta pytanie 2.

Największa szybkość dostarczenia niezbędnych informacji w opinii respondentów charakteryzuje agencje rozwoju regionalnego i lokalnego, które uzyskały 79% pozytywnych opinii, przy 5% opinii negatywnych. Najwolniej działają urzędy administracji lokalnej, które mają aż 69% negatywnych opinii, przy 11% pozytywnych opinii. Indywidualni naukowcy oraz uczelnie uzyskały wynik 0%.

Pytanie 3. Proszę określić zapotrzebowanie Państwa firmy na poszczególne informacje w skali od 1 do 3. Z zebranych informacji od respondentów, wynika że zdecydowana większość respondentów wykazała zapotrzebowanie na wymienione we wskaźnikach informacje, bowiem nieliczna grupa badanych przedsiębiorców (5%) umieściła cyfrę 1 oznaczającą brak zapotrzebowania przy podanych wskaźnikach i dotyczyło to jedynie wskaźnika z zakresu ochrony środowiska. Zdecydowana większość małych przedsiębiorców, bo aż 87% uważa, że jest zapotrzebowanie na informacje o rynkach, w celu ekspansji przedsiębiorstwa i powinny być one dostępne nieodpłatnie. Natomiast co drugi badany czyli 50% jest zadania, że informacje dotyczące nowych technologii powinny być dostępne ale z dofinansowaniem. Zapotrzebowanie na poszczególne informacje przedstawiono w tabeli 16.

Tabela 16. Zapotrzebowanie na poszczególne informacje w ocenie średnich przedsiębiorców

I.p.	Dostępne informacje	Tak, ale nieodpłatnie w %	Tak, ale z dofinansowaniem w %	Brak zainteresowania
1	o nowych technologiach	50	50	Brak wskazań
2	o pracach, programach badawczych i innowacjach krajowych	35	65%	Brak wskazań
3	o pracach, programach badawczych i innowacjach międzynarodowych	42%	58%	Brak wskazań
4	o dostępnych źródłach finansowania	38%	62%	Brak wskazań
5	o ochronie praw własności intelektualnej	31%	69%	Brak wskazań
6	o programach wsparcia w ramach Funduszy Strukturalnych	55%	45%	Brak wskazań
7	o rynkach, w celu ekspansji przedsiębiorstwa	87%	13%	Brak wskazań
8	o standardach i certyfikatach	29%	71%	Brak wskazań
9	o warunkach i możliwościach lokalizacji inwestycji	44%	56%	Brak wskazań
10	z zakresu ochrony środowiska	35%	60%	5%
11	z zakresu prawa	33%	67%	Brak wskazań

Źródło: Opracowanie własne: ankieta pytanie 3.

Pytanie 4. Czy uczestniczyli Państwo w szkoleniach oferowanych przez instytucje otoczenia biznesu? Wskazania respondentów dotyczące uczestnictwa w szkoleniach przedstawia tabela 17.

Tabela 17. Wskazania respondentów (małe przedsiębiorstwa) dotyczące uczestnictwa w szkoleniach

Lp.	Oferowane szkolenia z zakresu	Procent wskazań
1	Handel zagraniczny	28%
2	Marketing	45%
3	Informatyczne	30%
4	Językowe	10%

5	Finanse, księgowość, rachunkowość	35%
6	Logistyka	25%
7	Pozyskiwanie środków z funduszy unijnych	36%
8	Wizerunek firmy	40%
9	Zakładanie firmy	5%
10	Prawa	40%
11	Zarządzania personelem	36%
12	Zarządzania produkcją	42%
13	Zarządzania jakością	35%
14	Zarządzania projektami	29%
15	Inne	-

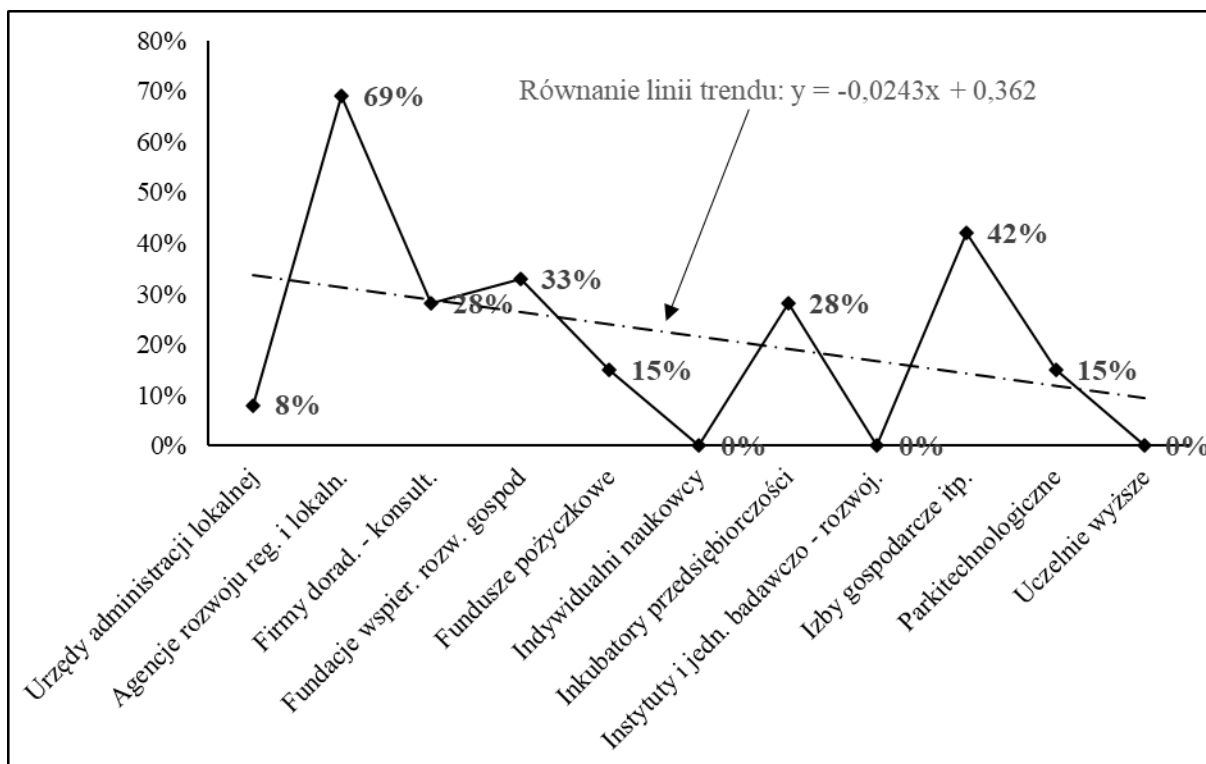
Źródło: Opracowanie własne: ankieta pytanie 4.

Z otrzymanych danych wynika, że co trzeci mały przedsiębiorca wziął udział w szkoleniach proponowanych przez instytucje otoczenia biznesu. Najwięcej wskazań uzyskały szkolenia z zakresu marketingu – 45%, a najmniej z zakładania firmy 5%.

Pytanie 5. Która z wymienionych niżej osób i instytucji świadczyła Państwu te usługi i jak oceniają Państwo jej działalność w skali od 1 do 3, pod względem:

- dostępności oferty szkoleniowej,
- dostosowania szkolenia do potrzeb
- organizacji szkoleń,
- sposobu przekazywania zasobu wiedzy.

Na wykresie 50 przedstawiono udział procentowy małych przedsiębiorców, którzy skorzystali z oferty szkoleniowej.

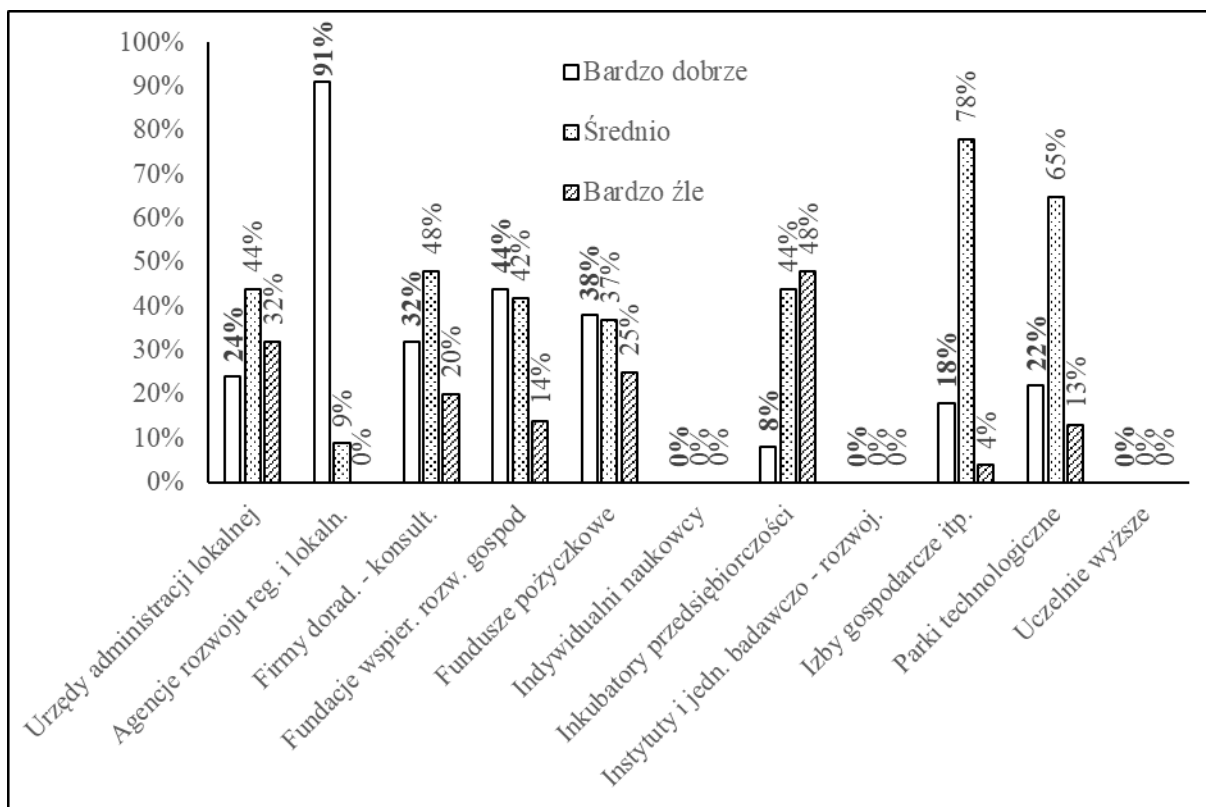
Wykres 50. Udział małych przedsiębiorców, którzy skorzystali z oferty szkoleniowej w %

Źródło: Opracowanie własne: ankieta pytanie 5.

Z przeprowadzonych badań wynika, że oferty dotyczące kształcenia małych przedsiębiorców i angażowanie się w podnoszenie przez nich kwalifikacji do prowadzenia firmy poprzez proponowanie szkoleń najczęściej pochodziły od agencji rozwoju regionalnego i lokalnego (69% wskazań). Najmniej ofert szkoleniowych dla małego biznesu był skierowany z urzędów administracji lokalnej/regionalnej (8% wskazań). W ogóle takich ofert nie było (bądź też z nich nie skorzystali mali przedsiębiorcy).

- indywidualnych naukowców,
- instytutów i jednostek badawczo rozwojowych,
- uczelni wyższych.

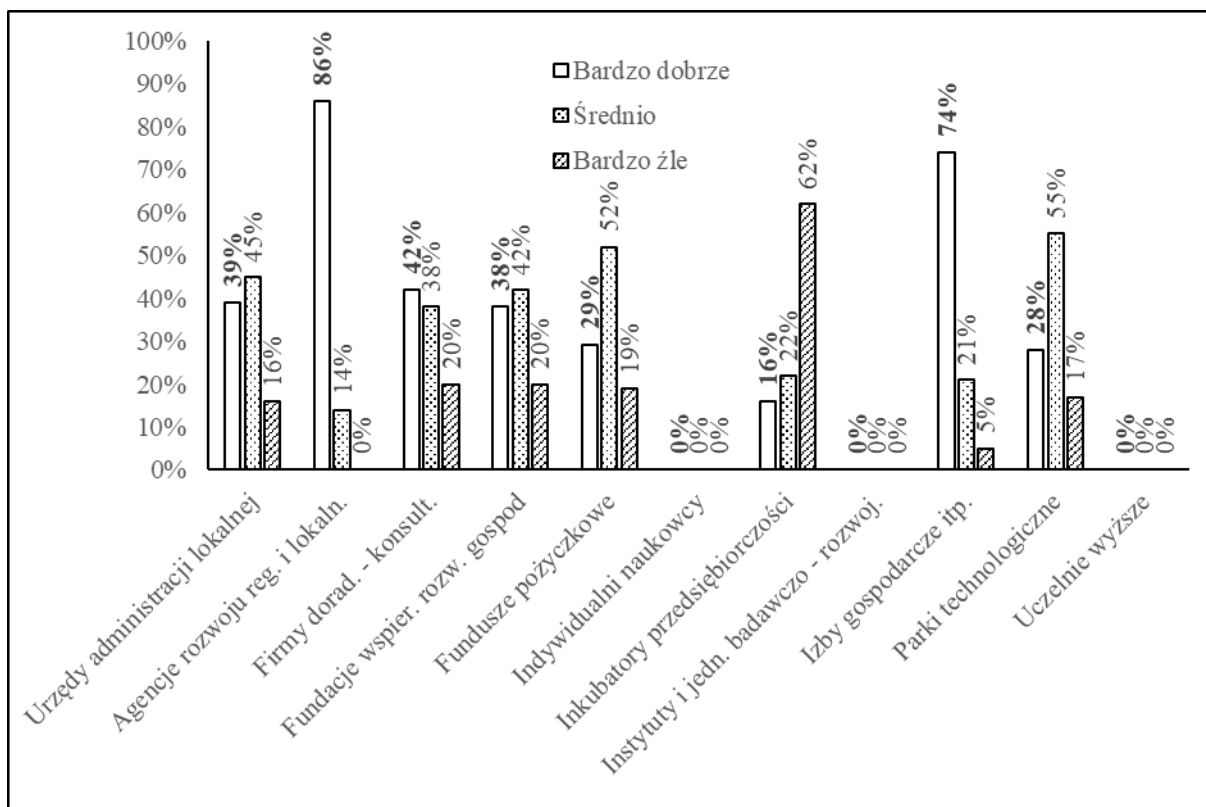
Ocena instytucji pod względem dostępności ich oferty szkoleniowej do potrzeb małych przedsiębiorców przedstawia wykres 51.

Wykres 51. Ocena instytucji pod względem dostępności ich oferty szkoleniowej do potrzeb małych przedsiębiorców

Źródło: Opracowanie własne: ankieta pytanie 5.

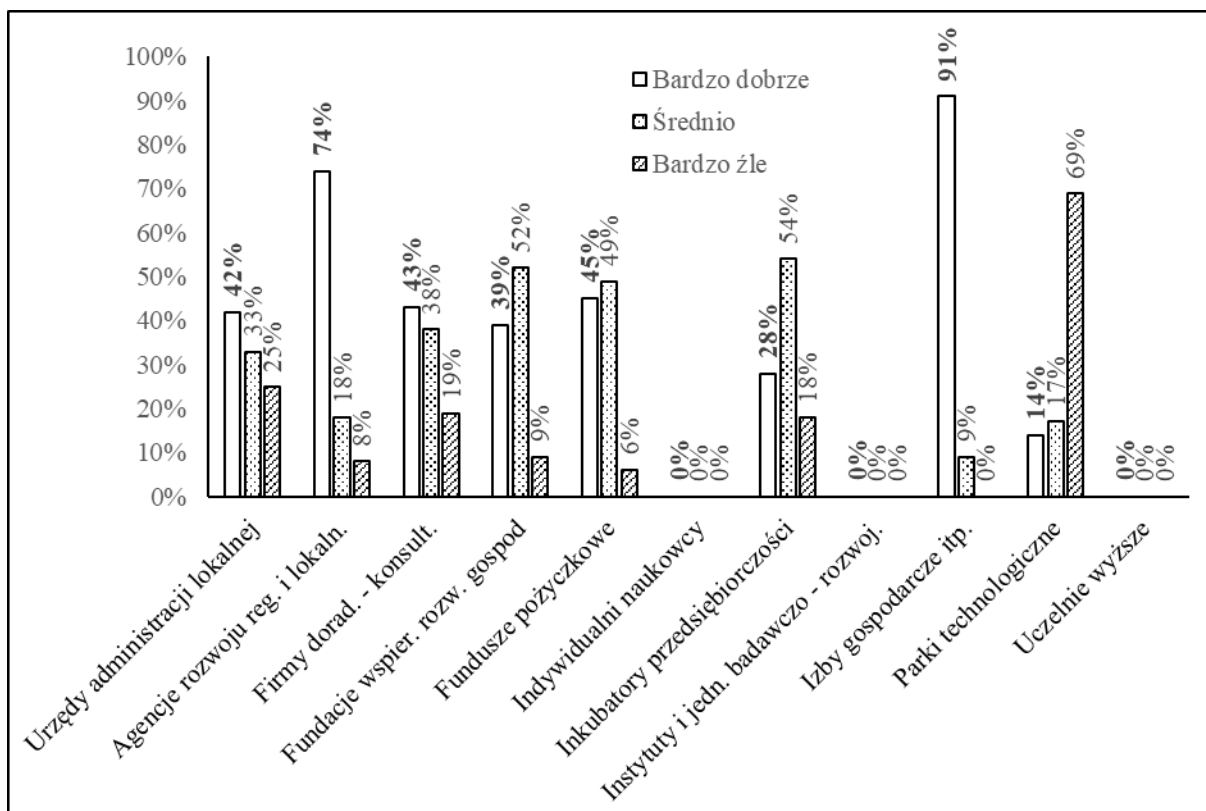
Biorąc pod uwagę dostępność oferty szkoleniowej należy zaznaczyć, że zdecydowana większość badanych, bo aż 91%, bardzo dobrą opinię wystawili agencji rozwoju regionalnego i lokalnego. Najniżej zostały ocenione inkubatory przedsiębiorczości, które otrzymały 48% negatywnych opinii przy zaledwie 8% pozytywnych. Indywidualni naukowcy, Instytuty naukowe oraz uczelnie wyższe uzyskały wynik 0%. Podobnie respondenci ocenili dostosowanie szkolenia do potrzeb (wykres 52).

Wykres 52. Ocena instytucji pod względem dostosowania szkolenia do potrzeb małych przedsiębiorców

Źródło: Opracowanie własne: ankieta pytanie 5.

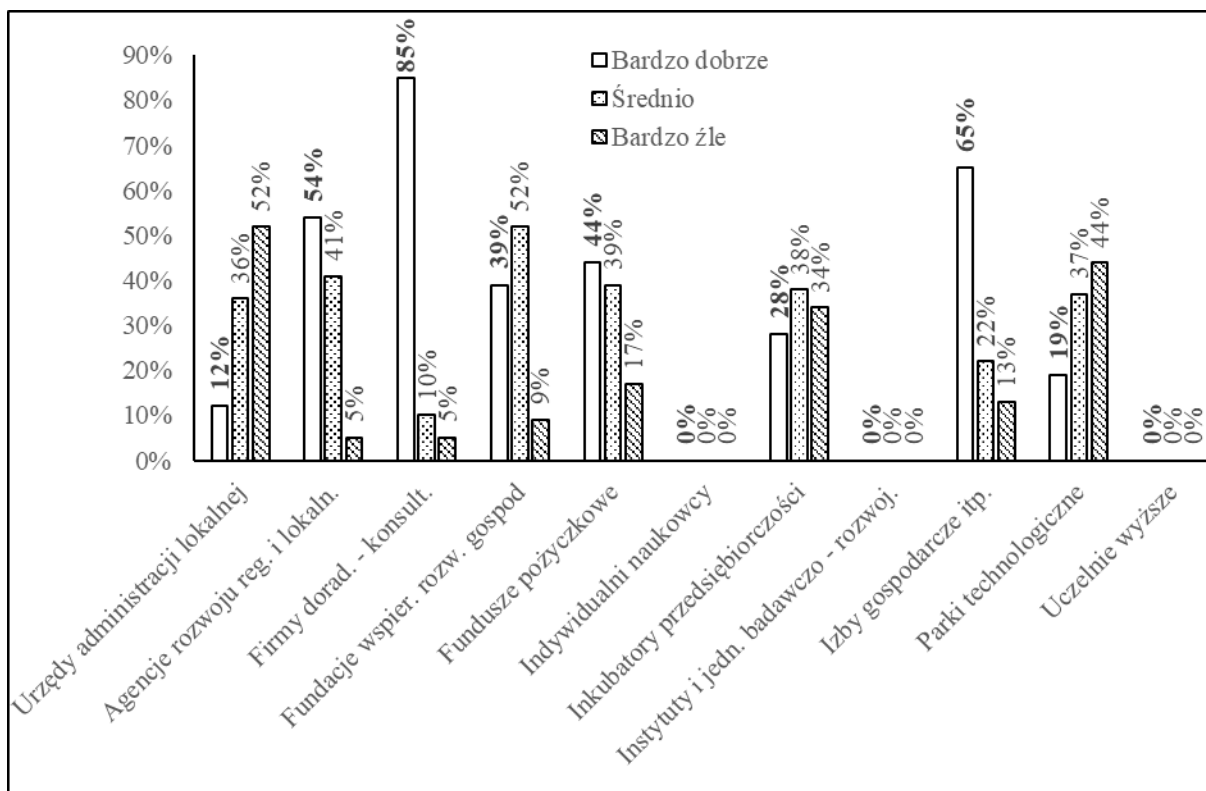
Najwięcej pochlebnych opinii otrzymały szkolenia organizowane przez agencję rozwoju regionalnego i lokalnego (aż 86% bardzo dobrych ocen. Z kolei najwięcej negatywnych ocen ponownie przypadło ofertom szkoleniowym organizowanym przez inkubatory przedsiębiorczości (aż 62% negatywnych ocen). Indywidualni naukowcy, Instytuty naukowe oraz uczelnie wyższe uzyskały wynik 0%. Ocenę respondentów podmiotów oraz instytucji pod względem organizacji szkoleń przedstawia wykres 53.

Wykres 53. Ocena instytucji pod względem organizacji szkoleń

Źródło: Opracowanie własne: ankieta pytanie 5.

Biorąc pod uwagę organizację szkolenia największy procent pozytywnych ocen zyskały szkolenia organizowane przez izby gospodarcze, rzemieślnicze i cechy (91% wskazań). Agencje rozwoju regionalnego i lokalnego uzyskały 74% bardzo dobrych opinii. Najwięcej negatywnych opinii uzyskały szkolenia organizowane przez parki technologiczne (69% wskazań). Indywidualni naukowcy, Instytuty naukowe oraz uczelnie wyższe uzyskały wynik 0%. Ocenę sposób przekazywania wiedzy podczas szkoleń z punktu widzenia respondentów przedstawia wykres 54.

Wykres 54. Ocena sposobu przekazywania wiedzy podczas szkolenia

Źródło: Opracowanie własne: ankieta pytanie 5.

Najwyższe uznanie zyskały szkolenia organizowane przez firmy doradczo–konsultingowe (85% wskazań bardzo dobrych). Najwięcej negatywnych ocen zyskały informacje przekazywane na szkoleniach organizowanych przez urzędy administracji lokalnej i regionalnej (52% wskazań). Indywidualni naukowcy, instytuty naukowe oraz uczelnie wyższe uzyskały wynik 0%.

Pytanie 6. Proszę określić zapotrzebowanie Państwa firmy na poszczególne rodzaje szkoleń w skali od 1 do 3. Z przeprowadzonych badań (wyniki - tabela 8) wynika, że respondenci – mali przedsiębiorcy – nie są w ogóle zainteresowani szkoleniami z zakresu zakładania firmy, zarządzania projektami, zarządzania personelem oraz języka. Największym zainteresowaniem nieodpłatnego szkolenia cieszy się logistyka (75% wskazań) oraz wizerunek firmy (73% wskazań), natomiast wśród szkoleń za odpłatnością prym wiodą: marketing (89% wskazań) oraz prawo (84% wskazań). Jak przedstawiały się pozostałe kategorie pokazano w tabeli 18.

Tabela 18. Zapotrzebowanie średnich przedsiębiorstw na poszczególne rodzaje szkoleń

l.p.	Oferowane szkolenia z zakresu	Tak, ale nieodpłatnie	Tak, ale z dofinansowaniem
1.	Handel zagraniczny	45%	55%
2.	Marketing	11%	89%
3	Informatyczne	56%	44%
4	Językowe	Brak wskazań	brak wskazań
5	Finanse, księgowość, rachunkowość	38%	62%
6	Logistyka	75%	25%
7	Pozyskiwanie środków z funduszy unijnych	65%	35%
8	Wizerunek firmy	73%	27%
9	Zakładanie firmy	brak wskazań	brak wskazań
10	Prawa	16%	84%
11	Zarządzania personelem	brak wskazań	brak wskazań
12	Zarządzania produkcją	51%	49%
13	Zarządzania jakością	38%	62%
14	Zarządzania projektami	brak wskazań	brak wskazań
15	Inne	brak wskazań	brak wskazań

Źródło: Opracowanie własne: ankieta pytanie 6.

Pytanie 7. Czy korzystali Państwo w swojej działalności gospodarczej z usług doradczo – konsultingowych świadczonych przez jednostki otoczenia biznesu? Po analizie zebranego materiału badawczego okazuje się, że mali przedsiębiorcy nie korzystali w ogóle z usług doradczo-konsultingowych otoczenia biznesu w następującym zakresie:

- doradztwa strategicznego,
- korzystania z urzędzeń i laboratoriów,
- oceny projektów badawczych lub rozwojowych,
- wsparcia przy realizacji projektów badawczych lub rozwojowych w ramach kooperacji lub zlecenia,
- wsparcia przy szukaniu odpowiednio wykwalifikowanego personelu,
- wsparcia przy uzyskiwaniu certyfikatów,
- wsparcia przy uzyskiwaniu patentów, licencji, itp.,
- wsparcia przy zakładaniu przedstawicielstw, filii spółek oraz nabywaniu udziałów zagranicą,
- wsparcia w ramach zarządzania projektami badawczymi lub rozwojowymi,
- wsparcia w ramach zarządzania prawami własności intelektualnej,
- wsparcia działań kooperacyjnych firmy,

- wsparcia w ramach działań podejmowanych przez firmę, a wykraczających poza granice kraju.

Wskazania dotyczące korzystania z usług doradczo – konsultingowych przez mały biznes przedstawiono na wykresie 55.

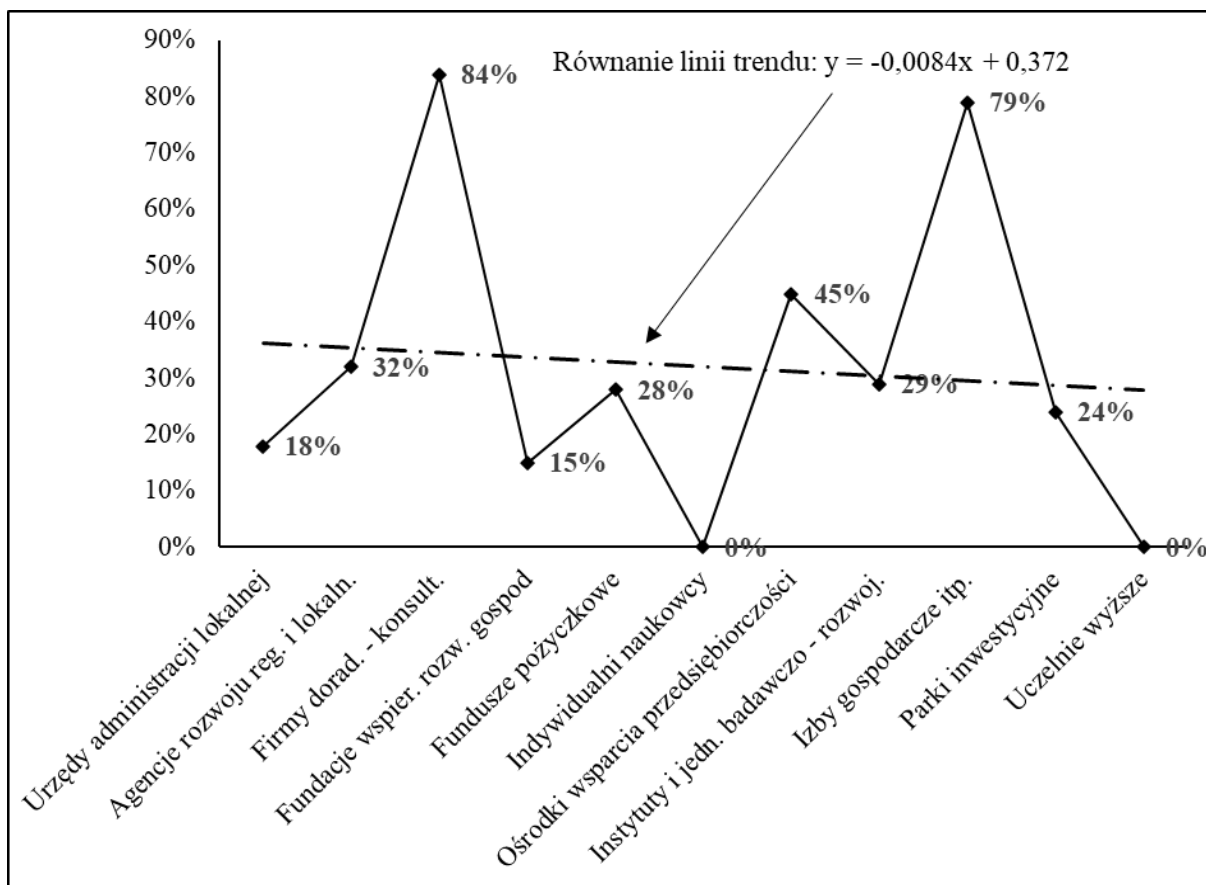

Wykres 55. Wskazania dotyczące korzystania z usług doradczo-konsultingowych przez mały biznes

Źródło: Opracowanie własne: ankieta pytanie 7.

Najczęściej mali przedsiębiorcy szukali porad i wskazówek doradczo-konsultingowych w zakresie wsparcia przy szukaniu nowych klientów (76% wskazań). Wsparcie w zakresie wnioskowania o środki z funduszy regionalnych wykazało 64% małych przedsiębiorców. Wsparcie w zakresie wnioskowania o środki z funduszy europejskich wykazało 61% małych przedsiębiorców. Wsparcie w zakresie oceny technologicznej wykazało 35% małych przedsiębiorców.

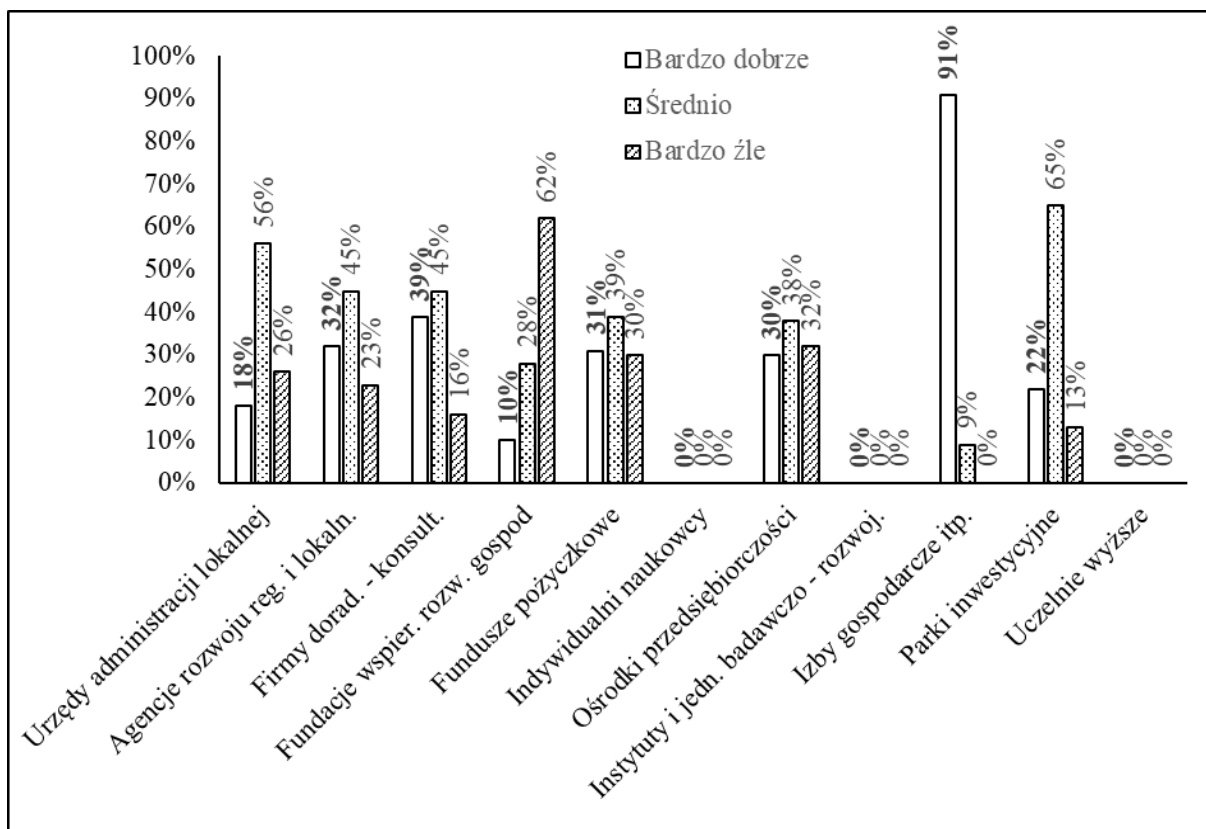
Pytanie 8. Która z wymienionych osób i instytucji świadczyła Państwu usługi doradczo-konsultingowe i jak oceniają Państwo jej działalność w skali od 1 do 3. Zestawienie instytucje z porad, których korzystali przedstawiciele małego biznesu, szukając usług doradczo konsultingowych przedstawia wykres 56.

Wykres 56. Zestawienie instytucje z porad, których korzystali mali przedsiębiorcy

Źródło: Opracowanie własne: ankieta pytanie 8.

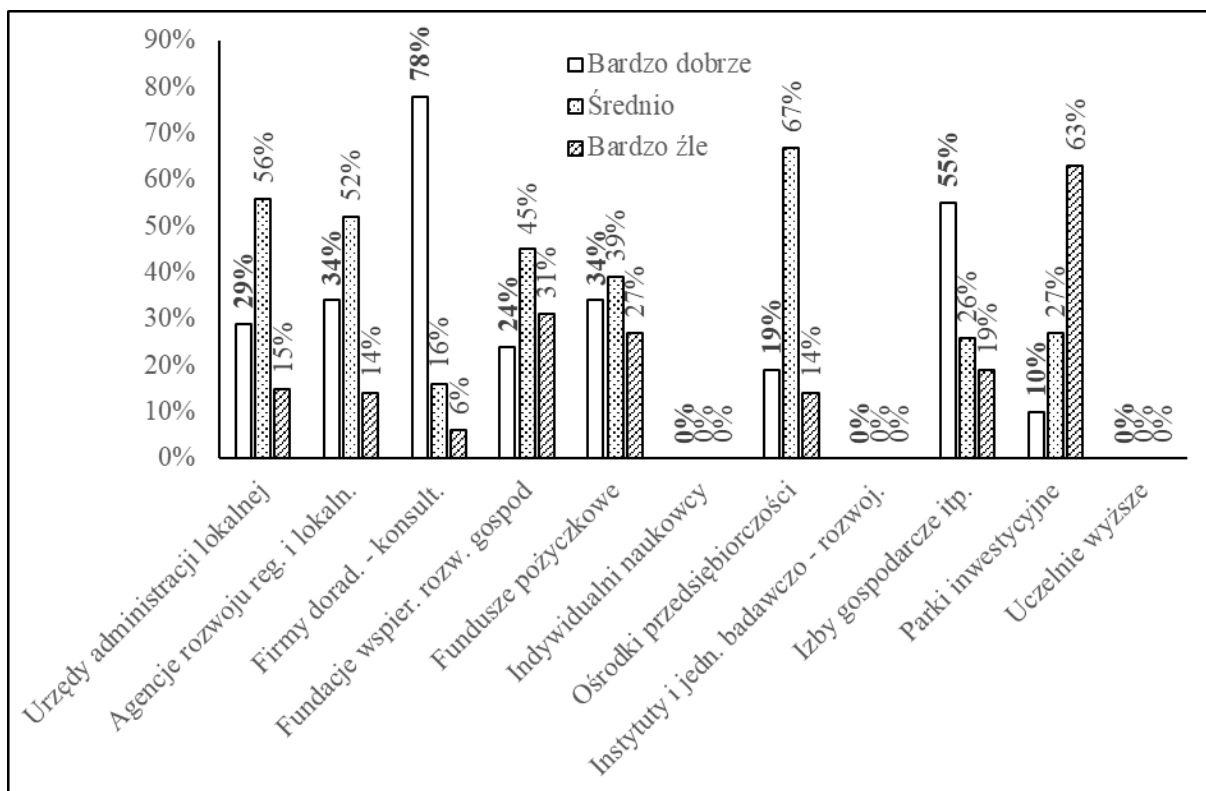
Najchętniej mali przedsiębiorcy korzystali z usług firm doradczo–konsultingowych (84% wskazań) oraz izb gospodarczych, rzemieślniczych i cechów (79% wskazań). Natomiast najrzadziej korzystali z pomocy fundacji wspierających rozwój gospodarczy (15% wskazań). Respondenci w ogóle nie skorzystali z porad indywidualnych naukowców oraz uczelni wyższych. Na podstawie linii trendu można zauważyć, że dla w/w instytucji zainteresowanie poradami przez mały biznes wykazuje tendencję ujemną. Ocenę dostępności do usług doradczo - konsultingowych dokonana przez małych przedsiębiorców ze względu na dostępność usług doradczo - konsultingowych do potrzeb małych przedsiębiorców przedstawia wykres 57.

Wykres 57. Ocena dostępności do usług doradczo-konsultingowych dokonana przez małych przedsiębiorców

Źródło: Opracowanie własne: ankieta pytanie 2

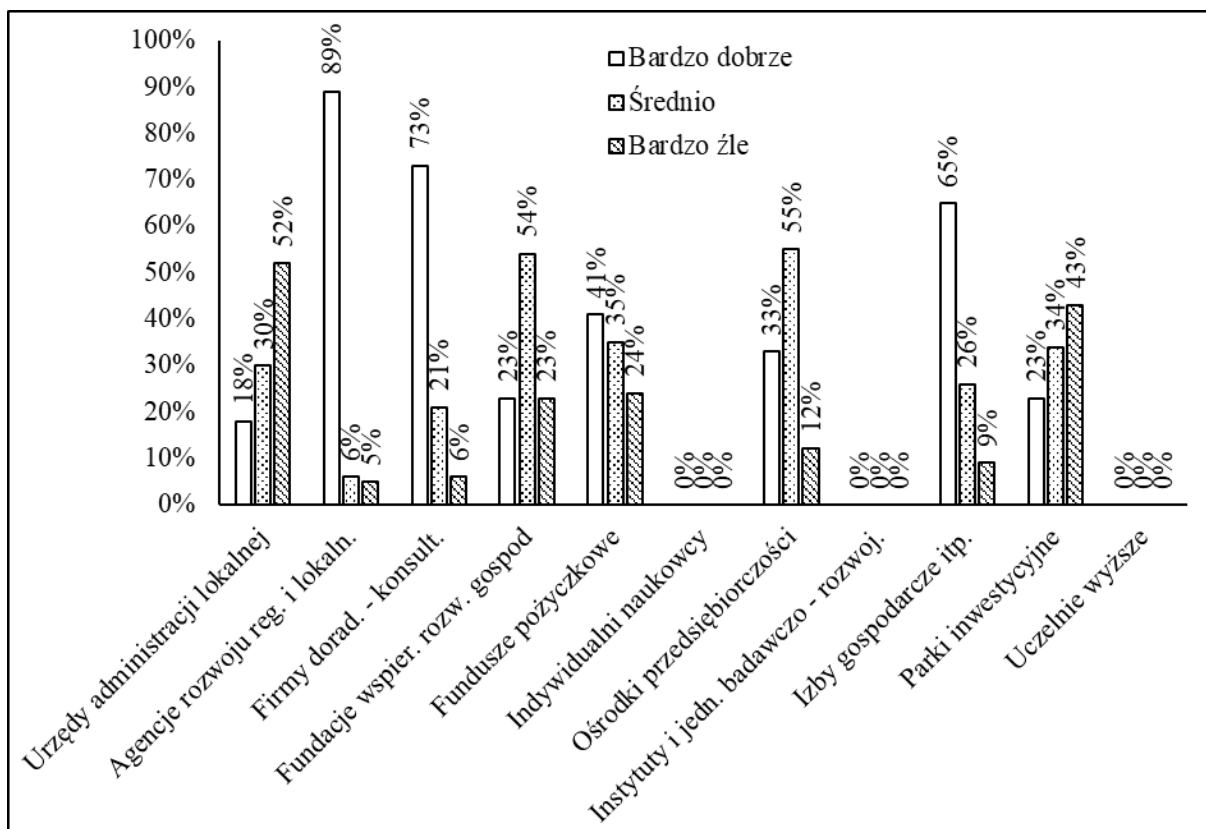
Najwyżej zostały ocenione izby gospodarcze, rzemieślnicze i cechy, które uzyskały 91% pozytywnych opinii. Najniżej mali przedsiębiorcy ocenili fundacje wspierające rozwój gospodarczy, które uzyskały 62% negatywnych opinii, przy zaledwie 10% opinii pozytywnych. Indywidualni naukowcy, Instytuty naukowe oraz uczelnie wyższe uzyskały wynik 0%. Ocenę dostępności do usług doradczo-konsultingowych dokonana przez małych przedsiębiorców ze względu na dostosowanie usług doradczo-konsultingowych do potrzeb małych przedsiębiorców przedstawia wykres 58.

Wykres 58. Ocena dostępności do usług doradczo-konsultingowych dokonana przez małych przedsiębiorców

Źródło: Opracowanie własne: ankieta pytanie 8.

Najwyżej zostały ocenione firmy doradczo - konsultingowe, które uzyskały 78% pozytywnych opinii, przy zaledwie 6% opinii negatywnych. Najniżej średni biznes ocenił parki inwestycyjne, które uzyskały 63% negatywnych opinii, przy 10% opinii pozytywnych. Indywidualni naukowcy, Instytuty naukowe oraz uczelnie wyższe uzyskały wynik 0%. Ocenę jakości otrzymanych usług doradczo-konsultingowych dokonana przez małych przedsiębiorców ze względu na jakość otrzymanych usług doradczo-konsultingowych do potrzeb małych przedsiębiorców przedstawia wykres 59.

Wykres 59. Ocena jakości otrzymanych usług doradczo-konsultingowych dokonana przez małych przedsiębiorców

Źródło: Opracowanie własne: ankieta pytanie 8.

Najwyżej zostały ocenione agencje rozwoju regionalnego, które uzyskały 89% pozytywnych opinii przy 5% ocen negatywnych. Najniżej mali przedsiębiorcy ocenili urzędy administracji lokalnej, które uzyskały 52% negatywnych opinii, przy 18% opinii pozytywnych. Indywidualni naukowcy, Instytuty naukowe oraz uczelnie wyższe uzyskały wynik 0%.

Pytanie 9. Proszę określić zapotrzebowanie Państwa firmy na poszczególne formy wsparcia działalności przedsiębiorstw. Po analizie zebranego materiału badawczego okazuje się, że mały biznes w ogóle nie jest zainteresowany formami wsparcia w następującym zakresie:

- doradztwa strategicznego,
- korzystania z urzędzeń i laboratoriów,
- oceny projektów badawczych lub rozwojowych,
- oceny technologii i możliwości wprowadzenia innowacji,
- rozbudowy ekonomicznego know-how,
- studiów wykonalności,
- wsparcia przy szukaniu odpowiednio wykwalifikowanego personelu,

- wsparcia przy uzyskiwaniu certyfikatów,
- wsparcia przy uzyskiwaniu patentów, licencji,,
- wsparcia przy zakładaniu przedstawicielstw, filii, spółek córek oraz nabywaniu udziałów zagranicą,
- wsparcia w ramach zarządzania projektami badawczymi lub rozwojowymi,
- wsparcia w ramach zarządzania prawami własności intelektualnej,
- wsparcia działań kooperacyjnych firmy,
- wsparcia w ramach działań podejmowanych przez naszą firmę, a wykraczających poza granice kraju.

Największe zapotrzebowanie na nieodpłatne formy wsparcia wśród małych przedsiębiorców (zobacz tabela 19) jest na wsparcie przy identyfikacji nowych rynków oraz możliwości ich zdobycia (71% wskazań) oraz przy wnioskowaniu o środki z funduszy regionalnych (68% wskazań). Natomiast wśród form wsparcia małego biznesu ale za dofinansowaniem najwięcej wskazań zyskały: wsparcie przy wnioskowaniu ze środków unijnych (52% wskazań) oraz wsparcie przy wprowadzaniu nowego produktu na rynek (46% wskazań).

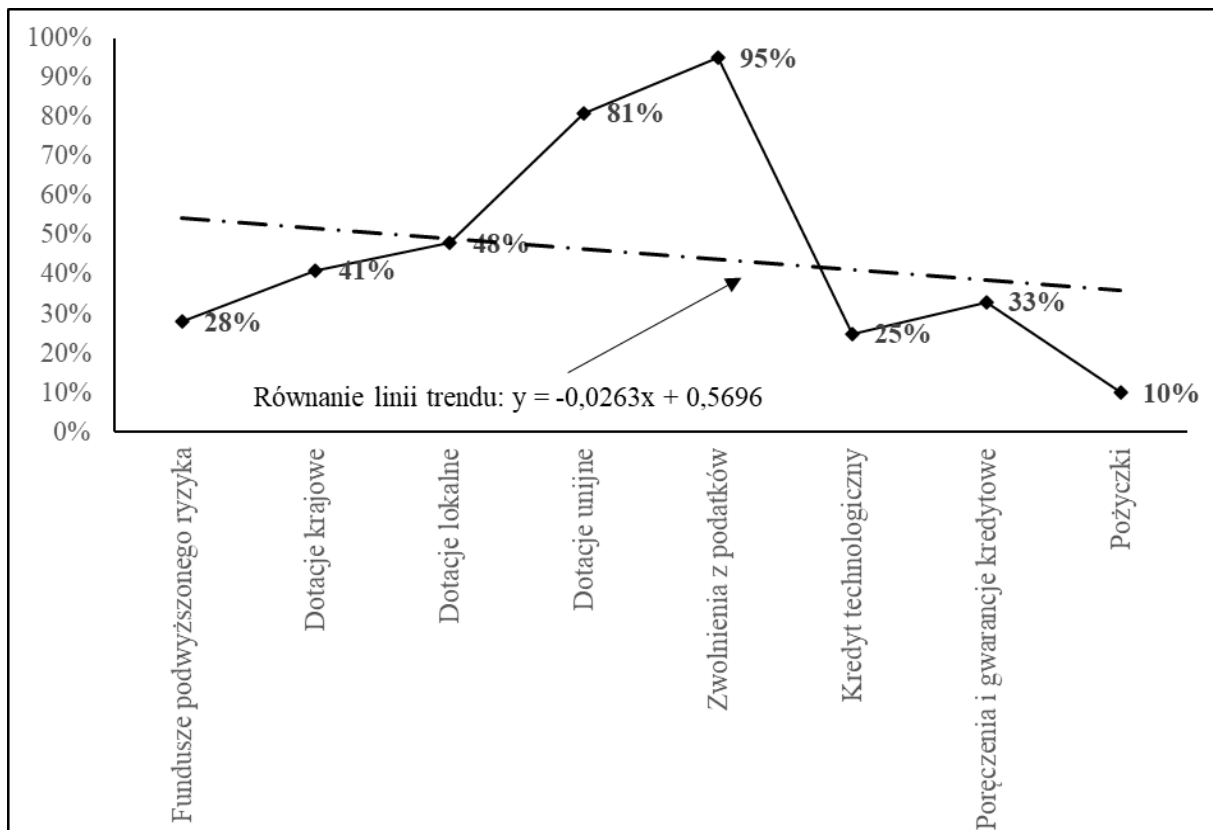
Tabela 19. Zapotrzebowanie małego biznesu na poszczególne formy wsparcia

Lp.	Oferowane szkolenia z zakresu	Tak, ale nieodpłatnie	Tak, ale z dofinansowaniem
1	Doradztwo strategiczne	Brak wskazań	Brak wskazań
2	Korzystanie z urzędzeń i laboratoriów	Brak wskazań	Brak wskazań
3	Ocena projektów badawczych lub rozwojowych	Brak wskazań	Brak wskazań
4	Ocena technologii i możliwości wprowadzania innowacji	Brak wskazań	Brak wskazań
5	Rozbudowa ekonomicznego know-how	Brak wskazań	Brak wskazań
6	Studia wykonalności	Brak wskazań	Brak wskazań
7	Wsparcie przy identyfikacji nowych rynków oraz możliwość ich zdobycia	71%	29%
8	Wsparcie przy realizacji projektów badawczych lub rozwojowych w ramach kooperacji lub zlecenia	56%	44%
9	Wsparcie przy rozwiązywaniu problemów technicznych/ technologicznych	64%	36%
10	Wsparcie przy szukaniu nowych klientów	61%	39%
11	Wsparcie przy szukaniu kooperantów	60%	40%

12	Wsparcie przy szukaniu odpowiednio wykwalifikowanego personelu	Brak wskazań	Brak wskazań
13	Wsparcie przy uzyskiwaniu certyfikatów	Brak wskazań	Brak wskazań
14	Wsparcie przy uzyskiwaniu patentów, licencji, itp.	Brak wskazań	Brak wskazań
15	Wsparcie przy wnioskowaniu o środki z budżetu państwa	67%	33%
16	Wsparcie przy wnioskowaniu o środki z funduszy regionalnych	68%	32%
17	Wsparcie przy wnioskowaniu o środki z funduszy unijnych	48%	52%
18	Wsparcie przy wprowadzaniu nowego produktu na rynek	54%	46%
19	Wsparcie przy zakładaniu przedstawicielstw, filii, spółek.....	Brak wskazań	Brak wskazań
20	Wsparcie w ramach zarządzania projektami badawczymi	Brak wskazań	Brak wskazań
21	Wsparcie w ramach zarządzania prawami własności intelektualnej	Brak wskazań	Brak wskazań
22	Wsparcie działań kooperacyjnych firmy	Brak wskazań	Brak wskazań
23	Wsparcie w ramach działań podejmowanych przez naszą firmę a wykraczających poza granicę kraju	Brak wskazań	Brak wskazań
24	Inne	Brak wskazań	Brak wskazań

Źródło: Opracowanie własne: ankieta pytanie 9.

Pytanie 10. Proszę określić, z której formy dofinansowania chciałaby skorzystać Państwa firma? Formy dofinansowania z jakich chcieliby skorzystać mali przedsiębiorcy przedstawia wykres 60.

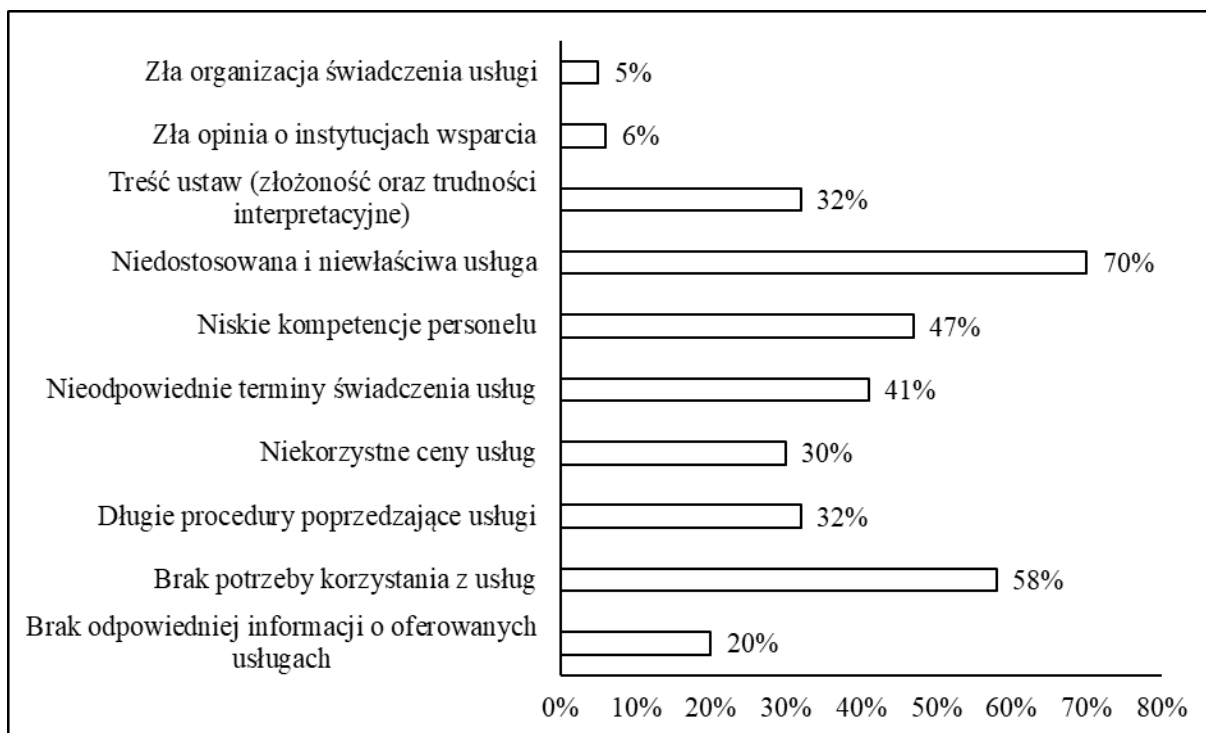

Wykres 60. Formy dofinansowania z jakich chcieliby skorzystać mali przedsiębiorcy

Źródło: Opracowanie własne: ankieta pytanie 10.

Z przeprowadzonych badań empirycznych wynika, że mali przedsiębiorcy najchętniej dofinansowaliby swoją działalność poprzez zwolnienia z podatków (95% wskazań) oraz dotacje unijne (81% wskazań). Znacznym zainteresowaniem także cieszą się dotacje unijne (81% wskazań). Najmniejszą popularnością cieszą się wśród małego biznesu pożyczki (10% wskazań).

Pytanie 11. Proszę określić bariery korzystania z usług oferowanych przez jednostki otoczenia biznesu? Wykaz trudności na jakie natrafiają mali przedsiębiorcy związanych oferowanymi usługami przedstawia wykres 61.

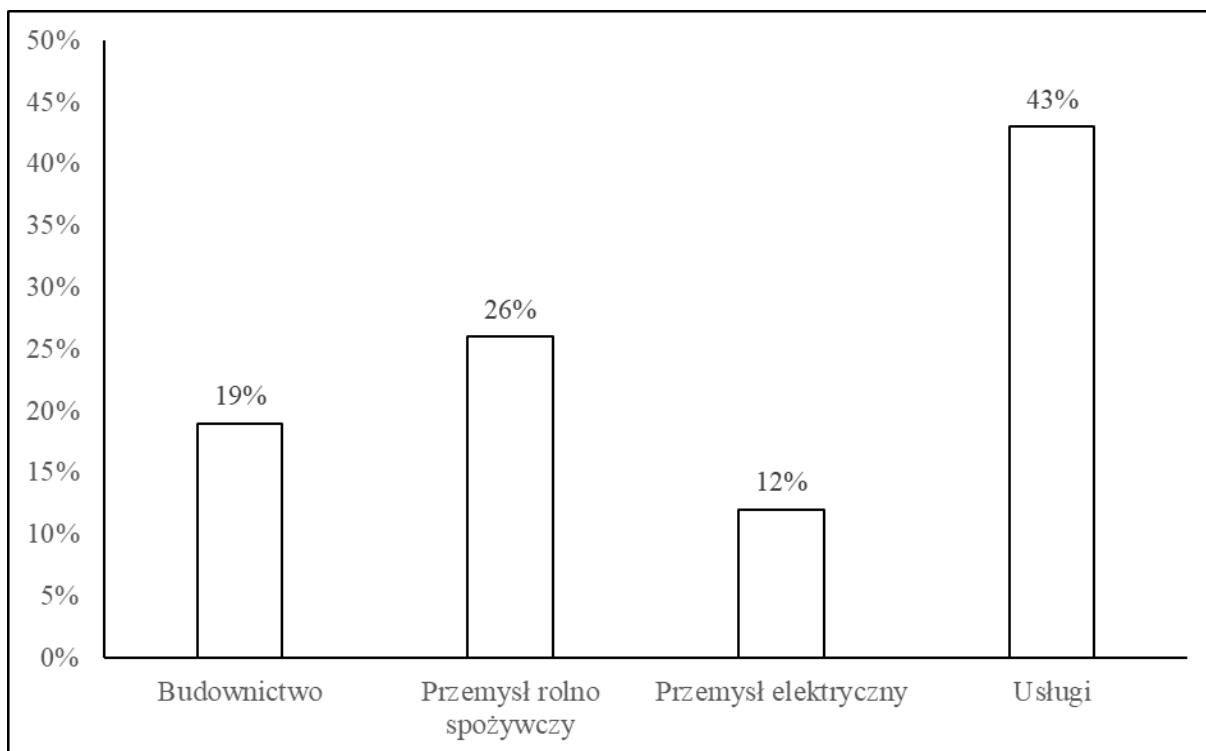

Wykres 61. Trudności na jakie natrafiają mali przedsiębiorcy

Źródło: Opracowanie własne: ankieta pytanie 11.

Do najczęściej wymienianych problemów z jakimi borykają się mali przedsiębiorcy należy niedostosowana i niewłaściwa usługa (70% wskazań). Kolejna trudność to brak potrzeby korzystania z usług (58% wskazań). Najmniej mali przedsiębiorcy skarżą się na brak złą opinię o instytucjach wsparcia (6% wskazań) oraz złą organizację świadczonych usług (także 5% wskazań).

Pytanie 12. W poniższej tabeli proszę zaznaczyć, w których z wymienionych obszarów działa Państwa firma. Obszary działalności małego biznesu według respondentów przedstawia wykres 62.

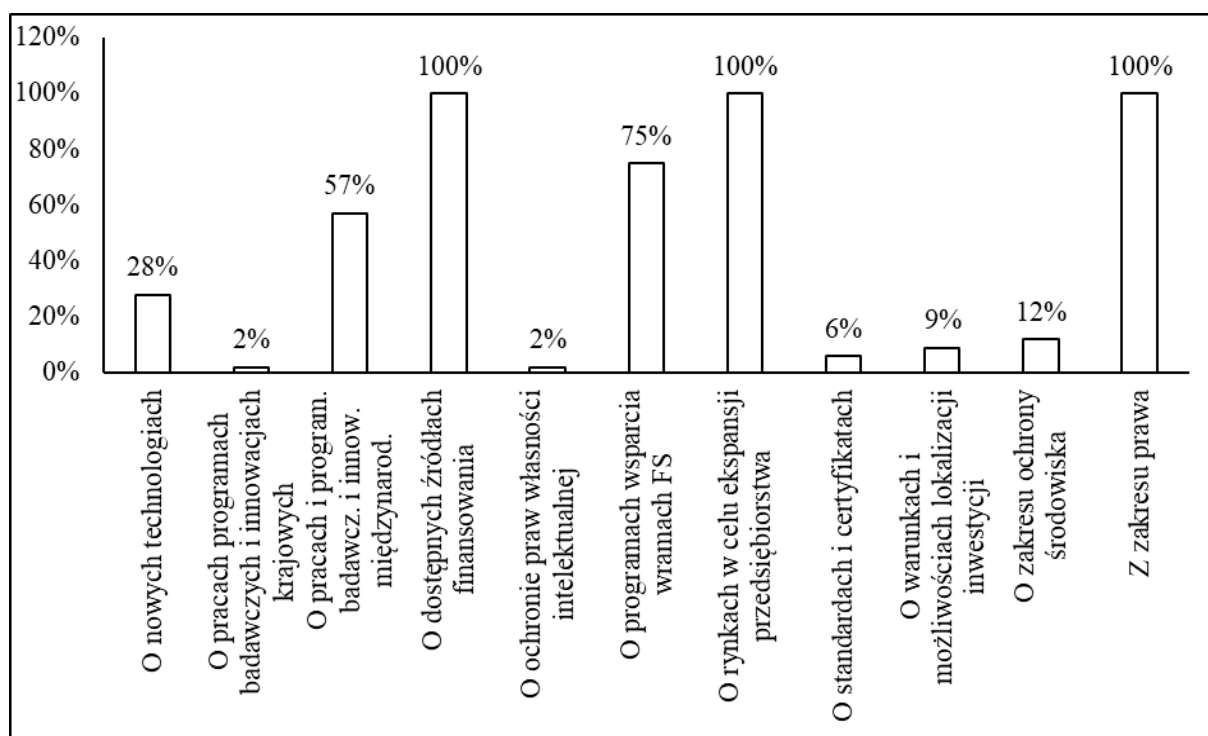
Wykres 62. Obszary działalności małego biznesu

Źródło: Opracowanie własne: ankieta pytanie 12.

Z przeprowadzonych badań wynika, że największą grupą, jaka została objęta badaniem wśród małego biznesu są usługi stanowiące 43% respondentów. Przemysł rolno-spożywczy był reprezentowany przez 26% spośród respondentów. Najmniejszą reprezentację stanowiła grupa przemysłu elektrycznego 12%.

5.2.3. Mikroprzedsiębiorstwa

Pytanie 1. Czy korzystali Państwo w swojej działalności gospodarczej z serwisu informacyjnego jednostek otoczenia biznesu? Rodzaje informacji z serwisu informacyjnego jednostek otoczenia biznesu przedstawia, którymi interesowali się przedsiębiorcy przedstawia wykres 63.

Wykres 63. Wykaz informacji, którymi się interesowali mikro przedsiębiorcy

Źródło: Opracowanie własne: ankieta -pytanie 1.

Z powyższych wskaźników największą popularnością – 100% cieszyły się informacje: z zakresu prawa, o dostępnych źródłach finansowania o rynkach, w celu ekspansji przedsiębiorstwa. Najmniejszą popularnością cieszyły się informacje o ochronie praw własności intelektualnej oraz informacje o pracach/programach badawczych i innowacjach krajowych, które wskazało 2% badanych.

Pytanie 2. Która z wymienionych niżej osób i instytucji świadczyła Państwu te usługi i jak oceniają Państwo jej działalność. Jak wynika z uzyskanych w toku badania empirycznego danych najczęściej bo 94% badanych wskazało, że po porady i informacje zwracali się do firm doradczo konsultingowych, a najmniej wskazań uzyskali indywidualni naukowcy (tylko 4% wskazań). Wyniki pozostałych partnerów serwisu informacyjnego małych przedsiębiorców:

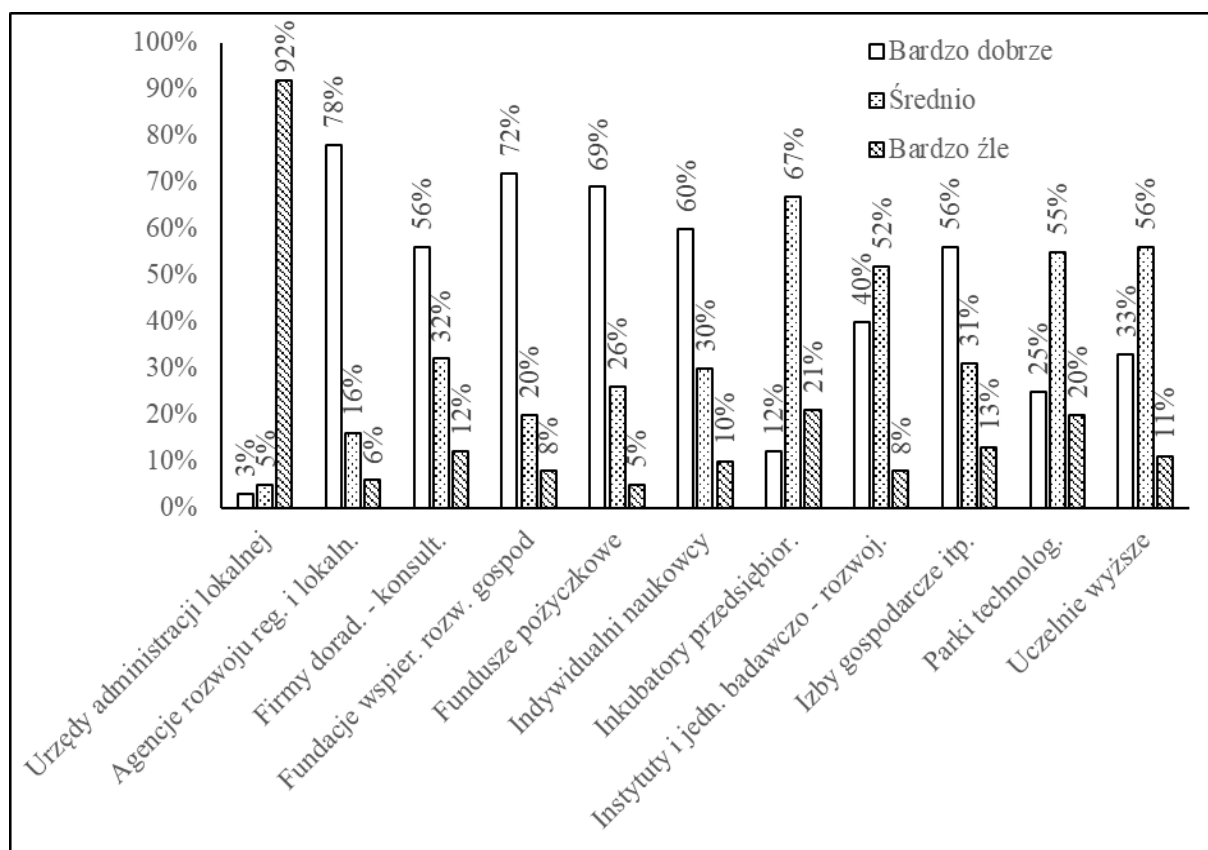
- urzędy administracji lokalnej wskazało 46% badanych,
- agencje rozwoju regionalnego i lokalnego wskazało 69% badanych,
- fundacje wspierające rozwój gospodarczy wskazało 78% badanych,
- fundusze pożyczkowe bez poręczeń kredytowych wskazało 87% badanych,
- inkubatory przedsiębiorczości wskazało 12% badanych,
- instytuty i jednostki badawczo – rozwojowe wskazało 29% badanych,
- izby gospodarcze, rzemieślnicze, cechy itp. wskazało 35% badanych,

- parki technologiczne wskazało 8% badanych,
- uczelnie wyższe wskazało 6% badanych.

W pytaniu tym respondenci mieli także ocenić poszczególnych partnerów w dostępie do informacji poprzez wybór następujących wskaźników:

- kompletność informacji
- dostosowanie informacji do potrzeb
- łatwości dostępu do informacji
- czasu dostarczenia informacji.

Rozkład ocen respondentów pod względem kompetencji informacji dokonanej przez małych przedsiębiorców przedstawia wykres 64.

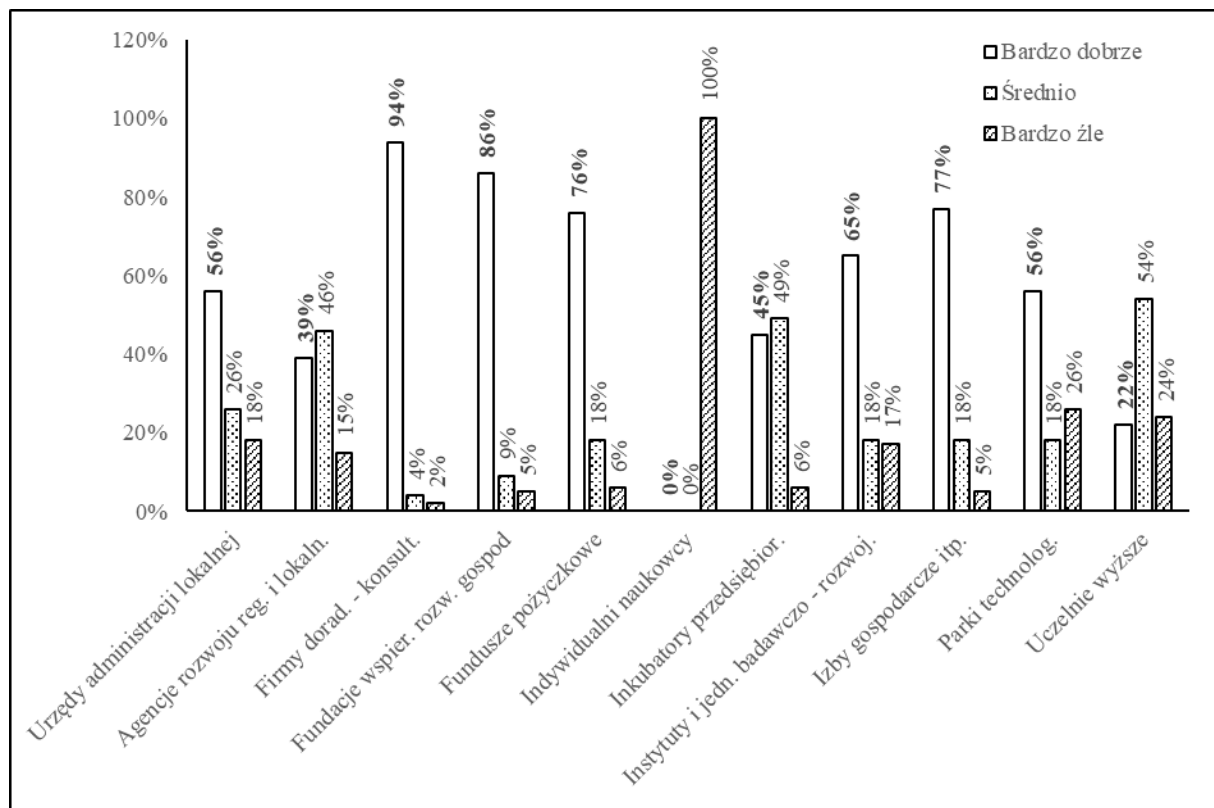

Wykres 64. Ocena instytucji pod względem kompetencji informacji dokonana przez mikro przedsiębiorców

Źródło: Opracowanie własne: ankieta - pytanie 2.

Najwyżej pod względem kompletności informacji zostały ocenione przez respondentów agencje rozwoju regionalnego, które uzyskały 78% pozytywnych ocen przy tylko 6% negatywnych opinii i 16% ocen ambiwalentnych. Najniżej zostały ocenione urzędy administracji lokalnej, które otrzymały aż 92% negatywnych wskazań i tylko 3% pozytywnych.

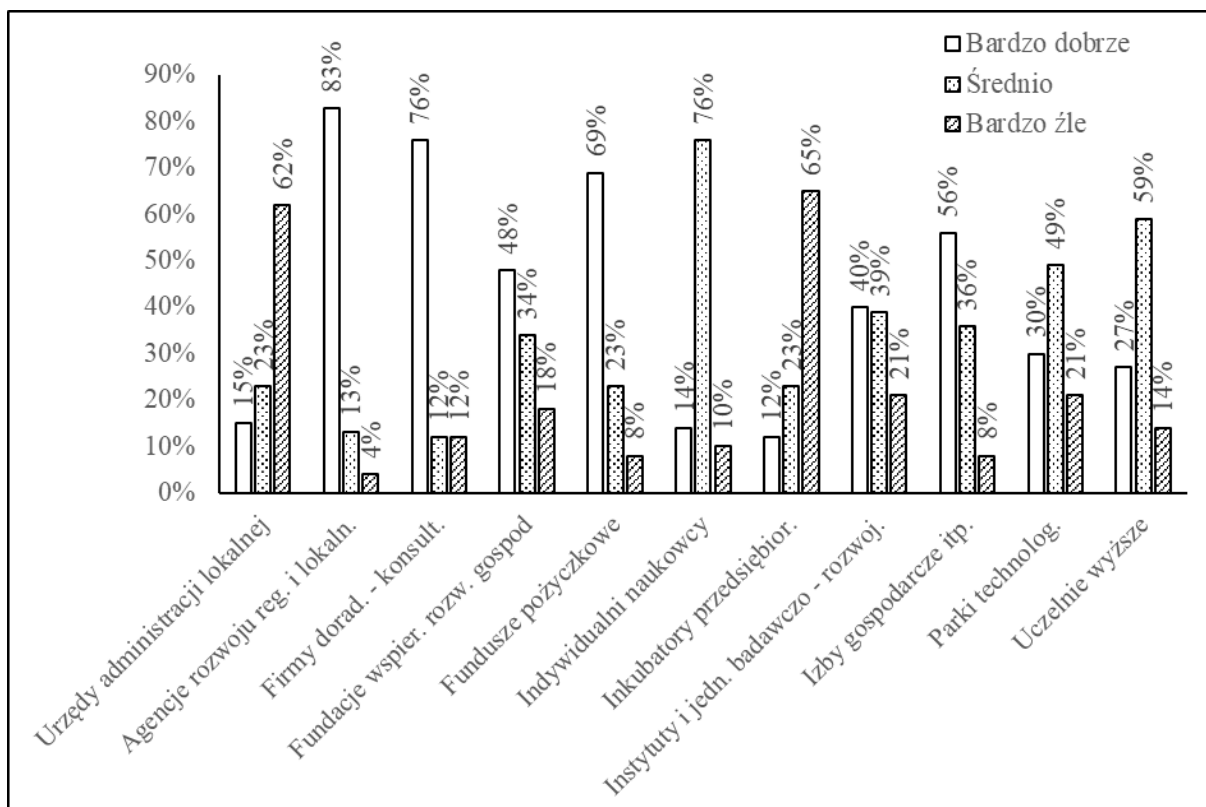
Rozkład ocen respondentów pod względem dostosowanie informacji do potrzeb dokonana przez mikro przedsiębiorców przedstawia wykres 65.

Wykres 65. Dostosowanie informacji do potrzeb – według mikro przedsiębiorców

Źródło: Opracowanie własne: ankieta -pytanie 2.

Biorąc pod uwagę kolejny wskaźnik tj. dostosowanie informacji do potrzeb najwyżej zostały ocenione Firmy doradczo - konsultingowe, które uzyskały 94% pozytywnych opinii, przy zaledwie 2% opinii negatywnych. Dobrze też w ocenach wypadły: Fundacje wspierające rozwój (86%), Izby gospodarcze (77%) oraz Fundusze pożyczkowe (76%). Najniżej mikro przedsiębiorcy ocenili Parki technologiczne, które uzyskały 65% negatywnych opinii, przy zaledwie 26% opinii pozytywnych. Rozkład ocen respondentów pod względem największej łatwości dostępu do informacji przedstawia wykres 66.

Wykres 66. Ocenę instytucji pod względem łatwości dostępu do informacji ich klientów dokonaną przez mikro przedsiębiorców

Źródło: Opracowanie własne: ankieta - pytanie 2.

Badani uznali, że największą łatwość dostępu do informacji jest w Agencji rozwoju regionalnego, które otrzymały aż 83% pozytywnych opinii, przy zaledwie 4% opinii negatywnych. Największa trudność w dostępie do informacji charakteryzuje indywidualnych naukowców, którzy uzyskali 76% negatywnych opinii oraz inkubatory przedsiębiorczości (65%). Największa szybkość dostarczenia niezbędnych informacji w opinii respondentów charakteryzuje izby gospodarcze, rzemieślnicze, cechy itp., które uzyskały 67% pozytywnych opinii, przy 18% opinii negatywnych. Najwolniej działają urzędy administracji lokalnej, które zyskały aż 89% negatywnych opinii, przy zaledwie 2% pozytywnych opinii.

Pytanie 3. Proszę określić zapotrzebowanie Państwa firmy na poszczególne informacje? Zapotrzebowanie mikro przedsiębiorców na poszczególne informacje przedstawia tabela 20.

Tabela 20. Wykaz dostępnych informacji, którymi interesowali się mikro przedsiębiorcy (nieodpłatnie lub z dofinansowaniem w %)

l.p.	Dostępne informacje	Tak, ale nieodpłatnie w %	Tak, ale z dofinansowaniem %
1.	o nowych technologiach	78%	22%
2.	o pracach, programach badawczych i innowacjach krajowych	84%	16%
3	o pracach, programach badawczych i innowacjach międzynarodowych	82%	18%
4	o dostępnych źródłach finansowania	95%	5%
5	o ochronie praw własności intelektualnej	77%	23%
6	o programach wsparcia w ramach Funduszy Strukturalnych	92%	8%
7	o rynkach, w celu ekspansji przedsiębiorstwa	44%	56%
8	o standardach i certyfikatach	52%	48%
9	o warunkach i możliwościach lokalizacji inwestycji	41%	59%
10	z zakresu ochrony środowiska	39%	61%
11	z zakresu prawa	33%	67%

Źródło: Opracowanie własne: ankieta - pytanie 3.

Wszyscy respondenci wykazali zapotrzebowanie na będące przedmiotem badania informacje. Zdecydowana większość mikro przedsiębiorców, bo aż 67% jest zdania, że jest zapotrzebowanie na informacje z zakresu prawa i mogą być one dostępne ale z dofinansowaniem. Natomiast 95% badanych jest zadania, że informacje dotyczące dostępnych źródeł finansowania powinny być dostępne ale nieodpłatnie.

Pytanie 4. Czy uczestniczyli Państwo w szkoleniach oferowanych przez instytucje otoczenia biznesu? Zapotrzebowanie mikro przedsiębiorców na oferowane szkolenia przedstawia tabela 21.

Tabela 21. Katalog ofert szkoleniowych adresowanych do małych przedsiębiorstw

Lp.	Oferowane szkolenia z zakresu	Procent wskazań
1	Handel zagraniczny	8%
2	Marketing	12%
3	Informatyczne	21%
4	Językowe	7%
5	Finanse, księgowość, rachunkowość	28%
6	Logistyka	19%
7	Pozyskiwanie środków z funduszy unijnych	15%
8	Wizerunek firmy	24%
9	Zakładanie firmy	8%

10	Prawa	22%
11	Zarządzania personelem	12%
12	Zarządzania produkcją	14%
13	Zarządzania jakością	6%
14	Zarządzania projektami	3%
15	Inne	-

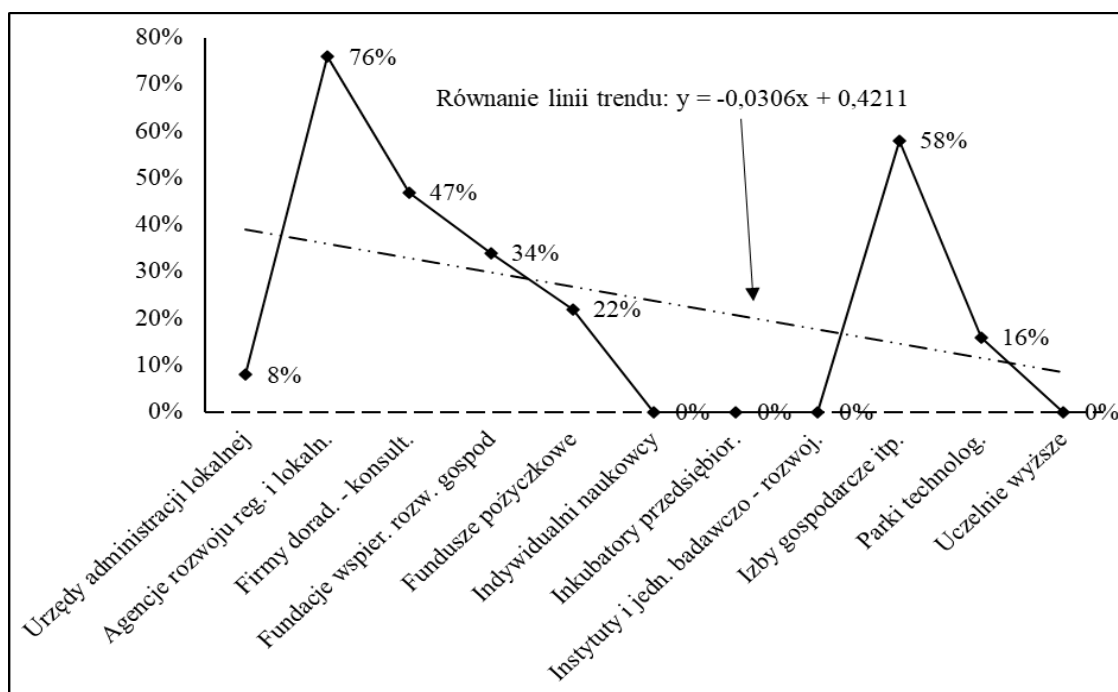
Źródło: Opracowanie własne: ankieta -pytanie 4.

Jak wynika z otrzymanych danych, tylko niewielka część populacji mikro przedsiębiorców wzięła udział w szkoleniach proponowanych przez instytucje otoczenia biznesu. Najwięcej wskazań uzyskały szkolenia dot. finansów, księgowości i rachunkowości – 28%, a najmniej zarządzanie projektami - zaledwie 3%.

Pytanie 5. Która z wymienionych niżej osób i instytucji świadczyła Państwu te usługi i jak oceniają Państwo jej działalność w skali od 1 do 3 pod względem:

- dostępności oferty szkoleniowej,
- dostosowania szkolenia do potrzeb,
- organizacji szkoleń,
- sposobu przekazywania zasobu wiedzy.

Procentowy udział mikro przedsiębiorców, jaki skorzystali z oferty szkoleniowej przedstawia wykres 67.

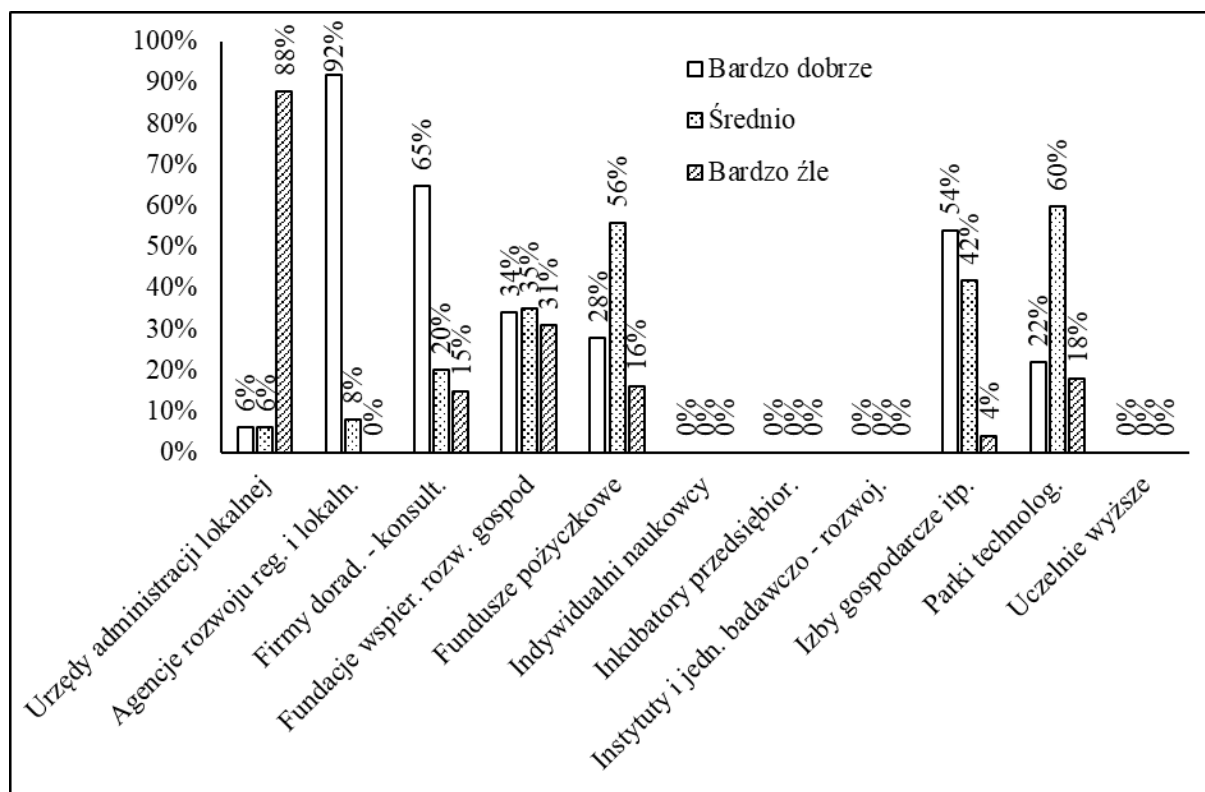
Wykres 67. Ocena instytucji pod względem dostępności ich oferty szkoleniowej do potrzeb mikro przedsiębiorców

Źródło: Opracowanie własne: ankieta -pytanie 5

Z przeprowadzonych badań wynika, że oferty dotyczące dokształcania mikro przedsiębiorców i angażowanie się w podnoszenie przez nich kwalifikacji do prowadzenia firmy poprzez proponowanie szkoleń najczęściej pochodziły od agencji rozwoju regionalnego i lokalnego (76% wskazań) oraz izb gospodarczych, rzemieślniczych, cechów itp. (58% wskazań). Najmniej ofert szkoleniowych dla mikro przedsiębiorców był skierowany z urzędów administracji lokalnej/regionalnej (8% wskazań). W ogóle takich ofert nie było (bądź też z nich nie skorzystali mikro przedsiębiorcy) z:

- indywidualnych naukowców,
- inkubatorów przedsiębiorczości,
- instytutów i jednostek badawczo rozwojowych,
- uczelni wyższych.

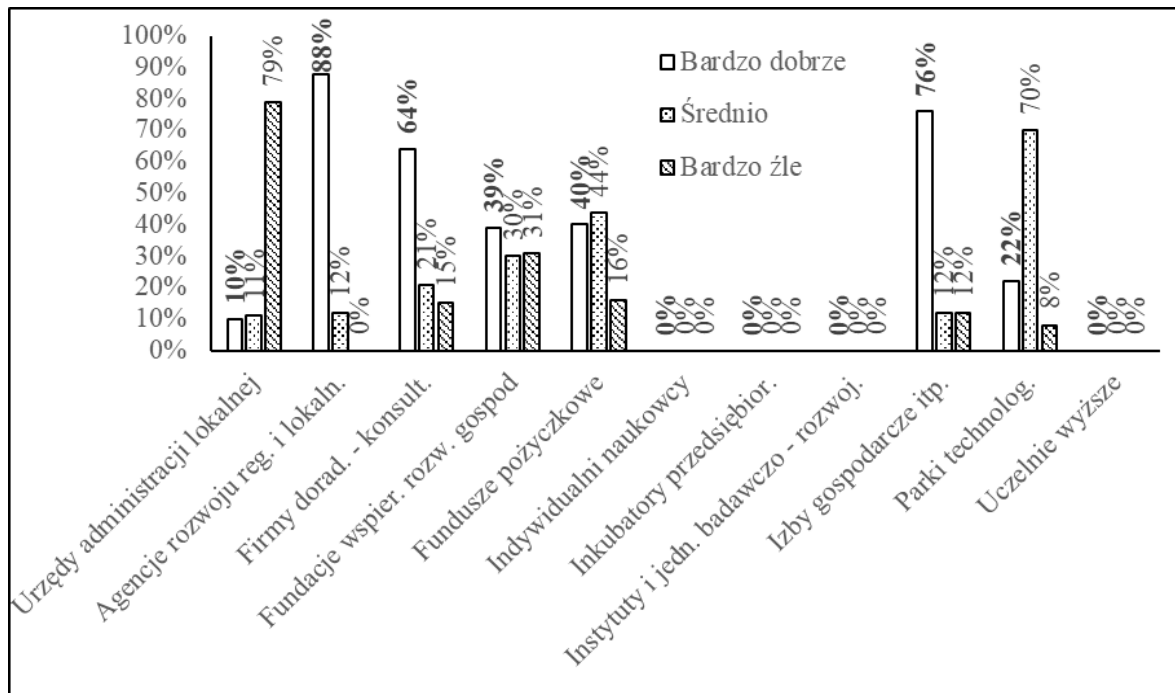
Udział mikro przedsiębiorców, którzy skorzystali z oferty szkoleniowej w przypadku: naukowców, Inkubatorów przedsiębiorczości, instytutów naukowo badawczych, uczelni – wykazano poziom 0%. Ogólna tendencja ujemna (nachylenie linii trendu). Ocenę instytucji pod względem dostępności ich oferty szkoleniowej do potrzeb mikro przedsiębiorców przedstawia wykres 68.

Wykres 68. Ocena instytucji pod względem dostępności ich oferty szkoleniowej do potrzeb mikro przedsiębiorców

Źródło: Opracowanie własne: ankieta -pytanie 5.

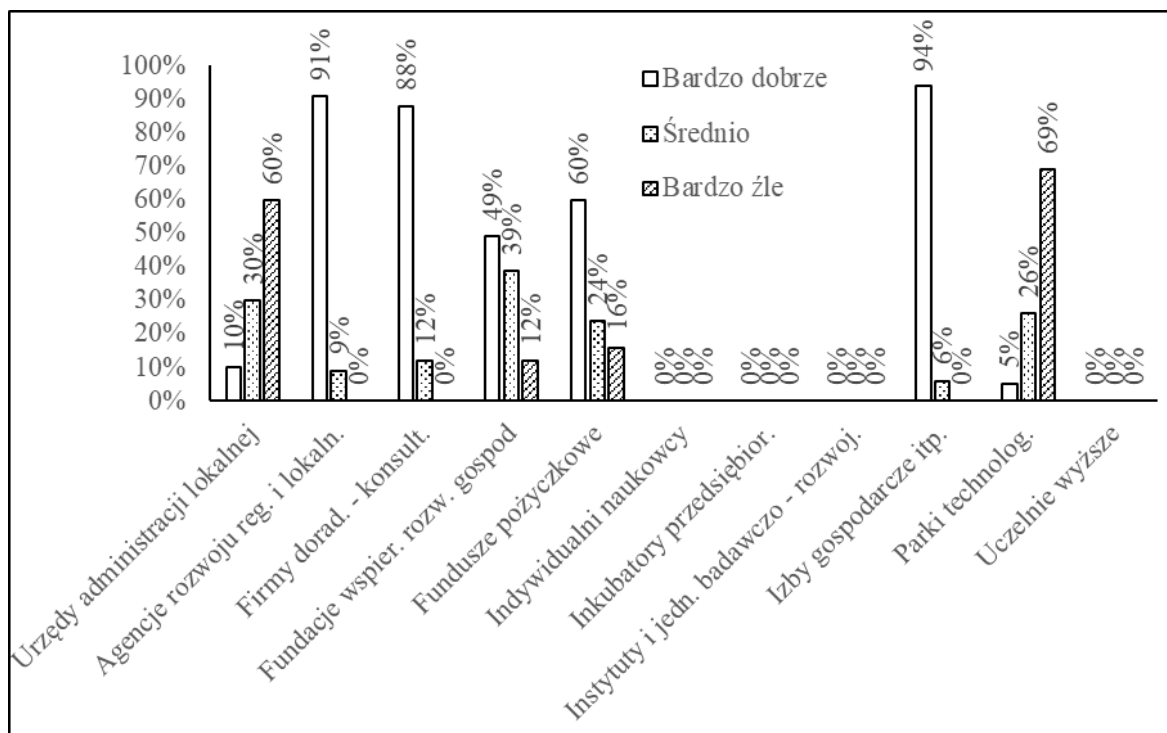
Biorąc pod uwagę dostępność oferty szkoleniowej należy zauważyć, że zdecydowana większość badanych, bo aż 92%, bardzo dobrą opinię wystawili agencji rozwoju regionalnego i lokalnego. Najniżej zostały ocenione urzędy administracji lokalnej, bowiem tylko 6% badanych oceniła pozytywnie dostępność ich ofert. Poziom dostosowanie szkolenia do potrzeb mikro przedsiębiorstw przedstawia wykres 69.

Wykres 69. Ocena instytucji pod względem dostosowania szkolenia do potrzeb mikro przedsiębiorców

Źródło: Opracowanie własne: ankieta - pytanie 5.

Najwięcej pochlebnych opinii otrzymały szkolenia organizowane przez agencję rozwoju regionalnego i lokalnego (aż 88% bardzo dobrych ocen). Najwięcej negatywnych ocen ponownie przypadło ofertą szkoleniowym pochodzącym z urzędów administracji lokalnej i regionalnej (aż 79% negatywnych ocen). Ocenę mikro przedsiębiorstw dotyczącą organizacji szkolenia przedstawia wykres 70.

Wykres 70. Ocena organizacji szkolenia dla mikro przedsiębiorców

Źródło: Opracowanie własne: ankieta - pytanie 5.

Największy procent pozytywnych ocen zyskały szkolenia organizowane przez izby gospodarcze, rzemieślnicze i cechy (94% wskazań). Najwięcej negatywnych opinii uzyskiwały szkolenia organizowane przez parki technologiczne (69% wskazań). Oceniając sposób przekazywania wiedzy podczas szkoleń najwyższe uznanie ponownie zyskały szkolenia organizowane przez agencje rozwoju regionalnego i lokalnego (93% wskazań). Najwięcej negatywnych ocen zyskały informacje przekazywane na szkoleniach organizowanych przez urzędy administracji lokalnej i regionalnej (56% wskazań).

Pytanie 6. Proszę określić zapotrzebowanie Państwa firmy na poszczególne rodzaje szkoleń w skali od 1 do 3. Z przeprowadzonych badań wynika, że respondenci – mali przedsiębiorcy – nie są w ogóle zainteresowani szkoleniami z zakresu handlu zagranicznego, zakładania firmy oraz zarządzania projektami. Największym zainteresowaniem nieodpłatnego szkolenia cieszy się informatyka (89% wskazań) oraz pozyskiwanie środków unijnych (także 89% wskazań), natomiast wśród szkoleń za odpłatnością prym wiodą: marketing (74% wskazań) oraz prawo (71% wskazań). Pozostałe kategorie oferty szkoleniowej pokazano w tabeli 22.

Tabela 22. Pozostałe kategorie oferty szkoleniowej

I.p.	Oferowane szkolenia z zakresu	Tak, ale nieodpłatnie	Tak, ale z dofinansowaniem
1	Handel zagraniczny	brak wskazań	brak wskazań
2	Marketing	26%	74%
3	Informatyczne	89%	11%
4	Językowe	35%	65%
5	Finanse, księgowość, rachunkowość	44%	56%
6	Logistyka	42%	58%
7	Pozyskiwanie środków z funduszy unijnych	89%	11%
8	Wizerunek firmy	72%	28%
9	Zakładanie firmy	brak wskazań	brak wskazań
10	Prawa	29%	71%
11	Zarządzania personelem	32%	68%
12	Zarządzania produkcją	44%	56%
13	Zarządzania jakością	49%	51%
14	Zarządzania projektami	brak wskazań	brak wskazań
15	Inne	brak wskazań	brak wskazań

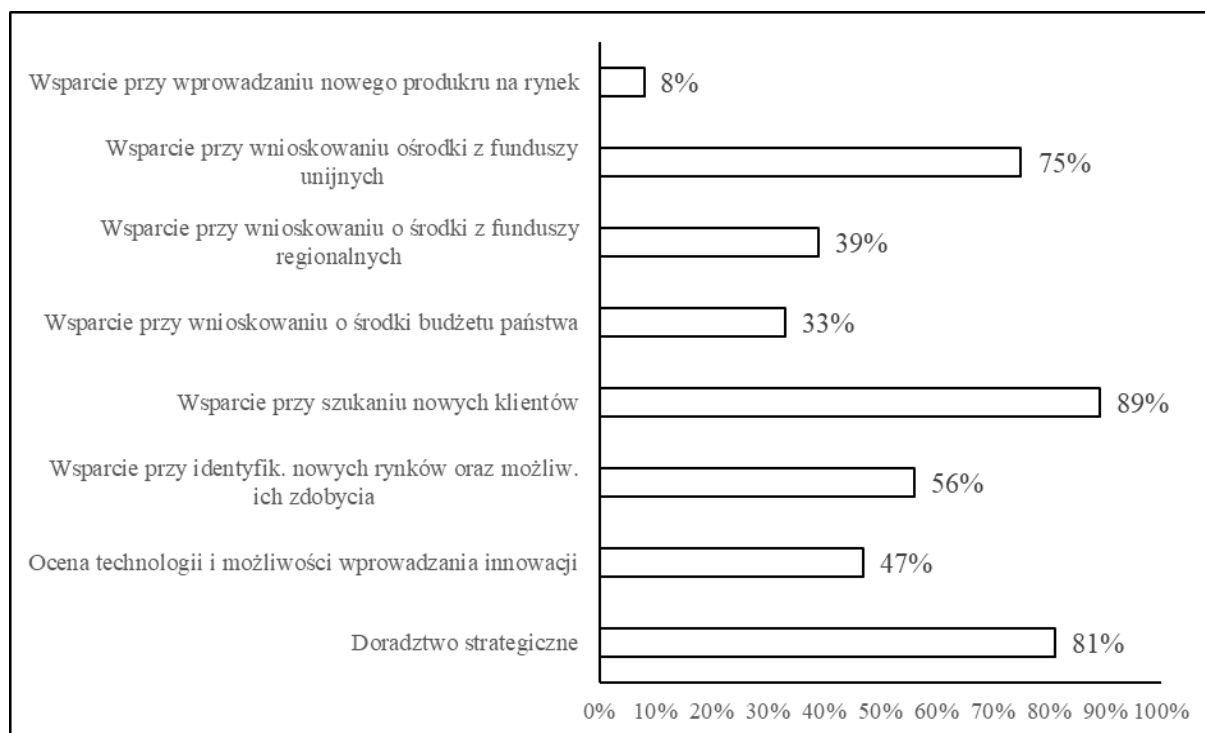
Źródło: Opracowanie własne: ankieta -pytanie 6.Pytanie 7.

Czy korzystali Państwo w swojej działalności gospodarczej z usług doradczo–konsultingowych świadczonych przez jednostki otoczenia biznesu. Po analizie zebranego materiału badawczego okazuje się, że mikro przedsiębiorcy nie korzystali w ogóle z usług doradczo konsultingowych otoczenia biznesu w następującym zakresie:

- korzystania z urzędzeń i laboratoriów,
- oceny projektów badawczych lub rozwojowych,
- studiów wykonalności – potrzebnych do celów przetargowych,
- wsparcia przy realizacji projektów badawczych lub rozwojowych w ramach kooperacji lub zlecenia,
- wsparcia przy rozwiązywaniu problemów technologicznych/ technicznych,
- wsparcia przy szukaniu kooperantów,
- wsparcia przy szukaniu odpowiednio wykwalifikowanego personelu,
- wsparcia przy uzyskiwaniu certyfikatów,
- wsparcia przy uzyskiwaniu patentów, licencji, itp.,
- wsparcia przy zakładaniu przedstawicielstw, filii spółek oraz nabywaniu udziałów zagranicą,
- wsparcia w ramach zarządzania projektami badawczymi lub rozwojowymi,
- wsparcia w ramach zarządzania prawami własności intelektualnej,

- wsparcia działań kooperacyjnych firmy,
- wsparcia w ramach działań podejmowanych przez firmę, a wykraczających poza granice kraju.

Wskazania dotyczące korzystania z usług doradczo–konsultingowych przez mikro biznes przedstawia wykres 71.

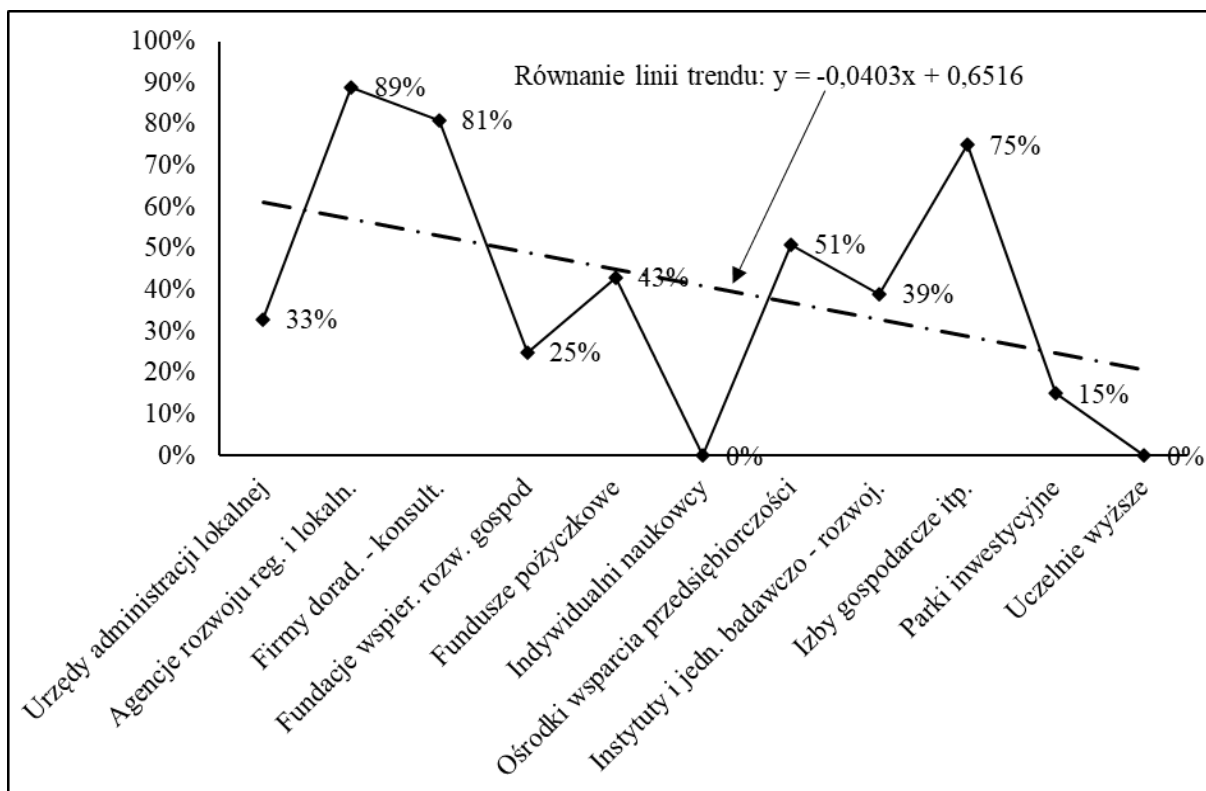

Wykres 71. Wskazania dot. korzystania z usług doradczo–konsultingowych przez mikro biznes

Źródło: Opracowanie własne: ankieta -pytanie 7.

Najczęściej mikro-przedsiębiorcy szukali porad i wskazówek doradczo – konsultingowych w zakresie wsparcia przy szukaniu nowych klientów (89% wskazań). W zakresie doradztwa strategicznego (81% wskazań). Wsparcia w zakresie wnioskowania o środki z funduszy unijnych (75% wskazań).

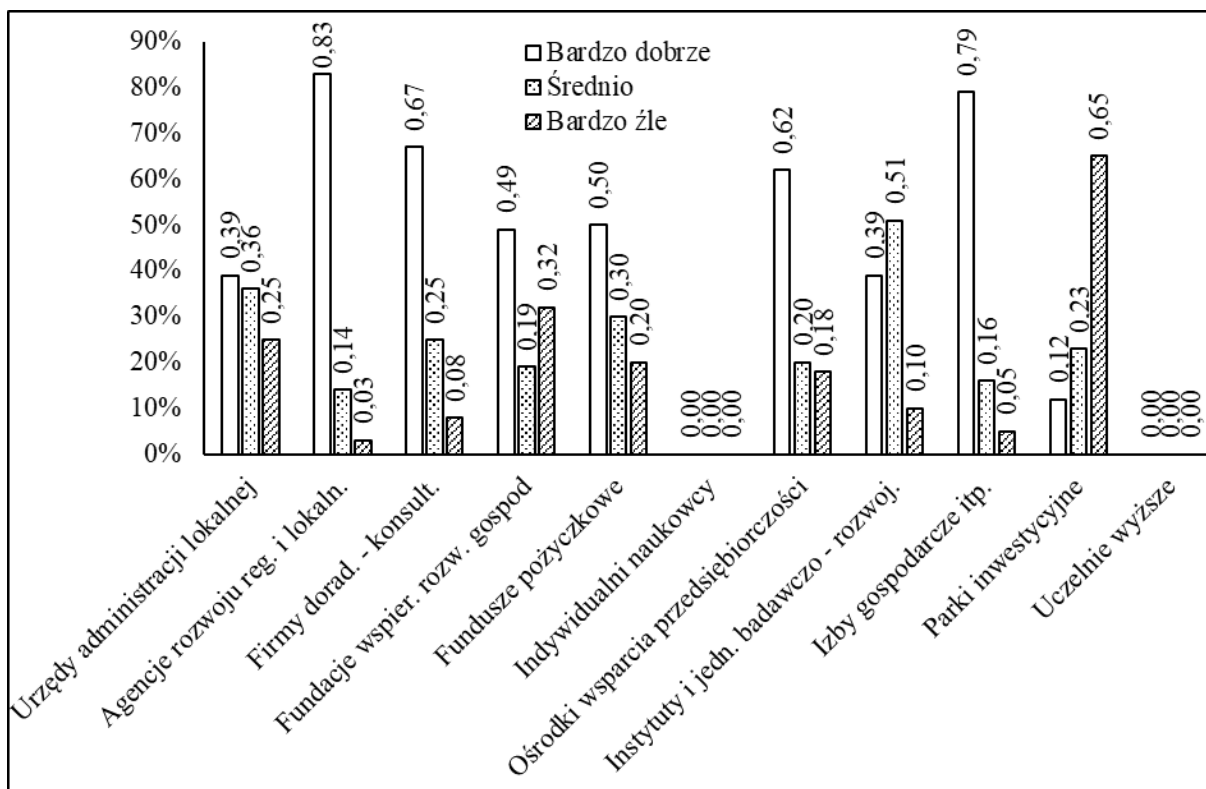
Pytanie 8. Która z wymienionych osób i instytucji świadczyła Państwu usługi doradczo–konsultingowe i jak oceniają Państwo jej działalność w skali od 1 do 3. Wybory małych przedsiębiorców dotyczących usług doradczo konsultingowych przedstawia wykres 72.

Wykres 72. Zestawienie instytucje z porad których korzystali mikro przedsiębiorcy

Źródło: Opracowanie własne: ankieta -pytanie 8.

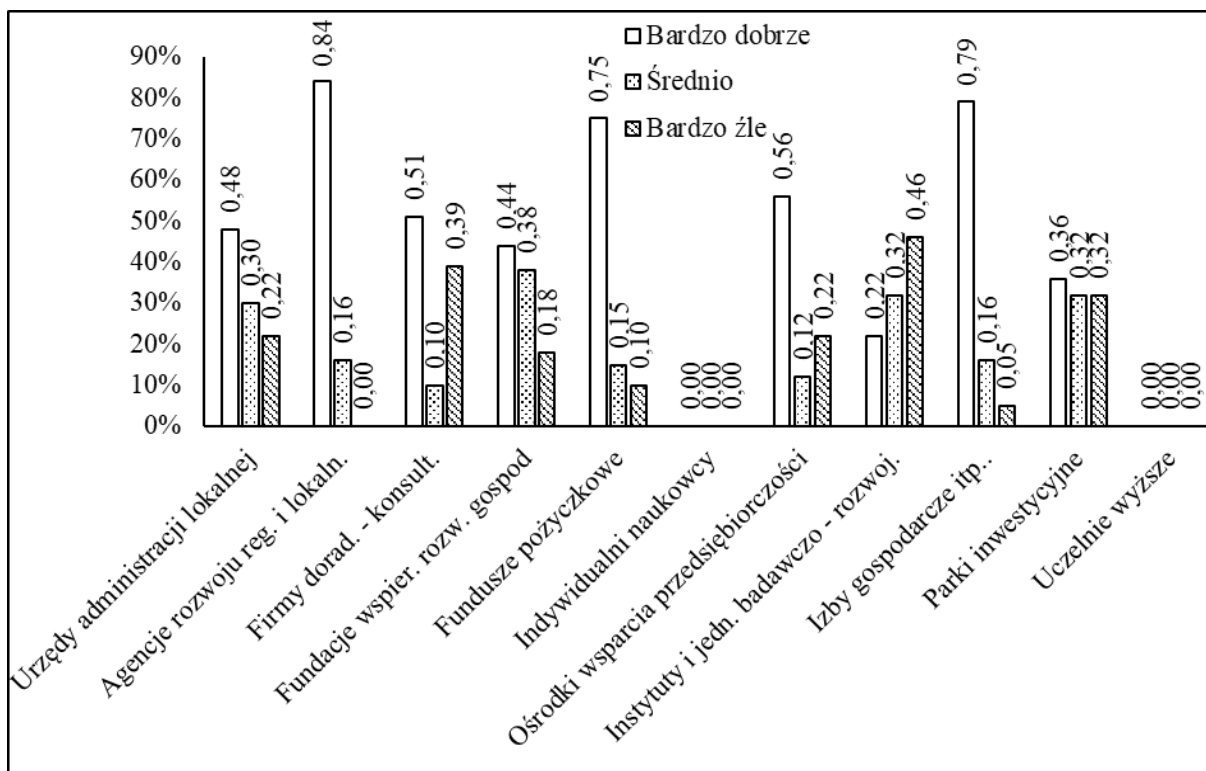
Mikro przedsiębiorcy szukając usług doradczo konsultingowych najchętniej korzystali z usług agencji rozwoju regionalnego (89% wskazań) oraz firm doradczo – konsultingowych (81% wskazań). Natomiast najrzadziej korzystali z pomocy parków inwestycyjnych (15% wskazań). Respondenci w ogóle nie skorzystali z porad indywidualnych naukowców oraz uczelni wyższych. Dostępność usług doradczo-konsultingowych do potrzeb mikro przedsiębiorców ilustruje wykres 73.

Wykres 73. Ocena dostępności do usług doradczo-konsultingowych dokonana przez mikro przedsiębiorców

Źródło: Opracowanie własne: ankieta - pytanie 8.

Biorąc pod uwagę dostępność usług doradczo-konsultingowych do potrzeb mikro przedsiębiorców najwyżej zostały ocenione agencje rozwoju regionalnego, które uzyskały 83% pozytywnych opinii, przy zaledwie 3% opinii negatywnych. Najniżej mikro przedsiębiorcy ocenili parki inwestycyjne, które uzyskały 65% negatywnych opinii, przy zaledwie 12% opinii pozytywnych. Ocenę jakości otrzymanych usług doradczo-konsultingowych dokonana przez małych przedsiębiorców przedstawia wykres 74.

Wykres 74. Ocena jakości otrzymanych usług doradczo-konsultingowych dokonana przez mikro przedsiębiorców

Źródło: Opracowanie własne: ankieta - pytanie 8.

Biorąc pod uwagę jakość otrzymanych usług doradczo-konsultingowych do potrzeb mikro przedsiębiorców najwyżej zostały ocenione także agencje rozwoju regionalnego, które uzyskały 84% pozytywnych opinii. Najniżej mikro przedsiębiorcy ocenili instytuty i jednostki badawczo rozwojowe, które uzyskały 46% negatywnych opinii, przy 22% opinii pozytywnych.

Pytanie 9. Proszę określić zapotrzebowanie Państwa firmy na poszczególne formy wsparcia działalności przedsiębiorstw. Po analizie zebranego materiału badawczego okazuje się, że mikro przedsiębiorcy w ogóle nie są zainteresowani formami wsparcia w następującym zakresie:

- korzystania z urzędów i laboratoriów,
- oceny projektów badawczych lub rozwojowych,
- studiów wykonalności,
- wsparcia przy realizacji projektów badawczych lub rozwojowych w ramach kooperacji lub zlecenia,
- wsparcia przy rozwiązywaniu problemów technologicznych/technicznych,
- wsparcia przy szukaniu kooperantów,
- wsparcia przy szukaniu odpowiednio wykwalifikowanego personelu,

- wsparcia przy uzyskiwaniu certyfikatów,
- wsparcia przy uzyskiwaniu patentów, licencji, itp.,
- wsparcia przy zakładaniu przedstawicielstw, filii spółek oraz nabywaniu udziałów zagranicą,
- wsparcia w ramach zarządzania projektami badawczymi lub rozwojowymi,
- wsparcia w ramach zarządzania prawami własności intelektualnej,
- wsparcia działań kooperacyjnych firmy,
- wsparcia w ramach działań podejmowanych przez firmę, a wykraczających poza granice kraju,
- rozbudowy ekonomicznego know-how.

Zapotrzebowanie mikro biznesu na poszczególne formy wsparcia przedstawia tabela 23.

Tabela 23. Wykaz ofert szkolenia dla mikro biznesu – formy wsparcia

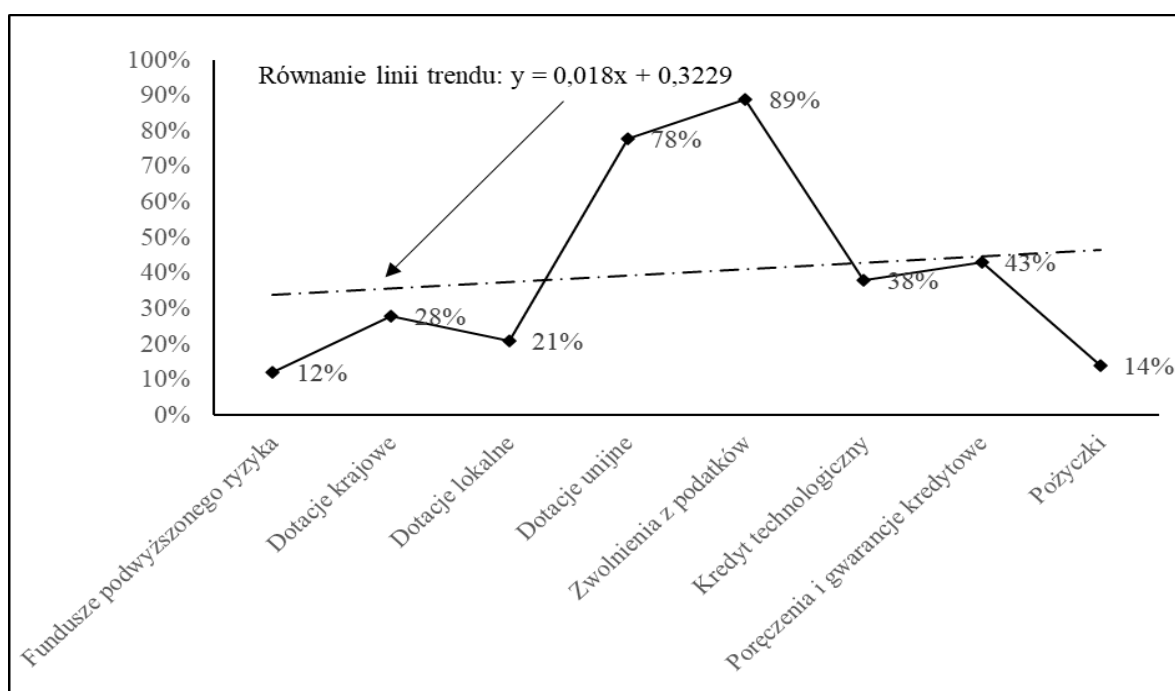
I.p.	Oferowane szkolenia z zakresu	Tak, ale nieodpłatnie	Tak, ale z dofinansowaniem
1	Doradztwo strategiczne	62%	38%
2	Korzystanie z urzędzeń i laboratoriów	Brak wskazań	Brak wskazań
3	Ocena projektów badawczych lub rozwojowych	Brak wskazań	Brak wskazań
4	Ocena technologii i możliwości wprowadzania innowacji	68%	32%
5	Rozbudowa ekonomicznego know-how	Brak wskazań	Brak wskazań
6	Studia wykonalności	Brak wskazań	Brak wskazań
7	Wsparcie przy identyfikacji nowych rynków oraz możliwość ich zdobycia	78%	12%
8	Wsparcie przy realizacji projektów badawczych lub rozwojowych w ramach kooperacji lub zlecenia	Brak wskazań	Brak wskazań
9	Wsparcie przy rozwiązywaniu problemów technicznych/ technologicznych	Brak wskazań	Brak wskazań
10	Wsparcie przy szukaniu nowych klientów	74%	26%
11	Wsparcie przy szukaniu kooperantów	Brak wskazań	Brak wskazań
12	Wsparcie przy szukaniu odpowiedniego wykwalifikowanego personelu	Brak wskazań	Brak wskazań
13	Wsparcie przy uzyskiwaniu certyfikatów	Brak wskazań	Brak wskazań
14	Wsparcie przy uzyskiwaniu patentów, licencji, itp.	Brak wskazań	Brak wskazań
15	Wsparcie przy wnioskowaniu o środki z budżetu państwa	67%	33%
16	Wsparcie przy wnioskowaniu o środki z funduszy regionalnych	67%	33%
17	Wsparcie przy wnioskowaniu o środki z funduszy unijnych	55%	45%

18	Wsparcie przy wprowadzaniu nowego produktu na rynek	59%	41%
19	Wsparcie przy zakładaniu przedstawicielstw, filii, spółek.....	Brak wskazań	Brak wskazań
20	Wsparcie w ramach zarządzania projektami badawczymi	Brak wskazań	Brak wskazań
21	Wsparcie w ramach zarządzania prawami własności intelektualnej	Brak wskazań	Brak wskazań
22	Wsparcie działań kooperacyjnych firmy	Brak wskazań	Brak wskazań
23	Wsparcie w ramach działań podejmowanych przez naszą firmę a wykraczających poza granicę kraju	Brak wskazań	Brak wskazań
24	Inne	Brak wskazań	Brak wskazań

Źródło: Opracowanie własne: ankieta -pytanie 9.

Największe zapotrzebowanie na nieodpłatne formy wsparcia wśród mikro przedsiębiorców jest na wsparcie przy identyfikacji nowych rynków oraz możliwości ich zdobycia (78% wskazań) oraz przy szukaniu nowych klientów (74% wskazań). Natomiast wśród form wsparcia mikro biznesu ale za dofinansowaniem najczęściej wskazań zyskały: wsparcie przy wnioskowaniu ze środków unijnych (45% wskazań) oraz wsparcie przy wprowadzaniu nowego produktu na rynek (41% wskazań).

Pytanie 10. Proszę określić, z której formy dofinansowania chciałaby skorzystać Państwa firma? Formy dofinansowania z jakich chcieliby skorzystać mikro przedsiębiorcy przedstawia wykres 75.

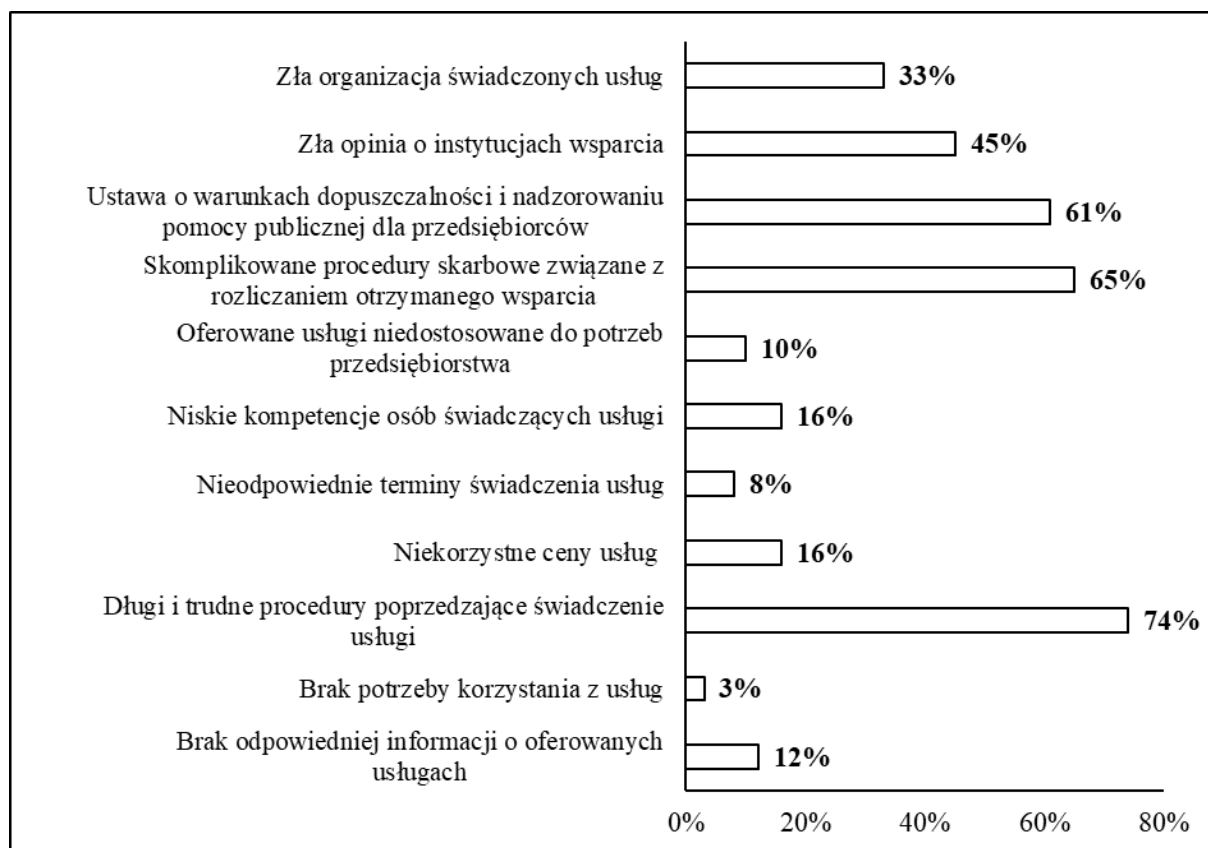

Wykres 75. Formy dofinansowania z jakich chcieliby skorzystać mikro przedsiębiorcy

Źródło: Opracowanie własne: ankieta -pytanie 10.

Z przeprowadzonych badań empirycznych wynika, że mikro przedsiębiorcy najchętniej dofinansowali by swoją działalność poprzez zwolnienia z podatków (89% wskazań) oraz dotacje unijne (78% wskazań). Najmniejszą popularnością cieszą się wśród małych przedsiębiorców fundusze podwyższonego ryzyka (12% wskazań) oraz pożyczki (14% wskazań).

Pytanie 11. Proszę określić bariery korzystania z usług oferowanych przez jednostki otoczenia biznesu? Zestawienie trudności na jakie natrafiają mali przedsiębiorcy przedstawia wykres 76.

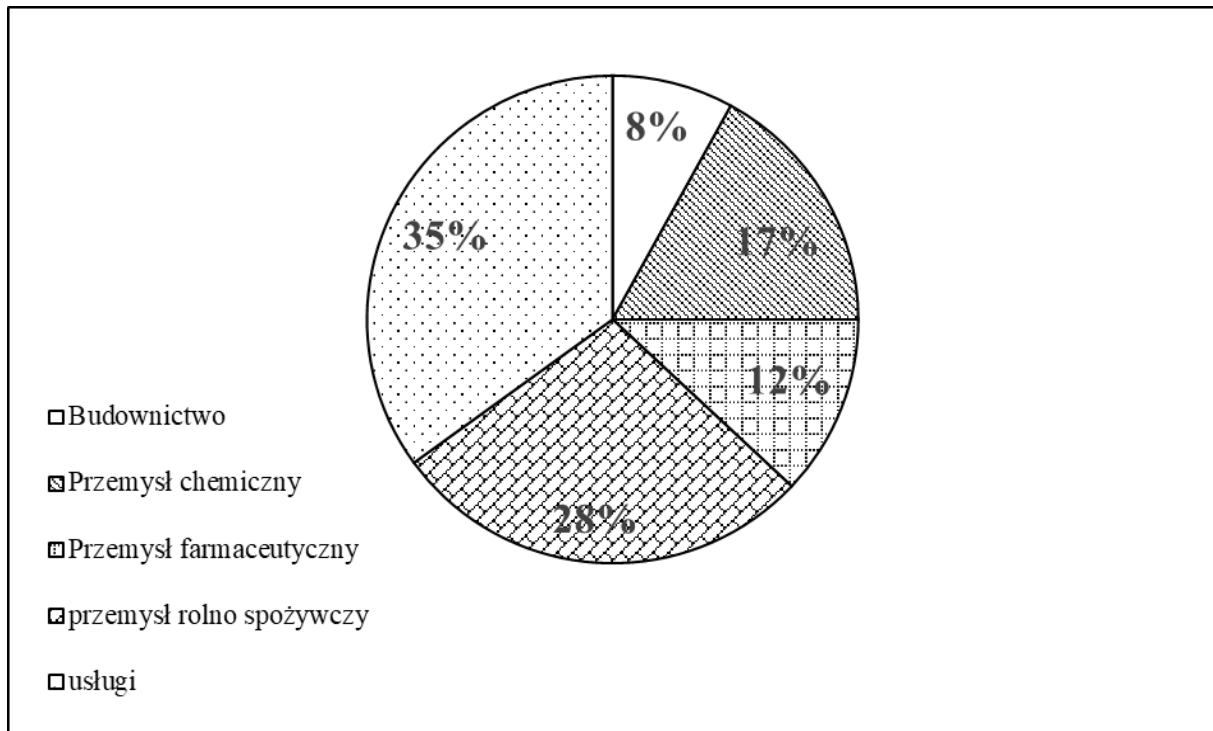
Wykres 76. Katalog trudności na jakie natrafiają mikro przedsiębiorcy

Źródło: Opracowanie własne: ankieta -pytanie 11.

Do najczęściej wymienianych problemów z jakimi borykają się przedsiębiorcy należą długie i trudne procedury poprzedzające świadczenie danej usługi (74% wskazań) oraz skomplikowane procedury skarbowe związane z rozliczaniem otrzymanego wsparcia (65% wskazań). Na skomplikowane procedury skarbowe związane z rozliczaniem otrzymanego wsparcia wskazało 65% respondentów. Istotną trudność stanowiła Ustawa o warunkach dopuszczalności i nadzorowaniu pomocy publicznej dla przedsiębiorców – 61% wskazań. Brak

potrzeby korzystania z usług - 3% wskazań oraz nieodpowiednie terminy świadczenia usług (8% wskazań).

Pytanie 12. W poniższej tabeli proszę zaznaczyć, w których z wymienionych obszarów działa Państwa firma. Obszary działalności ankietowanych firm przedstawia wykres 77.

Wykres 77. Obszary działalności ankietowanych mikro przedsiębiorstw

Źródło: Opracowanie własne: ankieta - pytanie 12.

Największą grupą jaka została objęta badaniem wśród mikro przedsiębiorczości to usługi stanowiący 35% respondentów oraz przemysł rolno spożywczy, który stanowił 28% małych przedsiębiorców. Przemysł chemiczny był reprezentowany przez 17%. Z kolei przemysł farmaceutyczny był reprezentowany przez 12% uczestniczących w badaniach. Najmniejszą reprezentację stanowiło budownictwo 8%. Podsumowanie wyżej omówionych kluczowych wskazań badanych, a zlokalizowanych w obszarze terytorialnym UGRŚ przedstawia tabela 24. Zestawienie ujętych w tabeli wskazań, ocen, stanowić będzie podstawę do weryfikacji przyjętej w pracy hipotezy roboczej oraz zostanie wykorzystana na potrzeby projektowe modelowych rozwiązań.

Tabela 24. Zestawienie wyników badań ankietowych, wniosków, prowadzonych w średnich, małych i mikro firmach działających w obszarze terytorialnym UGRŚ

Lp.	Treść pytania	Duże przedsiębiorstwa	Średnie przedsiębiorstwa	Małe przedsiębiorstwa
		Wskazanie, oceny		
1.	Czy korzystali Państwo w swojej działalności gospodarczej z serwisu informacyjnego jednostek otoczenia biznesu?	Bardzo rzadko	Tak. Największą popularnością – 92%, cieszyły się informacje: z zakresu prawa, nowych technologiach, programach wsparcia w ramach Funduszy Strukturalnych, warunkach i możliwościach lokalizacji inwestycji.	Tak. Największą popularnością – 98% cieszyły się informacje: z zakresu prawa, o dostępnych źródłach finansowania o rynkach, w celu ekspansji przedsiębiorstwa.
2.	Która z wymienionych niżej osób i instytucji świadczyła Państwu te usługi i jak oceniają Państwo jej działalność?	Firmy doradczo - konsultingowe (75%)	89% badanych wskazało, że po porady i informacje zwracali się do firm doradczo konsultingowych.	94% badanych wskazało, że po porady i informacje zwracali się do firm doradczo - konsultingowych.
3.	Proszę określić zapotrzebowanie Państwa firmy na poszczególne informacje?	Tak ale dostępne nieodpłatnie.	87% respondentów uważa, że jest zapotrzebowanie na informacje o rynkach, w celu ekspansji przedsiębiorstwa i powinny być one dostępne nieodpłatnie.	Wszyscy respondenci wykazali zapotrzebowanie (nieodpłatnie i z dofinansowaniem).
4.	Czy uczestniczyli Państwo w szkoleniach oferowanych przez instytucje otoczenia biznesu?	Co piąty respondent uczestniczył w szkoleniach.	Co trzeci średni przedsiębiorca wziął udział w szkoleniach.	Niewielka liczba małych przedsiębiorców wzięła udział w szkoleniach proponowanych przez instytucje otoczenia biznesu
5.	Która z wymienionych osób i instytucji świadczyła Państwu te usługi i jak oceniają Państwo jej działalność, pod względem: dostępności oferty szkoleniowej, dostosowania	Firm doradczo– konsultingowych (65% wskazań)	Agencji rozwoju regionalnego i lokalnego (69% wskazań).	Agencji rozwoju regionalnego i lokalnego (76% wskazań), Izby gospodarcze, rzemieślnicze, cechy itp. (58% wskazań)
6.	Proszę określić zapotrzebowanie Państwa firmy na poszczególne rodzaje szkoleń?	Tak ale nieodpłatnie	Nieodpłatnego szkolenia z logistyki (75% wskazań), wizerunku firmy (73% wskazań)	Największym zainteresowaniem nieodpłatnego szkolenia cieszy się informatyka (89%

			Odpłatnie: marketing (89% wskazań) oraz prawo (84% wskazań).	wskazań) oraz pozyskiwanie środków unijnych (także 89% wskazań), natomiast wśród szkoleń za odpłatnością prym wiodą: marketing (74% wskazań) oraz prawo (71% wskazań)
7.	Czy korzystali Państwo w swojej działalności gospodarczej z usług doradczo–konsultingowych świadczonych przez jednostki otoczenia biznesu?	Identyfikacji nowych rynków oraz możliwości ich zdobycia (78% wskazań) oraz w zakresie oceny technologii i możliwości wprowadzania innowacji (65% wskazań).	Szukaniu nowych klientów (76% wskazań), w zakresie wsparcia przy wnioskowaniu o środki z funduszy regionalnych (64% wskazań) oraz wsparcia w zakresie wnioskowania o środki z funduszy unijnych (61% wskazań).	Mali przedsiębiorcy nie korzystali w ogóle z usług doradczo-konsultingowych otoczenia biznesu.
8.	Która z wymienionych osób i instytucji świadczyła Państwu usługi doradczo – konsultingowe i jak oceniają Państwo jej działalność?	Usługi firm doradczo – konsultingowych (67% wskazań) oraz Ośrodków wsparcia biznesu (62% wskazań).	Usługi Firm doradczo – konsultingowych (84% wskazań) oraz Izb gospodarczych, rzemieślniczych i cechów (79% wskazań).	Najchętniej korzystali z usług Agencji rozwoju regionalnego (89% wskazań) oraz firm doradczo – konsultingowych (81% wskazań).
9.	Proszę określić zapotrzebowanie Państwa firmy na poszczególne formy wsparcia działalności przedsiębiorstw?	Wsparcie - porady i informacje firm doradczo konsultingowych (wskazanie 89% badanych)	Wsparcie przy identyfikacji nowych rynków oraz możliwości ich zdobycia (71% wskazań) oraz przy wnioskowaniu o środki z funduszy regionalnych (68% wskazań).	Mali przedsiębiorcy w ogóle nie są zainteresowani formami wsparcia w następującym zakresie: korzystania z urzędów i laboratoriów, oceny projektów badawczych lub rozwojowych, wsparcia przy rozwiązywaniu problemów technologicznych/ technicznych, itp.
10.	Proszę określić zapotrzebowanie Państwa firmy na poszczególne informacje	Wysoki poziom wskazania potrzeb informacyjnych – nieodpłatnie.	Wysoki poziom wskazania potrzeb informacyjnych – nieodpłatnie.	Wysoki poziom wskazania potrzeb informacyjnych – nieodpłatnie.
11.	Proszę określić bariery korzystania z usług oferowanych przez jednostki otoczenia biznesu?	Skomplikowane procedury skarbowe związane z rozliczaniem otrzymanego wsparcia (46% wskazań).	Skomplikowane procedury skarbowe związane z rozliczaniem otrzymanego wsparcia (71% wskazań) oraz brak potrzeby korzystania	Długie i trudne procedury poprzedzające świadczenie danej usługi (74% wskazań) oraz skomplikowane procedury skarbowe związane z

			z usług (58% wskazań)	rozliczaniem otrzymanego wsparcia (65% wskazań).
12.	Proszę zaznaczyć, w których z wymienionych obszarów działa Państwa firma?	Badaniem objęto firmy - przemysł (chemiczny, elektryczny, maszynowy, metalowy, tekstylny – odzieżowy)	Usługi stanowiące 43% respondentów	Usługi stanowiący 35% respondentów oraz przemysł rolno spożywczy

Źródło: Opracowanie własne: ankiety – pytania (średnie, małe i mikro przedsiębiorstwa).

5.3. Podsumowanie wyników badań średnich, małych i mikro przedsiębiorstw

Celem przeprowadzonych badań ankietowych było zdiagnozowanie oczekiwań średnich, małych i mikroprzedsiębiorstw w zakresie ich wspierania, a szczególnie usług informacyjnych, szkoleniowych i doradczo-konsultacyjnych świadczonych przez samorządy lokalne. Rezultaty przeprowadzonych badań adekwatnie do założonej wielkości przedsiębiorstw, zostały omówione w treści podrozdziałów: 5.2.1, 5.2.2. i 5.2.3. Spośród sformułowanych szeregu wniosków z przeprowadzonych badań ankietowych w/w firm, można wyodrębnić te, które w sposób ostry weryfikują przyjęte hipotezy i mają kluczowe znaczenie z punktu widzenia tezy zawartej w tytule opracowania. Przyjmując powyższe uwarunkowania badawcze w tym założoną wielkość badanych przedsiębiorstw (średnie, małe i mikroprzedsiębiorstwa) do szczególnie ważnych można zaliczyć następujące wnioski:

1/ poziom średnich przedsiębiorstw:

- średnie przedsiębiorstwa bardzo rzadko korzystają z serwisu informacyjnego jednostek otoczenia biznesu.
- z punktu widzenia średnich firm, łatwość dostępu do informacji cechują się firmy doradczo konsultingowe, które otrzymały najwięcej pozytywnych opinii przy zerowym poziomie bardzo złych.
- pod względem szybkości dostarczenia niezbędnych informacji bardzo dobrze oceniono agencje rozwoju regionalnego i lokalnego, natomiast urzędy administracji lokalnej uzyskały zdecydowanie negatywne oceny.
- dedykowane oferty szkoleniowe: tylko co piąty średni przedsiębiorca wziął udział w szkoleniach proponowanych przez instytucje otoczenia biznesu i jest to wynik bardzo słaby. Dodać trzeba, że w/w oferty najczęściej pochodziły od agencji rozwoju regionalnego i lokalnego, które uzyskały najwięcej pochlebnych opinii.

- z punktu widzenia organizacji szkoleń dobrze oceniono fundacje wspierające rozwój gospodarczy, natomiast niewystarczająco inkubatory przedsiębiorczości.
- średnie firmy nie były w ogóle zainteresowane szkoleniami z zakresu: informatyki, języka, finansów, księgowości, rachunkowości, wizerunku firmy, zakładania firmy, prawa, zarządzania personelem, zarządzania projektami. Z kolei sporym zainteresowaniem cieszyły się nieodpłatne szkolenia z zakresu pozyskiwanie środków z funduszy unijnych a wśród szkoleń za odpłatnością przewagę stanowiły: marketing oraz handel zagraniczny.
- najczęściej średni biznes szukał porad i wskazówek doradczo – konsultingowych przy identyfikacji nowych rynków oraz możliwości ich zdobycia. W tym przypadku korzystano z usług firm doradczo – konsultingowych.
- w kwestii jakości otrzymanych usług doradczo-konsultingowych do potrzeb średnich przedsiębiorców najwyższej zostały ocenione agencje rozwoju regionalnego, najniższej oceniono fundusze pożyczkowe.
- pod względem kompetencji informacji najwyższej oceniono firmy doradczo konsultingowych, natomiast bardzo słabo pod tym względem oceniono urzędy administracji lokalnej.
- średnie przedsiębiorstwa wykazują duże zapotrzebowanie na informacje o rynkach, w celu ekspansji przedsiębiorstwa i uważa, że powinny być one dostępne nieodpłatnie podobnie ochrona środowiska. Natomiast w przypadku informacji dotyczących nowych technologii powinny być dostępne, ale z dofinansowaniem.

2/ poziom małych przedsiębiorstw:

- największą popularnością cieszyły się informacje: z zakresu prawa, nowych technologiach, programach wsparcia w ramach Funduszy Strukturalnych, warunkach i możliwościach lokalizacji inwestycji.
- najczęściej małe przedsiębiorstwa zwracały się po porady i informacje do firm doradczo konsultingowych, a najmniej do urzędów administracji lokalnej.
- w zakresie dostosowania informacji do potrzeb, najwyższej zostały oceniono firmy doradczo-konsultingowe, najniższej urzędy administracji lokalnej.
- najwięcej pochlebnych opinii otrzymały szkolenia organizowane przez agencję rozwoju regionalnego i lokalnego. Z kolei najwięcej negatywnych ocen ponownie przypadło ofertom szkoleniowym organizowanym przez inkubatory przedsiębiorczości, indywidualni naukowcy, instytuty naukowe oraz uczelnie wyższe.

- największa łatwość dostępu do informacji wykazują agencje rozwoju regionalnego i lokalnego oraz firmy doradczo-konsultingowych, największa trudność w dostępie do informacji charakteryzuje urzędy administracji lokalnej.
- pod względem szybkość dostarczenia niezbędnych informacji ulokowały się agencje rozwoju regionalnego i lokalnego, najwolniej działają urzędy administracji lokalnej.
- z punktu widzenia rodzaju oferty szkoleń, można stwierdzić, że dużym zainteresowaniem cieszyły się te, które, dotyczyły dokształcania małych przedsiębiorców i angażowanie się w podnoszenie przez nich kwalifikacji do prowadzenia firmy poprzez proponowanie szkoleń najczęściej pochodziły od agencji rozwoju regionalnego i lokalnego. Najmniej ofert szkoleniowych dla małego biznesu był skierowany z urzędów administracji lokalnej/regionalnej.
- dedykowane oferty szkoleniowe, co trzeci mały przedsiębiorca wziął udział w szkoleniach proponowanych przez instytucje otoczenia biznesu. Najwięcej wskazań uzyskały szkolenia z zakresu marketingu, a najmniej z zakładania firmy.
- najczęściej mali przedsiębiorcy szukali porad i wskazówek doradczo-konsultingowych przy identyfikacji nowych rynków oraz możliwości ich zdobycia. W tym przypadku korzystano z usług firm doradczo-konsultingowych.
- pod względem kompetencji i kompletności informacji najwyżej zostały ocenione firmy doradczo-konsultingowe, najniżej oceniono Inkubatory przedsiębiorczości.
- mali przedsiębiorcy najchętniej dofinansowaliby swoją działalność poprzez zwolnienia z podatków oraz dotacje unijne. Znacznym zainteresowaniem także cieszą się dotacje unijne, najmniejszą popularnością cieszą się pożyczki.
- do najczęściej wymienianych problemów z jakimi borykają się mali przedsiębiorcy należy niedostosowana i niewłaściwa usługa, brak potrzeby korzystania z usług, niskie kompetencje personelu, nieodpowiednie terminy, długie procedury poprzedzające usługi.

3/ poziom mikroprzedsiębiorstw:

- największą popularnością cieszyły się informacje: z zakresu prawa, o dostępnych źródłach finansowania o rynkach, w celu ekspansji przedsiębiorstwa. Najmniejszą popularnością cieszyły się informacje o ochronie praw własności intelektualnej oraz informacje o pracach/programach badawczych i innowacjach krajowych.
- najwyżej pod względem kompletności informacji zostały ocenione agencje rozwoju regionalnego, najniżej oceniono urzędy administracji lokalnej, przewaga ocen negatywnych.

- w zakresie dostosowanie informacji do potrzeb najwyżej zostały ocenione firmy doradczo-konsultingowe, dobrze też w ocenach wypadły: fundacje wspierające rozwój, izby gospodarcze oraz fundusze pożyczkowe, najniżej mikro przedsiębiorcy ocenili parki technologiczne, które uzyskały.
- łatwość dostępu do informacji jest w agencji rozwoju regionalnego największa trudność w dostępie do informacji charakteryzuje indywidualnych naukowców oraz inkubatory przedsiębiorczości.
- stosunkowo niewielka liczba mikro przedsiębiorców wzięła udział w szkoleniach proponowanych przez instytucje otoczenia biznesu. Przy czym najwięcej wskazań uzyskały szkolenia dot. finansów, księgowości i rachunkowości, a najmniej zarządzanie projektami zaledwie.
- oferty dotyczące dokształcania mikro przedsiębiorców i angażowanie się w podnoszenie przez nich kwalifikacji do prowadzenia firmy poprzez proponowanie szkoleń najczęściej pochodziły od agencji rozwoju regionalnego i lokalnego oraz izb gospodarczych, rzemieślniczych, cechów itp. Najmniej ofert szkoleniowych dla mikro przedsiębiorców był skierowany z urzędów administracji lokalnej/regionalnej.
- z punktu widzenia dostępności oferty szkoleniowej należy zauważyć, że zdecydowana większość mikro przedsiębiorców bardzo dobrą opinię wystawili agencji rozwoju regionalnego i lokalnego. Najniżej zostały ocenione urzędy administracji lokalnej,
- ze względu na sposób przekazywania wiedzy podczas szkoleń najwyższe uznanie ponowne zyskały szkolenia organizowane przez agencje rozwoju regionalnego i lokalnego Najwięcej negatywnych ocen zyskały informacje przekazywane na szkoleniach organizowanych przez urzędy administracji lokalnej i regionalnej.
- najczęściej mikro przedsiębiorcy szukali porad i wskazówek doradczo-konsultingowych w zakresie wsparcia przy szukaniu nowych klientów, doradztwa strategicznego, wsparcia w zakresie wnioskowania o środki z funduszy unijnych.
- mikro przedsiębiorcy szukając usług doradczo-konsultingowych najchętniej korzystali z usług agencji rozwoju regionalnego oraz firm doradczo-konsultingowych. Natomiast najrzadziej korzystali z pomocy parków inwestycyjnych w ogóle nie skorzystali z porad indywidualnych naukowców oraz uczelni wyższych.

- z punktu widzenia dostępności usług doradczo-konsultingowych do potrzeb mikro przedsiębiorców najwyżej zostały ocenione agencje rozwoju regionalnego. Najniżej mikro przedsiębiorcy ocenili parki inwestycyjne.
- jakość otrzymanych usług doradczo-konsultingowych dostosowana do potrzeb mikro przedsiębiorców, najwyżej oceniono agencje rozwoju regionalnego, a najniżej instytuty i jednostki badawczo rozwojowe.
- największe zapotrzebowanie na nieodpłatne formy wsparcia wśród mikro przedsiębiorców stanowiło wsparcie przy identyfikacji nowych rynków oraz możliwości ich zdobycia przy szukaniu nowych klientów. Natomiast wśród form wsparcia mikro biznesu ale za dofinansowaniem najwięcej wskazań zyskały: wsparcie przy wnioskowaniu ze środków unijnych oraz wsparcie przy wprowadzaniu nowego produktu na rynek.
- wśród najczęściej wymienianych problemów z jakimi borykają się mikro przedsiębiorcy należą długie i trudne procedury poprzedzające świadczenie danej usługi oraz skomplikowane procedury skarbowe związane z rozliczaniem otrzymanego wsparcia. Istotną trudność stanowiła Ustawa o warunkach dopuszczalności i nadzorowaniu pomocy publicznej dla przedsiębiorców.

Oczekiwania, jak i potrzeby mikro, małych i średnich przedsiębiorstw w stosunku do samorządów lokalnych są zróżnicowane i rozwojowe, szczególnie w zakresie dostępu do usług informacyjnych oraz szkoleniowo-doradczych. Wzrastają oczekiwania firm, wynikające z rozpowszechniania i wzrostu zastosowania nowych technologii i tendencji innowacyjnych. Wobec powyższego istnieje pilna potrzeba synchronizowania wspólnych działań MSP, organizacji gospodarczych, samorządu lokalnego.

Rozdział 6

ZADANIA I KIERUNKI DZIAŁALNOŚCI UGRŚ W ZAKRESIE WSPARCIA PROCESÓW ROZWOJOWYCH MSP

6.1. Uwarunkowania strukturalne oraz rozwojowe UGRŚ w świetle zmieniających się oczekiwań MSP w okresie 2009 do 2019 r.

W tej części opracowania przedstawiona zostanie analiza porównawcza oczekiwań MSP działających w przestrzeni UGRŚ w odniesieniu do jej pierwszego oraz drugiego etapu rozwoju. Pierwszy etap rozwoju UGRŚ - strategia 2009 do 2013 r. - charakteryzował się dość dynamicznym tempem rozwoju, szczególnie handlu, budownictwa i przetwórstwa przemysłowego. Był to okres intensywnej zmiany ilości podmiotów gospodarczych działających w ramach UGRŚ.

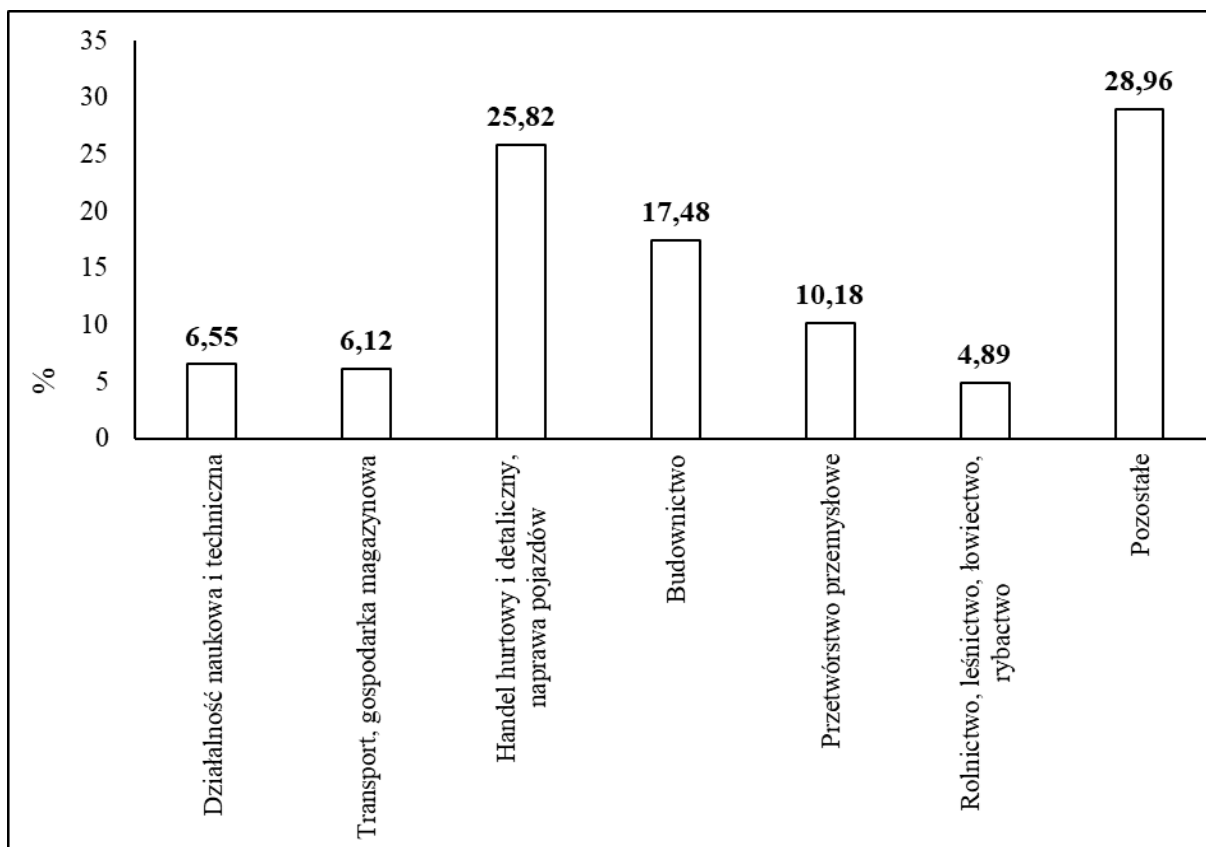
Tabela 25. Liczba podmiotów gospodarczych działających w ramach UGRŚ w latach 2009–2013

Jednostka terytorialna	Liczba podmiotów gospodarczych				
	2009	2010	2011	2012	2013
Brodnica	366	366	383	393	406
Dolsk	404	446	446	462	476
Krobia	1 077	1 138	1 142	1 172	1 223
Książ Wielkopolski	642	645	655	670	683
Śrem	4 360	4 524	4 499	4 614	4 674
Razem	6 849	7 119	7 125	7 311	7 462

Źródło: Opracowanie własne: dane GUS, Bank Danych Lokalnych.

W ciągu pięciu lat nastąpił wzrost ogólnej liczby przedsiębiorstw w regionie śremskim o 613, z czego najwięcej powstało w gminie Śrem (314 firm) i w gminie Krobia (146). Podmioty zarejestrowane na terenie gminy Śrem stanowiły zdecydowaną większość (4 674, tj. 62,64% wszystkich podmiotów zarejestrowanych na obszarze gmin członkowskich Stowarzyszenia). Stosunkowo dużo podmiotów funkcjonowało również w gminie Krobia (1 223, tj. 16,40% ogółu podmiotów regionu śremskiego). Podmioty gospodarcze pozostałych gmin stanowiły mniejszy odsetek ogółu przedsiębiorstw regionu (gmina Książ Wlkp. 683 podmioty tj. 9,22%, gmina Dolsk 476 podmiotów tj. 6,41%, i 5,22% w gminie Brodnica, tj. 406).

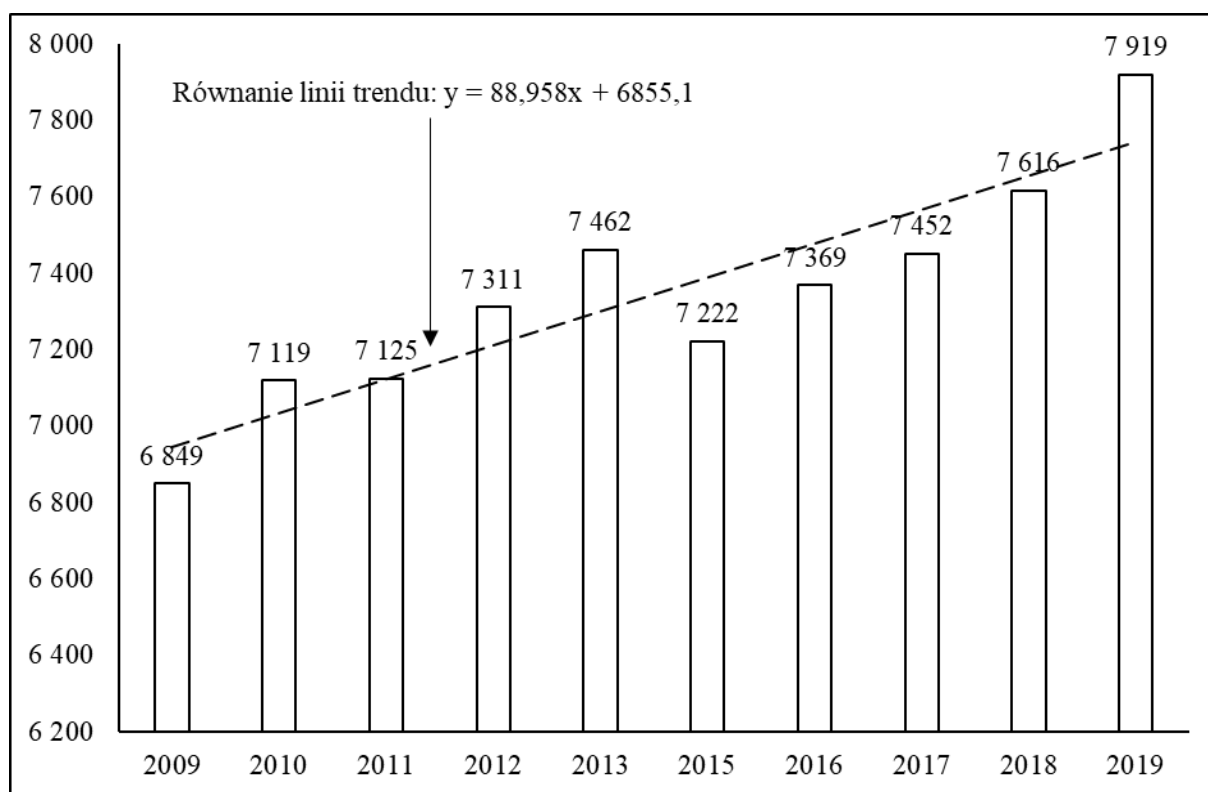
Struktura podmiotów gospodarczych według sekcji PKD 2007 (2013) łącznie z obowiązującym w tym okresie klimatem w sferze działalności gospodarczej przedstawia wykres 78.

Wykres 78. Struktura podmiotów gospodarczych według sekcji PKD 2007 (2013) - UGRŚ

Źródło: Opracowanie własne: dane GUS, Bank Danych Lokalnych.

Pozostałe rodzaje działalności oraz handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów stanowią dominujący rodzaj aktywności gospodarczej. Istotne znaczenie odgrywało budownictwo (17,48%) oraz przetwórstwo przemysłowe 10,15%. Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo zostało sklasyfikowane na poziomie najniższym (4,89%) rejestrowanej aktywności gospodarczej. Zmiany ilości podmiotów gospodarczych działających w Unii Gospodarczej Regionu Śremskiego w okresie od 2009 do 2019 r. przedstawia wykres 79.

Wykres 79. Zmiany ilości podmiotów gospodarczych działających w przestrzeni UGRŚ (2009 do 2019 r.)

Źródło: Dane GUS, Bank Danych Lokalnych

W przestrzeni UGRŚ w 2019 r. funkcjonowało 7919 podmiotów gospodarczych. Na podstawie przebiegu linii trendu można przyjąć, że liczba przedsiębiorstw z roku na rok wykazuje tendencję rosnącą. Na wykresie widoczne są dwa okresy rozwoju UGRŚ. Pierwszy od 2009 do 2013 r. z tendencją rosnącą. Maksymalna liczba podmiotów gospodarczych wyniosła 7462 (2013). Drugi okres obejmuje lata 2015 - 2019 z tendencją rosnącą. Maksymalna liczba podmiotów gospodarczych wyniosła 7919 (2019). W okresie 2009–2019 r. liczba przedsiębiorstw wzrosła o 1070.

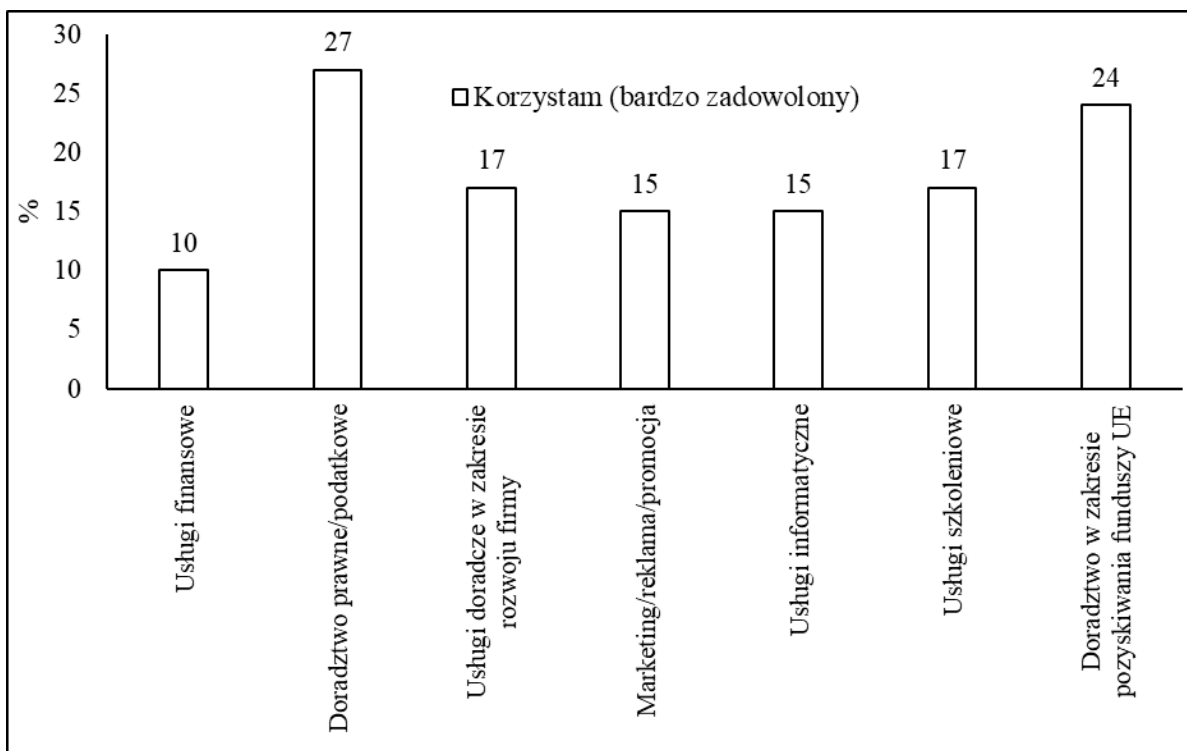
Biorąc więc pod uwagę liczbę działających w przestrzeni UGRŚ podmiotów gospodarczych (2019 r. – 7919 firm), przed samorządami lokalnymi kreślą się daleko idące wyzwania w procesie rozwoju usług informacyjno-szkoleniowo-doradczych, itp. dla małych i średnich przedsiębiorstw. Konkluzje dotyczące ocen tego rodzaju aktywności samorządów lokalnych oraz instytucji, organizacji gospodarczych w okresie 2015 do 2019 r. omówione zostały w poprzednich podrozdziałach, rozdziału 5. Natomiast rozkład ocen poziomu usług instytucji otoczenia biznesu obejmujący pierwszy okres rozwoju UGRŚ, tj. 2009 do 2013 przedstawia tabela 26.

Tabela 26. Ocena poziomu usług instytucji otoczenia biznesu (2013 r.)

Wyszczególnienie	Usługi finansowe	Doradztwo prawne/podatkowe	Usługi doradcze w zakresie rozwoju firmy	Marketing reklama promocyjna	Usługi informatyczne	Usługi szkoleniowe	Doradztwo w zakresie pozyskiwania funduszy UE
Korzystam (bardzo zadowolony) %	10	27	17	15	15	17	24
Korzystam (przeciętnie zadowolony) %	34	15	18	25	25	7	15
Korzystam (niezadowolony) %	28	2	5	6	5	0	2
Nie korzystam i nie chcę korzystać %	23	19	20	15	32	38	15
Nie korzystam ale chciałbym korzystać %	5	37	40	39	23	38	44
Suma %	100	100	100	100	100	100	100

Źródło: Opracowanie własne: dane GUS, Bank Danych Lokalnych.

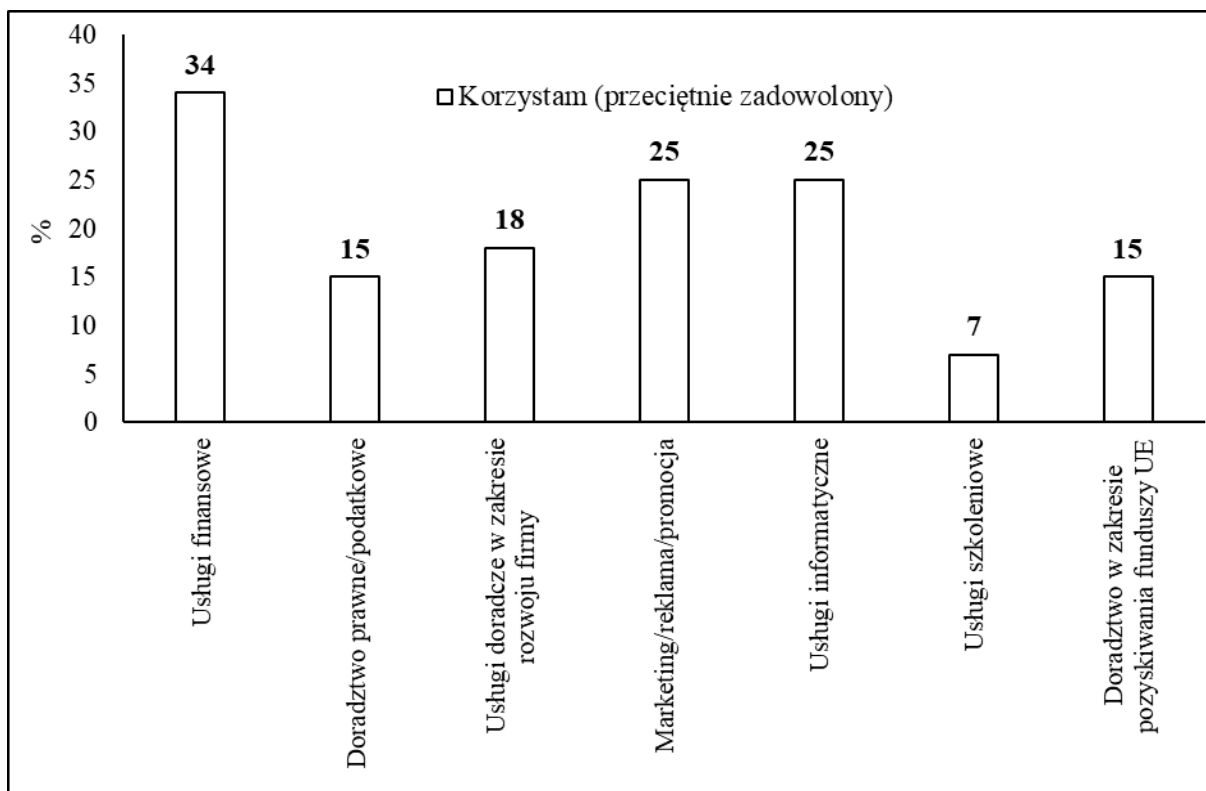
Interpretację graficzną poziomu zadowolenia z poszczególnych usług otoczenia biznesu przedstawiają wykresy 80–81.

Wykres 80. Poziom zadowolenia (bardzo dobry) z usług instytucji otoczenia biznesu

Źródło: Opracowanie własne - Tabela 26.

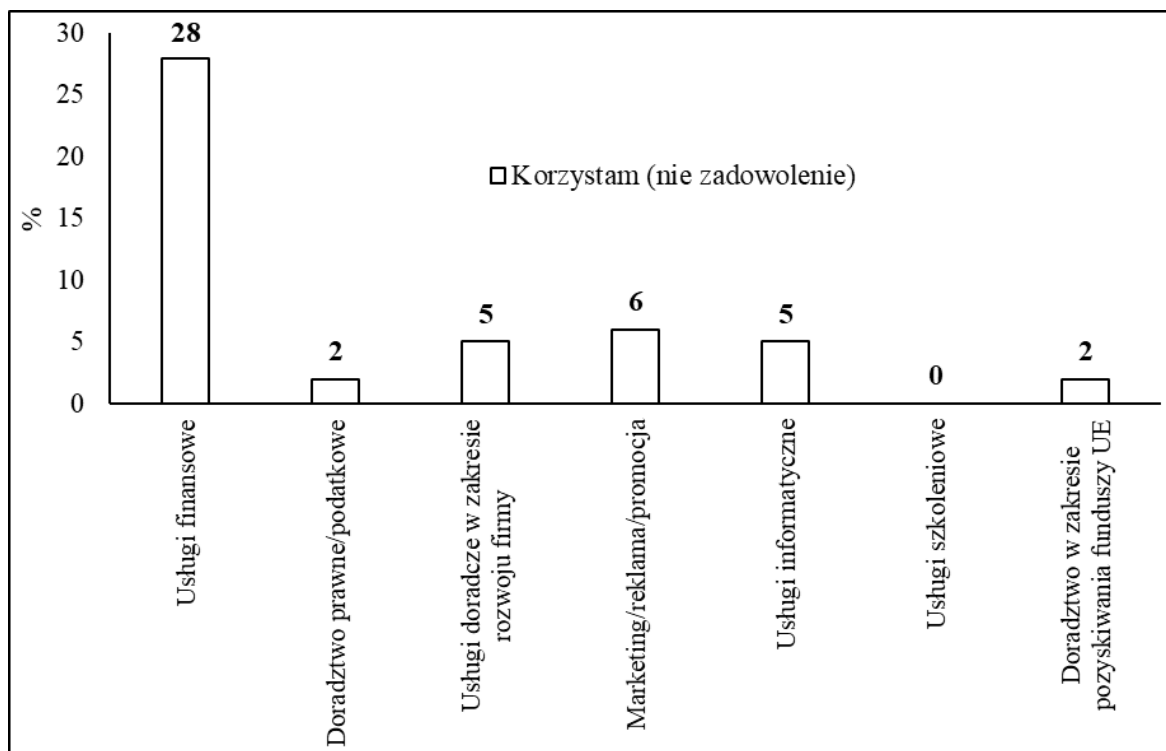
Najwyższy poziom zadowolenia (bardzo dobry) w opinii firm uzyskało doradztwo prawne/podatkowe – 27%. Z kolei doradztwo w zakresie pozyskiwania funduszy UE, uzyskało 24% bardzo dobrych opinii. Najniżej oceniono usługi finansowe, które tylko 10% firm oceniło na poziomie bardzo dobrym. Kolejną miarę oceny firm na poziomie - korzystam (przeciętnie zadowolony) przedstawia wykres 81.

Wykres 81. Poziom zadowolenia (przeciętny) z usług instytucji otoczenia biznesu

Źródło: Opracowanie własne - Tabela 26.

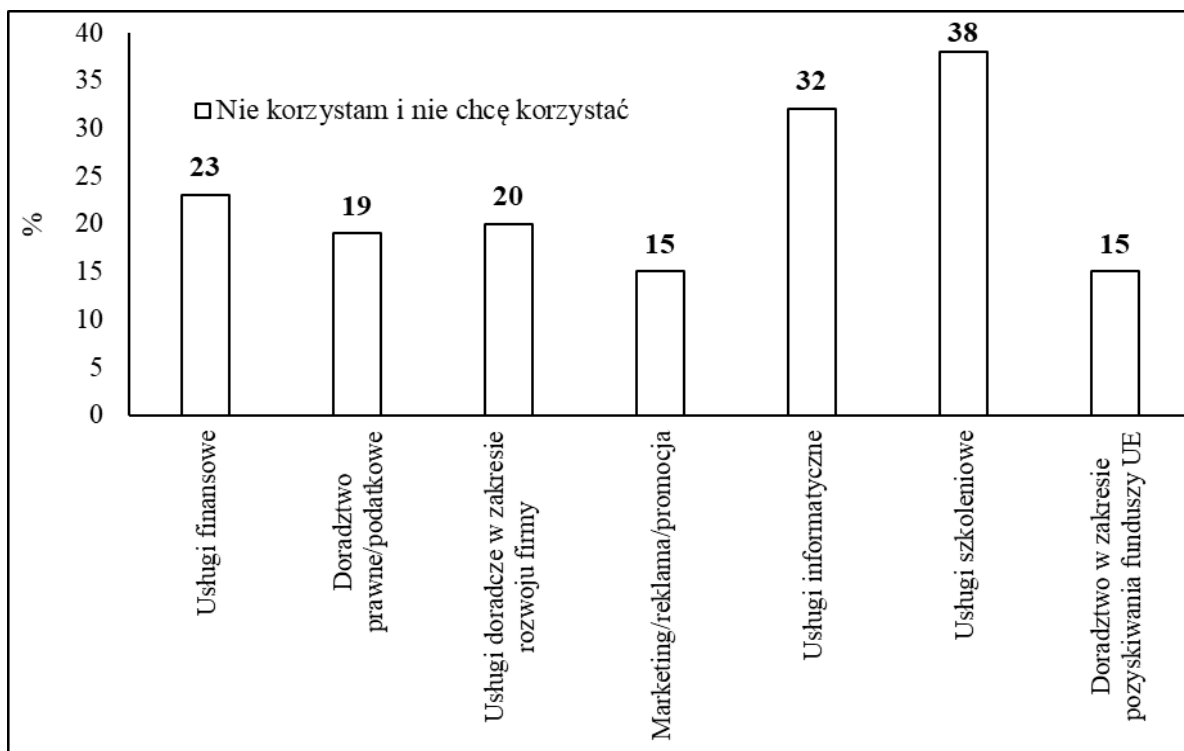
Poziom zadowolenia (przeciętny) firmy wykazywały w stosunku do usług finansowych (34%). Na drugim miejscu pod względem zadowolenia – poziom przeciętny uplasowały się marketing, reklama i promocja (25%) oraz usługi informatyczne (25%). Najstąbiej pod względem zadowolenia (przeciętnie) ocenione zostały usługi szkoleniowe (7%). Poziom zadowolenia (niezadowolony) z usług instytucji otoczenia biznesu przedstawia wykres 82.

Wykres 82. Poziom zadowolenia (niezadowolony) z usług instytucji otoczenia biznesu

Źródło: Tabela 26.

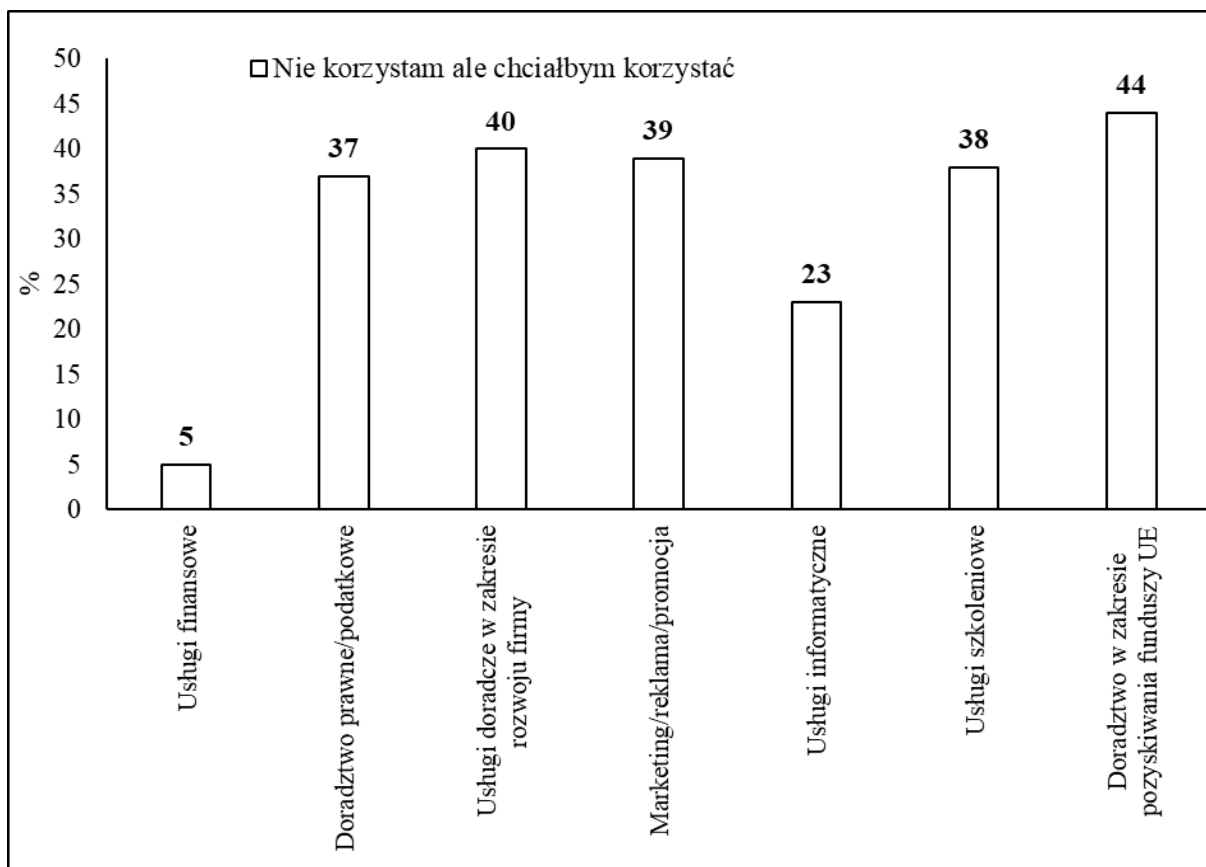
Najwyższy poziom – korzystam (niezadowolony) z usług instytucji otoczenia biznesu, firmy wskazywały w stosunku do usług finansowych (28%). Widać, że ta bardzo ważna domena aktywności w sposób istotny odbiega od oczekiwań firm. Pozostałe rodzaje wsparcia wykazane przez instytucje otoczenia biznesowego w kategorii niezadowolenia, uzyskały od 2% do 6%. Najbardziej skrajny poziom zadowolenia (nie korzystam i nie chcę korzystać) z usług instytucji otoczenia biznesu przedstawia wykres 83.

Wykres 83. Poziom zadowolonia (nie korzystam i nie chcę korzystać) z usług instytucji otoczenia biznesu.

Źródło: Tabela 26.

W tej kategorii zadowolonia najgorzej oceniono usługi szkoleniowe 38%. Jak widać kategoria ta może oznaczać brak zaufania do tej formy wsparcia. Nieco niżej lokowały się usługi informatyczne (32%). Z kolei marketing, reklama i promocja, usługi finansowe uzyskały od 20 do 23% skrajnie negatywnych ocen. Prezentowane skrajne oceny zadowolonia wskazują, że adresaci (firmy) dystansują się od oferowanego wsparcia i raczej same będą rozwiązywać swoje problemy. Kolejną kategorię ocen stanowi poziom - nie korzystam, ale chciałbym skorzystać (zobacz wykres 84).

Wykres 84. Poziom zadowolonia (nie korzystam ale chcę korzystać) z usług instytucji otoczenia biznesu

Źródło: Opracowanie własne - Tabela 26.

Prezentowane oceny firm w stosunku do oferowanego wsparcia (poziom nie korzystam, ale chcę korzystać), może stanowić płaszczyznę wzmożonej aktywności instytucji otoczenia biznesu. Najsilniej sygnalizowane są potrzeby doradztwa w zakresie pozyskiwania funduszy UE (44%). Usługi doradcze w zakresie rozwoju firmy oraz marketing, reklama i promocja wskazane zostały w przedziale 39 do 40%. Usługi finansowe w tej kategorii uzyskały 5% wskazań. Niewątpliwie prezentowane powyżej kategorie zadowolonia stanowiły punkt odniesienia do inicjowania i podejmowania działań wspierających aktywność podmiotów gospodarczych funkcjonujących w przestrzeni UGRŚ w pierwszej oraz w drugiej fazie rozwoju stowarzyszenia.

Podkreślić trzeba, że podstawowym celem działania Stowarzyszenia Unia Gospodarcza Regionu Śremskiego – Śremski Ośrodek Wspierania Małej Przedsiębiorczości jest wspieranie rozwoju gospodarczego i integracji społeczności lokalnej regionu objętego działalnością Stowarzyszenia. Istotne znaczenie ma także wspieranie idei samorządu lokalnego i prowadzenie działań polegających na obronie wspólnych interesów członków Stowarzyszenia, a ponadto czynne uczestniczenie w życiu publicznym i społeczno-gospodarczym.

Drugi etap rozwoju UGRŚ – druga strategia 2015 do 2022 r. – to okres bardzo intensywnego rozwoju gospodarczego. Szczegółowe analizy aktywności wszystkich podmiotów oddziaływania na środowisko gospodarcze regionu przedstawione zostały w poprzednim rozdziale. Podkreślić trzeba, że zarówno pierwsza oraz druga faza działalności UGRŚ, dla których źródłem aktywności była pierwsza oraz druga strategia, jednoznacznie identyfikują aktualność treści hipotezy tj. że samorząd lokalny nie jest w stanie samodzielnie oferować w ujęciu pakietowym, usług o charakterze pomocowym na oczekiwanym z punktu widzenia mikro, małych i średnich przedsiębiorców poziomie.

Prezentowane kategorie zadowolenia dotyczące pierwszego okresu działalności UGRŚ (od 2009 do 2013), stanowiły punkt odniesienia do inicjowania i podejmowania działań integrujących oraz wspierających aktywność podmiotów gospodarczych funkcjonujących w przestrzeni UGRŚ. Niewątpliwie szczególną rolę w zakresie oceny rozwiązań ujętych w pierwszej strategii, winny odgrywać negatywne wskazania. Podkreślić trzeba, że negatywne wskazania stanowiły przesłankę do weryfikacji przyjętej strategii i podjęcia badań ankietowych, które zostały wykorzystane w przygotowaniu drugiej strategii.

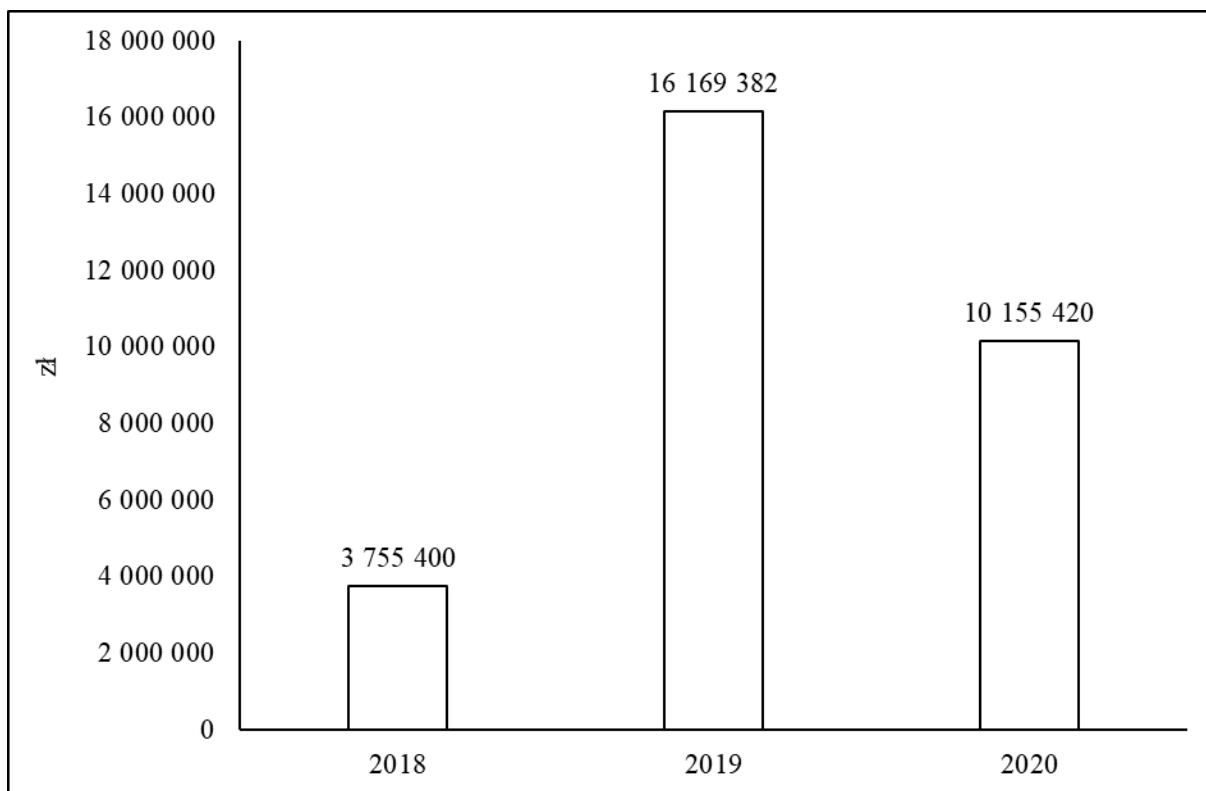
Drugi okres aktywności UGRŚ obejmujący lata 2015-2019, został ujęty w opracowanej strategii, jako efekt przeprowadzonych badań ankietowych (2009 r.). W tym miejscu należy zauważyć, iż oczekiwania respondentów w zakresie roli i aktywności samorządów lokalnych w procesie rozwoju usług informacyjnych, szkoleniowych i doradczo-konsultacyjnych dla małych i średnich przedsiębiorstw są zdecydowanie wyższe (co szczególnie wyrażają opinie negatywne) i wymagają przeprojektowania istniejącej oferty przy zastosowaniu rozwiązań o charakterze systemowym.

W uzupełnieniu realizację strategii (2015 do 2022) w zakresie wsparcia finansowego oraz informacyjno–doradczego w okresie 2018 do 2020, przedstawia tabela 27 oraz wykresy 85–86.

Tabela 27. Wsparcie finansowe oraz informacyjno–doradcze UGRŚ w okresie 2018 do 2020 r.

Lp.	Rok	2018	2019	2020
1.	Wsparcie finansowe			
	Mikropożyczkowy Fundusz dla rozwoju Wielkopolski	751 000	599 984	587 000
	W ramach współpracy z funduszem TOR#10	445 000		
	Agencja Rozwoju Regionalnego AGROREG S.A. w Nowej Rudzie	1 332 000	5 645 588	979 000
	Fundacja Kaliski Inkubator Przedsiębiorczości	1 227 400		
	Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. w Koninie		400 000	1 600 000
	Inicjatywa JEREMIE 2		9 523 810	4 761 905
	Dolnośląskiego Parku Innowacji i Nauki S.A. we Wrocławiu			2 227 515
	Razem wsparcie finansowe	3 755 400	16 169 382	10 155 420
2.	Wsparcie informacyjno–doradcze			
	Osoba zamierzająca rozpocząć działalność gospodarczą	81	76	96
	Mikro przedsiębiorcy	33	148	
	Mały przedsiębiorca	19	40	
	Średni przedsiębiorca	2	0	
	Przedsiębiorcy			653
	Organizacja pozarządowa	13	0	28
Razem wsparcie informacyjno-doradcze	148	264	777	

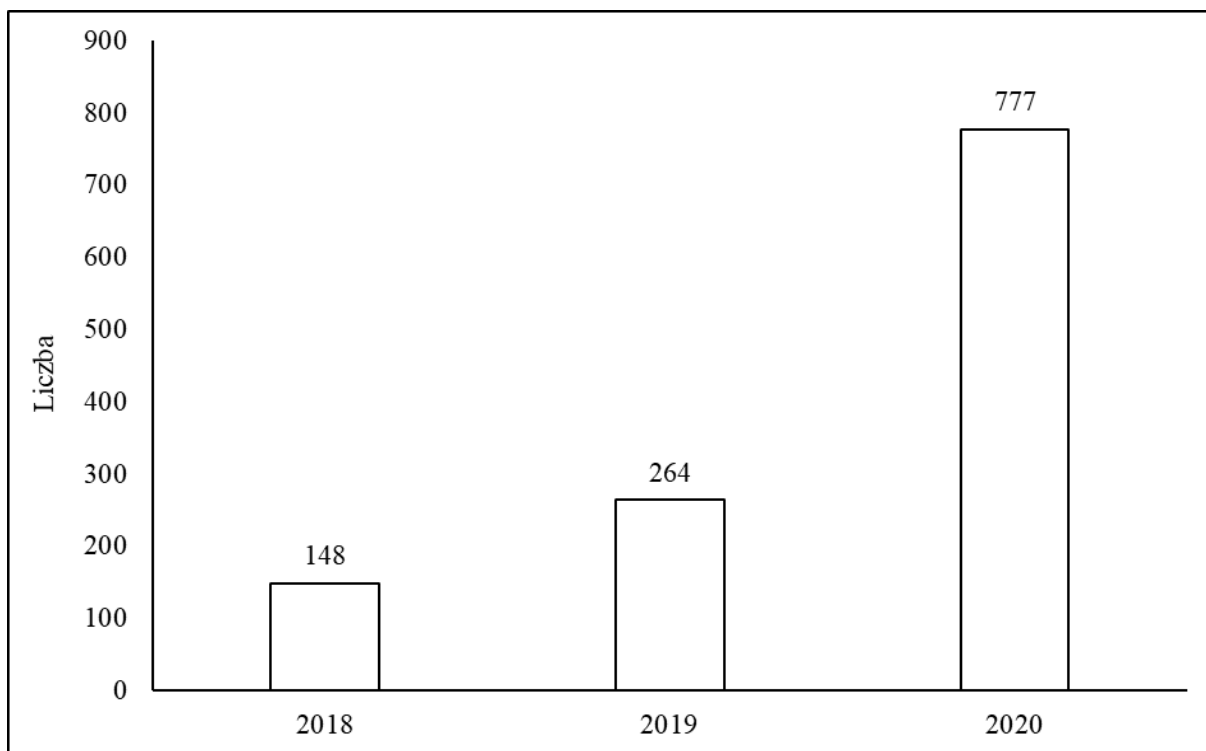
Źródło: Sprawozdanie z działań zrealizowanych przez Stowarzyszenie Unia Gospodarcza Regionu Śremskiego – Śremski Ośrodek Wspierania Małej Przedsiębiorczości 2018 r., 2019 r., 2020 r.

Wykres 85. Wsparcie finansowe realizowane przez UGRŚ w okresie 2018 do 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne: na podstawie Sprawozdanie z działań zrealizowanych przez Stowarzyszenie Unia Gospodarcza Regionu Śremskiego – Śremski Ośrodek Wspierania Małej Przedsiębiorczości 2018 r., 2019 r., 2020 r.

Najniższe wsparcie miało miejsce w 2018 r., natomiast najwyższe wsparcie finansowe można zauważyć w 2019 r. (ponad czterokrotny wzrost w stosunku do 2018 r.). Wsparcie finansowe przeznaczono na: na rozwój działalności gospodarczej, rozumianego jako wsparcie działań inwestycyjnych i obrotowych. rozpoczęcie działalności gospodarczej, wsparcie działań inwestycyjnych.

Wykres 86. Wsparcie informacyjno-doradcze realizowane przez UGRŚ w okresie 2018 do 2020 r.

Źródło: Tabela 27.

1. 2018 r. - w ramach świadczonych usług doradczych przygotowano wnioski:
 - wysokotechnologicznych inwestycji do Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego 2014-2020;
 - o dotacje wraz z biznesplanem na rozpoczęcia działalności gospodarczej do Powiatowego Urzędu Pracy w Kościanie;
 - dot. analizy finansowej dla procesu projektowania nowych wzorów użytkowych do programu DESIGN dla przedsiębiorców w Programie Operacyjnym Inteligentny Rozwój;
 - na działania edukacyjne w zakresie ekologii do Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu;
 - na mobilność edukacyjną kadry w ramach ERASMUS PLUS dla szkoły ponadgimnazjalnej ze Śremu (Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji – Narodowa Agencja Programu Erasmus+);
 - do konkursu na działania proekologiczne i prokulturowe w ramach strategii rozwoju województw wielkopolskiego dla biblioteki i stowarzyszenia.

Ponadto, świadczone pomoc doradczą dla organizacji pozarządowej w zakresie dostosowania dokumentacji prawnej do przygotowania przekształcenia stowarzyszenia zwykłego w stowarzyszenie rejestrowe.

2. 2019 r. - w ramach świadczonych usług doradczych przygotowano wnioski:

- do otwartego konkursu ofert na realizację w formie wspierania zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnościami ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych będących w dyspozycji Samorządu Województwa Wielkopolskiego,
- do Lokalnej Grupy Działania Lider Zielonej Wielkopolski na działanie związane z organizacją festynu jak alternatywnej formy spędzania wolnego czasu,
- do konkursu na działania proekologiczne i prokulturowe w ramach strategii rozwoju województwa wielkopolskiego za realizację projektów proekologicznych,
- do ERASMUS + na Mobilność kadry edukacji szkolnej,
- do programu „Mikrodotacje Wielkopolska Wiara 2019”,
- do Krajowego Funduszu Szkoleniowego na dofinansowanie szkoleń dla pracowników,
- na rozwój lub rozpoczęcie działalności gospodarczej do Lokalnej Grupy Działania „Gościnna Wielkopolska”,
- do WRPO 2014-2020, na tworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego do poddziałania 8.1.1. Edukacja przedszkolna,
- do POIR 2014-2020 na wdrożenie innowacyjnej technologii do zastosowań biomedycznych i technologicznych do Poddziałania 2.3.2 „Bony na innowacje dla MŚP”,
- wraz z biznes planem na rozpoczęcie działalności gospodarczej do Powiatowego Urzędu Pracy w Śremie.
- dot. postępowania zamówień publicznych dla przedsiębiorców dokonujących zakupów ze środków dotacji w Bazie Konkurencyjności,

3. - przygotowano dokumentację rejestrową 2 spółek z ograniczoną odpowiedzialnością. 2020 r. - świadczone usługi dla przedsiębiorców dotyczyły przede wszystkim wszelkich instrumentów wspierających biznes wskutek ograniczeń wprowadzonych epidemią COVID-19, ale również zmian organizacji pracy, sposobu rozliczania pracowników, procedur zwolnień, itp.

Prezentowane teoretyczne uporządkowanie kwestii związanych z polityką oraz rozwojem gospodarczym regionu, umożliwi wskazanie kluczowych kierunków kształtowania polityki samorządów lokalnych w dziedzinie rozwoju gospodarczego (Bagiński i Hatowska-Życka, 2019, s. 13) regionu na przykładzie UGRŚ. Zestawienie kierunków działań w sferze polityki rozwoju regionalnego na przykładzie UGRŚ przedstawia tabela 28.

Tabela 28. Potencjalne kierunki działań podejmowanych przez UGRŚ w obszarze polityki oraz rozwoju regionalnego

Lp.	Wykonawca, odbiorca	Kierunki działań UGRŚ
1.	Gminy, powiat	Identyfikacja występujących w poszczególnych gminach regionach problemów, kierunków oddziaływania i sposobów przeprowadzania zmian.
2.	Gminy, powiat	Wprowadzania w życie ustaleń i programów, czyli skłaniania podmiotów gospodarczych do postępowania zgodnie z obranymi kierunkami rozwoju.
3.	Wszystkie podmioty	Ulgi podatkowe, np.: inwestycyjne
4.	Podmioty z danego obszaru	Organizacja i tworzenie specjalnych stref ekonomicznych.
5.	Konkretny podmiot	Pozwolenie na budowę, zmiany w planie zagospodarowania przestrzennego, itp. warunkujące decyzje inwestycyjne.
6.	UGRŚ, samorząd lokalny	Działania władz lokalnych, które poprawiają infrastrukturę danego obszaru. Zaliczyć do nich można budowę dróg, magazynów, a także działalność w sferze ochrony środowiska (budowę oczyszczalni ścieków i wodociągów). Istotne są również możliwości połączeń telekomunikacyjnych i ich jakość a także dostępność oraz jakość usług bankowych, tworzenie elementów infrastruktury, jak inkubatory przedsiębiorczości i parki technologiczne.
7.	UGRŚ, samorząd lokalny	Działania o charakterze finansowym, którymi są ulgi podatkowe, a także wszelkiego rodzaju opłaty, kredyty, subsydia, dotacje, granty (UE) i udzielane gwarancje. Wspieranie inwestorów, poprzez tworzenie i dofinansowywanie organizacji ułatwiających działalność gospodarczą, programy promocji eksportu, nowoczesnych technologii czy też programy doskonalenia i zmiany kwalifikacji siły roboczej.
8.	UGRŚ, samorząd lokalny	Działania o charakterze legislacyjnym, które obejmują swym zasięgiem przede wszystkim wydawanie przepisów dotyczących wszelkich aspektów działalności gospodarczej oraz wydawanie i ewidencjonowanie zezwoleń na działalność gospodarczą.
9.	UGRŚ, samorząd lokalny	Działania o charakterze informacyjnym, do których zaliczyć należy wszelką działalność władz mającą na celu reklamę i marketing państwa, regionu, gminy czy też przedsiębiorstw. Do tej grupy zaliczane są również doradztwo i działalność promocyjna.
10.	Samorząd lokalny	Podejmowanie, w ramach ogólnej strategii rozwoju społeczno-gospodarczego danej Gmin, inicjatyw i zadań rozwojowych wspierających działania UGRŚ.
11.	UGRŚ, samorząd lokalny	Stymulowanie rozwoju poprzez stosowanie różnego rodzaju ułatwień i udogodnień wspierających działania UGRŚ. Przyciąganie inwestorów oraz pozyskiwanie środków, które mogą służyć rozwojowi.
12.	Samorząd lokalny	Podejmowanie działań promocyjnych, udostępnianie lokalnych zasobów, stosowanie ulg, zachęt, udzielanie subsydiów, wspierających działania UGRŚ.

13.	UGRŚ	Tworzenie własnych funduszy stymulacji i wspierania rozwoju lub pozyskiwanie zewnętrznych środków na ten cel.
14.	UGRŚ	Utworzenie własnych struktur organizacyjnych rozwoju, w ramach których prowadzona będzie kompletna i kompleksowa obsługa podmiotów rozwoju, od informacji wstępnej począwszy, a na ocenach efektów społecznych, ekonomicznych prowadzonej działalności kończąc.
15.	UGRŚ	Rozwój kooperacji z udziałem miejscowych, istniejących i uruchamianych zakładów produkcyjnych i usługowych.
16.	UGRŚ, samorząd lokalny	Utworzenie lokalnego systemu kształcenia, doksztalcania, doskonalenia zawodowego, czy przekwalifikowania.

Źródło: Opracowanie własne.

Wskazane kierunki działań podejmowanych przez UGRŚ w obszarze polityki oraz rozwoju regionalnego mogą być zakłócone przez bariery, które mogą mieć charakter przewidywany bądź nieprzewidywalny, określanych jako ryzyko podejmowanych działań, zagrożenia (Janas, 2019, s. 57). Te bardziej przewidywalne można zestawić, jako słabe strony bądź zagrożenia ujmowane w analizie SWOT. Zestawienie takich barier przedstawione zostały w tabeli 29.

Tabela 29. Bariery ograniczające skuteczność działań podejmowanych przez UGRŚ w obszarze polityki oraz rozwoju regionalnego

Lp.	Bariery ograniczające
1.	Brak dróg krajowych i połączeń kolejowych na terenie UG.
2.	Nie w pełni wykorzystany potencjał infrastruktury na terenach wiejskich.
3.	Brak docelowej wizji zagospodarowania przestrzennego gminy, miejscami chaos urbanistyczny. Zbyt częste są doraźne zmiany pod presją inwestorów, a zbyt słabo egzekwowany nadzór nad deweloperami, co skutkuje rozproszoną zabudową, a to powoduje wzrost kosztów uzbrojenia. Dotyczy również gmin wchodzących w skład UG.
4.	Drogi wojewódzkie – część jest w złym stanie (główne problemy – ul. Staszica, Al. Solidarności, wyjazd na Psarskie, wyjazd na Leszno), brak obwodnicy w kierunku Leszna, wąska droga na Leszno.
5.	Drogi powiatowe na terenie miasta, sporo odcinków wymaga remontów.
6.	Brak połączeń kolejowych i drogi krajowej.
7.	Niezadawalający stan infrastruktury drogowej i około drogowej.
8.	Dużo nielegalnych wysypisk.
9.	Niewystarczający stan czystości środowiska (zanieczyszczone jeziora, nielegalne wysypiska, niska emisja).
10.	Tereny wiejskie – nadal zbyt mała baza sportowa i oferta spędzania czasu wolnego. Handel i gastronomia.
11.	Ograniczony lokalny rynek pracy, wiele osób pracuje poza gminami - Poznań.
12.	Zbyt niskie zarobki (niższe niż w Poznaniu).
13.	Coraz trudniejsze pozyskiwanie i przygotowanie terenów inwestycyjnych.

Źródło: Opracowanie własne.

Zestawiając kierunki ujęte w tabeli 28 z barierami ujętymi w tabeli 29 widać wyraźnie zarówno silne współzależności między nimi, jak i sprzeczności, które wymagać będą determinacji oraz konsekwencji w osiągnięciu założonych celów. Z kolei przyczyny nieprzewidywalności zdarzeń i zmian mogą być spowodowane następującymi przesłankami (Kozielecki, 2002, s. 57):

- niewiedzą (niewystarczająca ilość informacji i/lub danych),
- rzadkością, incydentalność czy przypadkowość zjawisk,
- niewykonalnością techniczną,
- zjawiska naturalne mające wpływ na nieprzewidywalność zmian,
- nieracjonalnością,
- nieprzewidywalnością deterministycznego stanu układu.

Oprócz w/w przesłanek mogą zaistnieć inne o wymiarze systemowych takie, jak:

- niekontrolowany rozwój pandemii,
- pojawienie się zjawisk kryzysowych w wymiarze krajowym, UE, międzynarodowym,
- inflacja,
- wzrost bezrobocia,
- załamanie się finansów publicznych,
- zagrożenia o charakterze militarnym,
- monopolizacja rynku,
- inne.

6.2. Innowacje perspektywą rozwoju JST zrzeszonych w Unii Gospodarczej Regionu Śremskiego

Podstawą przyszłościowej działalności JST i MSP są innowacje, które należy rozumieć jako wykorzystanie nowej wiedzy do uzyskania lepszych metod produkcji. Z kolei (Samuelson, Nordhaus, 1999, s. 513) wskazał pięć następujących przypadków występowania innowacji:

- stworzenie nowego produktu,
- zastosowanie nowej technologii, metody produkcji,
- stworzenie nowego rynku zbytu,
- pozyskanie nieznanych dotąd surowców,
- reorganizacje określonej gałęzi gospodarki.

Omówione przypadki innowacji na poziomie JST winny mieć nade wszystko charakter organizacyjny, technologiczny i równocześnie proekologiczny, czyli działalności nastawionej

na rozwój ekologii, niemające wpływu na otoczenie przyrodnicze oraz nienaruszające równowagę ekologiczną. Jednocześnie należy stwierdzić, że innowacje w zakresie JST oddziałują na działalność MSP w przestrzeni organizacyjnej, technologicznej, cyfrowej, ekologicznej.

Uwzględniając powyższe uwarunkowania oraz rolę JST w zakresie organizacji, technologii i ochrony środowiska wskazać trzeba na inicjatywy oraz implikacje występujące między JST oraz MSP. W tym przypadku istniejące i budujące się relacje pomiędzy wymienionymi elementami są silnie warunkowane działaniami i inicjatywami wszystkich samorządów zrzeszonych w ramach UGRŚ. Ich wzajemne relacje, wymiana technologicznych doświadczeń pozwala na intensyfikację innowacji, które sprzyjają budowie systemu wsparcia MSP.

6.2.1. Pełna dostępność do usług publicznych

Ważnym zadaniem wpisanym w powszechność działania samorządów lokalnych jest stworzenie warunków pełnej dostępności do usług publicznych świadczonych przez poszczególne samorzady lokalne i ich instytucje. Poprawia to relacje pomiędzy tymi instytucjami, a małymi i średnimi przedsiębiorstwami, jak również uwiarygadnia instytucje samorządów lokalnych. Wdrożenie stosownej ustawy jest bardzo trudne ze względu na liczne bariery architektoniczne i cyfrowe, które wymagają ogromnych nakładów finansowych. Dzięki wspólnym działaniom samorządów lokalnych zrzeszonych w ramach UGRŚ te bariery można pokonać i wdrażać w praktyce. Celem jest poprawa warunków życia i funkcjonowania obywateli ze szczególnymi potrzebami, którzy są narażeni na marginalizację lub dyskryminację, m.in. ze względu na niepełnosprawność lub obniżony poziom sprawności z powodu wieku czy choroby. Ustawa jest kluczowym elementem rządowego programu „Dostępność Plus”, który rząd przyjął 17 lipca 2018 r. Rozwiązania przewidziane w projekcie ustawy realizują zapisy Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych, zobowiązujące do zapewnienia takim osobom na równi z innymi obywatelami dostępu do różnych obiektów. Projekt ustawy powstał we współpracy ze środowiskiem osób niepełnosprawnych.

Podmiot publiczny zapewnia dostępność przez stosowanie uniwersalnego projektowania nowych rozwiązań lub racjonalnych usprawnień w usuwaniu istniejących barier. Minimalne wymagania obejmują zapewnienie w instytucjach publicznych, urzędach samorządów lokalnych:

1/ dostępności architektonicznej – zarówno korytarze, jak i klatki schodowe powinny być wolne od barier i zapewniać możliwość poruszania się po nich między innymi osób na wózku, osób korzystających z kul, lasek i innych pomocy ortopedycznych, osób starszych, a także osób z wózkami dziecięcymi, mających różne problemy z poruszaniem się (windy, schody, korytarze, ciągi piesze w budynku),

2/ dostępności cyfrowej – została kompleksowo uregulowana w ustawie o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych,

3/ dostępności informacyjno-komunikacyjnej – zapewnienie informacji na temat tego, jakie zadania wykonuje dany podmiot w postaci nagrania w polskim języku migowym dla osób głuchych, informacji w tekście łatwym do czytania (ETR) - m.in dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, czy pliku odczytywalnego maszynowo, dzięki któremu taką informację może udźwiękować osoba niewidoma. Dostępność w tym zakresie to także umożliwienie komunikacji z podmiotem w taki sposób, jaki jest dogodny dla osoby ze szczególnymi potrzebami np. poprzez SMS czy przy użyciu usługi tłumaczenia migowego online.

Za koordynację wdrażania ustawy odpowiedzialny jest minister ds. rozwoju regionalnego przy pomocy Rady Dostępności – organu opiniodawczo-doradczego w sprawach dostępności. Ponadto, każdy organ władzy publicznej (w tym administracji rządowej i samorządowej oraz kontroli państwowej i ochrony prawa), a także sądy i trybunały – wyznaczają co najmniej jedną osobę pełniącą funkcję koordynatora ds. dostępności. Szczegółowy plan działania na rzecz poprawy zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami przedstawia tabela 30.

Tabela 30. Plan działania na rzecz poprawy zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami na lata 2020-2024

Lp.	Działanie	Planowany termin realizacji
1	Powołanie Koordynatora oraz Zespołu do spraw dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami	2020
2	Przygotowanie planu działania na rzecz poprawy dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami – Koordynator – Zespół	2020

3	Poinformowanie dyrektorów gminnych o nowych regulacjach prawnych , obowiązkach z nich wynikających, powołaniu zespołu oraz przystąpieniu do organizacji szkoleń upowszechniających wiedze na temat ustawy - PAO – przeprowadzenie szkolenia online	2020
4	Przedłożenie do zatwierdzenia Planu działania na rzecz poprawy dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami na lata 2020- 2022 – Koordynator	2021
5	Podjęcie współpracy z organizacjami osób ze szczególnymi potrzebami celem rozpoczęcia przygotowania mapy niedogodności, które wymagają eliminacji.	2020-2022
6	Zlecenie audytu dostępności	2020
7	Przestawienie ramienia szlabanu oraz czytnika kart wraz z wyrównaniem nawierzchni, znajdującej się przed wejściem do windy	2021
8	Wymiana przycisków w windzie – zastosowanie oznaczenia w alfabecie Braille'a	2021
9	Wykonanie pochwytyłów przyściennych – 2 szt. (budynek Urzędu ul. Plac 20 Października 1) oraz barierki ochronnej (budynek Urzędu ul. Mickiewicza 10)	2021
10	Dostosowanie elementów przestrzeni dla osób ze szczególnymi potrzebami	2021
11	Wymiana i regulacja włazu kanalizacyjnego wraz z odtworzeniem nawierzchni	2021
12	Wykonanie pochwytyłów przy istniejącej balustradzie, znajdującej się przed wejściem do budynku Urzędu	2021
13	Przeszkolenie pracowników Urzędu w zakresie współpracy obsługi klientów ze szczególnymi potrzebami	2021
14	Przygotowanie nagrania w PJM i zamieszczenie na stronie internetowej informacji o zakresie działalności urzędu	2022
15	Wyznaczenie numeru telefonu komórkowego dostępnego dla osób ze szczególnymi potrzebami do komunikacji SMS/MMS	2021
16	Zmiana zasad przygotowywania korespondencji wychodzącej i wewnętrznej w sposób ułatwiający czytanie osobom słabowidzącym, mającym trudności z czytaniem	2021
17	Wyprofilowanie krawężników znajdujących się na przejściu przez ciąg pieszo-jezdny prowadzący na dziedziniec Urzędu oraz przy przystanku autobusowym zlokalizowanym przy ul. Mickiewicza	2021
18	Wyrównanie wklęsłych kanałów z powierzchnią chodników – otoczenie Plac 20 Października	2021
19	Wydłużenie miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych, znajdujących się przed budynkiem Urzędu	2021
20	Uzupełnienie instrukcji ppoż. o zasady prowadzenia ewakuacji osób ze szczególnymi potrzebami	2021
21	Wymiana nawierzchni pochylni, znajdującej się przed budynkiem Urzędu	2021
22	Wykonanie pliku wideo PJM z załączonym tekstem	2021

23	Montaż dwóch systemów pętli indukcyjnej dla niedosłyszących	2021
24	Wykonanie audytów stron internetowych	2021
25	Dostosowanie strony nieruchomości.srem.pl do wymagań	2021
26	Powołanie Mobilnego Urzędnika	2020
27	Przedłożenie raportu zbiorczego do zatwierdzenia	2021-2022
28	Podanie raportu do publicznej wiadomości	2021
29	Kampania informacyjna	2020-2024
30	<p>Podejmowanie dalszych działań zmierzających do poprawy dostępności budynków urzędów administracji dla osób ze szczególnymi potrzebami poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zamontowanie planu tyflograficznego, - zamontowanie napędu do drzwi automatycznych przy windzie, - zakup krzeseł ewakuacyjnych, - wykupienie abonamentu tłumacza migowego, - budowa nowego Gminnych Portali Informacyjnych jako wirtualnych wizytówek gmin jako pierwszy punkt kontaktu z samorządem, zapewniającego dostępność wszystkim osobom ze szczególnymi potrzebami, - montaż linii prowadzących wraz z polami uwagi - budynki urzędów - zakup lup elektronicznych – 2 szt. 	2022-2024

Źródło: UM w Śremie - art.14 w związku z art.6 ustawy z dnia 19 lipca 2019r. o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami/ Dz. U. z 2019r. poz. 1696 ze zmianami.

Uwzględnić należy również działania priorytetowe UGRŚ w zakresie wdrażania nowoczesnych technologii (sfera OZE, ochrony środowiska).

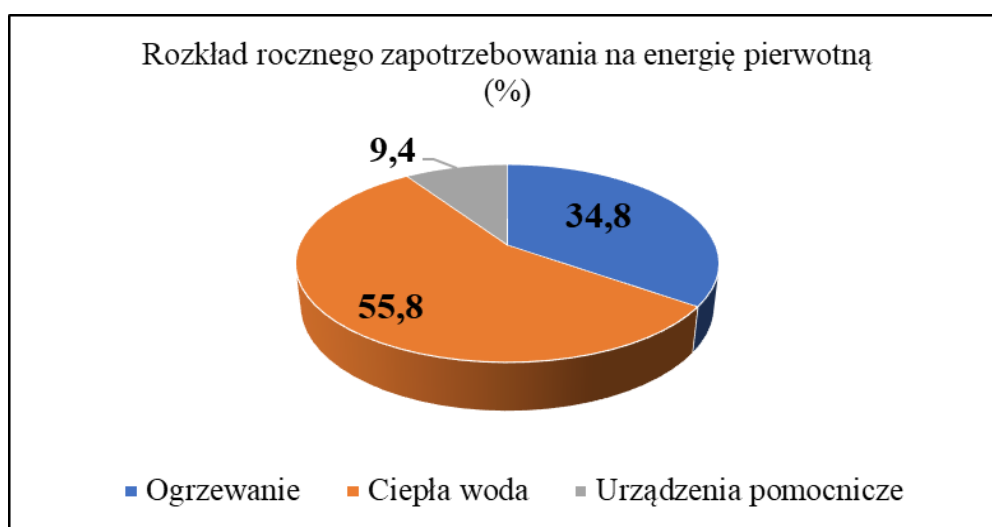
6.2.2. Wykorzystanie technologii wodorowych w budownictwie mieszkaniowym

Wodór jest jednym z najczęściej występujących na świecie pierwiastków. Stanowi on element składowy wody oraz węglowodorów, a biorąc pod uwagę jego korzystne właściwości fizyczne i chemiczne jest on dobrym substytutem dla paliw kopalnych w ramach globalnej transformacji energetycznej. Podczas procesu spalania wodoru powstaje para wodna. Paliwo wodorowe, w porównaniu do paliw konwencjonalnych, cechuje się stosunkowo wysoką wartością energetyczną. Wodór może być wykorzystywany jako surowiec, paliwo, nośnik energii lub także jako jej magazyn. Wykorzystanie wodoru w budownictwie mieszkaniowym niesie ze sobą wiele korzyści, w tym:

- stanowi odpowiedź na transformację energetyczną, która dotyka wszystkich obszarów gospodarki, także ciepłownictwa. poprzez wyeliminowanie energii z paliw kopalnych;
- istnieje możliwość magazynowania energii (off-grid) w postaci wodoru i tlenu – w procesie elektrolizy, w okresie nadprodukcji OZE;
- produkcja energii w ciepłownictwie bez efektów ubocznych ponieważ efekt uboczny to para wodna;

- niezależność energetyczna - spalanie zmagazynowanego wodoru w czystym tlenie w sezonie grzewczym;
- możliwość produkcji ciepła jak i energii elektrycznej w dowolnym momencie;
- osiągnięcie efektywności energetycznej budynków poniżej 52 kWh/(m²/rok) nie będzie możliwe bez ingerencji w C.O. i C.W.

W/w efekty stanowią punkt odniesienia do rosnących kosztów energii ze źródeł tradycyjnych oraz realny i częsty blackout, jako najdalej idący postulat. Roczny rozkład zapotrzebowania na energię pierwotną oraz schemat dla wykorzystania wodoru w budownictwie mieszkaniowym przedstawia wykres 87.

Wykres 87. Roczny rozkład zapotrzebowania na energię pierwotną

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Raportu Krajowego Systemu Elektroenergetycznego 2021 r.

6.2.3. Fotowoltaika (Śremskie Wodociągi sp. z o.o.), analiza, efekty

Wzrastające koszty funkcjonowania Spółki (spółka obsługuje również sąsiednie gminy zrzeszone w UGRŚ), spowodowane w znacznej mierze przez wysokie ceny energii elektrycznej, skłoniły w połowie 2022 r. do podjęcia pilnych działań, które pomogłyby, w krótkiej perspektywie czasowej, zredukować obciążenie finansowe Spółki.

Przykładowo zużycie energii elektrycznej przez Spółkę w 2021 r. wyniosło 3.979.749 kWh, z czego 771.408 kWh pochodziło ze źródeł własnych (agregat kogeneracyjny, instalacja fotowoltaiczna), a 3.208.341 kWh pobrano z sieci elektroenergetycznej. Pobór energii z infrastruktury sieciowej w roku 2022 winien wynieść około 3.100.000 kWh. W celu ograniczenia poboru energii z sieci elektroenergetycznej, podjęto decyzję o wyposażeniu siedmiu obiektów Spółki (stacje uzdatniania wody, pompownie), w różnych lokalizacjach,

w instalacje fotowoltaiczne. Produkowana przez nie energia elektryczna zużywana jest przez te obiekty, co skutkuje mniejszą ilością energii pobieranej z sieci elektroenergetycznej, a tym samym niższymi kosztami zakupu i dystrybucji energii elektrycznej. Z uwagi na potrzebę pilnego ograniczenia kosztów, zdecydowano się w pierwszej kolejności na montaż instalacji o mocy nie przekraczającej 50 kWh (prostsza procedura wymagana przy realizacji przedsięwzięcia – nie jest wymagane pozwolenie na budowę i podłączenia jej do infrastruktury elektroenergetycznej) na obiektach, gdzie z uwagi na warunki terenowe wykonanie takich instalacji jest możliwe (wymagana powierzchnia dla ich montażu), a także uzasadnione ze względu na dotychczasowy pobór energii elektrycznej (zużycie produkowanej energii na zasadach autokonsumpcji). Ponadto, z uwagi na brak wymaganych środków finansowych, co wynika z niewystarczających przychodów taryfowych Spółki wobec znacznego wzrostu kosztów jej funkcjonowania, poszukiwano rozwiązania ograniczającego niezbędny wkład inwestycyjny. Dlatego też przeprowadzone przez Spółkę zapytanie ofertowe dotyczyło dostaw instalacji fotowoltaicznych, obejmujących ich montaż wraz z uruchomieniem i eksploatacją, na zasadzie miesięcznego abonamentu.

W kolejnych latach, kiedy cena energii prawdopodobnie zostanie uwolniona, rentowność tego przedsięwzięcia znacząco wzrośnie. Gdy szacowano opłacalność tego przedsięwzięcia (I kwartał 2022 r.) cena zakupu energii u operatora (Energia S.A.) wynosiła 1 334 zł/MWh a w kwartale IV – 1 596 zł/MWh. Przyjęto wówczas średnioroczny koszt 1 100 zł/MWh, uzyskując wówczas zmniejszenie kosztów zakupu energii w okresie obowiązywania umowy (15 lat) o kwotę 3 504 tys. zł.

Z powyższych informacji wynika, że dla Śremskich Wodociągów sp. z o.o., niezbędna i pilna jest instalacja fotowoltaiki. Zestawienie miejsc lokalizacji instalacji fotowoltaicznych oraz ich możliwości wytwórczych, przedstawia tabela 31.

Tabela 31. Zestawienie miejsc lokalizacji instalacji fotowoltaicznych oraz ich możliwości wytwórczych

L.p.	Lokalizacja	Moc instalacji [kWh]	Szacowana ilość wytwarzanej energii [kWh/rok]
1	SUW w Śremie ul. Parkowa 8	49,82	53 000
2	Pompownia wody w Śremie ul. Zamenhofska 2	49,82	49 000

3	Pompownia wody w Śremie ul. Franciszkańska	34,78	36 000
4	Przepompownia ścieków w Śremie ul. Popiełuszki	25,85	25 000
5	Ujęcie wody w Śremie ul. Farna	49,82	57 500
6	SUW w Gaju	30,08	31 000
7	SUW w Nochowiu	17,86	17 500

Źródło: Obliczenia własne: Sprawozdanie z działalności Śremskie wodociągi spółka z o.o. za 2019 r.

Zmniejszenie kosztów dystrybucji energii elektrycznej w 2019 r. (prognoza) prezentuje tabela 32.

Tabela 32. Zmniejszenie kosztów dystrybucji energii elektrycznej w 2019 r. (prognoza)

Obiekt	Planowana produkcja (kWh)	Koszt dystrybucji 2022 (zł/kWh)	Oszczędności w koszcie dystrybucji z tytułu produkcji wg. ceny z 2022 r. (zł.)	Zakładany wzrost kosztu dystrybucji w 2023 r. (%)	Zakładany w koszcie dystrybucji z tytułu produkcji wg. ceny z 2023 r. (zł.)
Ujęcie wody w Śremie	57 500	0,1136	6 532	5	6 859
SUW w Śremie	53 000	0,1118	5 925	5	6 222
Przepompownia wody w Śremie (ul. Zamenhofa)	49 000	0,1767	8 658	5	9 091
Przepompownia wody w Śremie (ul. Franciszkańska)	36 000	0,301	10 836	5	11 378
SUW w Nochowiu	17 500	0,3337	5 840	5	6 132
SUW w Gaju	31 000	0,295	9 145	5	9 602
Przepompownia ścieków w Śremie (ul. Popiełuszki)	25 000	0,301	7 525	5	7 901
Razem	269 000	*	54 461	5	57 185

SUW – stacja uzdatniania wody

Źródło: Opracowanie własne

Efektem wykorzystania instalacji fotowoltaicznych są oszczędności na poziomie kosztów dystrybucji: łącznie 54 461 zł. Zmiana ceny kosztów dystrybucji o 5% w 2023 r. spowoduje ich wzrost do poziomu 57 185 zł.

6.2.4. Produkcja biogazu i środka poprawiającego właściwości gleby

Biogaz powstaje w procesie fermentacji metanowej biomasy, a następnie jest gromadzony w zbiorniku, po czym kierowany jest do agregatu. Powstające w agregacie ciepło wykorzystywane jest do utrzymywania wymaganej temperatury fermentującego osadu. Wyprodukowany w czasie fermentacji biogaz jest wykorzystywany w produkcji energii

elektrycznej i energii cieplnej jako paliwo gazowe w agregacie kogeneracyjnym o mocy 123 kW. Ciepło powstałe w procesie jest wykorzystywane do ogrzewania osadu w komorach fermentacyjnych a w okresie zimowym także do ogrzewania budynków technologicznych oczyszczalni ścieków.

W procesie modernizacji oczyszczalni ścieków, skonstruowana została instalacja przetwarzania osadów, dzięki której uzyskano produkt o nazwie handlowej OrCal®, który może być wykorzystywany do: odkwaszania gleby, poprawa jej żyzności, odbudowy w glebie materii organicznej zniszczonej stosowaniem nawozów sztucznych, wzmacnia odporność roślin uprawnych na czynniki chorobotwórcze i stres, np. susze, upały, burze, gradobicia, podtopienia, przymrozki i mrozy, przyduchy śnieżne oraz skutki uboczne stosowania środków ochrony roślin. Dodać należy, że nawóz pod nazwą OrCal®, decyzją Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi nr G-936/20 z dnia 26 maja 2020 r., uzyskał certyfikat (pozwolenie) na podstawie, którego Śremskie Wodociągi mogą polepszacz glebowy wprowadzić do obrotu.

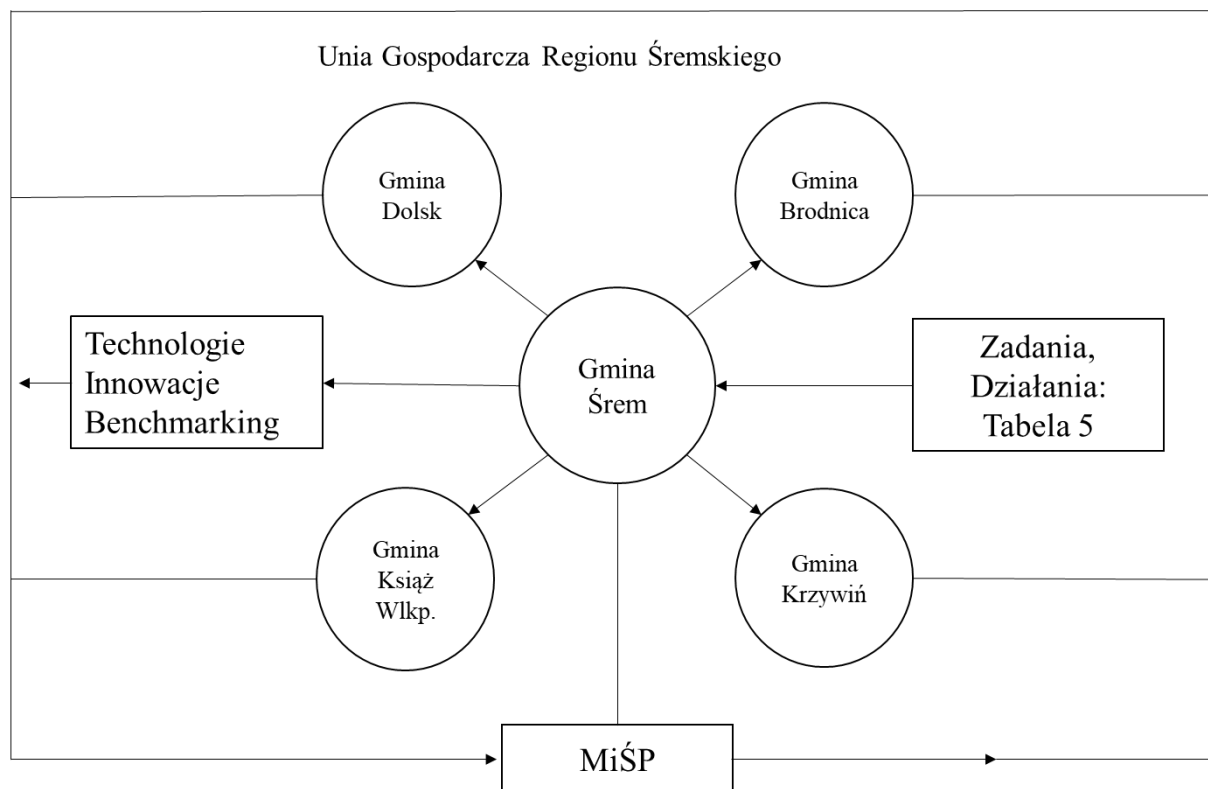
Tabela 33. Działania UGRŚ o charakterze technologicznym i strategicznym w zakresie racjonalnego gospodarowania zasobami wody oraz ochrony środowiska

Lp.	Zadania, działania
1.	Rozwój infrastruktury, zaplecza związanego z gospodarowaniem odpadami, siecią wodno-kanalizacyjną, alternatywnymi źródłami energii.
2.	Myślenie przyszłościowe (perspektywę co najmniej 20 lat): - uzyskanie niezbędnej równowagi w kluczowych obszarach funkcjonowania miasta. - kierunek rozwoju i zmian (postępująca urbanizacja, zagospodarowywanie terenów pozamiejskich).
3.	Myślenie perspektywiczne (100 lat): - racjonalne gospodarowania zasobami wody. Straty wody w sieciach wodociągowych sięgają 20%, czasami 25%, podczas gdy w Polsce jest to 17%, a w gminie Śrem zaledwie 7%; - infrastruktura, skanalizowanie i zasoby wody; - gospodarka odpadami; - zasób cyfrowy gminy, sieć światłowodowa, (w tym ostatnim obszarze-zarówno miasto, jak i tereny wiejskie gminy są scyfryzowane na poziomie 78%).
4.	Rozwój i wykorzystanie potencjału nowoczesnej oczyszczalni ścieków; w kierunku: - produkcji z odpadów gazowych prądu (aktualnie w niewielkich ilościach); - produkcji i sprzedaży certyfikowanego nawozu sztucznego (6 do 7 tysięcy ton rocznie), także sposób na zagospodarowanie odpadów.
5.	Instalacja przy każdej stacji uzdatniania wody, (gmina Śrem – 7 sztuk), małych ferm fotowoltaicznych - na powierzchni około 400-500 m ² . Dalsze rozwój – instalacje tego rodzaju np. na boiskach placówek edukacyjnych i przedszkolnych, co pozwoli na produkcję i wykorzystać więcej energii.

6.	Program pilotażowy - alternatywne źródła energii: zastosowane budowa 100 mieszkań pod wynajem, które będą w sieci ciepłowniczej. Projekty następnych 200 mieszkań, gdzie będą uwzględnione zarówno użycie wody retencyjnej, jak i dużej farmy solarowej oraz pompy ciepła. Za pomocą procesów chemicznych z wody retencyjnej wyodrębniony zostanie wodór, który będzie jednym ze źródeł energetycznych, przede wszystkim ciepła.
7.	Program wdrożeniowy – zbudowano pierwszą w Polsce otwartą stację LNG/CNG do tankowania pojazdów ciężarowych i osobowych. Obecnie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej spółka z o.o. posiada 18 samochodów z napędem na gaz ziemny – zasilane metanem. Jest to najnowocześniejszy sprzęt – mniej emisji zanieczyszczeń do powietrza, brak siarki, ołowiu i benzenu, redukcja tlenków azotu o 35 %, redukcja CO2 o 15%
8.	Wdrożone nowoczesne Systemu Indywidualnej Segregacji Odpadów – system pozwala na monitorowanie ilości wyrzucanych odpadów. Firmy wywożące odpady mogą odbierać tylko pełne pojemniki – co daje pełną optymalizację kosztową. Oddawane odpady poddawane są dwustopniowej weryfikacji, dzięki której u źródła można zbadać poprawność segregacji. Od momentu wdrożenia systemu stopień segregacji prezentuje się następująco: - odpady selektywne 69 %, - odpady zmieszane 31 %

Źródło: Opracowanie własne: Sprawozdanie z działalności Śremskie wodociągi spółka z o.o. za 2019 r. Sprawozdanie z działalności PGK spółka z o.o. za 2019 r.

Rozwiązania modelowe transferu technologii (szczególnie o profilu ekologicznym), innowacji, rozwiązań oraz algorytmy wdrożeń wraz ze interakcjami w ramach UGRŚ (gminy – małe i średnie przedsiębiorstwa) przedstawia rycina 12.

Rycina 12. Transfer technologii, innowacji, rozwiązań oraz kierunki wdrożeń wraz ze interakcjami w ramach UGRŚ (gminy UGRŚ – małe oraz średnie przedsiębiorstwa)

Źródło: Opracowanie własne

Podkreślić trzeba, że liderem i propagatorem innowacyjnych rozwiązań jest Unia Gospodarcza Regionu Śremskiego, która poprzez własne inicjatywy, spółki samorządowe oddziałuje na otoczenie szczególnie w zakresie ochrony środowiska, OZE, itp. obejmujące gminy wchodzące w skład UGRŚ oraz działające tam podmioty gospodarcze.

ROZDZIAŁ 7

PERSPEKTYWY ROZWIĄZAŃ W ZAKRESIE ODDZIAŁYWANIA SAMORZĄDÓW LOKALNYCH NA MAŁE I ŚREDNIE PRZEDSIĘBIORSTWA

7.1. Modelowe rozwiązania dotyczące oddziaływania JST na MSP

Przeprowadzone badania ankietowe oraz analizy działalności gmin i powiatu funkcjonujących w ramach UGRŚ stanowiły podstawę do opracowania modelu rozwiązań w zakresie oddziaływania samorządów lokalnych na małe i średnie przedsiębiorstwa. Model w wąskim znaczeniu oznacza wzór, ideał, przedmiot do naśladowania, te informacje ograniczyć do minimum szczególnie w zakresie konkurencyjności (Gorynia i Jankowska, 2011, s. 22–24). W szerszym znaczeniu model to: pojęcie oznaczające zarówno teoretycznie, jak i fizycznie obiekt, którego analiza lub obserwacja umożliwia poznawanie cech innego badanego (modelowanego) zjawiska, procesu lub obiektu (*Encyklopedia popularna*, 1995, s. 520).

Odpowiednio opracowany model należy poddać testowaniu wykorzystując w tym celu rachunki symulacyjne. Wyróżnić można następujące typy symulacji:

1. Symulacja, której celem jest zrozumienie zasad funkcjonowania układu (systemu), np.: badanie skomplikowanego układu produkcyjnego, gospodarczego.
2. Symulacja, której celem jest ułatwienie podejmowania decyzji, która określona jest pewnym warunkiem, np.: jeżeli podjęta zostanie decyzja x to uzyska się sytuację y.
3. Symulacja, której celem jest wyszkolenie osób w dziedzinie podejmowania decyzji (menedżerów w trakcie gier decyzyjnych) (Ignasiak, 2001, s. 249–250).

Symulacja umożliwia znalezienie odpowiedzi na jedno z dwóch podstawowych pytań:

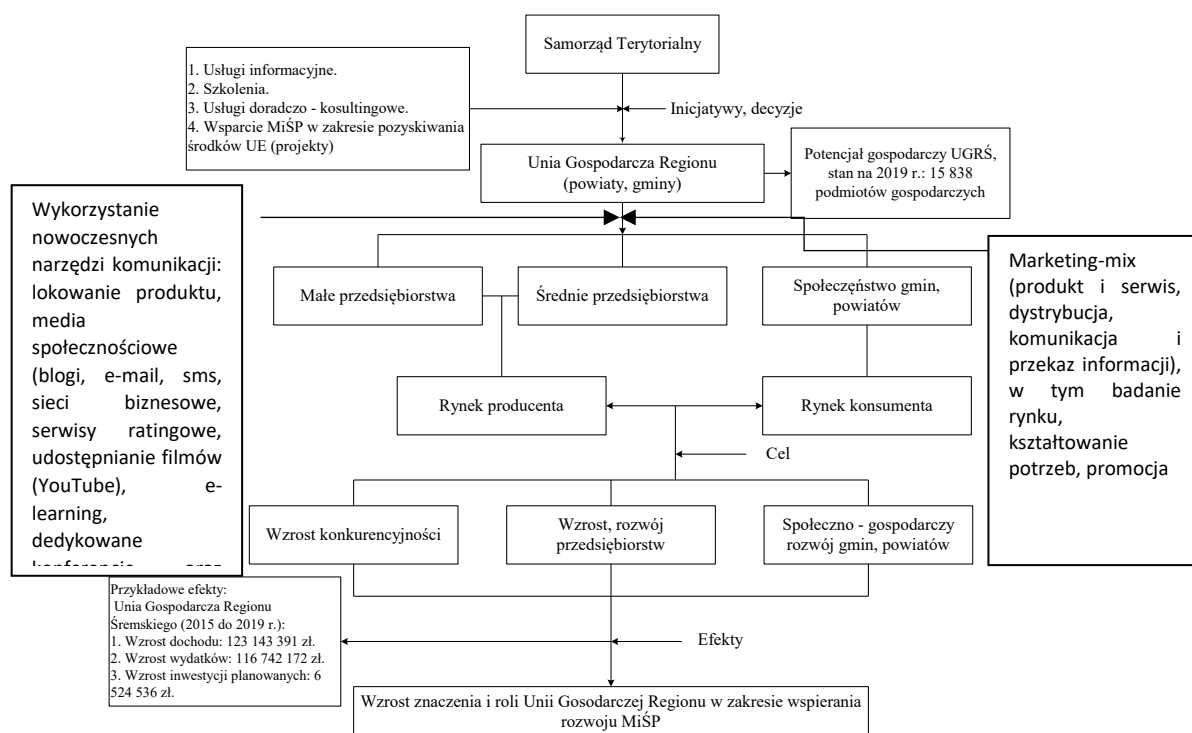
1. Jak się zmieni strumień wyjściowy, gdy zmienią się charakterystyki jednego lub kilku elementów systemu?
2. Jak zmieni się strumień wyjściowy, gdy zmieni się struktura systemu?

W obu przypadkach wykorzystuje się model, który pozytywnie został zweryfikowany. Prowadzenie badań symulacyjnych ułatwi zrozumienie funkcjonowania systemu, umożliwi wskazanie tych zasobów, których zastosowanie pozwoli na jego skuteczniejszą pracę.

W prezentowanym poniżej modelu (rycina 13) w sposób szczególny zaakcentowana została rola tworzenia unii gospodarczych w środowisku gmin: wiejskich (1523) oraz miejsko-wiejskich (652), z ewentualnym połączeniu z JST szczebla powiatowego. W tym miejscu podkreślić trzeba, że prowadzone badania wykazały, iż w sferze tzw. serwisu informacyjnego 75% badanych podmiotów wskazało, że po porady i informacje zwracali się do firm doradczo-

konsultingowych, a najmniej wskazań uzyskały urzędy administracji lokalnej (5% wskazań). Oznacza to również, negatywną weryfikację przyjętych założeń w czterech działaniach samorządów tj.: usługach informacyjnych, szkoleniach, usługach doradczo – konsultingowych oraz wsparcia małych i średnich przedsiębiorstw w obszarze pozyskiwania finansowych środków zewnętrznych. Pomimo tego, pozytywnym zjawiskiem było powstanie szeregu firm o charakterze komercyjnym, które bardziej skutecznie wsparły ten sektor biznesu.

Stąd wydaje się za zasadne poszukiwanie takich rozwiązań, które będą bardziej skuteczne w przytoczonym zakresie, oraz umożliwią podejmowanie działań, których celem będą działania wzmacniające regiony o zróżnicowanym poziomie rozwoju zarówno pod względem społecznym oraz gospodarczym. A zatem na początku prac o charakterze projektowym, kluczowe znaczenie odgrywać będą inicjatywy oraz działania w sferze organizacyjnym oraz prawnym rad gmin oraz powiatów łącznie z burmistrzami, wójtami oraz innymi organami władz samorządowych.

Rycina 13. Rozwiązania w zakresie wpływania samorządu lokalnego w ramach Unii Gospodarczej na procesy rozwojowe małych i średnich przedsiębiorstw oraz społeczności lokalnych

Źródło: Opracowanie własne

W treści powyższego modelu ujęte zostały rozwiązania o charakterze systemowym oraz przykłady konkretnych celów oraz efektów, które zostały pozytywnie zweryfikowane w praktyce społeczno-gospodarczej UGRS. Konstrukcja modelu pozwala na prowadzenie

obserwacji oraz symulacji wpływu działań (strumień wyjściowy: inicjatywy, decyzje działania), gdy zmieniają się charakterystyki jednego lub kilku elementów systemu, a ponadto podobnie (ujęciu procesowe), jak zmieni się strumień wyjściowy, gdy zmieni się struktura systemu.

W tym przypadku można przyjąć, że prezentowane modelowe rozwiązania poddane zostało weryfikacji, łącznie z elementami symulacji również od strony ich skuteczności. Potwierdzeniem owej skuteczności działań symulacyjnych jest stan na wyjściu prezentowanego modelu, tj. potencjał gospodarczy w/w Unii Gospodarczej (2019 r.), który stanowi 15 838 różnego rodzaju przedsiębiorstw. Ten potencjał jednoznacznie oznacza duże wyzwanie i odpowiedzialność dla działalności samorządu lokalnego.

Z kolei w podejściu rynkowym nie mniej ważne znaczenie odgrywa silne akcentowanie połączeń i współzależności rynku producenta oraz konsumenta na poziomie danego regionu i poza – wymiar krajowy, UE. Przy czym sygnalizowane połączenia i współzależności silnie identyfikują sferę: konkurencyjności, wzrostu i rozwoju przedsiębiorstw (w tym MSP), społeczno – gospodarczy rozwój gmin, powiatów. Przykładem mogą być firmy transportowe operujące na rynku europejskim (aspekt konkurencyjności, rozwojowy firm oraz regionu).

Biorąc jednak pod uwagę wymierność efektów, kierującym może być przykład wzrostu, dochodów, wydatków, a nade wszystko wzrost inwestycji planowanych (2019 r.) o 6 524 536 zł w stosunku do 2015 r. (zob. model). Prezentowany powyżej wzrost, dochodów, wydatków, wzrost inwestycji planowanych jest kolejnym weryfikatorem przyjętych założeń modelowych i symulacyjnych w kierunku integracji gospodarczej mikro regionów. Przy czym nie bez znaczenia jest kwestia wskazania lidera, który dysponuje najsilniejszym potencjałem i zdolnościami do integrowania i kreowania oraz mobilizowania postaw wzrostowych i rozwojowych słabszych gmin. W tym przypadku rolę lidera w UGRŚ odgrywa Gmina Śrem.

Podkreślić należy, że 2020 r., pomimo ogłoszonego w marcu w Polsce stanu epidemii koronawirusa SARS-CoV-2 (Gorynia, 2021, s. A21), można uznać za dobry okres na lokalnym rynku pracy. Stopa bezrobocia w Regionie Śremskim w końcu grudnia 2019 r. kształtująca się na poziomie 2,0% świadczy o stabilnej sytuacji na tym rynku. Mamy bowiem nadal do czynienia z tak zwanym bezrobociem naturalnym. Stan ten (rynek pracy) przekłada się pozytywnie na gminy wchodzące w skład UGRŚ. Tym bardziej, że na terenie UGRŚ działa wiele przedsiębiorstw zatrudniających od kilkuset i powyżej tysiąca pracowników, co w wymiarze regionalnym oznacza centrum przemysłowe regionu.

Jak widać, produktem końcowym tak rozumianej symulacji powinno być wykreowanie optymalnego układu, w tym przypadku może to być unia określonego regionu, takiego, którego funkcjonowanie będzie optymalne ze względu na przyjęte kryterium oceny, tj. wzrostu roli i znaczenia Unii Gospodarczej Regionu w obszarze wsparcia MSP. Dalej idącym wnioskiem, jaki się nasuwa jest zarówno popularyzacja w/w modelu wraz z kampanią promocyjno-szkoleniową kierowania do JST zarówno na poziomie Wielkopolski, jak i pozostałych województw.

7.2. Koncepcja wdrażania idei rozwoju przedsiębiorczości lokalnej ponad granicami

Z zapisów Strategii Rozwoju Stowarzyszenia Unia Gospodarcza Regionu Śremskiego – Śremski Ośrodek Wspierania Małej Przedsiębiorczości do 2022 r. – zatwierdzonej w 2015 r. wynika jednoznaczna misja stowarzyszenia, która określa, jaki powinien być kierunek działania i rozwoju jednostki w perspektywie kilku – kilkunastu lat i jakie są priorytety jej działalności. UGRŚ jest dobrowolnym zrzeszeniem jednostek samorządu lokalnego (gmin i powiatu), współpracujących ściśle ze sobą do pobudzania działań stymulujących rozwój społeczno-gospodarczy poprzez przygotowanie społeczności lokalnej i podmiotów gospodarczych do lepszego wykorzystania lokalnych zasobów, istniejących i przyszłych szans na oraz sprostanie szybko zachodzącym zmianom wewnętrznym i rosnącej konkurencji. Ze strategii wynikały działania mające na celu rozwój:

1. przedsiębiorczości wśród młodzieży (m.in. poprzez: warsztaty zawodowe, prelekcje, treningi przedsiębiorczości, zajęcia pozalekcyjne w zakresie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej, realizację projektów mających na celu przybliżenie wiedzy w zakresie prowadzenia działalności);
2. działań szkoleniowych, dostosowanych tematycznie do zmieniającej się rzeczywistości i wymagań odbiorców, skierowanych do osób bezrobotnych, absolwentów szkół, rolników oraz osób pracujących, chcących podnieść swoje kwalifikacje;
3. inicjatyw ukierunkowanych na pobudzenie świadomości środowisk lokalnych, angażowanie społeczności w działania na rzecz rozwoju edukacji na terenach wiejskich i podnoszenia poziomu wykształcenia mieszkańców obszaru oddziaływaniem Unii;
4. współpracy z podmiotami zajmującymi się przeciwdziałaniem bezrobociu oraz wspieraniem przedsiębiorczości, na rzecz budowania kompleksowej oferty,

odpowiadającej potrzebom uczestników rynku pracy (m.in. z Cechem Rzemiosł Różnych, Powiatowym Urzędem Pracy, ośrodkami pomocy społecznej, organizacjami społecznymi i innymi instytucjami).

W okresie wdrażania zapisów strategii UGRŚ – największa intensywność działań następowała w latach 2015–2019 - w coraz większym i bardziej zróżnicowanym zakresie rozszerzała zakres swoich usług. Początkowo świadczone proste usługi informacyjno-doradcze z czasem przerodziły się w bardziej złożone i specjalistyczne wsparcie biznesowe, wypełniając po części zadania leżące w zróżnicowanych kompetencjach gminy i powiatu w obszarze przedsiębiorczości. Nadrzędnym celem i obszarem działania Stowarzyszenia stały się m.in.: wspomaganie rozwoju przedsiębiorczości, pomoc osobom zakładającym działalność gospodarczą w jej uruchomieniu, tworzenie możliwości podnoszenia kwalifikacji, działania w kierunku ograniczania bezrobocia, reintegracja zawodowa i społeczna osób potrzebujących wsparcia, popularyzacja wiedzy ekonomicznej i prawnej, a także wiedzy z zakresu organizacji i zarządzania przedsiębiorstwem oraz działanie na rzecz innowacyjności MSP. Stowarzyszenie uczestniczyło w licznych krajowych programach wsparcia, w tym w sieci Krajowego Systemu Usług dla MSP zainicjowanej przez Polską Fundację Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw (obecnie Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości) (Deszczka–Tarnowska, 2017, s. 139-142).

Rozwój gospodarczy i przedsiębiorczość odgrywają kluczową rolę dla określenia poziomu życia lokalnych społeczności. W tym miejscu zaakcentować trzeba ideę zrównoważonego rozwoju, postrzeganego jako proces zmian, obejmuje następujące obszary: przestrzeń, środowisko, działalność gospodarczą, społeczną oraz instytucjonalno-polityczną. Ich powiązanie ze sobą tworzy tak zwany ład zintegrowany oznaczający jakość życia (nowa filozofia życia), przy czym działania te obecnie i w przyszłości powinny być zharmonizowane i wzajemnie uzupełniać się, w celu zrównoważenia szans w dostępie do środowiska poszczególnych społeczności oraz ich obywateli (Słodowa-Helpa, 2013, s. 39).

Samorządy są mocno zainteresowane zapewnieniem odpowiedniego otoczenia, zwłaszcza okołobiznesowego oferującego odpowiednie wsparcie informacyjne, doradcze i inne, wykraczające poza kompetencje statutowe JST. Powołują podmioty o zróżnicowanych formach prawnych, od stowarzyszeń, związków gmin, po spółki prawa handlowego, które reprezentowałyby interesy gospodarcze zrzeszonych w niej samorządów w kontekście wsparcia i rozwoju lokalnej przedsiębiorczości. Zakres kompetencji takich podmiotów jest

dość zróżnicowany, albo jest wąski i wyspecjalizowany w konkretnym obszarze (np. innowacji) lub szeroki, ale na niskim poziomie specjalizacji (ogólne wsparcie doradczo-informacyjne).

Warto wspomnieć o relacjach miejsko-wiejskich, które mają również ogromny wpływ na rozwój MSP, a za tym i rozwój regionalny. Niewielkie ośrodki miejskie otoczone ośrodkami miejsko-wiejskimi i wiejskimi sprawują funkcje centralistyczne, które gwarantują perspektywy rozwojowe. Ośrodki te są źródłem miejsc pracy, jak również gwarancją zapewnienia wsparcia w tworzeniu infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, energetycznej, gazowej, ciepłowniczej czy światłowodowej. Te ośrodki porządkują przestrzeń ekonomiczną i rozwojową, dzięki czemu stają się centrami rozwojowymi dla tych obszarów. Dotyczy to obszaru objętego oddziaływaniem UGRŚ, który zgodnie z europejskimi tendencjami staje się przestrzenią rozwoju MSP.

Ośrodki lokalne różnią się znacznie pod względem siły oddziaływania i przyciągania zewnętrznych zasobów, zakresu i kierunków powiązań gospodarczych. Dla współczesnych relacji miasto – wieś istotny jest przede wszystkim spadek znaczenia bliskości miejsc świadczenia usług dla ich odbiorcy, chociaż część z nich ciągle wymaga obecności odbiorcy, co wymusza ich lokalizację na poziomie lokalnym (Heffner, 2016, s. 10-11). By wyrównać szanse rozwojowe obszarów miejsko-wiejskich i wiejskich należy podejmować wszelkiego rodzaju działania prorozwojowe. Przykładem takich działań są Lokalne Grupy Działania (LGD) w których są zrzeszone wszystkie samorządy lokalne skupione w UGRŚ. Dla przykładu dalece rozwojowe działania podejmuje gmina Brodnica, która intensywnie korzysta z oferty Lidera Zielonej Wielkopolski, czy gmina Dolsk, która produktywnie wykorzystuje możliwości Gościnniej Wielkopolski. Ogromne znaczenie dla rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów wiejskich i miejsko-wiejskich mają procedury powstawania grup producenckich, jak również wszelkiego rodzaju spółek finansowanych z budżetów poszczególnych gmin, jak np. lokalne spółki melioracyjne, czy wodno-kanalizacyjne. Szczególnie te funkcje – melioracja oraz gospodarka wodno-kanalizacyjna - mają ogromny wpływ na właściwe zagospodarowanie zasobów nieruchomościowych poszczególnych gmin.

Wielofunkcyjny rozwój terenów wiejskich polega głównie na dążeniu do różnicowania gospodarki wiejskiej, czyli na odchodzeniu od traktowania obszarów wiejskich jako stref typowo rolniczych, gdzie produkcja surowców pochodzenia roślinnego i zwierzęcego oraz związane z nią aktywności stanowią dominującą lub jedyną funkcję. Wielofunkcyjny rozwój wsi to umiejętne wkomponowanie w wiejską przestrzeń dodatkowych funkcji

pozarolniczych (Heffner, 2011, s. 13). Ważnym zagadnieniem jest właściwy proces urbanizacji, który powinien uwzględniać procesy równowagi miejsko-wiejskiej. Godzić potrzeby rolnicze, turystyczne i rekreacyjne z produkcją usługową i produkcyjną - szczególnie MSP – oraz zabudową mieszkaniową. Dlatego ważnym procesem jest jednoznaczne uporządkowanie tych terenów (wszystkich samorządów lokalnych zrzeszonych w UGRŚ) poprzez aktualizację Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego. Studium jest podstawowym dokumentem kreującym politykę przestrzenną poszczególnych gmin. Główną funkcją zadań studium jest ukazanie gospodarczych i przestrzennych perspektyw rozwoju.

Jak pisze G. Ślusarz i L. Kaliszczak (2015, s. 61) poszczególne samorządy lokalne powinny wypracować efektywny system interwencjonizmu - własną politykę, spójną z nadrzędnymi priorytetami - celem stymulowania rozwoju przedsiębiorczości, w dostosowaniu do specyfiki gminy. Powinien on posłużyć do budowy poszczególnych strategii samorządów lokalnych, jak również strategii stowarzyszeń samorządów lokalnych.

Zapewnienie wysokiej jakości usług wsparcia o charakterze kompleksowym: informacyjnych, doradczych i szkoleniowych i finansowych, skierowane zostało do osób rozpoczynających działalność gospodarczą, przedsiębiorców, już funkcjonujących i rolników. Powstały również cele, kierunki i wskazówki dotyczące wsparcia finansowego małych i średnich przedsiębiorstw oraz osób podejmujących działalność gospodarczą (m.in. opracowywanie wniosków o dotacje, analiz finansowych, biznes planów, studiów wykonalności i innych dokumentów aplikacyjnych, prowadzenie obsługi funduszy pożyczkowych, udzielanie dotacji osobom bezrobotnym z przeznaczeniem na otwarcie działalności gospodarczej).

Stowarzyszenie, mimo różnorodnych funkcji społecznych, jest przede wszystkim instytucją otoczenia biznesu, w ramach obsługi przedsiębiorców i osób rozpoczynających działalność od lat prowadzi działalność informacyjno-doradczą związaną z prowadzeniem biznesu, zatrudnianiem, zarządzaniem oraz jego finansowaniem (tabela 34). Klientami są głównie: mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa oraz osoby zainteresowane podjęciem działalności gospodarczej. Jak wynika z tabeli 34, poziom zainteresowania usługami informacyjnymi zmieniał się w czasie, czego przyczyną mogły być zmiany prawne, wprowadzane udogodnienia dla rozpoczynających działalność gospodarczą, czy też wprowadzane zachęty lub poprawa klimatu dla zakładania działalności i dostępność środków publicznych. Szczególną grupą oczekującą wsparcia są mikro przedsiębiorcy, co dla

samorządu ma istotne znaczenie, bowiem 96% podmiotów w Polsce to właśnie ten sektor, który odpowiedzialny jest blisko 30% wytwarzanego PKB.

Tabela 34. Liczba zrealizowanych usług informacyjno-doradczych

Rok	2015	2016	2017	2018	2019
Osoby rozpoczynające działalność gospodarczą	62	33	45	72	52
Mikro przedsiębiorcy	81	13	41	31	96
Mali przedsiębiorcy	1	1	3	15	24

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Sprawozdań z Działalności UGRŚ za rok 2015, 2016, 2017, 2018, 2019.

Tabela 35. Liczba i wartość wsparcia finansowego udzielonego przez Stowarzyszenie UGRŚ - Śremski Ośrodek Wspierania Małej Przedsiębiorczości na rzecz osób podejmujących działalność gospodarczą (zł)

Rok	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba pożyczek	13	30	45	19	16
Wartość pożyczek	487 569,00	1 188 176,00	1 799 573,00	751 000,00	599 984,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z Działalności za rok 2015, 2016, 2017, 2018, 2019.

Tabela 36. Liczba i wartość udzielonego wsparcia finansowego MSP na rozwój działalności gospodarczej (zł.)

Rok	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba pożyczek	46	19	15	17	27
Wartość pożyczek	341 525,22	1 773 265,00	1 560 068,33	2 559 400,00	6 048 588,24

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Sprawozdań z Działalności za rok 2015, 2016, 2017, 2018, 2019.

Dynamika zmian w ilości oraz wartości udzielanego wsparcia nie wynikała bezpośrednio z potrzeb przedsiębiorców i popytu na tego rodzaju wsparcie, raczej z dostępności środków finansowych, które uzależnione były od pozyskanego wsparcia z konkursów dotacyjnych, tudzież z przetargów i możliwości partycypowania we wkładzie własnym.

Wsparcie okołobiznesowe: informacyjne, doradcze i ścisła współpraca z lokalnymi przedsiębiorcami pozwoliła zidentyfikować nowe potrzeby - lukę finansową, zwłaszcza u tych najmniejszych i najkrócej działających podmiotów, które zazwyczaj nie mogą liczyć na uzyskanie kredytu bankowego, a finansowanie ich biznesu z własnych środków jest dużym wyzwaniem i ograniczającym rozwój, a często też niemożliwym. Zapotrzebowanie polskich firm na kapitał zewnętrzny jest wciąż spore. Dlatego też, obserwując i analizując rynek

i zapotrzebowanie na finansowanie zewnętrzne, Unia postawiła sobie za cel utworzenie własnego funduszu, dzięki któremu mogła udzielać pożyczek na rozwój działalności. Dzięki pozyskanemu wsparciu unijnemu uruchamiała kolejne fundusze pożyczkowe, początkowo było to wsparcie finansowe osób podejmujących działalność gospodarczą, a z czasem również przedsiębiorcy.

UGRŚ nie zamyka się na działania wyłącznie w kręgu swoich członków, współpracuje z podmiotami zajmującymi się sprawami rozwoju gospodarczego, przeciwdziałaniem bezrobociu oraz innowacjami (m.in. z jednostkami samorządu lokalnego i regionalnego, przedsiębiorcami, instytucjami otoczenia biznesu, instytucjami i podmiotami pośrednio wpływającymi na rozwój gospodarczy i organizacjami reprezentującymi przedsiębiorców i partnerów społecznych: Cechem Rzemiosł Różnych, Powiatowym Urzędem Pracy, ZUS, US, PIP. Wspólnie edukują przedsiębiorców, przygotowują ich do wprowadzanych zmian, tak, by prowadzenie biznesu było efektywniejsze i bardziej konkurencyjne, a działania były zgodne z aktualnymi przepisami prawnymi. W okresie 2015-2019 zorganizowano szereg spotkań dostarczających wiedzę niezbędną do prowadzenia działalności (tabela 37).

Tabela 37. Liczba usług szkoleniowych (sztuki)

Rok	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba szkoleń	4	6	5	15	14

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Sprawozdań z działalności za rok 2015, 2016, 2017, 2018, 2019.

Kompleksowy zakres usług biznesowych kreuje odpowiedni klimat dla rozwoju przedsiębiorczości. Otoczenie biznesu, zapewniające szerokie wsparcie merytoryczne i finansowe z jednej strony może być czynnikiem lokalizacji działalności gospodarczej, a z drugiej strony – warunkuje dynamiczny rozwój społeczno-gospodarczy, pośrednio przyczynia się do rozwoju regionu, pozyskania inwestorów, tworzenia nowych miejsc pracy itp.

Rozwój istniejących przedsiębiorstw oraz powstawanie nowych uzależnione jest od wielu czynników, a same samorządy lokalne nie mają zbyt dużych możliwości bezpośredniego wspierania działalności gospodarczej jak i walki z bezrobociem. Mają jednak możliwość samodzielnego kształtowania skutecznych sposobów wsparcia rozwoju przedsiębiorczości lokalnej, choćby poprzez takie podmioty jak ośrodki wspierania przedsiębiorczości. Mogą pełnić rolę wspierającą i w dużej mierze stymulującą, a same ośrodki aktywnie uczestnicząc

w tworzeniu dokumentów strategicznych rozwoju gminy, mogą przyczyniać się do lepszego wykorzystania lokalnego potencjału i zasobów.

Przyjmując założenie, że funkcjonowanie instytucji otoczenia biznesu jest związane z sytuacją gospodarczą w regionie to rozwój instytucji otoczenia biznesu jest ważny i powinien być jednym z elementów polityki regionalnej. Świadczą one bowiem usługi, które sprzyjają tworzeniu i rozwojowi przedsiębiorstw. Mamy zatem do czynienia z dwukierunkową korelacją, tzn. rozwój regionu zależy od kondycji instytucji otoczenia biznesu, a instytucje otoczenia biznesu są uzależnione od poziomu i dynamiki rozwoju w regionie, co determinuje popyt na usługi okołobiznesowe i elastyczne dostosowywanie oferty usług do lokalnych potrzeb. Istnieje również zależność przeciwna, tzn. instytucje otoczenia biznesu mają wpływ na rozwój regionu, przede wszystkim przez świadczenie różnorodnych usług na rzecz przedsiębiorców, które przyczyniają się m.in. do poprawy efektywności działalności gospodarczej, tworzenia nowych podmiotów oraz do rozwoju kapitału ludzkiego i społecznego.

Model współpracy jaki wykorzystwała Unia sprawdza się od ponad 20 lat, zapewnia inwestorom przyjazny klimat i profesjonalną obsługę oraz wspiera rozwój przedsiębiorców, a tym samym dba o rozwój lokalnej przedsiębiorczości. Oferta dla przedsiębiorców powinna być kompleksowa i dotyczyć zróżnicowanego i szerokiego rodzaju działań, takich jak wyposażenie infrastrukturalne, rozwój potencjału intelektualnego, podwyższanie kwalifikacji zasobów ludzkich, promowanie postaw przedsiębiorczych, wspieranie podmiotów innowacyjnych i instytucji otoczenia instytucjonalnego, a także w miarę możliwości stosowanie zachęt finansowych. Biorąc pod uwagę instrumenty, jakimi bezpośrednio w tym zakresie dysponuje samorząd i pośrednio przez związki gminne można powiedzieć, że podejmowane działania muszą uwzględniać współpracę wielu podmiotów, a wspólne działania wykraczać poza obszar własnych kompetencji w celu lepszego kreowania warunków sprzyjających rozwojowi przedsiębiorczości. Istotne znaczenie dla rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw ma instytucjonalne otoczenie wspierające ten rozwój. Aby osiągnąć wyznaczone cele i odnieść sukces, niezbędna jest wola i umiejętność współpracy decydentów samorządowych na danym terenie, pomimo różnych czynników dezintegrujących (takich jak np. różnice w rozwoju społeczno-gospodarczym, rywalizacja między JST czy ambicje). Wspieranie przedsiębiorczości od lat jest jednym z podstawowych priorytetów działalności UGRŚ, nie tylko z punktu widzenia rozwoju wspieranych podmiotów, ale również z uwagi na istotny wpływ na rozwój gospodarczy regionu. Rozwój przedsiębiorstw jest bowiem

źródłem wzrostu zamożności i podniesienia poziomu życia mieszkańców. Dzięki wpływom z podatków rosną dochody budżetów samorządowych oraz maleją wydatki przeznaczane na pomoc społeczną. Nie byłoby to możliwe gdyby nie realizacja kompleksowych i wysoko jakościowych usług w pełni odpowiadających potrzebom interesariuszy.

By wzmocnić działania poszczególnych samorządów (często bardzo zróżnicowanych pod względem finansowym, gospodarczym i organizacyjnym) należy sugerować zawiązywanie wszelkiego rodzaju klastrów (np. klastrów energetycznych, których celem jest rozwiązywanie negatywnych zjawisk dotyczących energetycznej wystarczalności). W konsekwencji pozwala to wyrównywać szanse rozwojowe samorządów, jak i upowszechnienie zrozumienia o wzajemnej relacji pomocowej i rozwojowej.

W interesie przedsiębiorstw i instytucji otoczenia biznesu jest rozszerzanie zakresu usług, poprawa jakości, zwiększenie przydatności, a także promowanie przez samorząd oferty IOB, aby kreować większe potrzeby innowacyjnych rozwiązań ze strony firm, gdyż innowacje są warunkiem wzrostu konkurencyjności przedsiębiorstw (Orczyk, 2014, s. 15–18).

Ze względu na różny poziom rozwoju członków stowarzyszenia, atrakcyjność inwestycyjną, w tym istniejące rozwiązania komunikacyjne, rozwiązania proinnowacyjne, dostępność zachęt dla lokowania biznesu, poza sferą działalności wyodrębniono kwestię obsługi inwestorów, która początkowo przy Porozumieniu Komunalnym była podstawowym zakresem działania. W tylko jednym samorządzie - w Gminie Śrem – istnieje wyodrębniona jednostka w strukturze Urzędu Miejskiego do obsługi inwestorów.

Uzasadnionym rozwiązaniem mogłoby być rozszerzenie usług UGRŚ o usługi doradcze w podstawowym zakresie związane z inicjowaniem łączenia biznesu z nauką, wspieranie działalności eksportowej, począwszy od procedur formalnych po zabezpieczenie przed ryzykiem, itp. Zakres usług musi być jednak kompatybilny z potrzebami przedsiębiorców i odpowiadać na zmiany rynkowe.

Należy podkreślić, że strategia UGRŚ była i jest w pełni spójna z krajową i regionalną polityką wspierania przedsiębiorczości i kreowania rozwoju lokalnego. Jej główne przesłanki to wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów, budowa spójności terytorialnej i przeciwdziałanie procesom marginalizacji na obszarach problemowych oraz tworzenie warunków do skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie (Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010–2020). W ramach dokumentu Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego samorząd

województwa za cel generalny postawił sobie poprawę jakości przestrzeni województwa, systemu edukacji, rynku pracy, gospodarki oraz sfery społecznej, co ma skutkować wzrostem poziomu życia mieszkańców. Przełożyło się to na główne cele strategiczne, które zakładają dostosowanie przestrzeni do wyzwań XXI wieku. Wszystkie projekty przyjęte do realizacji, a zapisane w strategii UGRŚ są w pełni zgodne z działaniami i w konsekwencji celami strategicznymi w Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego (*Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2030 roku, 2020*). Ta spójność zapisów, a co za tym celów realizacyjnych daje gwarancje skutecznego rozwoju.

Dziś taka forma współpracy samorządów jest ewenementem w skali kraju, a w latach 90. była pionierska i stanowiła wzór do adoptowania przez inne samorzady.

ZAKOŃCZENIE

Wszelkie wzmocnienie działań na rzecz MSP powinno poprawić skuteczność wsparcia, by rzeczywiście kierowane i dedykowane oferty, programy, projekty były dostępne i akceptowane przez sferę gospodarczą. W tym przypadku bardzo ważna rola przypada Unii Gospodarczej Regionu Śremskiego, która z racji statutowych, łączy interesy MSP oraz JST. Takie założenie jest zgodne z główną tezą zawartą w rozprawie, jak i hipotezami, gdzie silnie akcentowano dostęp do usług informacyjnych oraz szkoleniowo-doradczych, wysokiej złożoności tego rodzaju wsparcia, ograniczeniach samorządów lokalnych w dedykowaniu stosownych działań w ujęciu pakietowym.

Przeprowadzone badania ankietowe prezentowane oraz analizy działalności gmin i powiatu funkcjonujących w ramach UGRŚ stanowiły podstawę do opracowania wniosków i postulatów w zakresie oddziaływania samorządów lokalnych na małe i średnie przedsiębiorstwa. Efekt prowadzonych badań we wskazanym przedziale czasowym ujęty został w szeregu wnioskach zawartych w treści rozdziałów, takich, jak:

- samorządy lokalne zrzeszone w ramach UGRŚ są bardzo zróżnicowane pod względem dochodów i wydatków – szczególnie w latach 2015 – 2019, co powoduje nierównomierność wspierania przedsiębiorczości w tym regionie;
- samorządy lokalne działające w ramach UGRŚ aby osiągnąć cele rozwojowe w zakresie rozwoju przedsiębiorczości skumulowały swoje działania i powierzyły te działania UGRŚ, co daje efekty w postaci wzrostu dochodów, jak i nakładów inwestycyjnych;
- wspieranie tendencji rozwojowej, której zagwarantowanie wynika z koncentracji celów w zakresie wspierania przedsiębiorczości w jednej organizacji, jaką jest UGRŚ;
- MSP oczekują od UGRŚ wsparcia na najwyższym poziomie organizacyjnym, innowacyjnym i infrastrukturalnym;
- rozwój MSP to gwarancja rozwoju gospodarczego regionu na terenie ich działalności;
- UGRŚ musi podlegać ciągłym zmianom gwarantującym dostosowanie swoich działań do potrzeb MSP.

Istotą prowadzonych dociekań oraz diagnozy odnoszącej się do wskazanej tematyki badawczej są następujące wnioski.

1. Rozproszenie działań samorządów i różnorodność ich celów nie sprzyja kompleksowości i celowości wsparcia MSP. Dlatego samorządy często opracowują lokalne programy rozwoju przedsiębiorczości, co nie wyklucza, a wręcz jest konieczne

stworzenie takiego programu stowarzyszenia, czy fundacji. Taki program nie tylko porządkuje ideę i celowość działań, odpowiedzialność i sposoby monitorowania, ale - co ważne - daje dużą wiedzę o podmiotach, które funkcjonują na danym terenie. Przedsiębiorstwa są grupą bardzo zróżnicowaną, o różnym poziomie rozwoju, strukturze, są w nich duże przedsiębiorstwa, w tym filie koncernów zagranicznych, ale również mikro i małe przedsiębiorstwa, działające często wyłącznie na rynku lokalnym, a aktywne wspieranie przedsiębiorczości wymaga od samorządu współpracy i zapewnienia wsparcia każdej grupie interesariuszy.

2. Samorząd lokalny dzięki posiadanym kompetencjom może odegrać istotną rolę w kreowaniu rozwoju gospodarczego oraz efektywnie kojarzyć zadania rozwoju lokalnego z potrzebami miejscowej ludności oraz zasobami gmin. Poprzez umiejętne zastosowanie dostępnych instrumentów może ukierunkować działania podmiotów gospodarczych tak, aby przyczyniały się do rozwiązywania najważniejszych problemów ekonomicznych i społecznych mieszkańców gminy.

Pod uwagę wzięte zostały typowe cechy gospodarki rynkowej, gdzie podmioty podejmują samodzielnie decyzję o sposobach produkcji, kierując się własnym interesem, gdzie istnieje wolność konkurencji i racjonalne gospodarowanie. To wszystko łącznie stanowi wartości brzegowe dla zaprojektowania rozwiązań modelowych, które można będzie poddać weryfikacji w zakresie kosztów oraz czasu. Zarówno koszt, jak i czas to kluczowe parametry determinujące proces decyzyjny, który w praktyce dla JST oznacza dostarczenie ofert możliwie szybko i kompleksowo, a dla odbiorców (przedsiębiorców) przy minimalnym koszcie z ich strony, ale w czasie, który zapewni powodzenie realizacji zadań, czy też decyzji.

W fazie preparacji zebrano informacje mające kluczowe znaczenie dla realizacji niniejszego opracowania, a następnie po przeprowadzeniu analizy i selekcji poddano je przetworzeniu, by w fazie wyboru stanowiły materiał (zbiory informacji, danych), umożliwiające prowadzenie adekwatnych badań, zgodnych z główną tezą rozprawy. Badaniom towarzyszyły studia literaturowe obejmujące następujące obszary:

- metodyka badań naukowych,
- strategię samorządów lokalnych,
- rozwój lokalny,
- instytucje otoczenia biznesu,
- zarządzanie rozwojem regionalnym,

- prawne podstawy działalności samorządów lokalnych,
- inne.

Odnosząc się do stopnia realizacji oraz osiągniętego efektu przy wykorzystaniu badań można zauważyć, że zamierzenia badawcze zostały spełnione. Badania umożliwiły identyfikację, poznanie uwarunkowań i złożoności zjawisk, stanów i opisanie ilościowe oraz jakościowe, co pozwoliło na lepsze zobrazowanie i zrozumienie obserwowanych i badanych procesów.

Pewien niedosyt dotyczy uzyskanych wyników badań ankietowych. Opracowana ankieta zawierała ważne pytania i stanowiła cenne źródło poglądów i ocen jej adresatów. Wydaje się, że zadziałał mechanizm ograniczonego zaufania, jak i motywacji wzięcia udziału w tego rodzaju badaniach, jak również inne obiektywne przyczyny (dostępność systemowa, brak odpowiedniego sprzętu).

Wobec zaistniałych sytuacji wskazana byłaby realizacja następujących postulatów:

1. Wdrożenie rozwiązań, które zapewnią ciągłość i większą elastyczność zastosowanych badań, szczególnie z wykorzystaniem zasobów cyfrowych. Wymagania te spełniają proponowane rozwiązanie modelowe, które wraz z dalszymi badaniami winny być modyfikowane.
2. Cykliczne prowadzenie badań, które powinno uwzględniać zapotrzebowanie MSP, szczególnie w zakresie innowacji, marketingu, klastrów czy pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych wspierających prorozwojowe inwestycje.
3. Konieczność budowania przez UGRŚ Strategii Rozwoju Przedsiębiorczości, która uwzględni wszelkie czynniki i walory poszczególnych samorządów lokalnych, a jednocześnie określi kierunki ich strategicznego, innowacyjnego rozwoju.
4. Tworzenie przez UGRŚ oraz MSP związków eksperckich i doradczych, których celem będzie analizowanie potrzeb rozwojowych oraz sugerowanie na bieżąco zmian w zakresie wsparcia MSP przez samorządy lokalne.
5. Wskazywanie przez samorządy lokalne oraz organizacje branżowe MSP potrzeb w zakresie budowy branżowych, czy między branżowych klastrów dających szybki dostęp do wszelkiego rodzaju nowoczesnych i innowacyjnych rozwiązań technologicznych, organizacyjnych i finansowych.
6. Upowszechnianie przez MSP i UGRŚ wiedzy i rozwiązań na temat integracji samorządów lokalnych oraz małych i średnich przedsiębiorstw.

7. Tworzenie i upowszechnianie innowacyjnych rozwiązań – szczególnie w zakresie ochrony środowiska, Smart City, gospodarki odpadami, czy gospodarki wodno-kanalizacyjnej.
8. Wdrażanie pełnej cyfryzacji wszelkiego rodzaju komunikacji pomiędzy MSP, a UGRŚ i samorządami lokalnymi.
9. Uruchomienie serwisu informacyjnego dotyczącego rozpowszechniania informacji z zakresu wspierania MSP przez samorządy lokalne.
10. Budowa związków komunalnych, porozumień branżowych, klastrów (również samorządowych), które przyczyniają się do zbiorczego rozwiązywania wszelkiego rodzaju globalnych, jak i lokalnych problemów organizacyjnych, ekonomicznych i gospodarczych.

Podkreślić należy, że dzięki podjętej tematyce i realizacji przyjętych celów i postulatów, bardzo silnie wykreowana i zaakcentowana została rola i znaczenie UGRŚ. W tej sytuacji można stwierdzić, że informacje o tym stowarzyszeniu w trakcie realizacji badań, jego doświadczenia i osiągnięcia zasługują na rozpropagowanie i powielenie przez JST na poziomie samorządu wojewódzkiego oraz krajowego. Jest pewnym, że tego rodzaju stowarzyszenia spełniają bardzo ważną - trochę niedocenianą - funkcję i misję integrowania środowisk samorządowych oraz biznesowych. W tym przypadku należałoby uruchomić narzędzie i instrumenty o charakterze marketingowym, których celem byłoby przybliżenie opisanych doświadczeń i zjawisk w powszechnym obiegu społecznym i gospodarczym.

Bibliografia

- Ambroziak, A., Pamuła-Wróbel, K., Zenc, R. (2020). *Pomoc publiczna dla przedsiębiorców. Wybrane zagadnienia. Perspektywa podmiotu działającego podmiotu i jej beneficjenta w Polsce*. Warszawa: Wolters Kluwer Polsk.
- Bagiński, J., Hatowska-Życka, D. (2019). *Budowanie strategii rozwoju w małych i średnich przedsiębiorstwach – pojęcia podstawowe*, Warszawa: Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Przemysłu Poligraficznego.
- Baliś, M. (2011). Uwarunkowania rynkowe rozwoju mikro, małych i średnich przedsiębiorstw. W: A. Bielawska, red. *Uwarunkowania rynkowe rozwoju mikro, małych i średnich przedsiębiorstw - Mikrofirma. Systemy finansowania i oceny*. Szczecin: Uniwersytet Szczeciński, s. 13-20.
- Banachowicz, B., Wojtaszczyk, K., Żak-Skwierczyńska, M. (2015). *Problemy zarządzania w jednostkach samorządu terytorialnego*. Łódź: Uniwersytet Łódzki.
- Bąkowska, A., Mażewska, M. (2014). *Ośrodki innowacji w Polsce (z uwzględnieniem inkubatorów przedsiębiorczości) Raport z badania*. Warszawa: PARP.
- Białasiewicz, A. (2011). *Rola i doskonalenie menedżerów w przedsiębiorstwie zorientowanym na wiedzę*. Toruń: Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania UMK.
- Białyżył, W. (2014). *Pomoc publiczna w Unii Europejskiej – Perspektywy, szanse i realne możliwości władz miasta i samorządu w sferze wspierania rozwoju lokalnej przedsiębiorczości wobec prawnych uwarunkowań Unii Europejskiej*. Dąbrowa Górnicza: I Forum Przedsiębiorczości.
- Bednarczyk, M. (1996). *Otoczenie i przedsiębiorczość w zarządzaniu strategicznym organizacją gospodarczą*. Kraków: Akademia Ekonomiczna w Krakowie.
- Bombicki, M.R. (1998). *Konstytucje Polski. Nowy podział administracyjny kraju*. Poznań: Polski Dom Wydawniczy "Ławica".
- Bończak-Kucharczyk, E., Herbst, K., Chmura, K. (1998). *Jak władze lokalne mogą wspierać przedsiębiorczość, Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych*. Warszawa: Polska Fundacja Promocji Małych i Średnich Przedsiębiorstw.
- Borkowski, R. (2001). *Konflikty współczesnego świata*. Kraków: Uczelniane Wydawnictwo Naukowo-Dydaktyczne AGH.
- Brandenburg, H. (2002). *Zarządzanie lokalnymi projektami rozwojowymi*, Katowice: Akademia Ekonomiczna w Katowicach.
- Burdecka, W. (2004). *Instytucje otoczenia biznesu*. Warszawa: PARP.
- Breschi, T., Malerba, F. (2005). *Clusters, networks and innovation*. New York: Oxford University Press.
- Brol, R. (1998). *Rozwój lokalny – nowa logika rozwoju gospodarczego*, [W:] Obrębalski, M., red., *Gospodarka lokalna w teorii i w praktyce, Materiały z konferencji naukowej zorganizowanej przez Katedrę Gospodarki Regionalnej jeleniogórskiego Wydziału Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu*. Wrocław: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej.
- Broszkiewicz, R. (1999). *Konkurencyjność miast i regionów Polski południowo-wschodniej*. Wrocław: Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej im. O. Langego we Wrocławiu, nr 821.

- Burdecka, W. (2004). *Instytucje otoczenia biznesu. Badanie własne PARP*. Warszawa: PARP.
- Chaber, P., Łapiński, J., Widła-Domaradzki, Ł. i Zakrzewski, R. (2021). *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce*. Warszawa: PARP.
- Chaber, P., Nieć, M., Orłowska, J., Tarnawa, A., Widła-Domaradzki, Ł., Zadura, P., Zakrzewski, R. (2022). *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce*. Warszawa: PARP.
- Campion, M. (2012). *Rola samorządu we wspieraniu lokalnej i regionalnej przedsiębiorczości*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego.
- Chądzyński, J. (2007). *Nowe koncepcje rozwoju - w kierunku rozwoju lokalnego, [in:] Region i jego rozwój w warunkach globalizacji*. Warszawa: CeDEWu.pl.
- Chojnicki, Z. (1996). *Uwarunkowania rozwoju regionu nadgranicznego. Koncepcje i założenia teoretyczne*, Poznań: UAM.
- Chris, M. (2013). *Indywidualizacja i skuteczność procesu kształcenia a zdolności kierunkowe zintegrowanej edukacji wczesnoszkolnej*. Katowice: Uniwersytet Śląski w Katowicach.
- Czaplicka-Kotas, A., Kulczycka, J., Kućmierz, P. (2017). Krajowe międzynarodowe sieci naukowe inicjatorem innowacji w praktyce gospodarczej. *Ekonomia i Organizacja Przedsiębiorstwa*, nr 3, s. 52-61.
- Czubala, A. (2012). *Marketing usług*. Warszawa: Wydawnictwo JAK.
- Dahlke, P. (2017). *Samorząd terytorialny w procesie kształtowania rozwoju gospodarczego regionu na przykładzie Województwa Wielkopolskiego*. Piła: Wydawnictwo Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Stanisława Staszica w Pile.
- Daszkiewicz, N. (2004). *Internacjonalizacja małych i średnich przedsiębiorstw we współczesnej gospodarce*. Gdańsk: Politechnika Gdańska.
- Dej, M. (2016). *Raport o stanie polskich miast. Rozwój gospodarczy*, Kraków: Instytut Miast Polskich.
- Derkacz, A. (2020). *Tempo wzrostu gospodarczego a inwestycje gospodarki rynkowej*. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.
- Deszczka-Tarnowska, M. (2017). Instrumenty Krajowego Systemu Usług wspierające innowacyjność sektora MŚP. *Journal of Modern Science*, t. 3/34, s. 139–153.
- Deszczyński, P. (2008). *Europejskie systemy polityczne*. Poznań: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bankowej.
- Deszczyński, P. (2009). Przestrzeń i czas jako determinanty polityki gospodarczej. *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*, nr 1, s. 89-103.
- Dolnicki, B. (2006). *Samorząd terytorialny*. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze.
- Dołęgowski, T. (2000). *Konkurencyjność instytucjonalna i systemowa w warunkach gospodarki globalnej. Implikacje dla sektora usług*. Warszawa: SGH.
- Domagała, M., Iwanek, J. (2013). Regionalne i lokalne ustroje polityczne. *Studia Politicae Universitatis Silesiensis*, t. 10, s. 15-29.
- Dominiak, J. (2016). Rola otoczenia biznesu we wspieraniu przedsiębiorczości i innowacyjności gospodarki. Przykład Wielkopolski. *Przedsiębiorczość – Edukacja*, nr 12, s. 98-113.

- Dorożyński, T., Urbaniak, W. (2012). *Ocena funkcjonowania instytucji otoczenia biznesu w Łódzkim Obszarze Metropolitalnym na podstawie wyników badania bezpośredniego*. Łódź: Łódzkie Towarzystwo Naukowe.
- Dorożyński, T. (2013). Instytucje otoczenia biznesu a rozwój przedsiębiorstw – ujęcie regionalne. *Zarządzanie i Finanse*, t. 1, nr 3, s. 135-150.
- Drab-Kurowska, A., Sokół, A. (2010). *Małe i średnie przedsiębiorstwa wobec wyzwań rozwoju technologii XXI wieku*. Warszawa: CeDeW.
- Dropek, K. (2014). Działania samorządu terytorialnego wspierające przedsiębiorczość w gminach województwa wielkopolskiego. *Studia Oeconomica Posnaniensia* vol. 2, nr 2(263), s. 36-54.
- Dyba, W.M., Kania, A., Piniarski, W. (2021). *Klasy w Województwie Wielkopolskim 2020*. Poznań: Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego.
- Dziemianowicz, W., Mackiewicz, M., Malinowska, E., Misiąg, W., Tomalak, M. (2001). *Wspieranie przedsiębiorczości przez samorząd terytorialny*. Warszawa: PARP.
- Dziemianowicz, W., Mackiewicz, M., Malinowska, E., Misiąg, W., Tomalak, M., (2000), *Wspieranie przedsiębiorczości przez samorząd terytorialny*. Warszawa: Polska Fundacja Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw.
- Encyklopedia popularna*. (1995). Warszawa: PWN.
- Encyklopedia Multimedialna*. (1998). Warszawa: PWN.
- Farmulska, T., Dziemianowicz, R., Biernacki, K., Rogowska-Rajda, B. (2019). *Wydajność fiskalna podatkowych źródeł dochodów jednostek samorządu terytorialnego w Polsce*. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.
- Filipiak, B., Dylewski, M., Gorzałczyńska-Koczkodaj, M., (2007), *Finanse samorządowe. Narzędzia, decyzje, procesy*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Filipiak, B.Z. (2014). Nowa logika Unii Europejskiej w obszarze wsparcia finansowego polepszenia innowacyjności małych i średnich przedsiębiorstw. *Optimum. Studia Ekonomiczne*, nr 6(72), s. 33-48.
- Felis, P. (2012). *Elementy teorii i praktyki podatków majątkowych: poszukiwanie ładu w opodatkowaniu nieruchomości w Polsce z perspektywy przedsiębiorców oraz jednostek*. Warszawa: Szkoła Główna Handlowa.
- Frączek, B. (2019). Innowacyjne instrumenty finansowe UE jako wsparcie w pozyskiwaniu kapitału przez przedsiębiorstwa z sektora MŚP. *Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach*, nr 387, s. 20-34.
- Gajda, M., Tarnawska, K. (2009). Kontrowersje wokół roli „Paktu Stabilizacji i Wzrostu” jako instrumentu koordynacji polityki gospodarczej w ramach Unii Gospodarczo-Walutowej. *Studia i Prace Wydziału Ekonomii i Stosunków Międzynarodowych, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie*, nr 2, s. 9-28.
- Gancarczyk, M. (2010). *Wsparcie publiczne dla MSP. Podstawy teoretyczne, a praktyka gospodarcza*. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
- Gancarczyk, J. (2021). *E-Management, Tom II, Modele zarządzania organizacją i relacjami w kontekście technologii cyfrowych*. Kraków: Uniwersytet Jagielloński.

- Gorynia, M. (2009). *Teoretyczne aspekty konkurencyjności – Kompendium wiedzy o konkurencyjności*. Warszawa: PWN.
- Gorynia, M., Jankowska, B. (2011). *Wejście Polski do strefy Euro, a międzynarodowa konkurencyjność i internacjonalizacja polskich przedsiębiorstw*. Warszawa: Difin.
- Gorynia, M., Mińska-Struzik, E. (2018). Globalizacja versus deglobalizacja – co jest lepsze dla świata i Polski? Polska w Unii Europejskiej i globalnej gospodarce. *Biuletyn PTE*, nr 3(82), s. 50-60.
- Gorynia, M. (2021). Dziesięć lekcji z pandemii. *Rzeczpospolita*, Publikacja: 26.10.2021, <https://www.rp.pl/opinie-ekonomiczne/art19051481-marian-gorynia-dziesiec-lekcji-z-pandemii>
- Gorynia, M. (2021). Nauka, wolność i ekonomia w pandemii, *Rzeczpospolita*, Publikacja: 05.12.2021, <https://www.rp.pl/opinie-ekonomiczne/art19168621-marian-gorynia-nauka-wolnosc-i-ekonomia-w-pandemii>
- Greto, M., Otto, J. (2016). *Proces decyzyjny i zarządczy w Unii Europejskiej – znaczenie systemu agencyjnego*. Łódź: Politechnika Łódzka.
- Groves, S.M. (1984) *An Introduction to Evaluating Financial Condition*. Washington: International City Management Association.
- Grycuk, A., Russel, P. (2014). Zaangażowanie jednostek samorządu terytorialnego w Polsce w tworzenie instytucji wspierających przedsiębiorczość. *Studia BAS*, nr 1(37), s. 65-83.
- Guzal-Dec, D. (2015). *Samorząd gminny w kreowaniu zrównoważonego rozwoju obszarów przyrodniczo cennych województwa lubelskiego*. Biała Podlaska: Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej.
- Hajdys, D. (2018). *Kreowanie lokalnej przedsiębiorczości przez jednostki samorządu terytorialnego*. Warszawa: Społeczna Akademia Nauk.
- Harańczyk, A. (2010). *Samorząd terytorialny, organizacja i gospodarka*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie.
- Harasym, R., Skica, T. (2017). Czynniki determinujące poziom aktywności gospodarczej na przykładzie gmin o najwyższym poziomie przedsiębiorczości. *Acta Universitatis Nicolai Copernici*, t. 48, nr 1, s. 19-37.
- Heffner, K. (2016). Obszary wiejskie i małe miasta: czy lokalne centra są potrzebne współczesnej wsi?. *Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach*, nr 279, s. 11-24.
- Helios, J., Jedlecka, W. (2015). *Podstawowe pojęcia prawa i prawoznawstwa dla ekonomistów*. Wrocław: Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego.
- Hryniewiecka, M. (2015). MSP W Polsce w perspektywie ekonomii ewolucyjnej. *Myśl Ekonomiczna i Polityczna*, nr 1(48), s. 69-91.
- Ignasiak, E. (red.). (2001). *Badania operacyjne*. Warszawa: PWE.
- Jagodziński, W., Świdurska, A. (2015). *Organizacja przestrzenna i funkcjonowanie instytucji otoczenia biznesu w województwie wielkopolskim*. Poznań: Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego.

- Janas, M. (2019). Konkurencyjność i innowacyjność przedsiębiorstw sektora MŚP w Polsce. *Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego*, nr 33(4), s. 176–194.
- Jasińska-Biliczak, A. (2014). *Instrumenty wspierające sektor małych i średnich przedsiębiorstw na poziomie lokalnym – przykład powiatu nyskiego*. Wrocław: Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu.
- Jastrzębska, M. (2005). Analiza kondycji finansowej jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999-2004 w świetle zmian systemu dochodów. *Finanse komunalne*, r. 12, nr 9, s. 26-42.
- Jewtuchowicz, A. (red.). (1997). *Środowisko przedsiębiorczości. Innowacje a rozwój terytorialny*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Kaczmarek, T. (red.) (2014). *Delimitacja poznańskiego obszaru metropolitalnego*. Poznań: Bogucki Wydawnictwo Naukowe.
- Kaj, S.H. (2019). *Główny specjalista DRG*. Poznań: Oddział Marki Wielkopolska.
- Kałużny, A. (2020). *Opodatkowanie infrastruktury podatkiem od nieruchomości*. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Kamińska, A. (2010). Programy pomocowe Unii Europejskiej jako źródło finansowania rozwoju i konkurencyjności sektora małych i średnich przedsiębiorstw. *Barometr Regionalny*, nr 2(20), s. 51-63.
- Kata, R. (2016). *Polityka podatkowa gmin jako narzędzie stymulowania przedsiębiorczości lokalnej*. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Klamut, M., Passella, E. (1999). Podnoszenie poziomu konkurencyjności regionów, [w:] M. Klamut (red.) *Konkurencyjność regionów*, Wrocław: Akademia Ekonomiczna im. O. Langego we Wrocławiu.
- Kłak, M. (2010). *Zarządzanie wiedzą we współczesnym przedsiębiorstwie*. Kielce: Wyższa Szkoła Ekonomii i Prawa im. Prof. Edwarda Lipińskiego w Kielcach.
- Kogut-Jaworska, M. (2016). *Wsparcie przedsiębiorczości w ramach systemu pomocy publicznej w Polsce*. Szczecin: Uniwersytet Szczeciński.
- Kokot-Stępień, P., Krawczyk, P. (2017). Specyfika analizy finansowej w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw. *Marketing i Rynek*, nr 7, s. 367-376.
- Kołodziej-Hajdo, M., Surowiec, A. (2011). Finansowanie projektów MSP z funduszy unijnych: korzyści i bariery. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia*, nr 32, s. 535-547.
- Końkowski, C. (2011). *Naprawa finansów publicznych w Polsce*. Białystok: Wydawnictwo Temida2.
- Korbus, B., Strawiński, M. (2009). *Partnerstwo publiczno-prywatne. Nowa forma realizacji zadań publicznych*. Warszawa: Wydawnictwo LexisNexis.
- Kosiedowski, W. (2001). *Zarządzanie rozwojem regionalnym i lokalnym, Problemy teorii i praktyki*. Toruń: TNOiK.
- Kot, J. (2003). *Zarządzanie rozwojem gmin a praktyka planowania strategicznego*. Łódź: Uniwersytet Łódzki.
- Kosikowski, C., Ruśkowski, E. (2003). *Finanse publiczne i prawo finansowe*. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Kowalski, D. (2020). Europejska definicja mikro, małych i średnich przedsiębiorstw jako instrument polityki rozwoju sektora. *Przegląd Europejski*, nr 2, s. 49-60.

- Kozielecki, J. (2002). *Transgresja i kultura*, wyd. 2. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie Żak.
- Kożuch, M. (2017). *Pomoc publiczna. Doświadczenia wybranych sektorów gospodarki*. Kraków: Uniwersytet Ekonomiczny.
- Kudłacz, T. (1999). *Programowanie rozwoju regionalnego*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Kwapisz-Krygier, K. (2015). *Postępowanie w sprawach dotyczących pomocy publicznej*. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Kwilecki, A. (1992). *Region i badanie regionalne w perspektywie socjologii*. Poznań: Wydział Prawa i Administracji UAM.
- Legutko-Kobus, P. (2016). *Dziedzictwo kulturowe jako czynnik rozwoju i specjalizacji regionów*. Warszawa: Polska Akademia Nauk.
- Leigh, N. G., Blakely, E. J. (2013). *Planning Local Economic Development. Theory and Practice*. London: SAGE Publications.
- Lewandowski, A. (2008). *Balanced development and competitiveness as a base for the local government efficient administration, Management of Meaning in Organizations*. Poznań: PWSBiJO.
- Lisowska, R., Stanisławski, R. (2011), *Obszary i instrumenty wsparcia małych i średnich przedsiębiorstw w świetle badań na przykładzie województwa łódzkiego*, [W:] M. Matejun, (red.) *Wspomaganie i finansowanie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw*. Warszawa: Difin, s. 288-306.
- Lubińska, T. (2017). Wskaźnik tax revenue w Polsce kolejnym wyzwaniem dla stabilności finansów publicznych. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska Lublin – Polonia*, vol. LI(6), s. 177-187.
- Łubina, J. (2020). Problematyka gospodarki finansowej jednostek samorządu terytorialnego w kontekście realizacji zadań publicznych. *Prawo Budżetowe Państwa i Samorządu*, t. 2, nr 3, s. 129-150.
- Maciejewski, M. (2018). *Wczesna internacjonalizacja jako warunek sukcesu rynkowego start-upów*. Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego.
- Maik, W., Parysek, J.J., Wojtasiewicz, L. (1978). *Podstawowe zagadnienia identyfikacyjne barier wzrostu w gospodarce przestrzennej. Bariery wzrostu w gospodarce przestrzennej*. Warszawa: PAN.
- Majewski, R. (2005). *Ewolucja definiowania małych i średnich przedsiębiorstw w Unii Europejskiej*. Wrocław: Uniwersytet Wrocławski.
- Makulska, D. (2011). *Kształtowanie działań proinnowacyjnych w polskiej gospodarce*. Warszawa: Instytut Rozwoju Gospodarczego.
- Materiały Międzynarodowego Sympozjum Naukowego - Development of regions and organizations Foreign Investments – chances and dangers*. Lublin: Wydawnictwo Politechniki Lubelskiej.
- Markiewicz, J. (2010). *Instytucje otoczenia biznesu. Rola w kształtowaniu innowacyjności sektora MSP na przykładzie województwa zachodniopomorskiego*. Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego.
- Markowski, T. (1999). *Zarządzanie rozwojem miast*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Maj-Palicka, P. (2020). *Finansowanie działalności innowacyjnej małych przedsiębiorstw*. Toruń: Wydawnictwo Naukowe UMK.

- Matejun, M. (2012). *Regionalne instrumenty wspierania rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw*, [W:] A. Adamik (red.), *Współpraca małych i średnich przedsiębiorstw w regionie. Budowanie konkurencyjności firm i regionu*. Warszawa: Difin.
- Matejun, M. (2015). *Absorpcja wsparcia w zarządzaniu rozwojem mikro, małych i średnich przedsiębiorstw – podejście strategiczne*. Łódź: Politechnika Łódzka.
- Matusiak, K.B. (2001). *Zasoby i kierunki rozwoju infrastruktury przedsiębiorczości i transferu technologii* [w:] Matusiak, K.B., Stawasz, E., Jewtuchowicz, A., *Zewnętrzne determinanty rozwoju innowacyjnych firm*. Łódź: KEUŁ.
- Matusiak, K.B., Guliński, J., Mażewska, M., Banisch, R. (2011). *Budowa skutecznego otoczenia innowacyjnego biznesu w pl. Cele i założenia inicjatywy*. Warszawa: PARP.
- Mażewska, M., Matusiak, K., Banisch, R. (2011). *Budowa skutecznego otoczenia innowacyjnego biznesu w Polsce*. Warszawa: PARP.
- Mączka, L., Kudelko, J. (2005). *Polityka regionalna Polski w aspekcie integracji z Unią Europejską*. Kraków: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie.
- Mider, D. (2016). Źródło informacji w wywiadzie gospodarczym. *Studia Politologiczne*, nr 42, s. 181-224.
- Mikołajczyk, K. (2018). Struktura wydatków publicznych w krajach Europy Środkowo-Wschodniej – analiza porównawcza. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie*, nr 1(973), s. 7-25.
- Mempel-Śnieżyk, A. (2010). Sektor małych i średnich przedsiębiorstw a rozwój lokalny – wybrane aspekty. *Biblioteka Regionalisty*, nr 10, s. 125-136.
- Moczyłowska, J., Pacewicz, I. (2007). *Przedsiębiorczość*. Rzeszów: Wydawnictwo Oświatowe Fosze.
- Mrówka, R. (2010). *Przywództwo w organizacjach. Analiza najlepszych praktyk*. Warszawa: Oficyna Wolters Kluwer a business.
- Niedzielska, A. (2014). *Marketing w świetle zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw*. Częstochowa: Marketing i Rynek.
- Nazarczuk, J.M. (2013). *Potencjał rozwojowy a aktywność inwestycyjna województw i podregionów Polski*. Białystok: Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko – Mazurskiego.
- Nehring, A. (2007). *Rozwój i konkurencyjność małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce*. Kraków: Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie.
- Nogalski, B., Karpacz, J., Wójcik-Karpacz, A. (2004). *Funkcjonowanie i rozwój małych i średnich przedsiębiorstw. Od czego to zależy?*. Bydgoszcz: OPO.
- Nowacki, K., Russano, R. (2008). *Prawne problemy regionalizacji w Europie*. Wrocław: Kolonia Limited.
- Nowakowska, A. (2017). *Terytorializacja rozwoju i polityki regionalnej*. Warszawa: Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN.
- Obłój, K., Wąsowska, A. (2011). *Strategiczne wybory polskich firm – motywy i kierunki budowania powiązań zewnętrznych drogą kapitałowego umiędzynarodowienia działalności*. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Olczyk, M. (2008). *Konkurencyjność – teoria i praktyka*. Warszawa: CeDeWu.pl Wydawnictwo Fachowe.
- Olechnicka, A., Płoszaj, A. (2008). *Polska nauka w sieci? Przestrzeń marki i innowacyjności*. Warszawa: Ministerstwo Rozwoju Regionalnego.
- Olejniczak, K. (2016). Wpływ polityki regionalnej UE na rzecz podregionu jako ekosystemu przedsiębiorczego. *Zeszyty Naukowe Politechniki Poznańskiej. Organizacja i Zarządzanie*, nr 68, s. 135-146.

- Orczyk, J. (2014). Regionalna strategia polityki społecznej w Wielkopolsce. *Polityka społeczna*, nr 10, s. 15-18.
- Orczyk, J. (2017). Indywidualizacja i elastyczność. Nowa cywilizacja pracy?. *Polityka Społeczna*. nr 8, s. 3-9.
- Orczyk, J. (2021). Dylematy u progu transformacji pracy. *Ekonomista*, nr 4, s. 461-481.
- Perdał, R., Burchard, M. (2022). *Strategia rozwoju Wielkopolski Wschodniej 2040*. Poznań: Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego.
- Pająk, K. (2001). *Samorząd terytorialny a rozwój lokalny w Polsce w procesie transformacji*. Poznań: Holding Edukacyjny – Paweł Pietrzak.
- Pająk, K., Dahlke, P., Kvilinskyi O. (2016). Determinanty rozwoju regionalnego - współczesne odniesienie. *Roczniki Ekonomiczne Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy*, nr 9, s. 109-122.
- Parysek, J.J. (1997). *Podstawy gospodarki lokalnej*. Poznań: Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.
- Perska, A. (2014). Wydatki inwestycyjne jednostek samorządu terytorialnego jako instrument wspierania przedsiębiorczości. *Przedsiębiorczość – Edukacja*, nr 10, s. 285-294.
- Piasecki, A, Stawasz, E., Jahson, S., Smallbone, D. (2001). *Warunki prowadzenie działalności gospodarczej przez MŚP w Polsce i krajach Unii Europejskiej*. Warszawa: PARP.
- Piasecki, B., Roguś, A., Smallbone, D. (2000). *Wpływ integracji Polski z Unią Gospodarczą na sektor MSP*. Warszawa: Polska Fundacja Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw.
- Piątyszek-Pych, A., Wyrwa, J. (2012). Analiza potencjału instytucji otoczenia biznesu w zakresie świadczenia usług wspierających rozwój przedsiębiorczości w regionie lubuskim. *Ekonomiczne Problemy Usług*, nr 96, s. 47-64.
- Pietrzyk, I. (2004). *Regionalizacja w krajach Unii Europejskiej*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Piontek, B. (2002). *Koncepcja rozwoju zrównoważonego i trwałego Polski*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Piszczyk, M. (2016). *Determinanty finansowania rozwoju przez samorząd terytorialny w latach 2014-2020*. Kraków: Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie.
- Poliński, R. (2020). Rozwój regionalny: główne problemy teorii i praktyki. *Prakseologia i Zarządzanie. Zeszyty Naukowe Towarzystwa Naukowego Prakseologii*, nr 2, s. 65-81.
- Porter, M. (1996). *Strategia konkurencji. Metody analizy sektorów i konkurentów*. Katowice: Wydawnictwo Politechniki Śląskiej.
- Prędkiewicz, K., Prędkiewicz, P. (2014). *Wybrane determinanty struktury kapitału mikro, małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 802, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia”, nr 65, s. 829–842.
- Rogacki, H. red., (2001). *Śrem. Przestrzeń społeczno-gospodarcza gminy*. Poznań: Bogucki Wydawnictwo Naukowe.
- Rogowski, W., Bauer, K., Groele, B., Kopczewska, K., Wędzki, D. (2011). *Usługi doradcze oraz instrumenty wsparcia dla małych i średnich przedsiębiorstw w ramach Polityki II szansy*. Warszawa: PARP.
- Roman, M. (2017). *Wpływ klastrów turystycznych na innowacyjność gospodarki turystycznej*. Szczecin: Uniwersytet Szczeciński.
- Ruśkowski, E. (2004). *Finanse publiczne w dobie akcesji*. Warszawa: PWN.
- Samuelson, A., Nordhaus, W.D. (1999). *Ekonomia*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

- Shelley, C.E. (1995). *Effects of Coaction, Expected Evaluation, and Goal Setting on Creativity and Productivity*. Washington: Academy of Management Journal.
- Seroka-Stolka, O. (2012). Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstwa w oparciu o jego ekoinnowacyjność=. *Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Humanitas. Zarządzanie*, nr 2, s. 189-198.
- Sidor-Rządkowska, M. (2018). Mentoring wzajemny jako narzędzie wspierające zarządzanie różnorodnością pokoleniową w firmie Microsoft, *Zarządzanie Zasobami Ludzkimi*: 2(121), s. 23-31.
- Skowrońska, A., Tarnawa, A. (2021). *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce*. Warszawa: Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości.
- Stodowa-Hełpa, M. (2013). *Rozwój zintegrowany: warunki, wymiary, wyzwania*. Warszawa: CeDeWu.
- Stodowa-Hełpa, M. (2013). Wyzwania stojące przed polskim samorządem lokalnym w perspektywie 2014–2020. *Studia Oeconomica Posnaniensia*, vol. 1, nr 6 (255), s. 32-57.
- Stodowa-Hełpa, M. (2014). Partnerstwo publiczno–prawne w wybranych krajach. *Infos: Zagadnienia społeczno-gospodarcze*, nr 16, s. 1-4.
- Stodowa-Hełpa, M. (2019). *Przeszłość w procesie poszukiwania recept na zarządzanie teraźniejszością oraz kreowanie przyszłości*. Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego.
- Stodowa-Hełpa, M. (2019). *Wyzwania stojące przed polskim samorządem lokalnym w perspektywie 2014-2020*. Poznań: Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu.
- Stomińska, B. (2007). Gmina w procesach stymulowania przedsiębiorczości. *Samorząd Terytorialny*, nr 3, s. 19-33.
- Sobczyk, G. (2006). *Strategie konkurencji małych i średnich przedsiębiorstw*. Lublin: UMCS.
- Sokół, W., Kozela, M. (2013). Specyfika partii chrześcijańsko–demokratycznych państw Unii Europejskiej. *Roczniki Nauk Społecznych*, t. 5(41), s. 93-121.
- Sommer, J.K., Stoga, K.R., Potrzeszcz, R. (2000). *Prawo działalności gospodarczej. Komentarz*. Warszawa: Ruch Prawniczy Ekonomiczny i Socjologiczny.
- Sowa, K.Z. (1988). Społeczności lokalne. Teraźniejszość i przyszłość. *Rozwój regionalny, rozwój lokalny, samorząd terytorialny*, nr 20, s. 24-44.
- Spychała, M. (2013). Pomoc publiczna w warunkach gospodarki rynkowej. *Studia Ekonomiczne*, nr 139, s. 238-247.
- Stawasz, D., Sikora-Fernandez, D. (2011). *Polityka miejska a rozwój sektora MSP. Zarządzanie rozwojem małych i średnich przedsiębiorstw*, Warszawa: Oficyna Wolters Kluwer business.
- Stawasz, D., Wiśniewska, M. (2015). *Regionalne systemy innowacji jako podstawa budowania konkurencyjności polskich*. Łódź: Uniwersytet Łódzki.
- Stawasz, D., Wiśniewska, M. (2015). *Wykorzystanie koncepcji Living Lab w zarządzaniu jednostkami samorządu terytorialnymi*. Łódź: Uniwersytet Łódzki.
- Strużycki, M. (red.). (2002). *Zarządzanie małym i średnim przedsiębiorstwem. Uwarunkowania europejskie*. Warszawa: Difin.
- Strzelecki, Z. (2008). Polityka regionalna, [W:]. Strzelecki (red.), *Gospodarka regionalna i lokalna*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Szlachta, J. (2011). *Nowy paradygmat rozwoju – najnowsze trendy i perspektywy polityki regionalnej. Strategiczne programowanie rozwoju regionalnego w kierunku krajowego systemu myśli strategicznej w sferze polityki regionalnej*. Warszawa: Ministerstwo Rozwoju Regionalnego.

- Szromniak, A. (2016). *Marketing terytorialny – miasto i region na rynku*. Wydanie V. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Ślusarz, G., Kaliszczak, L. (2015). Przedsiębiorczość lokalna i jej uwarunkowania. *Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu*, t. 61, nr 4, s. 57-72.
- Świdurska, A., Jagodziński, W. (2015). *Organizacja przestrzenna i funkcjonowanie instytucji otoczenia biznesu w województwie wielkopolskim*. Poznań: Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego.
- Topczewska, M. (2001). Separatyzmy narodowe w Europie Zachodniej. *Studia Europejskie - Studies in European Affairs*, nr 1, s. 101-119.
- Tyszer, J. (1990). *Symulacja cyfrowa*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowo-Techniczne.
- Wach, K. (2004). *Nowe kryteria kwalifikacji małego i średniego przedsiębiorstwa ustawodawstwie międzynarodowym*. Kraków: Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie.
- Wallis, A. (2017) *Innowacyjność narzędziem kształtowania przewagi konkurencyjnej przedsiębiorstwa XXI wieku*. Koszalin: Politechnika Koszalińska.
- Wasilewski, A. (2014). *Skuteczność wybranych instrumentów finansowych wspierania rozwoju przedsiębiorczości w gminach wiejskich w Polsce* Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.
- Weiss, E., Suchodolska, A., Storoska, M. (2011). Rola samorządu terytorialnego w rozwoju lokalnej przedsiębiorczości. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia*, nr 48, s.287-296.
- Wiatrak, A. (2005). *Wiedza i kapitał intelektualny jako źródła nierówności gospodarczych i społecznych*. Warszawa: Uniwersytet Warszawski.
- Winiarski, B. (2006). *Polityka gospodarcza*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Winnicka-Wejs, A. (2018). *Rynek usług szkoleniowych w Polsce: uwarunkowania, modele, implikacje*. Katowice: Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach.
- Witecka, J. (2019). *Równość czy efektywność rozwoju. Eseje inspirowane dorobkiem naukowym Grzegorza Gorzelaka*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Właźniak, K. (2010). *Rozwój regionalny jako zadanie administracji publicznej*. Warszawa: Oficyna Wolters Kluwer business.
- Wojciechowski, E. (2003). *Zarządzanie w samorządzie terytorialnym*. Warszawa: Difin.
- Wojciechowski, M. (2020). *Samorząd terytorialny w Polsce. Ustrój ekonomiczny*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Wojnicka, E., Klimczak, P., Dąbkowski, J., Wojnicka, M. (2006). *Perspektywy rozwoju MSP wysokich technologii do 2020 roku*. Warszawa: Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości.
- Wolak-Tuzimek, A. (2010). Rozwój funduszy venture capital w Polsce. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia*, nr 36, s. 181-193.
- Wolański, R. (2013). *Wpływ otoczenia finansowego na konkurencyjność małych i średnich przedsiębiorstw*. Warszawa: Oficyna Wolters Kluwer.
- Wosiek, R. (2016). Międzynarodowa konkurencyjność gospodarki – aspekty teoretyczne. *Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach*, nr 269, s. 235-244.
- Woźniak, M. (2010). *System wspierania małych i średnich przedsiębiorstw*. Kraków: Akademia Górniczo-Hutnicza.
- Zalewski, A. (2005). *Nowe zarządzanie publiczne w polskim samorządzie terytorialnym*. Warszawa: Szkoła Główna Handlowa w Warszawie.
- Zegar, J.S. (2003). *Kierowanie zrównoważonym rozwojem społeczno-gospodarczym*. Warszawa: SGH.

- Zeman-Miszewska, E., Jakubowska, A., Krakowiak-Drzewiecka, M. (2015). *Wspólnoty lokalne jako uczestnik i podmiot procesów transformacji gospodarczej*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach.
- Zielińska-Głębocka, A. (2012). *Współczesna gospodarka światowa. Przemiany, innowacje, kryzysy, rozwiązania regionalne*. Warszawa: Oficyna a Wolters Kluwer business.
- Ziółkowski, M. (2005). Zarządzanie strategiczne w polskim samorządzie terytorialnym. [W:] A. Zalewski (red.). *Nowe zarządzanie publiczne w polskim samorządzie terytorialnym*. Warszawa: Wydawnictwo SGH.
- Ziółkowski, M., Goleń, M. (2003). Zarządzanie strategiczne rozwojem lokalnym, [W:] H. Sochacka-Krysiak, *Zarządzanie gospodarką i finansami gminy*. Warszawa: SGH.
- Zorska, A. (2008). *Korporacje Transnarodowe: przemiany, oddziaływania, wyzwania*. Warszawa: Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne.
- Žuromskaitė, B., Zakrzewska, M. (2015). Charakterystyka i dynamika trzeciego sektora na Litwie i w Polsce. *Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania*, nr 40, t. 1, s. 301-314.

Akty prawne

Europejska Karta Samorządu Terytorialnego (Dz.U. z 1994r., Nr 124, poz. 607).

Komisja Europejska KE, 2019.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 ze zm.).

Rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 3 lutego 2006 r. (Dz.U. z 27 lutego 2006 r., Nr 31 poz. 216).

Uchwała Nr 230/XXXI/04 Rady Miejskiej w Śremie z dnia 29 października 2004 r. w sprawie zwolnienia od podatku od nieruchomości na terenie gminy Śrem z tytułu utworzenia nowych miejsc pracy.

Ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o wspieraniu nowych inwestycji (Dz. U. z 2020 r. poz. 1752 ze zm.).

Ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych.

Ustawa z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym.

Ustawa z dnia 20 marca 2002 r. o finansowym wspieraniu inwestycji.

Ustawa z dnia 20 grudnia 1996 r. o gospodarce komunalnej (Dz.U. z 1997 r., Nr 9, poz. 43).

Ustawa z dnia 26 listopada 1998 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 1998 r. Nr 155, poz. 1014 ze zm.).

Ustawa z dnia 27 lipca 2002 r. o warunkach dopuszczalności i nadzorowaniu pomocy publicznej dla przedsiębiorców.

Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach.

Ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. o warunkach dopuszczalności i nadzorowaniu pomocy publicznej (Dz.U. z 2000 r., Nr 60, poz. 704).

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2001 r., Nr 142, poz. 1591 ze zm.).

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym (Dz. U. z 1990 r., Nr 16, poz. 95).

Zalecenia Komisji z dnia 6 maja 2003 r. dotyczące definicji mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw (notyfikowane jako dokument nr C (2003) 1422) (Tekst mający znaczenie dla EOG) (2003/361/WE).

Raporty, analizy i podręczniki

Dane z budżetów gmin w latach 2015-2019 Śrem, Brodnica, Książ Wlkp., Dolsk, Krzywiń, Powiat Śremski.

Dane ze sprawozdań z wykonania budżetów gmin w latach 2015-2019 Śrem, Brodnica, Książ Wlkp., Dolsk, Krzywiń, Powiat Śremski.

Działalność Powiatowej Rady Zatrudnienia za 2019 rok, 2020.

European Commission, 2002

Główny Urząd Statystyczny Warszawa, 2019, *Wstępny szacunek produktu krajowego brutto w trzecim kwartale 2019 r.* – dostęp: 29.11.2019.

Główny Urząd Statystyczny, 2021, *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2019 roku*, Warszawa – dostęp: 30.10.2021.

Materiały na Powiatową Radę Rynku Pracy Powiatowy Urząd Pracy w Śremie, 2020, Śrem.

Materiały na Powiatową Radę Rynku Pracy Powiatowy Urząd Pracy w Kościanie, 2020, Kościan.

Wspólnoty Europejskie, 2006, *Nowa definicja MŚP, Poradnik dla użytkowników i wzór oświadczenia Komisja Europejska.*

Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, 2020, *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2020 r.*, Warszawa.

Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, 2021, *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2021 r.*, Warszawa.

Rada Ministrów, 1995, *Dokument rządowy przyjęty przez Radę Ministrów 6 czerwca 1995 roku, protokół ustaleń nr 19/95, MPiH, Warszawa.*

Raport końcowy, *Badanie ewaluacyjne pt. „Ewaluacja regionalnej pomocy inwestycyjnej w zakresie celu tematycznego 3 w obszarze wzmocnienia konkurencyjności mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw w ramach regionalnych programów operacyjnych na lata 2014-2020”*, s. 38-39.

Raport z działalności Unii Gospodarczej Regionu Śremskiego za lata 2016-2020, 2021, Śrem. Urząd Miejski w Śremie, 2021, *Raport o stanie gminy Śrem, Śrem.*

Raport z wykonania budżetu gminy Śrem za 2015 r., 2016 r., 2017 r., 2018 r., 2019 r.

Sprawozdania z wykonania budżetu gminy Brodnica za lata 2015, 2016, 2017, 2018 i 2019, Biuletyn Informacji Publicznej gminy Brodnica.

Sprawozdania z wykonania budżetu gminy Dolsk za lata 2015, 2016, 2017, 2018 i 2019, Biuletyn Informacji Publicznej gminy Dolsk.

Sprawozdania z wykonania budżetu gminy Książ Wlkp. za lata 2015, 2016, 2017, 2018 i 2019, Biuletyn Informacji Publicznej gminy Książ Wlkp..

Sprawozdania z wykonania budżetu gminy Krzywiń za lata 2015, 2016, 2017, 2018 i 2019, Biuletyn Informacji Publicznej gminy Krzywiń.

Sprawozdania z wykonania budżetu Powiatu Śremskiego za lata 2015, 2016, 2017, 2018 i 2019, Biuletyn Informacji Publicznej Powiatu Śremskiego.

Statut Stowarzyszenia Unia Gospodarcza Regionu Śremskiego – Ośrodek Wspierania Małej Przedsiębiorczości.

The Observatory for SMEs, 1996.

The Singlochrome Market Review, 1996.

The World Competitiveness Yearbook, 1999, IMD, Lausanne.

Wielkopolska Szkoła Biznesu przy Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, 1997, *Strategia Rozwoju Gospodarczego Unii Gospodarczej Miast Regionu Śremskiego, Program Wspierania Samorządów Lokalnych Brytyjski Fundusz Know-How*, Poznań.

Strategia rozwoju Stowarzyszenia Unia Gospodarcza Regionu Śremskiego – Śremski Ośrodek Wspierania Małej Przedsiębiorczości do 2022 roku, 2015, Śrem.

Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku, 2020, Poznań.

Aneks

Załącznik nr 1

ANKIETA

Usługi informacyjne

1. Czy korzystali Państwo w swojej działalności gospodarczej z serwisu informacyjnego jednostek otoczenia biznesu?

Jeśli nie, proszę przejść do pytania nr 3

Jeśli tak, to w wybranych polach proszę wstawić znak X

Lp.	Wyszczególnienie	Odpowiedź
1	Informacje o nowych technologiach	
2	Informacje o pracach/programach badawczych i innowacjach krajowych	
3	Informacje o pracach/programach badawczych i innowacjach międzynarodowych	
4	Informacje o dostępnych źródłach finansowania	
5	Informacje o ochronie praw własności intelektualnej (np. patentach, wzorach przemysłowych, znakach towarowych, prawach autorskich, itp.)	
6	Informacje o programach wsparcia w ramach Funduszy Strukturalnych	
7	Informacje o rynkach, w celu ekspansji przedsiębiorstwa	
8	Informacje o standardach i certyfikatach	
9	Informacje o warunkach i możliwościach lokalizacji inwestycji	
10	Informacje z zakresu ochrony środowiska	
11	Informacje z zakresu prawa (np. podatkowego, pracy, spółek, itp.)	
12	Inne, proszę podać jakie:	

2. Która z wymienionych niżej osób i instytucji świadczyła Państwu te usługi i jak oceniają Państwo jej działalność w skali od 1 do 3, gdzie 1 = bardzo źle, 2 = średnio 3 = bardzo dobrze, pod względem:

W wybranych polach proszę wstawić odpowiednią cyfrę od 1 do 3

Lp.	Wyszczególnienie	Kompletność informacji	Dostosowanie informacji do potrzeb	Łatwości dostępu do informacji	Czasu dostarczenia informacji
1	Urzędy administracji lokalnej/regionalnej (gmina, powiat)				

2	Agencje rozwoju regionalnego i lokalnego				
3	Firmy doradczo-konsultingowe				
4	Fundacje wspierające rozwój gospodarczy				
5	Fundusze pożyczkowe lub poręczeń kredytowych				
6	Indywidualni naukowcy				
7	Inkubatory przedsiębiorczości				
8	Instytuty i jednostki badawczo-rozwojowe				
9	Izby gospodarcze, rzemieślnicze, cechy i inne organizacje zrzeszające przedsiębiorców				
10	Parki technologiczne				
11	Uczelnie wyższe				
12	Inne, proszę podać jakie:				

3. Proszę określić zapotrzebowanie Państwa firmy na poszczególne informacje w skali od 1 do 3, gdzie 1 = brak zapotrzebowania, 2 = TAK, ale nieodpłatnie, 3 = TAK, ale z dofinansowaniem, W wybranych polach proszę wstawić odpowiednią cyfrę od 1 do 3

Lp.	Wyszczególnienie	Skala: 1-3
1	o nowych technologiach	
2	o pracach/programach badawczych i innowacjach krajowych	
3	o pracach/programach badawczych i innowacjach międzynarodowych	

4	o dostępnych źródłach finansowania	
5	o ochronie praw własności intelektualnej (np. patentach, wzorach przemysłowych, znakach towarowych, prawach autorskich, itp.)	
6	o programach wsparcia w ramach Funduszy Strukturalnych	
7	o rynkach, w celu ekspansji przedsiębiorstwa	
8	o standardach i certyfikatach	
9	o warunkach i możliwościach lokalizacji inwestycji	
10	z zakresu ochrony środowiska	
11	z zakresu prawa (np. podatkowego, pracy, spółek, itp.)	
12	Inne, proszę podać jakie:	

Szkolenia

4. Czy uczestniczyli Państwo w szkoleniach oferowanych przez instytucje otoczenia biznesu?

Jeśli nie, proszę przejść do pytania nr 6

Jeśli tak, to w wybranych polach proszę wstawić znak X

Lp.	Wyszczególnienie	Odpowiedź
1	Handel zagraniczny	
2	Marketing	
3	Informatyczne (obsługa nowych programów, itp.)	
4	Językowe	
5	Finanse, księgowość, rachunkowość	
6	Logistyka	
7	Pozyskiwanie środków z funduszy unijnych	
8	Wizerunek firmy	
9	Zakładanie firmy (biznes plan, strategia rozwoju firmy, itp.)	
10	Prawne (np. podatki, prawo pracy, itp.)	
11	Zarządzanie personelem	
12	Zarządzanie produkcją	
13	Zarządzanie jakością	
14	Zarządzanie projektami	
15	Inne, proszę podać jakie:	

5. Która z wymienionych niżej osób i instytucji świadczyła Państwu te usługi i jak oceniają Państwo jej działalność w skali od 1 do 3, gdzie 1 = bardzo źle, 2 = średnio 3 = bardzo dobrze, pod względem:

W wybranych polach proszę wstawić odpowiednią cyfrę od 1 do 3

Lp.	Wyszczególnienie	Dostępności oferty szkoleniowej	Dostosowania szkolenia do potrzeb	Organizacji szkoleń	Sposobu przekazywania zasobu wiedzy
1	Urzędy administracji lokalnej/regionalnej (gmina, powiat)				
2	Agencje rozwoju regionalnego i lokalnego				
4	Firmy doradczo-konsultingowe				
5	Fundacje wspierające rozwój gospodarczy				
6	Fundusze pożyczkowe lub poręczeń kredytowych				
7	Indywidualni naukowcy				
8	Inkubatory przedsiębiorczości				
9	Instytuty i jednostki badawczo-rozwojowe				
10	Izby gospodarcze, rzemieślnicze, cechy i inne organizacje				

	zrzeszające przedsiębiorców				
11	Parki technologiczne				
12	Uczelnie wyższe				
13	Inne, proszę podać jakie:				

6. Proszę określić zapotrzebowanie Państwa firmy na poszczególne rodzaje szkoleń w skali od 1 do 3, gdzie 1 = brak zapotrzebowania, 2 = TAK, ale nieodpłatnie, 3 = TAK, ale z dofinansowaniem,

W wybranych polach proszę wstawić odpowiednią cyfrę od 1 do 3

Lp.	Wyszczególnienie	Skala: 1-3
1	Handel zagraniczny	
2	Marketing	
3	Informatyczne (obsługa nowych programów, itp.)	
4	Językowe	
5	Finanse, księgowość, rachunkowość	
6	Logistyka	
7	Pozyskiwanie środków z funduszy unijnych	
8	Wizerunek firmy	
9	Zakładanie firmy (biznes plan, strategia rozwoju firmy, itp.)	
10	Prawne (np. podatki, prawo pracy, itp.)	
11	Zarządzanie personelem	
12	Zarządzanie produkcją	
13	Zarządzanie jakością	
14	Zarządzanie projektami	
15	Inne, proszę podać jakie:	

Usługi doradczo-konsultingowe

7. Czy korzystali Państwo w swojej działalności gospodarczej z usług doradczo-konsultingowych świadczonych przez jednostki otoczenia biznesu?

Jeśli nie, proszę przejść do pytania nr 9

Jeśli tak, to w wybranych polach proszę wstawić znak X:

Lp.	Wyszczególnienie	Odpowiedź
-----	------------------	-----------

1	Doradztwo strategiczne	
2	Korzystanie z urzędów i laboratoriów	
3	Ocena projektów badawczych lub rozwojowych	
4	Ocena technologii i możliwości wprowadzania innowacji	
5	Studia wykonalności – potrzebne do celów przetargowych	
6	Wsparcie przy identyfikacji nowych rynków oraz możliwości ich zdobycia	
7	Wsparcie przy realizacji projektów badawczych lub rozwojowych w ramach kooperacji lub zlecenia	
8	Wsparcie przy rozwiązywaniu problemów technologicznych/technicznych	
9	Wsparcie przy szukaniu nowych klientów	
10	Wsparcie przy szukaniu kooperantów	
11	Wsparcie przy szukaniu odpowiednio wykwalifikowanego personelu	
12	Wsparcie przy uzyskiwaniu certyfikatów	
13	Wsparcie przy uzyskiwaniu patentów, licencji, itp.	
14	Wsparcie przy wnioskowaniu o środki z budżetu państwa	
15	Wsparcie przy wnioskowaniu o środki z funduszy regionalnych	
16	Wsparcie przy wnioskowaniu o środki z funduszy unijnych	
17	Wsparcie przy wprowadzaniu nowego produktu na rynek	
18	Wsparcie przy zakładaniu przedstawicielstw, filii, spółek córek oraz nabywaniu udziałów zagranicą	
19	Wsparcie w ramach zarządzania projektami badawczymi lub rozwojowymi	
20	Wsparcie w ramach zarządzania prawami własności intelektualnej	
21	Wsparcie działań kooperacyjnych firmy	
22	Wsparcie w ramach działań podejmowanych przez naszą firmę, a wykraczających poza granice kraju (udział w targach, misjach, działaniach eksportowych)	
23	Inne, proszę podać jakie:	

8. Która z wymienionych niżej osób i instytucji świadczyła Państwu te usługi i jak oceniają Państwo jej działalność w skali od 1 do 3, gdzie 1 = bardzo źle, 2 = średnio, 3 = bardzo dobrze, pod względem:

W wybranych polach proszę wstawić odpowiednią cyfrę od 1 do 3

Lp.	Wyszczególnienie	Dostępności usług doradczo-konsultingowych	Dostosowania usług doradczo-konsultingowych do potrzeb	Jakości otrzymanych usług
1	Urzędy administracji lokalnej/regionalnej (gmina, powiat)			
2	Agencje rozwoju regionalnego i lokalnego			
3	Firmy doradczo-konsultingowe			
4	Fundacje wspierające rozwój gospodarczy			
5	Fundusze pożyczkowe lub poręczeń kredytowych			
6	Indywidualni naukowcy			
7	Ośrodki wsparcia przedsiębiorczości			
8	Instytuty i jednostki badawczo-rozwojowe			
9	Izby gospodarcze, rzemieślnicze, cechy i inne organizacje zrzeszające przedsiębiorców			
10	Parki inwestycyjne			
11	Uczelnie wyższe			
12	Inne, proszę podać jakie:			

9. Proszę określić zapotrzebowanie Państwa firmy na poszczególne formy wsparcia działalności przedsiębiorstw, gdzie 1 = brak zapotrzebowania, 2 = TAK, ale nieodpłatnie, 3 = TAK, ale z dofinansowaniem,

W wybranych polach proszę wstawić odpowiednią cyfrę od 1 do 3

Lp.	Wyszczególnienie	Skala: 1-3
1	Doradztwo strategiczne	
2	Korzystanie z urzędzeń i laboratoriów	
3	Ocena projektów badawczych lub rozwojowych	
4	Ocena technologii i możliwości wprowadzania innowacji	
5	Rozbudowa ekonomicznego know-how	
6	Studia wykonalności	
7	Wsparcie przy identyfikacji nowych rynków oraz możliwości ich zdobycia	
8	Wsparcie przy realizacji projektów badawczych lub rozwojowych w ramach kooperacji lub zlecenia	
9	Wsparcie przy rozwiązywaniu problemów technologicznych/techniczny	
10	Wsparcie przy szukaniu nowych klientów	
11	Wsparcie przy szukaniu kooperantów	
12	Wsparcie przy szukaniu odpowiednio wykwalifikowanego personelu	
13	Wsparcie przy uzyskiwaniu certyfikatów	
14	Wsparcie przy uzyskiwaniu patentów, licencji, itp.	
15	Wsparcie przy wnioskowaniu o środki z budżetu państwa	
16	Wsparcie przy wnioskowaniu o środki z funduszy regionalnych	
17	Wsparcie przy wnioskowaniu o środki z funduszy unijnych	
18	Wsparcie przy wprowadzaniu nowego produktu na rynek	
19	Wsparcie przy zakładaniu przedstawicielstw, filii, spółek córek oraz nabywaniu udziałów zagranicą	
20	Wsparcie w ramach zarządzania projektami badawczymi lub rozwojowymi	
21	Wsparcie w ramach zarządzania prawami własności intelektualnej	
22	Wsparcie działań kooperacyjnych firmy	

23	Wsparcie w ramach działań podejmowanych przez naszą firmę, a wykraczających poza granice kraju (udział w targach, misjach, działaniach eksportowych)	
24	Inne, proszę podać jakie:	

Finanse

10. Proszę określić, z której formy dofinansowania chciałaby skorzystać Państwa firma?

W wybranych polach proszę wstawić znak X

Lp.	Wyszczególnienie	Odpowiedź
1	Fundusze podwyższonego ryzyka	
2	Dotacje krajowe (np. współfinansowanie zatrudnienia, partycypacja w kosztach udziału w misjach handlowych)	
3	Dotacje lokalne (np. współfinansowanie zatrudnienia, partycypacja w kosztach udziału w misjach handlowych)	
4	Dotacje unijne (np. współfinansowanie zatrudnienia, partycypacja w kosztach udziału w misjach handlowych)	
5	Zwolnienia z podatków (od nieruchomości, od transportu, itp.)	
6	Kredyt technologiczny	
7	Poręczenia i gwarancje kredytowe	
8	Pożyczki	
9	Inne, proszę podać jakie:	

Bariery

11. Proszę określić, bariery korzystania z usług oferowanych przez jednostki otoczenia biznesu?

W wybranych polach proszę wstawić znak X:

Lp.	Wyszczególnienie	Odpowiedź
1	Brak odpowiedniej informacji o oferowanych usługach	
2	Brak potrzeby korzystania z usług	
3	Długie i trudne procedury poprzedzające świadczenie danej usługi	
4	Niekorzystne ceny usług	
5	Nieodpowiednie terminy świadczenia usług	
6	Niskie kompetencje osób świadczących usługi	
7	Oferowane usługi niedostosowane do potrzeb przedsiębiorstwa	
8	Skomplikowane procedury skarbowe związane z rozliczaniem otrzymanego wsparcia	

9	Ustawa o warunkach dopuszczalności i nadzorowaniu pomocy publicznej dla przedsiębiorców	
10	Zła opinia o instytucjach wsparcia	
11	Zła organizacja świadczonych usług	
12	Inne, proszę podać jakie:	

Informacje na temat przedsiębiorstwa

12. W poniższej tabeli proszę zaznaczyć, w których z wymienionych obszarów działa Państwa firma?

W wybranych polach proszę wstawić znak X

Lp.	Wyszczególnienie	Odpowiedź
1	Budownictwo	
2	Mechanika precyzyjna/optyka	
3	Przemysł ceramiczny/szklarski	
4	Przemysł chemiczny	
5	Przemysł drzewny/meblarski	
6	Przemysł elektryczny	
7	Przemysł farmaceutyczny	
8	Przemysł gumowy/tworzyw sztucznych	
9	Przemysł maszynowy	
10	Przemysł metalowy	
11	Przemysł motoryzacyjny	
12	Przemysł papierniczy/drukarski	
13	Przemysł rolno-spożywczy	
14	Przemysł tekstylny-odzieżowy	
15	Usługi	
16	Inne, proszę podać jakie:	

W poniższej tabeli proszę zaznaczyć, czy Państwa firma zaliczana jest do:

W wybranych polach proszę wstawić znak X

Lp.	Wyszczególnienie	Odpowiedź
1	Mikro przedsiębiorstw (od 0 do 9 pracowników)	
2	Małych przedsiębiorstw (od 10 do 49 pracowników)	
3	Średnich przedsiębiorstw (od 50 do 249 pracowników)	
4	Dużych przedsiębiorstw (od 250 pracowników)	

W poniższej tabeli proszę zaznaczyć, które ze stwierdzeń określa działania Państwa firmy?
 W wybranych polach proszę wstawić znak X

Lp.	Wyszczególnienie	Odpowiedź
1	Wprowadzanie innowacji produktowych i doskonalenie cech użytkowych produktów istniejących	
2	Szybkie kopiowanie nowego produktu zanim jego producent upewni się, że odniósł sukces	
3	Zakup innowacji technologicznych innych firm	
4	Unikanie bezpośredniej konfrontacji z konkurencją	
5	Tworzenie zupełnie nowych rynków i oferowanie na nich całkowicie nowych i nieznanymi wcześniej produktów.	
6	Unowocześnianie posiadanych produktów	
7	Pozyskiwanie specjalistów od konkurencji	
8	Przejmowanie firm konkurencyjnych	

Źródło: Opracowanie własne

Spis tabel

Rozdział 1.

Tabela 1. Zestawienie wielkości dochodów planowanych, wykonanych oraz odchylenia w okresie 2015 do 2019 r. JST: gminy, miasta na prawach powiatu, powiatów) – analiza porównawcza	32
---	----

Rozdział 2.

Tabela 2. Kryteria kwalifikacyjne małych, średnich i mikroprzedsiębiorstw	38
Tabela 3. Definicja przedsiębiorstw obowiązująca od 1 stycznia 2005 r.	40

Rozdział 3.

Tabela 4. Kompetencje samorządów lokalnych.....	56
Tabela 5. Zestawienia maksymalnych stawek podatkowych i stawek obowiązujących w gminie Śrem w latach 2016-2019 w podatku od nieruchomości (w zł)	61
Tabela 6. Rodzaje i typy Instytucji Otoczenia Biznesu	73

Rozdział 4.

Tabela 7. Podmioty sektora małych i średnich przedsiębiorstw (MSP) na 10 tys. mieszkańców	96
Tabela 8. Procentowy udział planowanych inwestycji do dochodów JST w latach 2015- 2019	110
Tabela 9. Zmiany ilościowe MŚP w gminach zrzeszonych w UGRŚ w okresie 2015 do 2019 r.	115
Tabela 10. Procentowe udziały poszczególnych rodzajów aktywności gospodarczej, firm zrzeszonych w UGRŚ w relacji do łącznej ich wielkości.....	116

Rozdział 5.

Tabela 11. Zapotrzebowanie przedstawicieli średniego biznesu (dostosowanie informacji do potrzeb)	131
Tabela 12. Odpowiedzi respondentów na oferty szkoleniowe.....	132
Tabela 13. Zainteresowanie specjalistyczną ofertą szkolenia – według respondentów	137
Tabela 14. Wykaz informacji oferowanych firmom – poziom zainteresowania.....	145
Tabela 15. Zainteresowanie szkoleniami oferowanymi przez instytucje otoczenia biznesu.	147
Tabela 16. Zapotrzebowanie na poszczególne informacje w ocenie średnich przedsiębiorców	155
Tabela 17. Wskazania respondentów (małe przedsiębiorstwa) dotyczące uczestnictwa w szkoleniach	155
Tabela 18. Zapotrzebowanie średnich przedsiębiorstw na poszczególne rodzaje szkoleń ...	162
Tabela 19. Zapotrzebowanie małego biznesu na poszczególne formy wsparcia	168
Tabela 20. Wykaz dostępnych informacji, którymi interesowali się mikro przedsiębiorcy (nieodpłatnie lub z dofinansowaniem w %)	177
Tabela 21. Katalog ofert szkoleniowych adresowanych do małych przedsiębiorstw	177
Tabela 22. Pozostałe kategorie oferty szkoleniowej.....	182
Tabela 23. Wykaz ofert szkolenia dla mikro biznesu – formy wsparcia.....	187

Tabela 24. Zestawienie wyników badań ankietowych, wniosków, prowadzonych w średnich, małych i mikro firmach działających w obszarze terytorialnym UGRŚ	191
Tabela 25. Liczba podmiotów gospodarczych działających w ramach UGRŚ w latach 2009 – 2013.....	198

Rozdział 6.

Tabela 26. Ocena poziomu usług instytucji otoczenia biznesu (2013 r.)	201
Tabela 27. Wsparcie finansowe oraz informacyjno – doradcze UGRŚ w okresie 2018 do 2020 r.	208
Tabela 28. Potencjalne kierunki działań podejmowanych przez UGRŚremskiego w obszarze polityki oraz rozwoju regionalnego	212
Tabela 29. Bariery ograniczające skuteczność działań podejmowanych przez UGRŚ w obszarze polityki oraz rozwoju regionalnego.....	213
Tabela 30. Plan działania na rzecz poprawy zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami na lata 2020-2024	216
Tabela 31. Zestawienie miejsc lokalizacji instalacji fotowoltaicznych oraz ich możliwości wytwórczych.....	220
Tabela 32. Zmniejszenie kosztów dystrybucji energii elektrycznej w 2019 r. (prognoza).....	221
Tabela 33. Działania UGRŚ o charakterze technologicznym i strategicznym w zakresie racjonalnego gospodarowania zasobami wody oraz ochrony środowiska	222

Rozdział 7.

Tabela 34. Liczba zrealizowanych usług informacyjno - doradczych	232
Tabela 35. Liczba i wartość wsparcia finansowego udzielonego przez Stowarzyszenie UGRŚ - Śremski Ośrodek Wspierania Małej Przedsiębiorczości na rzecz osób podejmujących działalność gospodarczą (zł)	232
Tabela 36. Liczba i wartość udzielonego wsparcia finansowego MSP na rozwój działalności gospodarczej (zł.).....	232
Tabela 37. Liczba usług szkoleniowych (sztuki).....	233

Spis wykresów

Rozdział 1.

Wykres 1. Zmiany dochodów, wydatków, wyników finansowych JST w okresie 2015 do 2019 r.	30
Wykres 2. Zmiany dochodów, wydatków, wyników finansowych, gmin w okresie 2015 do 2019 r.	31
Wykres 3. Procentowe odchylenia dochodów wykonanych do planowanych JST w okresie 2015 do 2019 r.	33
Wykres 4. Procentowe odchylenia dochodów wykonanych do planowanych (gminy) w okresie 2015 do 2019 r.	34

Rozdział 2.

Wykres 5. Przedsiębiorstwa sektora publicznego.....	47
Wykres 6. Udział poszczególnych form organizacyjno-prawnych w przedsiębiorstwach sektora prywatnego w 2019 r.	48
Wykres 7. Struktura przedsiębiorstw aktywnych w Polsce w 2019 r. ze względu na ich wielkość	49
Wykres 8. Zmiany liczby firm (nowe firmy, zlikwidowane firmy) w okresie 2015 do 2019 r. .	50

Rozdział 4.

Wykres 9. Liczba ludności gmin Śrem, Książ Wlkp., Dolsk, Krzywiń, Brodnica. Stan 01.01.2021.	93
Wykres 10. Liczba przedsiębiorstw w Gminie Śrem według kryteriów ujętych w tabeli 1	97
Wykres 11. Zmiany dochodów, wydatków, inwestycji planowanych w okresie 2015 do 2019 r. – Gmina Śrem.	98
Wykres 12. Zmiany dochodów, wydatków, inwestycji planowanych w okresie 2015 do 2019 r. – Gminy Brodnica	100
Wykres 13. Zmiany dochodów, wydatków, inwestycji planowanych w okresie 2015 do 2019 r. – Gmina Dolsk.....	102
Wykres 14. Zmiany dochodów, wydatków, inwestycji planowanych w okresie 2015 do 2019 r. – Gmina Krzywiń.....	103
Wykres 15. Zmiany dochodów, wydatków, inwestycji planowanych w okresie 2015 do 2019 r. – Gmina Książ Wlkp.	105
Wykres 16. Zmiany dochodów, wydatków, inwestycji planowanych w okresie 2015 - 2019 Powiat Śrem	107
Wykres 17. Zmiany dochodów, wydatków, inwestycji planowanych w okresie 2015 do 2019 r. - UGRŚ.....	109
Wykres 18. Zmiany wielkości średnich udziału inwestycji planowanych w dochodach JST oraz UGRŚ, w okresie 2015 do 2019 r.	111
Wykres 19. Wielkości średnie udziałów inwestycji planowanych do dochodów JST oraz UGRŚ	113
Wykres 20. Liczba podmiotów gospodarczych w gminach w przeliczeniu na 10.000 mieszkańców (Śrem, Książ Wlkp., Dolsk, Krzywiń, Brodnica Stan 01.01.2021	115
Wykres 21. Procentowe relacje aktywności rolniczej firm w poszczególnych gminach do wielkości skumulowanych (UGRŚ)	117

Wykres 22. Procentowe relacje aktywności budowlanej firm w poszczególnych gminach do wielkości skumulowanych (UGRŚ)	118
Wykres 23. Procentowe relacje aktywności (pozostałe dziedziny) firm w poszczególnych gminach do wielkości skumulowanych (UGRŚ).....	119
Wykres 24. Ocena wpływu poszczególnych gmin na rozwój UGRŚ	120
Wykres 25. Preferencje wyboru źródła informacji	125

Rozdział 5.

Wykres 26. Świadczeniodawcy usług informacyjnych dla średniego biznesu	126
Wykres 27. Ocena instytucji pod względem kompetencji informacji dokonana przez średnich przedsiębiorców	127
Wykres 28. Dostosowania informacji do potrzeb klientów dokonana przez dużych przedsiębiorców.....	128
Wykres 29. Łatwość dostępu do informacji do potrzeb klientów dokonana przez średnich przedsiębiorców	129
Wykres 30. Szybkość dostarczenia niezbędnych informacji do potrzeb klientów.....	130
Wykres 31. Źródła kierowanych ofert szkoleniowych do potrzeb klientów	133
Wykres 32. Dostępności ofert szkoleniowych do potrzeb klientów	134
Wykres 33. Oceny instytucji pod względem dostosowania szkolenia do potrzeb średnich przedsiębiorców	135
Wykres 34. Oceny instytucji pod względem organizacji szkoleń i sposobu przekazywania wiedzy.....	136
Wykres 35. Korzystanie z usług doradczo – konsultingowych przez średni biznes	138
Wykres 36. Zestawienie instytucji z porad których korzystały firmy średniej wielkości	139
Wykres 37. Dostępność usług doradczo-konsultingowych do potrzeb średnich przedsiębiorców	140
Wykres 38. Dostępności do usług doradczo-konsultingowych dokonana przez średnich przedsiębiorców	141
Wykres 39. Ocena jakości otrzymanych usług doradczo-konsultingowych dokonana przez średnich przedsiębiorców	142
Wykres 40. Oceny instytucji pod względem kompetencji informacji dokonana przez średnich przedsiębiorców	143
Wykres 41. Oceny instytucji pod względem dostosowania informacji do potrzeb klientów dokonana przez średnich przedsiębiorców	144
Wykres 42. Największa szybkość dostarczenia niezbędnych informacji w opinii respondentów ankiety	145
Wykres 43. Obszary średniego biznesu. Opracowanie własne: ankieta pytanie 12.....	148
Wykres 44. Pozostałe informacje z jakich korzystali mali przedsiębiorcy w swojej działalności gospodarczej z serwisu informacyjnego jednostek otoczenia biznesu.....	149
Wykres 45. Kompletność informacji w ocenie respondentów.	150
Wykres 46. Oceny instytucji pod względem kompetencji informacji dokonana przez małych przedsiębiorców	151
Wykres 47. Ocena instytucji pod względem dostosowania informacji do potrzeb klientów dokonana przez małych przedsiębiorców	152
Wykres 48. Ocena instytucji pod względem łatwości dostępu do informacji ich klientów dokonana przez małych przedsiębiorców	153

Wykres 49. Ocena instytucji pod względem szybkość dostarczenia niezbędnych informacji dokonaną przez małych przedsiębiorców	154
Wykres 50. Udział małych przedsiębiorców, którzy skorzystali z oferty szkoleniowej w % ..	157
Wykres 51. Ocena instytucji pod względem dostępności ich oferty szkoleniowej do potrzeb małych przedsiębiorców	158
Wykres 52. Ocena instytucji pod względem dostosowania szkolenia do potrzeb małych przedsiębiorców	159
Wykres 53. Ocena instytucji pod względem organizacji szkoleń.	160
Wykres 54. Ocena sposobu przekazywania wiedzy podczas szkolenia	161
Wykres 55. Wskazania dotyczące korzystania z usług doradczo – konsultingowych przez mały biznes.....	163
Wykres 56. Zestawienie instytucje z porad, których korzystali mali przedsiębiorcy	164
Wykres 57. Ocena dostępności do usług doradczo-konsultingowych dokonana przez małych przedsiębiorców	165
Wykres 58. Ocena dostępności do usług doradczo-konsultingowych dokonana przez małych przedsiębiorców	166
Wykres 59. Ocena jakości otrzymanych usług doradczo-konsultingowych dokonana przez małych przedsiębiorców	167
Wykres 60. Formy dofinansowania z jakich chcieliby skorzystać mali przedsiębiorcy	170
Wykres 61. Trudności na jakie natrafiają mali przedsiębiorcy.....	171
Wykres 62. Obszary działalności małego biznesu	172
Wykres 63. Wykaz informacji, którymi się interesowali mikro przedsiębiorcy	173
Wykres 64. Ocenę instytucji pod względem kompetencji informacji dokonaną przez mikro przedsiębiorców	174
Wykres 65. Dostosowanie informacji do potrzeb – według mikro przedsiębiorców.	175
Wykres 66. Ocenę instytucji pod względem łatwości dostępu do informacji ich klientów dokonaną przez mikro przedsiębiorców	176
Wykres 67. Ocena instytucji pod względem dostępności ich oferty szkoleniowej do potrzeb mikro przedsiębiorców.....	178
Wykres 68. Ocena instytucji pod względem dostępności ich oferty szkoleniowej do potrzeb mikro przedsiębiorców.....	179
Wykres 69. Ocena instytucji pod względem dostosowania szkolenia do potrzeb mikro przedsiębiorców	180
Wykres 70. Ocena organizacji szkolenia dla mikro przedsiębiorców	181
Wykres 71. Wskazania dot. korzystania z usług doradczo–konsultingowych przez mikro biznes	183
Wykres 72. Zestawienie instytucje z porad których korzystali mikro przedsiębiorcy	184
Wykres 73. Ocena dostępności do usług doradczo-konsultingowych dokonana przez mikro przedsiębiorców	185
Wykres 74. Ocena jakości otrzymanych usług doradczo-konsultingowych dokonana przez mikro przedsiębiorców.....	186
Wykres 75. Formy dofinansowania z jakich chcieliby skorzystać mikro przedsiębiorcy	188
Wykres 76. Katalog trudności na jakie natrafiają mikro przedsiębiorcy.....	189
Wykres 77. Obszary działalności ankietowanych mikro przedsiębiorstw	190

Rozdział 6

Wykres 78. Struktura podmiotów gospodarczych według sekcji PKD 2007 (2013) - UGRŚ ..	199
--	-----

Wykres 79. Zmiany ilości podmiotów gospodarczych działających w przestrzeni UGRŚ (2009 do 2019)	200
Wykres 80. Poziom zadowolenia (bardzo dobry) z usług instytucji otoczenia biznesu	202
Wykres 81. Poziom zadowolenia (przeciętny) z usług instytucji otoczenia biznesu	203
Wykres 82. Poziom zadowolenia (niezadowolony) z usług instytucji otoczenia biznesu	204
Wykres 83. Poziom zadowolenia (nie korzystam i nie chcę korzystać) z usług instytucji otoczenia biznesu	205
Wykres 84. Poziom zadowolenia (nie korzystam ale chcę korzystać) z usług instytucji otoczenia biznesu	206
Wykres 85. Wsparcie finansowe realizowane przez UGRŚ w okresie 2018 do 2020 r.	209
Wykres 86. Wsparcie informacyjno-doradcze realizowane przez UGRŚ w okresie 2018 do 2020 r.	210
Wykres 87. Roczny rozkład zapotrzebowania na energię pierwotną	219

Spis rycin

Rozdział 1.

Rycina 1. Nadrzędne cele rozwoju lokalnego w wymiarze przestrzennym	20
Rycina 2. Czynniki konkurencyjne regionów	21
Rycina 3. Specyficzne właściwości samorządów lokalnych sprzyjających lokalizmowi	23
Rycina 4. Modele zarządzania finansami samorządu lokalnego	28
Rycina 5. Metody programowania budżetów samorządów terytorialnych	29

Rozdział 3.

Rycina 6. Instrumenty Wspierania Przedsiębiorczości	61
Rycina 7. Algorytm wspierania w sferze inwestycyjnej	65
Rycina 8. Instrumenty wspierania przedsiębiorczości	66
Rycina 9. Elementy pomocy publicznej	72

Rozdział 4.

Rycina 10. Usytuowanie gmin UGRŚ względem Metropolii Poznań przedstawia – stan 1.01.2021 r.	92
Rycina 11. Powiat Śremski – położenie geograficzne	108

Rozdział 6.

Rycina 12. Transfer technologii, innowacji, rozwiązań oraz kierunki wdrożeń wraz ze interakcjami w ramach UGRŚ (gminy UGRŚ – małe oraz średnie przedsiębiorstwa)	224
--	-----

Rozdział 7.

Rycina 13. Rozwiązania w zakresie wpływania samorządu lokalnego w ramach Unii Gospodarczej na procesy rozwojowe małych i średnich przedsiębiorstw oraz społeczności lokalnych	226
---	-----